

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANA BİLİM DALI

GÜMÜŞHANE KURUM VADİSİ MADEN KÖYÜ YERLEŞMELERİ

DOKTORA TEZİ

Yüksek Mimar Güler ERÜZ

MART 2009

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANA BİLİM DALI

GÜMÜŞHANE KURUM VADİSİ MADEN KÖYÜ YERLEŞMELERİ

Yüksek Mimar Güler ERÜZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
“Doktor (Mimarlık)”
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 09.01.2009
Tezin Savunma Tarihi : 06.03.2009

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ömer İskender TULUK

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ayşe SAĞSÖZ

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Hamza GÜNDOĞDU

Enstitü Müdürü: Prof.Dr. Salih TERZİOĞLU

Trabzon 2009

ÖNSÖZ

İlkçağdan itibaren Anadolu madenciliğinde önemli bir yere sahip olan Gümüşhane ve Kurum Vadisi, 16.–17. yüzyılda madencilikle ilgili on binlerce insanı barındıran yoğun bir yerleşim alanı olmuştur.

Bu çalışma, Gümüşhane-Kurum Vadisi içerisinde yer alan ve 19. yy. ve öncesinde madenci köyü yerleşmeleri olduğunu bildiğimiz 7 adet özgün vadi içi köyün, yerleşim ve konut dokularını incelemek, biçimsel gelişmelerinde başta maden potansiyeli olmak üzere bölgenin etnik, dini ve sosyal yapı etkisini ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

Çalışma sonucunda, gerek araştırma sınırları içerisinde gerekse de Kurum Vadisi'nin diğer yerleşim alanlarında özgün durumunu kısmen korumuş önemli sayıda tarihi yerleşmenin ve yapının varlığı belirlenmiştir. Ancak etnik, dini ve sosyal yapı çeşitliliğini yansıtan başta konut ve dini yapılar olmak üzere tarihi yapı stokunun hızla yok olmakta olduğu da gözlenmiştir.

Çalışmanın yürütülmesinde önemli destek ve katkılarını gördüğüm başta danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ömer İskender Tuluk olmak üzere, çalışma konumun belirlenmesinin yanı sıra, engin deneyimlerinden ve yol göstericiliğinden yararlandığım Sayın Prof. Dr. Ayşe Sağsöz'e, tezin her aşamasında yanımda olan, desteğini, bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen eşim Yrd. Doç. Dr. Coşkun Erüz'e, alan çalışması ve jeolojik verilerin değerlendirilmesindeki katkılarından dolayı Sayın Yrd. Doç. Dr. Raif Kandemir'e, rölöve çizimlerinin hazırlanmasında katkı sağlayan Sayın Murat Kayhan ve Fulya Üstün'e, dini yapıların yorumlanmasında bilgilerinden yararlandığım Arkeolog Sayın Ayşe Sevim'e, yardımlarını esirgemeyen Sayın Leyla Demirkır'a ve tüm dostlarım, aile fertlerim ve sabırla tezimi bitirmemi bekleyen kızım Berfin ile ve oğlum Orhun'a teşekkür ederim.

GÜLER ERÜZ
Trabzon 2009

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET.....	VII
SUMMARY.....	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	IX
TABLolar DİZİNİ.....	XIV
1 GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.1.1. Gümüşhane Bölgesi'nin Coğrafik Yapısı.....	2
1.1.1.1. Yer Şekilleri.....	4
1.1.1.2. İklim.....	5
1.1.1.3. Bitki Örtüsü (Flora) ve Hayvan Varlığı (Fauna).....	6
1.1.2. Bölgenin Jeolojik Yapısı ve Madenleri	6
1.1.3. Kurum Bölgesi'nin Adının Kaynağı	10
1.1.4. Gümüşhane ve Kurum Bölgesi Siyasi Tarihi.....	11
1.1.5. Gümüşhane ve Kurum Bölgesi Madencilik Tarihi.....	17
1.1.5.1. Osmanlı Maden İşletmelerinde Gümüşhane Bölgesinin Yeri ve Önemi.....	21
1.1.5.2. Osmanlı Maden Politikası.....	23
1.1.5.2.1. Osmanlı Maden Politikasıyla Etnik - Dini Yapı İlişkisi.....	27
1.1.6. Bölgenin Madencilik Dışındaki Ticari Yapısı.....	29
1.1.7. Bölge Nüfusu ve Etnik Yapı.....	30
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	38
2.1. Çalışmanın Amacı.....	38
2.2. Sorunun Belirlenmesi.....	38
2.3. Çalışma Alanının Belirlenmesi.....	38
2.4. Yöntemin Tanımı.....	40

2.4.1.	Ön Etüt-Literatür Çalışması.....	40
2.4.2.	Çalışma Alanındaki Tarihi Maden Ocaklarının Tespiti.....	41
2.4.3.	Yerleşim Alanlarının Tespiti.....	41
2.4.4.	Yapı ve Yapı Gruplarının Tespiti.....	41
2.4.5.	Envanter Fişlerinin Oluşturulması.....	41
2.4.6.	Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi.....	45
2.5.	Yöntemin Uygulanışı.....	45
3.	BULGULAR VE İRDELEME.....	46
3.1.	Kurum Vadisi Maden Ocakları.....	46
3.2.	Kurum Vadisi Yerleşim Alanlarına İlişkin Tespitler.....	50
3.2.1.	Yerleşim Alanının Genel Coğrafik Karakteri.....	50
3.2.2.	Yerleşim Oluşumunu Etkileyen Faktörler.....	51
3.2.2.1.	Madenler.....	51
3.2.2.2.	Tarım.....	54
3.2.2.3.	Ticaret.....	55
3.2.2.4.	Su Kaynakları.....	55
3.3.	Yerleşim ve Yapı Envanterleri.....	57
3.4.	Kurum Vadisi Yapı Kültürüne Ait Tespitler.....	227
3.4.1.	Yapı Tipleri.....	227
3.4.1.1.	Konutlar.....	227
3.4.1.2.	Dini Yapılar.....	229
3.4.1.2. 1.	Manastırlar.....	229
3.4.1.2. 2.	Kiliseler (Üç Nefli Kiliseler).....	230
3.4.1.2. 3.	Şapeller (Tek Nefli Kiliseler).....	232
3.4.1.3.	Diğer Yapılar (Fırın, Dükkân, Çeşme vb.).....	234
3.4.2.	Kullanılan Yapı Malzemeleri.....	238
3.4.2.1.	Doğal Taş.....	238
3.4.2.2.	Toprak.....	241
3.4.2.3.	Ahşap.....	241
3.4.2.4.	Metal.....	242
3.4.3.	Yapı Elemanları.....	245
3.4.3.1.	Taşıyıcı Elemanlar.....	245
3.4.3.1.1.	Duvarlar.....	245

3.4.3.1.2.	Kolonlar.....	247
3.4.3.1.3.	Yatay Bağlantı Elemanları.....	247
3.4.3.2.	Örtü Elemanları.....	248
3.4.3.2.1.	Düz Dam	249
3.4.3.2.2.	Kırlangıç- Ortabacalı Örtü	251
3.4.3.2.3.	Kubbe Örtü.....	253
3.4.3.3.	Döşemeler.....	253
3.4.3.4.	Kapılar.....	255
3.4.3.5.	Pencereler ve Diğer Aydınlatma Sistemleri.....	258
3.4.3.6.	Merdivenler.....	264
3.4.3.7.	Sabit Donatılar	267
3.4.3.7.1.	Ocak.....	267
3.4.3.7.2.	Kiler- Ambar.....	267
3.4.3.7.3.	Terek.....	268
3.4.3.7.4.	Su Kurunu (Hazne) , Lavabo (Suluk) ve Ev İçi Çeşme	269
3.4.3.7.5.	Dolaplar- Nişler	272
3.4.3.7.6.	Yüklükler.....	273
3.4.3.7.7.	Sedir.....	274
3.4.4.	Süslemeler	275
3.4.5.	Konut Tipolojisi.....	279
3.4.5.1.	Konut Tiplerini Oluşturan Mekânlar.....	279
3.4.5.1.1.	Oda.....	279
3.4.5.1.2.	İçeriki Ev (Kiler, Tandır evi ve Mutfak).....	280
3.4.5.1.3.	Ahır ve Samanlık (Merek).....	280
3.4.5.1.4.	Tuvaletler.....	281
3.4.5.2.	Kat Sayısına Göre Konut Tipleri.....	282
3.4.5.2.1.	Tek Katlı Konutlar.....	282
3.4.5.2.2.	İki Katlı Konutlar.....	283
3.4.5.2.2.1.	İçten Bağlantılı İki Katlı Konutlar.....	285
3.4.5.2.2.2.	Dıştan Bağlantılı (Bağımsız) İki Katlı Konutlar.....	285
3.4.5.2.3.	Üç Katlı Konutlar.....	286
3.4.6.	Etnik ve Dini Aidiyete Bağlı Olarak Konut Kültürü Üzerine Genel Bir Değerlendirme.....	287

4.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	294
5.	KAYNAKLAR.....	301
6.	EKLER.....	308
ÖZGEÇMİŞ		

ÖZET

Bu çalışmanın konusu; İlkçağdan günümüze madencilik yapılan ve İpek Yolu üzerinde bulunan Gümüşhane'nin tarihi Kurum Nahiyesi'ne bağlı Kurum (Yağlıdere Köyü Bulutyayla Mahallesi) merkez mahalleleri ve İmera (Olucak Köyü) yerleşimlerinin mimari özelliklerinin saptanıp, analiz edilerek, ortaya konması ve değerlendirilmesidir.

Çalışmanın ana amacı; tarihsel süreçte coğrafya, topografya, maden sahaları, yapı malzemelerinin ve dinin, Kurum Vadisi yerleşimlerinin konumuna, plan ve şekillenmesine, sivil ve dini mimari yapısına etkisinin belirlenmesidir.

Çalışmada öncelikle, literatüre dayalı olarak, Gümüşhane ve Kurum bölgesinin coğrafik ve jeolojik yapısı, madenleri, bölge ve yerleşim tarihi, İlkçağdan günümüze Gümüşhane ve Kurum Vadisi madenciliğinin gelişimi ve değişimi incelenmiştir. Çalışma alanı içerisinde yer alan ve Kurum Vadisi'nin 19. yüzyılda en büyük yerleşim yerleri olan İmera ve Kurum merkezi ve mahallelerinden seçilen özgün dini ve sivil yapıların yerinde ölçüm ve fotoğraflama teknikleri kullanılarak tespiti yapılmış, yerleşim ve yapı envanterleri hazırlanmıştır. Yapıların plan tipleri ve yapı malzemeleri tespit edilerek, yapı ve yerleşimlerin coğrafik özellikleri, maden ocaklarına, yol güzergâhlarına yakınlıkları, yerleşimcilerin sosyal statüleri ile dini inançları arasındaki bağlantılar sorgulanmıştır.

Yapılan çalışmalar ve elde edilen sonuçlar ışığında, bölgede yerleşimlerin oluşumu ve gelişimi üzerindeki en önemli etkenin, başta ilkçağdan 19. yüzyıla kadar işletilen madenlerin varlığı ile tarihi İpek Yolu'nun varlığı olduğu ortaya konmuştur.

Bölgenin en geniş yapı tipini oluşturan konutların tip ve biçimlenmesinde iklim, topografya, yapı malzemesi potansiyeli, sosyal statü ve kültürel faktörler gibi etkenlerin önemli rol oynadığı anlaşılmıştır. Konutların biçimsel oluşumunda etnik ve dini kimliğin belirgin bir etkisi gözlenmemekle beraber, işlevsel olarak, özellikle tandirevi kısmında, dini kimliğe bağlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gümüşhane, Torul, Kurum (Gorom, Krom, Korum, Kromni) havzası, Kırsal konut mimarisi, madenci yerleşimi, İpek Yolu

SUMMARY

Mine Village Settlements Of Kurum Valley In Gümüşhane, Turkey

Subject of this study is to identify architectural properties of historical Kurum Town in Gumushane Province in Turkey. The area is geographical and cultural passage between Blacksea and South East region, Kurum districts (Yaglıdere and Bulutyayla) and Imera region where mining has been important from antiquity to today and are on the historical Silk Road.

Primary aim of this study is to determine the effects of geography, topography, mining areas and structural materials on the location, planning and embodiment civil and religious architecture of Kromni.

In this study, firstly, geographic, geologic structure, mines, history of region and settlement, history of Gumushane and Kurum mines from antiquity to today were investigated. Imera, which is in the study area and the largest settlement of 19th century in Kurum Valley.

Genuine religious and civil buildings from Imera and Kurum centers and districts which are the biggest settlement area were determined by using in situ measurement, photography techniques and building and settlement inventory were prepared. Plan types and materials, geographic properties of buildings, proximity to mines and historical roads, social status of settlements were determined and relationship between these and religious beliefs were examined.

In the light of this study, it is established that the most important effects on the settlement and development of the region are the mining from antiquity to today and passage of historical Silk Road from region.

It is understood that climate, topography, availability of building material, social status, and cultural effects were played important roles in selecting types and forms of the most common buildings in the region. Although, form of houses belongs to Muslim and Christian Orthodox Ottomans were not under the religious and ethnic effect, but, depending on religious beliefs, some differences in usage were found (especially in kitchen).

Key Words: Gümüşhane, Torul, Kurum River Basin (Gorom, Krom, Korum, Kromni), Rural House Architecture , Settlement of Miners, Silk Road

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Gümüşhane çevresi yerleşimler ve yer şekilleri.....	3
Şekil 2 Hidrotermal damar tipi yatakların oluşum modeli	9
Şekil 3. Yol ve yerleşim krokisi	39
Şekil 4 Yerleşim envanter örneği.....	43
Şekil 5. Yapı envanter örneği.....	44
Şekil 6. Şamanlı maden ocağının konumu.....	47
Şekil 7. Krom Yayla mevkiinde bir maden ocağı yeri.....	48
Şekil 8. Krom Yayla (Mohara) kuzeyindeki Maden mevki ocağın yerleri ve pasalar	48
Şekil 9. Gökçetepe çevresindeki eski maden ocağı yeri.....	49
Şekil 10. Maden cevheri ve cevherler işlendikten sonra ortaya çıkan artıklara (cüruf: sol altta siyah görüntü) ait örnekler.....	49
Şekil 11. Tarihi bir maden ocağının çevresi.....	51
Şekil 12. Kurum nahiyesine bağlı Sarıoğlu (Sarandon, Şarlı) yerleşimine ait 1910 yılında çekilmiş fotoğraf.....	53
Şekil 13. Kurum yayla yerleşimi ve yayla çıkışı eğlence yapan halk (1900 başları)..	53
Şekil 14. Kurum yayla mevkiinde, maden ocağı ve çevresinde işlenmiş tarım arazisi izleri.....	54
Şekil 15. Bölgede mevcut akarsular, maden ocakları ve yerleşim yerlerinin konumu.....	56
Şekil 16. İmera- Nazirli mahallesi, Şevket Nas evi.....	228
Şekil 17. İmera- Nazirli mahallesi Rafet Nas evi.....	228
Şekil 18. İmera (Olucak) köyü manastır kilisesi.....	230
Şekil 19. Ortayayla (Frangandon) mahalle kilisesi.....	232
Şekil 20. Mohara (Krom Yayla) mahalle kilisesi.....	232
Şekil 21. Gavalak - Şamanlı mahalle şapeline ait kalıntı	233

Şekil 22.	İmera (Olucak) Merkez okul ve şapel	233
Şekil 23	İmera (Olucak) Aşağı mahalle fırın	234
Şekil 24.	İmera (Olucak) Aşağı mahalle fırın içi	235
Şekil 25.	İmera (Olucak) Aşağı mahalle han, dükkan, kahvehane.....	235
Şekil 26.	İmera (Olucak) Aşağı mahalle dükkân.....	236
Şekil 27.	Gavalak Mh. (Bulutayla Mh.) mahzen.....	237
Şekil 28.	İmera (Olucak) Aşağı mahalle çeşme.....	237
Şekil 29	Gavalak 4 Mh. (Bulutayla Mh.) çeşme.....	237
Şekil 30.	Bölgede mevcut ve en yoğun kullanılan traverten doğal taşın doğaldokusu ve yapılarında kullanımı.....	239
Şekil 31.	Bölgede mevcut bir tuf yatağı.....	240
Şekil 32.	Çeliğin pencerede ızgara olarak kullanımı.....	243
Şekil 33.	Sütunların sabitlenmesinde kullanılan kenet demiri.....	243
Şekil 34.	a- dış kapı çelik kilit sistemi, b- asma kapı kilidi, c- halkalı kapı kilidi, d- askılık	244
Şekil 35	Sütunların ve kenet demirinin sabitlenmesinde kurşun kullanımı.....	245
Şekil 36.	Taş-kerpiç duvar köşeleri birleşim örneği	246
Şekil 37.	Ahşap arası toprak-taş dolgu duvar örneği	246
Şekil 38.	Ahşap taşıyıcı sistemli kırlangıç örtü bindirme sistemi.....	247
Şekil 39.	Taş kemerlerle oluşturulan duvar-kiriş.....	248
Şekil 40.	Bölgede bulunan düz dam	249
Şekil 41.	Düz damların sıkıştırılmasında kullanılan loğ taşı.....	250
Şekil 42.	Düz damda suyun uzaklaştırılmasında kullanılan tuf malzemedeki oluk....	251
Şekil 43	Kırlangıç baca ve kurt ağzı.....	252
Şekil 44.	Kubbe örtü.....	253
Şekil 45.	Taş döşenmiş yol ve kanal.....	254
Şekil 46.	Taş malzeme kullanılarak kademelendirilmiş toprak yol.....	255

Şekil 47	Kemer kapı sistemi.....	256
Şekil 48	Mazgal kapı ve üst pencere.....	256
Şekil 49.	Bir sofa etrafında dizilmiş oda kapıları.....	257
Şekil 50.	Çift kanatlı ahşap iç kapı.....	258
Şekil 51.	Dikdörtgen üzeri kemerli pencere.....	259
Şekil 52.	Üzeri kemerli ve şevli koridor penceresi.....	259
Şekil 53.	İki kanatlı mazgal formlu konut penceresi.....	260
Şekil 54.	Kilise apsis üzeri mazgal pencere.....	261
Şekil 55.	Kanatlı pencere sistemine sahip misafir odası.....	261
Şekil 56.	Birinci kat penceresi.....	262
Şekil 57.	Merdiven aydınlatma penceresi.....	263
Şekil 58.	Konut içi merdiven.....	264
Şekil 59.	Konut içi aşhane, yatak odası geçiş merdiveni.....	265
Şekil 60.	Yapı sokak bağlantısını sağlayan traverten taş merdiven.....	265
Şekil 61.	Konut sokak bağlantısını sağlayan traverten merdiven.....	266
Şekil 62.	Mahalle arası sokak merdiveni ve taş kaplamalar.....	266
Şekil 63.	Konut içerisinde fırın ve ocağın bir arada bulunduğu sistem.....	268
Şekil 64.	Aşhane içerisinde bulunan ambar.....	269
Şekil 65.	Aşhane içerisinde köşede bulunan terek.....	269
Şekil 66.	Konut içi su haznesi.....	270
Şekil 67.	Kurun (su haznesi) örneği.....	270
Şekil 68.	Ocak, dolap ve suluk.....	271
Şekil 69.	Mutfak suluğu (Gavalak-Hacı Mert evi)	271
Şekil 70.	Dolap (iç ve dış kısmı ahşap, duvara gömülü, kapaklı)	272
Şekil 71.	Tandır evi içerisinde dolap (duvara gömülü kapaksız)	273

Şekil 72.	Oda içi yüklük	273
Şekil 73.	Oda içi yüklük (içerisinde hamamcık kısmı bulunan).....	274
Şekil 74.	Oda içi kapaklı sedir.....	274
Şekil 75.	Kilise kapısı taş süsleme	275
Şekil76.	Ev içi taş süsleme	275
Şekil 77.	Kilise kapısı taş süsleme detayı.....	276
Şekil 78.	Konut girişi ahşap kolon-kiriş üzeri süsleme	276
Şekil 79.	Duvara yapılmış taş dolap süslemesi (Hacı Mert evi).....	276
Şekil 80.	Taştan yapılmış kilise içi mumluk	277
Şekil 81.	Cami içi ahşap süsleme	277
Şekil 82.	Sokağa uygun formda köşe pahlı taş duvar.....	277
Şekil 83.	Kilise kapısı çevre süslemeleri	278
Şekil 84.	Kilise duvar üstü saçak kenar detayı	278
Şekil 85.	Mezar taşı ve mum yakma nişi	279
Şekil 86.	Konut dışı tuvalet örneği	281
Şekil 87.	Tuvalet taşı örnekleri	282
Şekil 88.	1900 lü yıllarda bölgedeki tek katlı konut örnekleri	283
Şekil 89.	İki katlı yapı örneği (Bulutayla Çolakoğlu evi)	283
Şekil 90.	İki katlı konut örneği (İmera Demirci evi).....	284
Şekil 91.	İki katlı konut örneği (İmera-Nazırlı Recai Nas evi).....	284
Şeki 192.	İki katlı konut örneği (İmera-Nazırlı Şevket Nas evi).....	285
Şekil 93.	Üç katlı yapı örneği (Bulutayla-Hacı Mert evi).....	286
Şekil 94.	Üç katlı yapı örneği (İmera-Aşağı Mh. Ayvaz evi).....	286
Şekil 95.	Üç katlı yapı örneği (İmera-Merkez Yasin Nas evi).....	287
Şekil 96.	Hıristiyan ya da gizli Hıristiyan evlerinde üç nişli, apsis formu tandirevi	

	(a ve b).....	292
Şekil 97.	Müslüman evine ait tandırevi örneği.....	292
Şekil 98.	Aşhane ve tandır evi planı.....	293
Şekil 99.	Şapel (tek nefli kilise) planı	293

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1.	1857-2000 yılları arasında Gümüşhane, Torul ve Kurum'un nüfus değişimi.....	34
----------	---	----

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Bir coğrafyada madenlerin varlığı, tarihin en eski dönemlerinden itibaren bölge refahını tetikleyici etken olmuştur. Toplumlar, çok yaygın kullanım alanına sahip yeraltı zenginliklerini ele geçirmek için çok çaba sarf etmiş, savaşlar yapmış, stratejiler geliştirmişlerdir. Osmanlı Devleti, uyguladığı genişleme politikası sayesinde, verimli topraklar, stratejik noktalar ve ticari merkezlerle birlikte zengin maden sahalarını da kontrol altına almanın yollarını aramış ve bulmuşlardır (İpekoğlu, 2007). Bu amaçla Anadolu'da Keban, Gümüşhane, Ergani, Bereketli, Bozkır ve Küre; Rumeli'de ise Kratova, Sidrekapsi, Novoberde, Srebrenica, Rudnik, Üsküp yöresi ve Samakov gibi maden yataklarının olduğu bölgeleri topraklarına katmış ve bunların işletimini sağlıklı bir biçimde yürütmek için maden işletme politikaları geliştirmişlerdir (Altunbay, 1999).

Osmanlı Devleti'nin maden politikasının temelini, servetin atıl yatmaması ve işletilmesi oluşturmaktaydı. XIX. yüzyıla kadar, mülkiyet hakkı devletin kendinde olan madenlerin çıktığı bölgelerdeki halk, bazı vergilerden muaf tutularak önemli imtiyazlara sahip olmuşlardır. Tarihsel belgelerden madenlerde çalışanların genelini zımni statüsünde gayri-Müslimlerin oluşturdukları anlaşılmaktadır.

Gümüşhane yöresinin sahip olduğu madenler nedeniyle üç bin yıl öncesinde de bilindiği çeşitli kaynaklarda belirtilmektedir (Altınay, 1989; San, 1990; Ceylan, 1996; Köse, 2001). Özellikle 16. ve 17. yy.larda oldukça nitelikli bir örgütlenmeyle üretim yapan bu yöredeki madenler, 18. yy.dan itibaren devlet gücünün zayıflamaya başlamasıyla birlikte, bölgede maden eritmekte kullanılan yakacak temininde yaşanan sorunlar, teknoloji yetersizliği, zamanla ocakların zehirli, yanıcı gaz ve su ile dolmasına bağlı işletme güçlüğü vb. nedenlerle önemini kaybetmeye başlamıştır. Bu durum, maden ocaklarında çalışan ve işsiz kalan yöre halkının başta Diyarbakır-Ergani, Yozgat-Akdağ, Sivas olmak üzere Anadolu ve Kafkaslarda işletilen diğer maden bölgelerine göç etmelerine neden olmuştur (Köse, 2001; Tozlu, 1998 ; Altunbay, 2001).

Günümüzde Gümüşhane-Kurum Vadisi içerisinde, eski maden ocakları çevresinde, nüfus mübadelesi ve sonrasında yaşanan iç göçlerle terkedilmiş ya da eski önemini kaybetmiş ancak yapısal ve mimari özelliklerini kısmen de olsa koruyan tarihi maden köyü

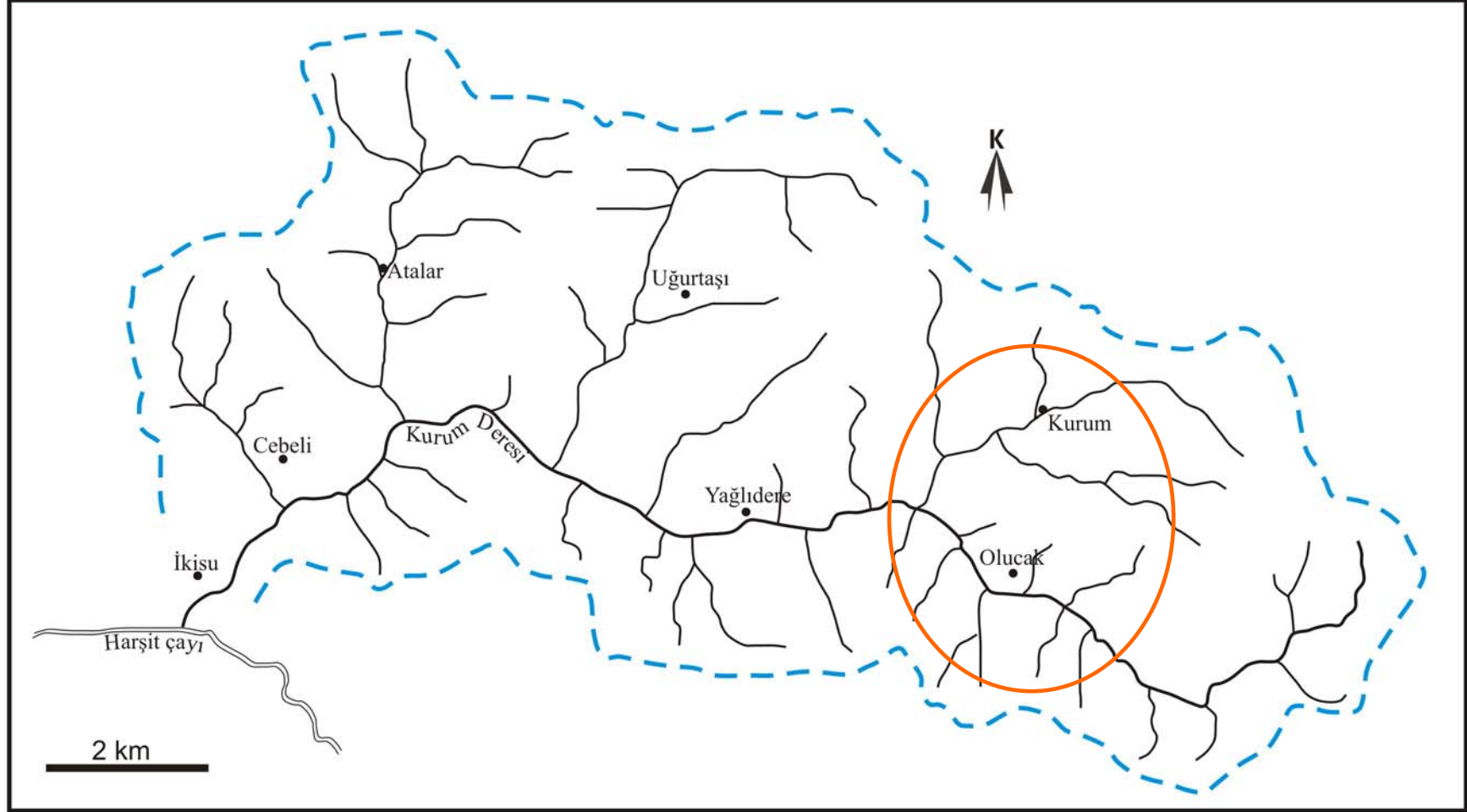
yerleşmelerini barındırmaktadır. Yerleşme düzenleri, konutlar ve dini yapılar bölge halkının 18. ve 19. yüzyıldaki kültürel, sosyal ve ekonomik düzeylerinin izlerini günümüze taşıyan nitelikler sergilerler.

Önemli tarihi madenci yerleşmelerin gözlendiği 28 km. uzunluğundaki Kurum Vadisi, günümüzde daha çok Cebeli (Baladan) Köyü Karaca Mahallesi'nde bulunan "Karaca Mağarası" ile bilinmektedir. Ancak vadinin uç noktasında yer alan Olucak (İmera) Köy yerleşimi ve Manastırı da mimari ve tarihi özellikleri ile ilk bakışta dikkati çekmektedir. Vadi içerisine yayılan kiliseler dışında doğal, kültürel ve mimari özellikleri ile ilgili kapsamlı bir çalışma olmaması çeşitli nedenlere bağlı olarak gün geçtikçe yok olan vadi içi kültürel değerlerin en azından tespit edilerek belgelenmesini zorunlu kılmaktadır. Bölgede yalnızca Olucak Merkez Mahalle 3. derece arkeolojik sit alanı kapsamına alınmasına karşın benzer nitelikler sergileyen başka yerleşimlerin de varlığı bilinmektedir.

1.1.1. Gümüşhane Bölgesi'nin Coğrafik Yapısı

Gümüşhane, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde, 39° – 41° doğu boylamları ve 40° – 41° kuzey enlemleri arasında yer alan bir ildir (URL- 1, URL- 2 ve URL- 3, 2007; Anonim, 1990–1; Anonim, 1999; Uslu, 1980). İpek yolunun çıkış kapısı olan Trabzon limanını, Doğu Anadolu'ya ve İran'a bağlayan tarihi kervanyolu üzerinde kurulu, önemli bir merkezdir. Bu doğal yol şebekesi ticari olduğu kadar, askeri vb. amaçlarla da kullanılmıştır (Ceylan, 1996). Bu yolun izlediği Harşit Irmağı'nın dar vadisinde yer alan il merkezi, 8–9 km. boyunca uzanan, genişliği 500 m.yi geçmeyen Vadi boyunca lineer bir yerleşim yapısı gösterir (Başkan, 1996; Öztürk, 2005; Anonim, 1986).

Doğuda Bayburt, batıda Giresun, kuzeyde Trabzon ve güneyde de Erzincan ile komşu olan Gümüşhane'nin yüzölçümü 6.575 km², deniz seviyesinden yükseklik ise ortalama 1210 m.dir (URL- 1, URL- 2 ve URL- 3, 2007; Anonim, 1990–1; Tozlu, 1998; Uslu, 1980) (Şekil 1).

Şekil 1. Gümüşhane çevresi yerleşimler ve yer şekilleri (Daire içi çalışma alanını göstermektedir.)

1.1.1.1. Yer Şekilleri

Gümüşhane ve çevresinin yeryüzü şekilleri üç ana bölüm halinde incelenebilir. Bunlar; ova, vadi ve dağ (yaylalar) alanlarıdır. Ancak Gümüşhane ve çevresinin jeomorfolojik haritası incelendiğinde, dengeğin dağlardan yana olduğu dikkati çeker. Karadeniz kıyı dağlarıyla bunların iç sıraları, ilin yüzey biçimini belirler ve ilin başlıca engebelerini oluşturur (Anonim, 1999).

Yeryüzü şekilleri bakımından ilin Köse, Kelkit ve Şiran ilçelerinin yer aldığı güney kesimi yüksek plato özelliğinde iken, Merkez, Torul ve Kürtün ilçelerini kapsayan kuzey kesimi ise oldukça engebeli ve dağlıktır. En önemli dağları kuzeyde Zigana Soğanlı ve Gâvur Dağları'dır (Anonim, 1999). Karadeniz'i dışbükey bir yay şeklinde kuşatan bu dağlar, Çoruh Vadisi ile Karadeniz'in kıyı düzlükleri arasında bir duvar gibi yükselirler Strabon, bu dağları "Paryadros Dağları" olarak adlandırmaktadır

Ceylan (1996)'a göre dar ve derin vadilerle birbirinden ayrılmış yüksek dağlar, ilin kuzey bölümün belirleyici özelliği olup, Gümüşhane'nin ünlü yaylaları da bu kesimde yer alır. İlin % 60'ını dağlar, % 29'unu platolar, % 11'ini ise ovalar oluşturmaktadır.

İlin en yüksek noktası, Torul ilçesi, Gümüştüğ Köyü sınırlarında olan Gâvur Dağları üzerindeki 3.331 m. yüksekliğe sahip Abdal Musa Tepesi'dir (Çolak, 1997; Anonim, 1990–1; Anonim, 1990–2; Anonim, 2005).

Gümüşhane'de iki ova yer almaktadır. Bunlar Kelkit ve Şiran Ovaları'dır. Her iki ovanın toplam alanı, il genelindeki ova oranının % 97'sini oluşturmaktadır. Geri kalan % 3'lük alan ise parçalanmış olarak, dağınık düzlük alanları ifade etmektedir.

Şiran Çayı'nın drenaj alanını oluşturan Şiran Ovası ise, yaklaşık 1250–1500 m. arasında yer alır. Merkez ilçedeki tek düzlük, Harşit Çayı'nın oluşturduğu, Gümüşhane kentinin bulunduğu vadidir.

Kabaca akarsular tarafından derince yarılmış, yüksek düzlükler olarak adlandırabileceğimiz plato-yaylalar, il genelinde oldukça önemli yer tutar. Genel arazi yapısı içerisinde plato-yaylaların daha düzlük bir yapı içerisinde olmaları, yaz sıcaklarında serin havası ve otlaklarının mevcudiyeti gibi nedenlerden dolayı, yaylalar Mayıs ayının ortasından Ekim ayının ortalarına kadar yoğun olarak kullanılan mekânlardır.

İlin en önemli akarsularını; şehir merkezinden geçen Harşit Çayı ile Kelkit Vadisi'ni boydan boya kat eden ve Yeşil Irmak'ın kaynağı olan Kelkit Çayı ve bunların yan kolları oluşturmaktadır. İl topraklarının güney kesimindeki akarsular Orta Karadeniz'den,

Karadeniz'e dökülmektedir. Tüm akarsular, kaynaklarını il sınırları içerisinde alırlar. Çimen, Zigana ve Gümüşhane Dağları'nın zirveleri aynı zamanda su bölümü çizgilerini teşkil etmektedir

Harşit Çayı, Sifon Deresi ismiyle Vavuk Dağı'nın kuzey eteklerinden kaynağını almaktadır. Söz konusu çay, Karadeniz'e dökülünceye kadar il sınırları içerisinde 142 km. mesafe kat eder. Samsun'un Çarşamba ilçesinde Yeşilirmak olarak Karadeniz'le buluşan Kelkit Çayı'nın bir kolu Teslim Dağı'ndan, diğer kolları da Spikor ve Çimen Dağları'ndan doğarak, Kelkit'te birleşmektedir. İlde, bu iki önemli akarsu dışında yazın, yer yer kuruyan birçok küçük dere bulunmaktadır (Anonim, 1982; Anonim, 1990-1; Anonim, 1990-2; Anonim, 1999).

1.1.1.2. İklim

Coğrafik olarak, Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinin arasında yer alan il, her yönüyle olduğu gibi iklim özellikleri bakımından da bu iki bölge arasında bir geçiş teşkil etmektedir. Yüksek Zigana Dağları, Karadeniz'den gelen nemli hava akımlarını engellerken, Kop Dağı da Doğu Anadolu'nun şiddetli soğuklarının Gümüşhane'yi etkilemesini engeller. Doğu Karadeniz Bölgesi'nin iç kısmında yer alan il, genel yapısı itibarı ile karasal iklim karakterlidir. Deniz seviyesinden yükseldikçe karasal iklimin özellikleri daha belirgin gözlenmektedir (URL- 4, 2007; Başkan, 1996; Anonim, 1999).

Konumu ve coğrafik yapısından dolayı ilin iklimi, oldukça yakın kesimler arasında dahi farklılık gösterir. Harşit Vadisi'nin aşağı kesiminde kışlar ılık geçtiği halde, ilin diğer yerlerinde oldukça sert ve karlı, yazlar da ılık ve serin geçer. Dağlık alanlar bol yağışlı olduğu halde, Harşit Vadisi'nin dağlarla kuşatılmış vadi çukurunda yıllık yağış tutarı son derece düşüktür (400 mm.). En yağışlı mevsim ilkbahardır (Çolak, 1997; Anonim, 1990-1; Anonim, 1990-2; Anonim, 2005).

Gümüşhane'de açık ve güneşli geçen gün sayısı ortalaması 79, kapalı geçen gün sayısı ortalaması ise 68 gündür. En bol güneşlenme Temmuz, en az güneşlenme ise Ocak ve Aralık aylarında olmaktadır. İlde kış ve bahar ayları yağışlı mevsimlerdir. Bölge kışları yükseltinin de etkisi ile soğuk (Gümüşhane ocak ayı ortalaması -5.4 °C) ve karlıdır; -20 °C'nin altındaki sıcaklık değerleri de görülmektedir. Yazlar karasallığın etkisiyle sıcak (Temmuz ayı ortalaması 23,2 °C) ama kısadır. Geçiş karakteri iç kısımlara ve çukur alanlara gidildikçe azalan yağış miktarında da kendini gösterir (yıllık ortalama 793 mm.) (Anonim, 1986; Çolak, 1997; Anonim, 1999).

Gümüşhane’de kar, yılın sekiz ayı kendini göstermektedir. Ortalama kar kalınlığı 65-80 cm.ye kadar çıkmaktadır (Çolak, 1997; Anonim, 2007). Ancak yörede yaşayan kişilerin verdikleri bilgiye göre özellikle 2000 m.ye yakın yükseklikteki bazı yerlerde zaman zaman kar kalınlığı 2 m.yi geçmektedir (Anonim, 1999).

1.1.1.3. Bitki Örtüsü (Flora) ve Hayvan Varlığı (Fauna)

Gümüşhane’nin 2100 m. rakıma kadar olan kısımlarında; çam, göknar, ladin, mazı, meşe, titrek kavak ve Özbek kavağı, büyük yapraklı ıhlamur, dağ akça ağacı, aksöğüt, adi ceviz, sakallı kızılağaç, kiraz, yabani elma, mahlep, sarıçam, katran ardıcı, bodur ardıç, boyacı sumacı, erik, ılgın, yabani fındık, kuşburnu, alıç ve tespiti yapılamayan yüzlerce odunsu bitki bulunmaktadır. Merkezde ise peygamber çiçeği, ablan otu, başlık otu, saman çiçeği, bodur mazı ve henüz tespiti yapılamayan yüzlerce otsu ve endemik bitki çeşidi yer almaktadır. İlkbahar ve yaz mevsimlerinde ve hatta sonbaharda çeşitli renkte çiçekler açan otlara Alp çiçekleri de denilmektedir (Anonim, 1999).

İlin orman örtüsü, yüzyıllarca çeşitli biçimlerde yok edildiği için günümüzde büyük ölçüde azalmıştır. En önemli orman örtüsüne Torul ilçesinin Zigana Dağları ve Gavur Dağları kesiminde rastlanır ki bu kesimde ağırlıklı olarak sarıçam ormanları bulunmaktadır. Orman kalıntısı diğer kesimlerde çok dağınıktır (Anonim, 1990–1; Anonim, 1990–2; Anonim, 1999; Anonim, 2005).

Gümüşhane’de flora da olduğu gibi, faunada da çeşitlilik öne çıkmaktadır. Tavşan, tilki, sansar, karaca, çengel boynuzlu dağ keçisi, ayı, gelincik, porsuk, sincap, kirpi, yarasa, kurt, yaban domuzu, bildircin, tavşancıl, akbaba, kartal, atmaca, ur kekligi, kırlangıç, güvercin, kumru, guguk, baykuş, ibibik, ağaç kakan, karatavuk, kiraz kuşu, ala karga, saksagan, kuzgun ve tespiti yapılamayan pek çok hayvan mevcuttur (URL- 2, 2007).

1.1.2. Bölgenin Jeolojik Yapısı ve Madenleri

250 milyon yıl önce, magmanın yavaş yavaş soğuması suretiyle oluşan kıta kabuğu, şehre adını veren gümüşün ve diğer madenlerin ana kaynağıdır. Gümüşhane, jeolojik yapısından kaynaklanan zengin bir maden bölgesidir. Gümüşhane granitleri ve onlarla temas halindeki kayalar, gümüş, bakır, kurşun hatta altın gibi sadece metalik madenler

yönünden değil, beril, safir, turmalin, topaz, ametist ve akik gibi değerli taşlar yönünden de zengindir. Charles Texier, "Gümüşhane'de simli kurşun yerin üzerinde idi, eski zamanlarda işletiliyordu" diyorsa da ne zaman işletilmeye başlandığı bilinmemektedir. Kanıtlanmayan bir görüşe göre, bütün dünyada ilk maden işletilmesi Harşit Vadisi'nde yapılmıştır (San, 1990; Başkan, 1996; Ceylan, 1996; Çolak, 1997; Anonim, 1999; Anonim, 2004). 1980'li yıllarda MTA'nın ve özel sektör firmalarının maden aramaya yönelik çalışmaları sonucunda 22 adet maden yatağı (bakır, kurşun, çinko, demir, altın, gümüş) tespit edilmiştir. 1990'lı yıllarda da devam eden aramalar sonucunda Mastra Köyü'nde 12 ton, Kaletaş'ta 5 ton altın rezervi belirlenmiştir (Akpınar, İ. vd., 2006). Mastra madeni günümüzde işletilmeye başlamıştır.

Bu çalışmada inceleme sahası olan Kurum vadisi, jeolojik olarak değerlendirildiğinde stratigrafik açıdan farklı kayalardan oluştuğu görülmektedir. Yöredeki kayaların stratigrafisine bakacak olursak, en yaşlı kayalar olarak gri-koyu yeşil renkli, çoğunlukla volkanik kayalardan olan Şenköy Formasyonu dikkat çekmektedir. İnceleme sahası içerisindeki bu birim, özellikle Kurum Yaylası civarında, içerisinde mağaraların oluştuğu, sert rölyefli topoğrafik bir yapı sunan Berdiga Formasyonu'na ait kireçtaşları yer almaktadır. Bu birim üzerine de daha çok yumuşak bir rölyefte, genellikle yeşil ve tonlarında gözlenen üst kretase yaşlı türbiditik (tortul) çökeller bulunmaktadır. Ayrıca bu yörede, eosen yaşlı, çoğu zaman yöredeki maden cevherleşmelerini de sonuçlayan volkanik kayalar ve sokulumlar yer almaktadır (Anonim, 1999). Çalışma sahasındaki bütün bu kayalar, en genç oluşum olan travertenler tarafından örtülmüştür.

Kurum Vadisi yapılarında kullanılan en önemli ve işlenebilen doğal taş malzeme travertendir. Traverten, kalsiyum bikarbonatça zengin sular içerisindeki karbondioksitin kaçmasıyla, bünyelerinden kalsiyum karbonatın çökmesiyle oluşmuş, gözenekli karasal bir kayadır. Travertenleri oluşturan çözelti ve suların yüzeye çıkması, genellikle fay ve kırık hatları boyunca gerçekleşmektedir. Travertenler, eski çağlardan beri birçok yerleşim bölgesinde yapı taşı olarak kullanılmıştır. Bu kayalar, gözenekli yapıları sayesinde iyi bir ısı yalıtımı sağlamanın yanı sıra, ocaktan çıkarıldıklarında nemli oldukları için çok kolay işlenebilmekte ve de kolay şekillendirilebilmektedirler. Travertenler, inceleme sahasında yoğun şekilde bulunmaktadır.

İnceleme alanında yapılan çalışmalarda eski yerleşimlerin yer seçiminde de özellikle traverten yüzeyleşmelere ve cevherleşmelere yakınlık göze çarpmaktadır. İncelenen

alandaki bu traverten oluşumları, bölgenin eski ipek yolu güzergâhında olması dolayısıyla eski çağlardan beri işlenerek kullanıldığı düşünülmektedir.

Traverten (yöre ağzıyla kefengi, kefeği taşı), işlenmesindeki kolaylık ve estetik görüntüsü dolayısıyla, Anadolu'daki birçok yapının kemer, köşe, pencere ve kapı sövesi vb. unsurunda ana yapı olmuştur. Buna, Trabzon-Maçka ilçesinde bulunan Sümela Manastırı ile Gümüşhane ilinde bulunan dini yapılar örnek olarak verilebilir.

İnceleme sahasındaki diğer bir yapı taşı malzemesi ise, üst kretase yaşlı kırıntılar ve tüflerdir. Bu kayalar, oluşum özellikleri bakımından tabakalı bir yapıya sahip olduklarından plaka plaka ayrılabilirler. Bu plakalar, çalışma alanındaki tüm manastır, kilise ve çeşmelerin çatı kaplama malzemesi olması yanında ve yerleşim mekânlarının çatılarını kapatmada ya da saçak ve duvar üstlerini korumada yoğun olarak kiremit gibi kullanılmıştır.

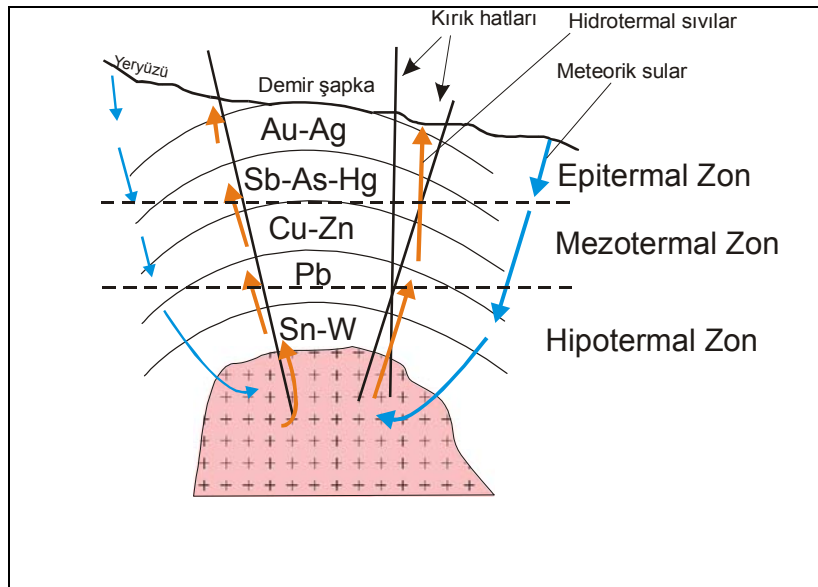
Türkiye'nin diğer bölgelerinde bulunan baz metal oluşumları (Cu-Pb-Zn: Bakır-Kurşun-Çinko'nun beraber bulunduğu cevherleşmeler) dikkate alındığında Doğu Karadeniz Bölgesi baz ve kıymetli metaller (Au-Ag: Altın-Gümüş) bakımından ülkemiz madenciliğinde önemli bir potansiyele sahiptir. Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan Gümüşhane, maden cinsi ve rezervi açısından oldukça zengindir. Gümüşhane bölgesindeki ana cevherleşmeler skarn, damar ve saçınım tipte görülürler. Esas cevher türü olarak demir, bakır, altın, gümüş, kurşun, çinko, molibden, demir sülfürler ve barit sayılabilir (Akınar vd., 2006).

Bölgedeki madenler Au ve Ag için işletilmişler, Cevherli kayaç eritilerek (600-700 °C) cevherli kayaç içerisinde değerli metaller (Baz metal sülfürler, Au ve Ag) alındıktan sonra geriye kalan kısım cevhersiz, gang olarak veya halk dilinde curuf olarak adlandırılır.

Genel olarak hidrotermal damar tipi yataklar oluşum sıcaklığı ve derinliğine bağlı olarak üçe ayrılırlar; Epitermal, Mezotermal ve Hipotermal yataklar. Çalışma sahasındaki cevherleşmeler Epitermal damar tipi Au yataklarıdır. Bu yataklar, oluştukları yan kayaca göre, volkanik kayaçlara ve karbonatlı (kireçtaşı) kayaçlara bağlı olmak üzere ikiye ayrılırlar.

Araştırma bölgesindeki epitermal altın yataklarının oluşum süreci şu şekildedir. Yüzeiden sızan meteorik sular yeryüzünün derinliklerindeki soba olarak nitelenen halen soğumasına devam eden granitik kütlelere kadar sızarak, burada cevherli bileşikleri kayaktan sökerek bünyesine almakta ve yüzeye göre daha sıcak bir durum almaktadırlar. Bu tür sıvılara hidrotermal sıvılar denir. Bu sıvılar sıcak olduklarından kırıklar boyunca

yüze doğru çıkma eğilimindedirler. Hidrotermal bu sıvılar yüze doğru çıkmak için yeryüzünde çeşitli tektonik aktiviteler bağlı olarak gelişen kırık ve fay hatlarını kullanmaktadırlar. Sıvılar yeryüzüne doğru yükselirken, çevre kayalarda yer alan bileşiklerle kimyasal reaksiyonlara girerek çözelti içerisindeki değerli metal miktarlarını artırırlar. Bu sıcak sıvılar yüze doğru yükseldikçe, sıcaklık düşmesi, basınç azalmasına bağlı olarak bünyelerindeki metalleri kırıklar boyunca damar şeklinde yataklar oluştururlar. Isı kaynağından (soba-granit) yüze kadar gelişen cevherleşme tipleri ve zonları Şekil 2.de gösterilmiştir. İnceleme alanındaki söz konusu cevherleşmeler sıcaklığın 100-150 °C arasında olduğu yüze en yakın kırıklar içerisinde oluşur. Cevherleşmelerin yeryüzündeki en belirgin özellikleri hidrotermal alterasyonlardır. Hidrotermal alterasyonlar çalışma sahasında tipik olarak hematitleşme, limonitleşme (kırmızımsı ve sarımsı renk alacalıkları), killeşme, kaolenleşme (beyazımsı-sarımsı renk alacalıkları) olarak gözlenmektedir.

Şekil 2. Hidrotermal damar tipi yatakların oluşum modeli (Gümüş, 1995)

Bu tip cevherleşmeler genellikle kapalı işletme (galeri) ve açık işletmeler şeklinde işletilirler. İnceleme sahasındaki cevherleşmeler de Osmanlı zamanında galeriler sürülerek işletilmişlerdir. Bu galerilerin çalışma sahasındaki en belirleyici özelliği, galeri ağızlarında yer alan pasalardır.

Gümüşhane ve yakın yörelerinde çalışma sahasındaki en önemli benzer cevherleşmeler; Mastra (İkisu Köyü), Arzular ve Kaletaş yörelerindeki epitermal altın

yataklardır. Bunun yanı sıra Gümüşhane ve civarında irili ufaklı birçok cevherleşme vardır.

Çalışma sahasındaki maden sahalarındaki cevherleşmeler; Cu (bakır), Pb (kurşun), Zn (çinko), Au (altın) ve Ag (gümüş) içermektedir. Bu cevherler, çalışma sahasında Eosen'den sonra meydana gelen büyük kırık hatları boyunca yüzeye çıkan çözeltiler tarafından oluşturulmuştur. Özellikle bazı maden yataklarında yoğun miktarlarda bulunan Au (altın) ve Ag (gümüş), bu cevherler yataklarının Au ve Ag madenciliği için kullanılmasına yol açmıştır.

İnceleme alanındaki madenlerin de dâhil olduğu Gümüşhane bölgesi madenlerinin, Babil, Urartu dönemlerinden beri işletildiği bilinmekle birlikte, Osmanlı dönemi öncesine ait bu ocaklarla ilgili herhangi bir kayıtlı bilgi bulunmamaktadır. Bölgede 1800'lü yıllarda Osmanlı İmparatorluğu döneminde işletilen, ikisi çok büyük olmak üzere irili ufaklı 7 adet maden yatağı bilinmektedir (Ergin, 2007). Söz konusu maden cevherleşmelerinin ve traverten gibi yapı malzemelerinin birbirinden çok uzakta olmayışı ve travertenleri oluşturan su kaynaklarının yörede yoğun bulunuşu, Kurum vadisinde mevcut yerleşim yerlerinin tarihten bugüne gelişimini kontrol ettiğini düşündürmektedir (Kandemir, 2008).

1.1.3. Kurum Bölgesi'nin Adının Kaynağı

Kurum adı ve kaynağı ile ilgili farklı iddialar söz konusudur. Bostan (2002), "Kurum" yerleşim adının, 1486–1583 yılları arasında Osmanlı kayıtlarında "Kurum" olarak verildiği ve bu adın bölgede yerleşik Türkmen oymaklarından Göklen'e mensup bir topluluğun ismi olduğunu belirtmektedir. Bilgin (2002) ise Karadeniz'in kuzeyi ve Balkanlarda hakimiyet kurarak Bizans'la mücadele içersinde bulunan Bulgar Türk Hanlığının 800-813 yılları arasındaki hakanının adının Kurum olduğunu, ayrıca Kurum'un isim ve bu isme tabi halk olarak kullanıldığını belirtmiştir. Aynı araştırmacı, Bulgarların; Kurum bölgesi ve doğusunda kalan bölgede de yerleştiklerini ve Kurum'un doğusunda kalan Doğu Karadeniz dağlarına Bulgar Dağı olarak adlarını verdiklerini ve bu adın Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'u fethi sırasında geçilen dağ olduğu Aşıkpaşaoğlu'na dayanarak belirtmiştir.

Bölgeyi gezen ve inceleyen Sinclair (1989)'da, havza ve nahiye merkezinin adını Kurum olarak vermiştir. Aynı şekilde Osmanlı döneminde (18. ve 19. yy.) bölgeden

Anadolu'nun madencilik yapılan yörelerine göç eden madencilere de “Stavriot (İstavrili)” veya “Kurumlu” adı veriliyordu. Günümüzde Yozgat-Akdağ yöresinde Kurumlu soyadlı kişiler yaşamaktadır. Hasluck (1921), Hamilton'a dayanarak bölgeyi Kromna, yerleşim yerini ise Kurumi olarak adlandırmıştır.

Andreadis (1999) göre ise, Kurum'a Rumlar tarafından verilen Kromni adının, bölgede yerleşenlerin evlerini sarp, yalçın kayalıklara inşa ettikleri ve bölgenin, zaman içerisinde kayalık anlamında “Kromni” adını aldığı şeklindedir. Kromni adının Yunanca Kremos=kaya, kayalık olarak ifade edilen kelimedenden türemiş Krom olduğu ve bu ismin 19. yüzyılda bölgedeki eğitimin ve edebi kullanımda Yunancanın etkisinin artmasına paralel olarak, bölge Kromni, halkının ise Kromnaioi şeklinde, Yunanca adlandırılmaya başlanmıştır (Andreadis, 1999).

Nakracas (2003), bölge ve Doğu Karadeniz yöresinin durumu ve nüfusu hakkında bilgi veren “Anadolu ve Rum Göçmenlerin Kökeni” adlı çalışmasında bölgenin adını “Korom” olarak vermektedir.

Günümüzde bölgede yaşayan halk, bölgeyi Gorom olarak adlandırmaktadır. Yöre sakinlerinin sözlü ifadesine göre; çıkarılan maden pasaları ve ergitme sonrası oluşan cürufların dereye karışarak derenin kurum (Türkçe; soba, ocak isi, Rumca; kurumi; ateş dumanı, baca kurumu), yöre ağzıyla Gorom gibi, siyah renkte akmasına neden olduğu için yerleşim merkezi ve dereye bu adın verildiği söylenmektedir.

Çalışmanın yürütüldüğü 28 km. uzunluğundaki akarsu ve vadiye adını veren yerleşim farklı kaynaklarda Kurum, Gorom, Korom, Krom, Gurom, Kromni, Korum gibi çeşitli adlarla anılmaktadır. Bu çalışmada, M.S. 800'den günümüze kadar kullanılan ve kaynaklarda da en fazla rastlanılan adlandırma olan “Kurum” ismi çalışma alanının adlandırılmasında tercih edilen ad olmuştur.

1.1.4. Gümüşhane ve Kurum Bölgesi Siyasi Tarihi

Tarihi, M.Ö. 3 bin yıllarına kadar uzanan Gümüşhane iline, kronolojik olarak Prohitit, Hitit, İskit, Kimmer, Peçenek, İran, Roma, Pontus, Makedonya, Roma, Bizans, Emevi, Abbasi, Bizans, Selçuklular, İlhanlılar, Akkoyunlular, Trabzon Komnen Devleti ve Osmanlılar hâkim olmuşlardır (Anonim, 1968; Uslu, 1980; Başkan, 1996; Çolak, 1997; Tozlu, 1998; Miller, 2007).

M.Ö. 4. yüzyılda bölge Khaldia (Haldia), bölgenin halkı da Haldiler (Haldlar) olarak adlandırılmakta idi. Roma ve Bizans dönemlerinde, bugünkü il merkezi yakınında bulunan kente Argirupolis (Yunanca ‘Gümüşkent’) adı verilmiştir (URL-7, 2007). Adı Latince Argiros’tan (gümüş) kaynaklandığı sanılan Argyropolis, Gümüşhane yöresinde bilinen ilk antikçağ kentidir (URL-5, 2007; Anonim, 1990-1; Uslu, 1980; Altunbay, 2001) Gümüşhane'nin M.Ö.’ki yerli halklarını Tibar, Koman, Makron, İskit ve Peçenekler oluşturmuştur (Anonim, 1967).

İlkçağ (M.Ö. 3200-M.S. 375) Karadeniz bölgesinin uygarlık yönünden en eski Alt Paleolitik (Yontma taş) döneminde başladığı araştırmalar sonucunda ortaya konmuştur (Emecen, 1998).

Gümüşhane yöresindeki arkeolojik buluntular, yerleşik yaşamın M.Ö. 3. bin yıllarına kadar uzandığını göstermektedir. Bölgede bilinen ilk halk, M.Ö. 2. bin yıllarının ortalarında ortaya çıkan Azzi ve Hayaşalar olması nedeniyle, Gümüşhane’yi de içine alan bölgeye, “Azzi-Hayaşa” ülkesi denmiştir (Tozlu, 1998).

M.Ö. 2000-1750 yılları arasında Orta Tunç Çağı’nda, Asurların yöre ile yoğun ticaret ilişkisi bulunuyordu. M.Ö. 1750-1200 arasında Hititlere bağlı olan Azzi-Hayaşa ülkesi, M.Ö. 1200-750 döneminde Urartu yönetimine geçmiştir. Urartu uygarlığı döneminde yöre halkı, ibadet ettikleri en büyük tanrı olan Khalde’ye inanan anlamında Haldi (Haldean) adını almıştır (Uslu, 1980). M.Ö. 400’de bölgeden geçen Ksenophon, bölge halkına Khaldeliler, buraya da Khaldea denildiğini belirtmektedir (Ksenophon, 1998).

M.Ö. 8. yüzyıl sonlarına doğru bölgeye Kimmer-İskit akınları başlamıştır. Bu dönemde halkın büyük çoğunluğu, yerini yurdunu bırakarak güneye ve batıya doğru göç etmiştir. Urartu egemenliğini, Med (M.Ö. 665-M.Ö. 560) ve Pers dönemi (M.Ö. 550-331) izlemiştir. Bu dönemde Gümüşhane halkını, Tibar, San, Kuman ve Makron gibi Peçenek isimleri taşıyan oymaklardan oluşan Hun Türkleri oluşturmaktaydı. M.Ö. 331’de, giriştiği Asya seferiyle İran İmparatorluğu’nu yıkan Roma İmparatoru İskender, bölgeyi hâkimiyeti altına almıştır. İskender’in ölümünden sonra, başkenti Amasya olan Pontus Krallığı, (M.Ö. 301- M.Ö. 64) yörede egemen olmuştur. M.Ö. 1. Yüzyılda Roma, Pontus Krallığı’nı yıkarak, bütün Anadolu’yu ele geçirmiş ve M.S. 395’e dek süren Roma dönemi başlamıştır (Uslu, 1980; Anonim, 1990-1; Tozlu, 1998; Nakracas, 2003). Gümüşhane bölgesinde, ilkçağda ve sonrasında kurulmuş bir Yunan yerleşimi ve kolonisi bulunmadığını, Roma

İmparatorluğu'nun bölgeyi ele geçirmesinin ardından inşa edilen yollar sayesinde, bölgenin yerli halkının Roma ve diğer uygarlıklarla yoğun ilişki kurabilmiştir.

Ortaçağ dönemi (375–1453) M.S. 395'de, Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca, Gümüşhane, Doğu Roma'nın (Bizans) egemenliğine girmiştir. Aynı dönemde İran İmparatorluğu'nu yeniden canlandıran Partlar ve III. Yüzyılda onların yerine geçen Sasani'ler, bu topraklarda asırlarca Bizans'la hâkimiyet mücadelesi vermişlerdir. Doğu Anadolu'da hakim Ermeni kralları, bazen İran'a, bazen de Bizans'a tabi olarak bölgeyi de idare etmeğe çalışmışlardır (Uslu, 1980; Anonim, 1999).

Zehiroğlu'nun (2000), Prokopius'a dayanarak verdiği bilgiye göre, Roma İmparatoru İustinianus'un (527- 564) M.S. 550'lerde Trabzon'un güneyindeki dağlık bölgede yaşayan Tzani'leri egemenlik altına almaya başlamıştı. Aynı kaynakta, Kurum bölgesinde "Mokhara" adlı bir mevkiye (Kurum bölgesi haritalarında, Krom Yayla olarak verilen yerleşim yerinin eski adı Mohara'dır) askeri bir garnizon oluşturulduğu ve ayrıca Tzani bölgesinde "Skhamalinikhi" ve "Tzantsaki" (Canca) kalelerini inşa ettirdiği belirtilmiştir. Zehiroğlu, Prokopius'un "Skhamalinikhi"de bir de kilise inşa edildiğine dair bilgi verdiğini ve bu kilisenin de; bugünkü Sümela Manastır Kilisesi olabileceğini belirtmiştir. Ancak, bölgede bugün de mevcut olan Kurum Kalesi'nin yakınındaki yerleşmelerden birisinin günümüzdeki adının Şamanlı (Osmanlı ve öncesi adı; Shamananton ve de Shamanli) olması ve de bölgedeki en eski kilisenin burada inşa edildiği (Andreadis 1999) göz önüne alınırsa "Şamanlı" yerleşimin adının "Shamaliniki" adından türemiş olması çok daha güçlü olasılıktır. Bu görüşü, bölgede bulunan ve Bryer ve Winfield (1985) tarafından, tahminen Ortaçağ'da inşa edildiği belirtilen Kurum Kale'nin mevcudiyeti doğrulamaktadır. Bu kalenin de Prokopius'un belirttiği Mokhara garnizonu'na ait kale olması ihtimali oldukça yüksektir. Bölgede Roma hâkimiyetini gösteren maddi delillerden birisi de, bölge halkı tarafından yol ve işlenen arazilerde bulunan tarihi bakır paralar arasında, tarife dayanılarak, İustinianus dönemine ait paraların da bulunduğu anlaşılmıştır. İmparator Justinianus'un döneminde (M.S. 527–565), bölgenin tamamında kalıcı Roma hâkimiyeti sağlanmıştır. İstanbul merkezli Doğu Roma İmparatorluğu'nun kurulması, resmi dilin Latince'den Yunancaya dönmesi (M.S. 620), Roma hâkimiyetindeki bölgelerde, yönetimin baskısı ile Hıristiyanlığın yayılmasını ve sadece ticari ilişkilerde kullanılan Yunancanın, İncil'le birlikte evlere girmesi, bölgenin Hıristiyanlaşması ve Rum kimliği kazanmasını sağlamıştır (Rum; Araplar tarafından Anadolu halkı ve özellikle Hıristiyanlara Romalı ve de Bizanslı anlamında verilen addır. Bu ad zaman içerisinde kökenine bakılmaksızın,

Süryani ve Keldaniler hariç Anadolu'daki Ortodoks Hristiyanların tümü için kullanılmaya başlanmıştır).

Nakracas (2003) tarafından, bölgenin Roma hâkimiyeti sonrası kimlik değiştirmeye ve diğer bölgelerle etkileşmeye başladığı şu şekilde açıklanmıştır; Bizans'ın Trabzon merkezli Haldiya Satraplığı'na bağlı Gümüşhane ve çevresindeki Orta Halde (Khalde) bölgesi ve Haldiya-Hald (Khaldea) halkları, Roma çağından sonra uygarlaşmaya başlamıştır.

Karadeniz kıyı kesimi ile Doğu Anadolu arasında daima tampon durumunda kalan Gümüşhane çevresi, 7. yüzyıla kadar Bizans-Sasani çarpışmalarına sahne olmuş, Emevi, Abbasi ve Bizanslılar arasında birkaç defa el değiştirmiştir. Bu durum, Selçuklu akınlарına kadar devam etmiştir (Uslu, 1980).

Halife Hz. Ömer zamanında (634–644), Erzincan ve Erzurum, Arapların eline geçince Gümüşhane de bu egemenlik altına girmiştir. Ancak bu egemenlik, fazla sürmeden bölgede yeniden Bizans egemenliği sağlanmıştır. Halife Hz. Osman zamanında (644–656) Emir Habib Bin Mesleme Gümüşhane, Bayburt, Erzurum ve Erzincan Bizanslılardan geri almış, ancak Halife Hz. Ali zamanında (656–661), bölgede yeniden Bizans egemenliği başlamıştır.

Emevi Halifesi Abdülmelik zamanında (685–705) bölge, tekrar Emevi yönetimi altına girmiştir. Halife Velid zamanında (705–715), Araplar'la Hazar Devleti arasındaki çatışmalarda Hazarlar başarı gösterince, bölge yeniden bu durumdan istifade eden Bizanslıların eline geçmiştir. Gümüşhane, 7. yüzyılda Bizans-Hazar askeri işbirliğine konu olan topraklar arasında yer almıştır. 7. yüzyıl sonları ile 8. yüzyıl başlarında bölge, Emevi-Bizans ve Abbasi-Bizans arasında birkaç defa el değiştirmiştir (Başkan, 1996; URL–8, 2007).

Abbasiler zamanında Bizans-Arap çatışmaları devam etmiştir. Bu dönemde Gümüşhane yöresi ile ilgili fazla bilgi bulunmamakla birlikte, Bayburt'un, Bizans egemenliğinde kaldığının bilinmesine bağlı olarak, Gümüşhane'nin de Bizans egemenliğinde kaldığı varsayılmaktadır.

Çağrı Bey'in 1016 yılında Anadolu'ya yaptığı ilk akın sırasında Gümüşhane'ye kadar geldiği bilinmektedir. 1058'de Tuğrul Bey'in ordusu, İbrahim Yinal komutasında Trabzon'a kadar süren akınlарında Gümüşhane ve çevresini ekonomik yönden önem arz ettiği için fethettiği varsayılmaktadır. Bölge, 1071 Malazgirt Savaşı'nın ardından Türklerin eline geçmiş ve Gümüşhane ve Kelkit, Emir Mengücek Gazi tarafından kurulan ve merkezi

Erzincan olan Mengüçüklü Beyliği'ne (Erzincan İmaretine) bağlanmıştır. 1164'te, II. Kılıçarslan, Mengüceklü topraklarını, dolayısı ile Gümüşhane bölgesini Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlamıştır. Anadolu Selçuklu Devleti'nde ticarete büyük önem verildiğinden, tarihi bir ticaret yolu üzerinde bulunan Gümüşhane ve çevresi Selçuklu döneminde de önemini devam ettirmiştir. Harşit Vadisi ve Canca Kalesi, Selçukluların en erken ulaştığı yerler arasında yer almıştır. Bu nedenle, Osmanlı Devleti'nin kurulmasından asırlar önce Harşit Vadisi boyundaki yerleşim birimleri önemli ölçüde Türkleşmiştir. 1243 Köseadağ Savaşı'nda, İlhanlıların Selçukluları yenmesi sonrası Gümüşhane bölgesi İlhanlıların eline geçmiştir (Anonim, 1986; Anonim, 1990–1; Başkan, 1996; URL- 9, 2007).

Anadolu, Moğolların nüfuzu altına girince Trabzon Rum İmparatorluğu, bu defa Moğollara vergi vermeye başlamıştır. Moğol nüfuzunun kırılması ve Türkmenlerin beylik kurmak için faaliyet göstermeleri sonucunda, II. Yuannis devrinde (1280–1297), Türkmenler, madenleriyle ünlü Halibya'yı (Haldiya) fethetmişler, Cenevizlilerle Venedikliler de, İmparatorluk üzerinde iktisadi nüfuz vücuda getirmişlerdir (Anonim, 1986; Anonim, 1990–1; URL–9, 2007).

Karadeniz sahiline kadar inen Türkmen akınlarından önce, bölgeye önce Hazarlar ve Peçenekler, daha sonra ise Çepni Türk oymakları yerleşmiştir. Çepniler, 24 Oğuz boyundan biri olup Anadolu'nun fethi ve Türkleşmesinde önemli rol oynamışlardır. 13. yüzyılın ikinci yarısında Selçuklular, Moğol istilası altında ezilirken Gümüşhane ve çevresinin savunması Çepni Türklerine kalmıştır. Rum tarihçisi Panaretos, 14. yüzyılda Tirebolu'ya ulaşan Çepnilerin, Gümüşhane Harşit vadisi üzerinden geldiklerini söylemektedir (Anonim, 1986; Anonim, 1990–1; URL–9, 2007).

İlhanlıların son hükümdarı Ebu Said'in ölümü üzerine, 1335'te Bayburt, Erzurum, Erzincan ve Gümüşhane, Celayirlilerin eline geçmiştir. 1345'te Eretnağulları, 1430'da da Karakoyunlu hâkimiyetine geçen bölgede, 1467'de Akkoyunlular hâkim olmuştur.

Gümüşhane, Selçukluların hâkimiyetinden sonra sırasıyla İlhanlılar, Celayirliler, Eratnalılar, Kadı Burhaneddin, Akkoyunlular, Karakoyunlular, Trabzon Rum Devleti, Osmanlılar, tekrar Akkoyunlular ve 1473 yılından sonra ise kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine geçmiştir. Osmanlılar, kesin olarak bölgeye yerleştiğinde de Gümüşhane, eski öneminden bir şey kaybetmeyerek, iktisadi ve askeri önemi dolayısıyla merkezi idarenin önem verdiği yerler arasında olma özelliğini korumuştur. Yöre, ilk zamanlarda bol miktarda çıkan gümüşe istinaden “Gümüşhane” olarak adlandırılırsa da Osmanlılar uzun dönem “Canca” adını kullanmıştır (Köse, 2001).

Trabzon Rum İmparatorluğu'na son veren Fatih Sultan Mehmet, Gümüşhane'yi de almıştır. Önceleri Erzurum Eyaleti'ne bağlanan Gümüşhane Sancağı, daha sonra Trabzon'a bağlanmıştır (Anonim, 1990–1, 1990). 1461'de, Osmanlıların yönetimine geçen yörenin, o sırada "Canca" olan adı 1534'de Gümüşhane olmuştur (Anonim, 1990–1). Bu hâkimiyet, 1461'den 1467'ye kadar sürmüştür. Bu tarihten sonra Gümüşhane, Akkoyunlular'ın hâkimiyetine girmiş olup bu hâkimiyet de, 1473 yılında Fatih ile Uzun Hasan arasında çıkan Otlukbeli Savaşı ile sona ermiştir. Gümüşhane'nin kuzeyindeki "Kharşit" Çayı, orta ve yukarılarındaki Torul ve Canca (Akkoyunlular'a bağlı Ortodoks-Abaza Torul Beyliği) 1474'de (veya 1478) Fatih tarafından fethedilmiştir (URL- 10, 2007; Anonim, 1990–1). Gümüşhane ve çevresinin kesin olarak Osmanlıların eline geçişi Çaldıran Zaferi'nden (1514) sonra olmuştur (San, 1990; Anonim, 1990–1; Tozlu, 1998; URL- 11, 2007).

Yavuz Sultan Selim, 1508'de, Trabzon Valisi iken, Anadolu'da başlayan Şii ayaklanmaları yüzünden Trabzon'dan Bayburt'a kadar uzanan bir sefer düzenlemiştir. Gümüşhane ve çevresi daha sonra Akkoyunlu ve Safevi etkisi altına girdiyse de, 1514'de I. Selim (Yavuz) döneminde yeniden Osmanlı yönetimine geçmiştir (Anonim, 2005).

Bölgedeki sükûnet, ancak Şah İsmail ile Yavuz Sultan Selim (1512–1520) arasında meydana gelen Çaldıran Savaşı'yla sağlanmış ve bölge tamamen "Anadolu Türk Birliği"ne katılmıştır (Ağustos 1514). Osmanlı idaresi altındaki Gümüşhane, önceleri Erzurum, daha sonra Trabzon Beylerbeylikleri'nin sınırları içerisinde bulunmuştur (Başkan, 1996). Gümüşhane şehri nüfusunun 1750 yıllarında 60.000'i bulduğu rivayet edilmektedir (Anonim, 1967; Gökbilgin, 1987).

Yakın Çağ (1789 sonrası) Tanzimat döneminde, 1867 yılındaki düzenleme ile - Osmanlı İdari Teşkilatı'nda, eyalet sisteminden büyük vilayet sistemine geçilince-, Gümüşhane, Trabzon vilayeti içinde bir sancak merkezi haline gelmiştir (Özkan, 2003). Gümüşhane vilayetine bağlı Ardasa (Torul) kazası da o dönemdeki teşkilatta, Trabzon Sancağı'nın sekizinci kazasını oluşturuyordu ve 3 köyü mirliwa hassına, 57 köyü de zuama ve erbab-ı timar dirliklerine tahsis edilmişti. Bütün mükellef sayısı 1127 haneyi, mecmu geliri de 72.743 akçeyi buluyordu. Torul kalesi müstahfızları sayısı ise 50 asker (nefer) idi (Kayaoğlu vd., 1987).

Kentin bugünkü adının, yöredeki gümüş madenlerinden geldiği Marco Polo tarafından da aktarılmıştır (Anonim, 1990–1). Gümüşhane, 19.yüzyılda Trabzon'a bağlı bir sancak idi. Doğu Karadeniz'in iç kesimlerinde yer alan Gümüşhane Sancağı, kuzeyde Trabzon merkez sancağı, doğuda ve güneyde Erzurum, batıda Sivas ile çevrilmişti. 19.

yüzyıla kadar rahat bir hayat sürdüren Gümüşhane yöresi, savaşlar nedeniyle tedirginlik içine düşmüş, madenlerin yeterince işletilmemesi sebebiyle de göç vermeye başlamıştır. Böylece şehir harap olmaya ve nüfus azalmaya başlamıştır. 1829 ve 1877–78 Osmanlı-Rus Savaşı ile 7 Temmuz 1916 tarihlerinde Rusların Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz'de yaptıkları işgaller ve bunun sonucundaki göçler nedeniyle Gümüşhane, eski önemini kaybetmiş, kentin durumu 19. yüzyılda bozulmuştur. Osmanlı Rus Çarlığı savaşları, halkın buradan göç etmesine neden olmuştur. Bu arada gümüş ocaklarının işletilmesi de durmuştur. Gümüşhane, 1. Dünya Savaşı'nda 19 Temmuz 1916 tarihinde Rus Çarlığı kuvvetleri tarafından işgal edilmiş ve 28 Şubat 1918 de kurtarılmıştır. Ermenilerin egemenlik kurma çabalarının ardından 1919'da Rum çetelerinin baskısı altında kalmıştır. Kent, Cumhuriyetle birlikte 1925 yılında il olmuştur (Anonim, 1990–1; Anonim, 2005).

1925–1926 tarihli Trabzon Salnamesi'nde "Gümüşhane Vilayeti Merkez ilçe ile birlikte Bayburt, Kelkit, Torul ve Şiran olmak üzere 5 ilçe, 5 bucak ve 377 köyden oluştuğu, 16.943 evde 101.153 kişinin yaşadığı, şehirde hastane olmadığı; vilayetin ticari durumunun Trabzon-Erzurum ana yolu ve İran transit yolu üzerinde bulunduğundan oldukça iyi olduğu, aslında tarım memleketi olan vilayetin bazı yerlerinde ürünlerin yerel ihtiyacı karşılamadığından, halkın bir kısmının işçilik, meyvecilik ve katırcılıkla geçindiği" belirtilmektedir (Altunbay, 1998).

1.1.5. Gümüşhane ve Kurum Bölgesi Madencilik Tarihi

Madenlerin varlığı veya yokluğu, azlığı veya çokluğu tarihin her devrinde toplumların refah düzeyini yakından ilgilendirmiştir. Madencilik insanlığın tarihi ile başlar (500.000 yıl) (Kulaksız, 1991). Madencilik değişik çağlardaki gelişimini Anadolu'da izlemek mümkündür (Aytekin, 1995). Maden üretimi ile refah seviyesi arasında doğrudan bir ilişki bulunur (İpekoğlu, 2007). Bu yeraltı zenginliğine sahip olmayan devletler veya milletler, madenlere ulaşmanın yollarını aramış, bunun için savaş yapmış, mücadele vermiş ve antlaşma yapmışlardır (Köse, 2001).

Gümüşhane şehrinin kuruluş nedeni, antik çağdan itibaren bölgede bulunup Osmanlı İmparatorluğu döneminde de 19. yüzyıla kadar işletilen simli kurşun yatakları olmuştur (Öztürk, 2005). Hitit İmparatorluk döneminde de Gümüşhane çevresindeki gümüş yataklarının işletilmesiyle, bölge zenginlik kaynağı olma özelliğini sürdürmüştür (Köse, 2001; URL–14, 2007).

İlkçağda Gümüşhane’de madencilik (M.Ö. 3200-M.S. 375); Gümüşhane yöresi, gümüş madeni sayesinde üç bin sene önce de bilinen bir yerdi. Arkeolojik kazılarla ortaya çıkarılan kalıntılar, Anadolu'nun genellikle iç ve güney-doğu yörelerinde işletilen ocaklar yanında Harşit havzasını kapsayan Gümüşhane yöresinde de madenciliğin çok erken dönemlerde başladığını göstermektedir. Gümüşhane, Çoruh ve Harşit Irmakları kenarlarındaki yerler çevresinde altın madenlerinden başka gümüş, çinko, demir ve kurşun madenlerinin eski tarihlerde (3000 yıl) muhtelif zamanlarda işlendiği bilinmektedir (Köse, 1991). Coğrafyacı Strabon da, zamanımızdan iki bin yıl önce Doğu Anadolu’da var olduğu bilinen zengin altın madenlerinden söz etmektedir.

M.Ö. 2 bin yılında Mezopotamya’dan gelen Asurlu tüccarların, Gümüşhane ve yöresinde bulunan maden yatakları nedeniyle bölgeye ilgi duydukları, yöreden çıkarıp işledikleri gümüşü ülkelerine götürdükleri bilinmektedir (URL-13, 2007; San, 1990). Altın, gümüş, bakır, demir ve çinko yatakları açısından oldukça zengin olan Gümüşhane ve çevresi Sevin ve Belli’ye göre, Urartu Krallığının bölgeye yapmış olduğu seferlerin amacını oluşturmaktadır. Slatery’de Urartu Krallığı’nın başlıca maden sağladığı bölgelerin başında Gümüşhane ve çevresini göstermektedir (Çiğdem, 2008). Özellikle II. Argiştı’nın Altıntepe’yi yaptırmasından sonra bölgenin maden potansiyelinden üst düzeyde yararlanılmış olmalıdır (Çiğdem, 2008). Texier ”Gümüşhane’de simli kurşun madeni yerin üzerindeydi ve anti dönemden beri işletiliyordu” diyerek, Gümüşhane madenlerinin çok eski dönemlerden beri bilindiğini vurgulamaktadır. Drews, Khalybes’in lokalizasyonunu antik kaynaklara göre değerlendirmiş ve yörenin en önemli demir yataklarının bir kısmını Gümüşhane ve çevresinde göstermiştir.

Gümüşhane, Bizans yönetiminde olduğu zamanda da, altın ve gümüş maden yatakları ile dikkat çekmekteydi. Bizans döneminde, işletilen maden yataklarına bağlı olarak şehre "gümüş şehri" anlamında Argyropolis adı verilmiştir (Önder, M. 1997). Evliya Çelebi’ye (1971) göre, Büyük İskender’in komutanlarından Philikos tarafından bu yörede gümüş madenleri bulunduktan sonra, eski Canca Kalesi onarım görmüş ve şehrin önemi artmıştır. İskender döneminden sonra Pontus Devleti’nin, daha sonra da Roma İmparatorluğu’nun sınırları içine giren Canca Kalesi, bu imparatorluğun ikiye ayrılmasından sonra da Doğu Roma (Bizans) sınırları içinde kalmıştır. Gümüşhane yöresi, Bizans’ın idari biçimlerinden olan Haldiya teması içinde yer almıştır (Başkan, 1996; Anonim, 1990-2).

Ortaçağda Gümüşhane’de madencilik (375–1453); Türkler Orta Asya’da sahip oldukları maden işleme ve kullanma tecrübelerini göçlerle geldikleri Anadolu’ya da taşımışlardır. Ancak, Ortaçağın en azametli devletlerinden sayılan büyük Selçuklu Sultanlığı ve onun uzantısı Anadolu Selçukluları’nda, madencilik sektörünün boyutu hakkında belirgin bilgiler son derece azdır. Buna rağmen, madencilik sektörünün canlı bir biçimde faaliyete devam ettiği de muhakkaktır. Çünkü 12. ve 14. yüzyıllarda, batı dünyasıyla sürdürülen ticari ilişkilerde, Anadolu’dan ihraç edilen maddeler arasında en az hububat ve diğer zirai ürünler kadar şap, tuz, bakır ve gümüş gibi madenlerin de önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Gelişmiş Selçuklu sanayisine de Gümüşhane’den çıkarılan madenlerin önemli katkısı bulunmaktaydı (Köse, 2001). Ancak bu madenlerin hangi şartlar altında çıkartıldığı, arıtıldığı, işlendiği ya da ihraç edildiği hakkındaki bilgiler oldukça yetersizdir (Altunbay, 1998).

Gümüşhane bölgesinin merkezi Torul, Gümüşhane’nin yeri de Torul’a bağlı Zaңça yerleşimi idi. Buradan çıkarılan madenler, Torul’a getirilirdi. Zamanla maden işçilerinin, işyerine yakın evler kurması ile Gümüşhane kasabası ortaya çıkmıştır (Goloğlu, 2000). Gümüşhane kasabası, iki bin iki yüz altmış üç hane ve iki yüz elli yedi bin dönüm araziden oluşmuştur (Şevket, 2001). Yavaş yavaş gelişen kasaba, hem burada hem de civarlarda çıkan gümüş madenlerinin işletilmesi için, yerleşim yerlerine gelen maden işçileri sayesinde şehirleşmiştir. Nitekim XV. ve XVI. yüzyıllarda, Trabzon Sancağı’nın en çok nüfusu artan yerlerinden biri de Torul (Ardasa) kazası ve özellikle Canca madeni olmuştur. Canca’ya gelen madencilerin hemen tamamını gayri Müslimler oluşturmaktaydı. Madenlerde çalışan usta, amele ve diğer işçilerin tamamı, vergiden muaf tutuldukları için, şehrin imarı ve gelişmesi hızlı olmuştur (Tozlu, 1998).

1583 yılında Torul kazasının Kurum denilen bölgesinde işletilen maden bulunduğu ve bu madene giden yolların ve derbentlerin (geçitler) bozuk ve harap olduğu ve bu nedenle yol ve geçitlerin tamiri için bölgedeki 3 köy (Kopuz, Yağlıdereye bağlı Soğuksu mahallesi ya da Rosia, Haşera) halkının yol ve geçitleri tamirle yükümlü kıldığı Bostan (2002) tarafından tarihi kaynaklara dayalı olarak verilmiştir.

Gümüşhane’de madencilikle ilgili altyapı mevcuttur. Çıkarılan gümüş ve altın madenlerinden para kesilmek üzere, Canca’da darphane de kurulmuştur. Üzerinde “Catha” adı basılı olan Osmanlı paralarının kesildiği darphane, Evliya Çelebi’nin belirttiğine göre, Emin Mahallesi’nde idi. Bugün Hacıemin adıyla anılan bu yer, Yeşildere (eski adı Haşera)

köyünün karşısında ve Trabzon–Gümüşhane anayolunun üzerinde bulunmakta olup; Canca Kalesi ve vadiye yakın bir mesafedir (Tozlu, 1998; Karanfil, 2005).

7. yüzyıl sonları ile 8. yüzyıl başlarında yöreye Müslüman Arapların akınları ulaşmıştır. Şehir, Müslümanlarla Bizanslılar arasında birkaç defa el değiştirmiştir. Harşit Vadisi ve bu arada Canca Kalesi (Gümüşhane), Selçukluların en erken ulaştığı yerler arasındadır (Başkan, 1996; Anonim, 1990–2).

Yeniçağda Gümüşhane’de madencilik (1453–1789); Gümüşhane’de madenlerin en işlek olduğu dönem 17–18. yüzyıllardır. Bu yüzyıllarda, Gümüşhane bir pazaryeri durumunda olmuştur. Suriye, Halep, Bağdat ve başka ülkelerden gelen tüccarlar, halı, şal, ipekli kumaş ve hurma gibi şeyler getirir, bu ürünleri altın ve gümüşle değiştirirlerdi (San, 1990).

1647’de Gümüşhane’yi ziyaret eden Evliya Çelebi, seyahatnamesinde, “Gümüşhane şehrinin gümüş damarları 7 kol kalınlığında damarlar olup, halkının gümüş işletmekle görevli olduğunu bildirmekte ve bazısı çalışan, bazısı kapalı 70 maden ocağı olduğunu” yazmaktadır (Atsız, 1971). Evliya Çelebi’nin sözünü ettiği maden ocaklarından sekizinin adı, 1877 Trabzon Salnamesi’nin Gümüşhane Sancağı bölümünde yer almış olup bunlardan sadece Hazine ve Kırkpavli maden ocaklarının yerleri bilinmektedir (San, 1990; Köse, 2001; URL- 15, 2007).

Trabzon’dan Erzurum’a ve Gümüşhane’ye giden ticaret yolu üzerinde bulunan Torul’da, maden sanayi çok gelişmiştir. Canca (Gümüşhane) madenleri, bu kazanın sınırları içindedir. Gümüşhane madenleri, Trabzon şehri gelirleri içinde gösterilmiş olmakla beraber, bu madenlerin Torul kazasına ait olduğu bilinmektedir. Canca madeni, Osmanlı döneminde Sultan Selim Han zamanından itibaren işlenmeye başlanmıştır. Bu madenlerde çıkarılan bakır Tophane-i Amire’ye, gümüş de Darphane-i Amire’ye gönderiliyordu. Kalan madenler ise, memleket dışına gönderilmemek üzere Osmanlı madenleri sınırları içinde sarf edilmekteydi (Bostan, 2002).

Tarih içinde birçok kez el değiştiren Gümüşhane’ye, Trabzon Valisi Şehzade Selim, 1511 yılında bir savaş sonu girdiği zaman, burada ileri bir gümüş sanayi bulunuyordu (San, 1990). Maden ocakları IV. Murat zamanında (1623–1640) ise en canlı dönemini yaşamıştır. Bir ara kapanan ocaklar, 1839 yılında yayınlanan bir Hatt-ı Hümayun’la tekrar işletmeye açılmıştır. Ocaklar mülki amirin tayini, padişahın onayı ile atanan ve “Matah Efendi” denilen kişilerce yönetilirdi (URL- 16, 2007).

Kanuni Sultan Süleyman'dan başlayarak, Erzurum ve Trabzon adına kesilen paraların darphanesinin de Gümüşhane de bulunduğu bilinmektedir (San, 1990). Bu konu Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde şöyle anlatılmaktadır: "O asırda, burada olan madeni sim hiçbir diyarda yoktu. Şehre o zaman "Gümüşhane" denilmiş ise de defterhane-i Ali Osman'da "Canca" yazılmıştır. Bu şehirde emin mahallesinde darphane vardır". Anadolu'da madenler işletilmekle beraber, darphanelerinde sikke kesilen yerlerin en meşhurları Gümüşhane ve Keban madenleri idi (Altınay, 1989; Anonim, 1990–2).

Gümüşhane ve Torul, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanına değin Trabzon'a bağlı kalmıştır. Ancak bazı araştırmalarda, Gümüşhane'nin Erzurum'a bağlandığı yolunda ifadelere rastlanmaktadır (Tozlu, 1998).

1789 sonrası Yakınçağda, Gümüşhane madenlerinin bulunduğu bölgenin engebeli ve ormanlık olması ile maden ocaklarının birbirinden uzak olması, eşkıyaların saldırılarını artırmalarına zemin hazırlamaktaydı. 18. yüzyılın ilk yarısında bölgeyi etkisi altına almış olan Çepni eşkıya tayfası, bölgede madenler ve çevresindeki ahaliyi rahatsız etmeye başlamışlardır. Bu durum madenci tayfası ve madenci mültezimlerinin, madenleri terk etmelerine ve üretimin düşmesine neden olmuştur (Aygün, 2005).

Gümüşhane gümüş ve diğer maden ocaklarının işletilmesine bağlı olarak gelişmeye ve kalabalıklaşmaya 19. yüzyıla kadar devam etmiştir. Yalnız 19. yüzyılın ortalarında, ormanların tahrip edilmesinin sonucu olarak madenlerde ciddi boyutta yakıt sıkıntısı ve işletme problemleri ortaya çıkınca işletme durdurulmuştur. Sonradan 1883'te son bir denemeye girişilmiş, işletmeler yabancı şirketlere verilmiş ve 1888'e kadar çalıştırılmıştır. Ancak üretimin işletme giderlerini karşılamadığı görüldüğünden, çalışmalar tümüyle durdurulmuştur. Bunun üzerine, varlık nedeni çevresindeki madenler olan yerleşme terk edilmeye başlanmıştır (Anonim, 1990–2).

1.1.5.1. Osmanlı Maden İşletmelerinde Gümüşhane Bölgesinin Yeri ve Önemi

Osmanlı devletinde bakır, gümüş, kurşun ve altın elde edilen önemli merkezlerden birisi, madencilik deneyiminin çok eskilere dayandığı bilinen Gümüşhane ve çevresiydi. Yöre madenleri Osmanlı döneminde 16.-19. yy.lar arasında süreli işletilmiş, 15. yy. sonlarından itibaren başlayan "değerli maden" sıkıntısını çözmeye yönelik kaynaklardan birisi olmuştur. Gümüşhane madeninin senelik gelirinin, o zamanki devlet bütçesinin yaklaşık yüzde beşinden fazlasını teşkil etmesi de madenlerin ekonomiye katkısını ortaya koymaktadır (Köse,1991; Özkaya, 2008). Evliya Çelebi, 1647'de ziyaret ettiği Gümüşhane

ve çevresini tanımlarken “buradaki gümüş madeni hiç bir yerde yoktur. Bütün halkı her çeşit vergiden muaf olup, gümüş işletmekle görevlidirler. 70 kadar kimi terkedilmiş, kimi işler gümüş maden ocakları vardır. Gümüşhane şehrinin gümüş madenleri 7 yerden kol kalınlığında olup, hepsi kurşunsuz saf cevherlerdir” diyerek şehir ve çevresindeki gümüş madenlerinin bolluğuna dikkat çekmiştir. Gümüşhane madenleri 18. yy. sonu 19. yy. başlarında ise kapanma durumuna gelmiştir (Altunbay, 2001; Karanfil,2005; Aygün, 2005).

Söz konusu madenler, bölge halkının iş ve geçim sıkıntısını önemli oranda önlüyordu. Burada çalışan halk, birçok örfi vergiden muaf tutulduğu gibi; Gümüşhane’den gelip-geçen yahut geçecek olan devlet görevlilerine, maden halkına eziyet etmemeleri ve onlardan vergi almamaları sıkı sıkı tembih edilirdi. Aksine davrananlar ya azarlanır ya da cezalandırılırdı. Öbür taraftan ülkenin herhangi bir yerinde bulunan yeni bir madenin işletilmesi için, usta ve iş bilir amele gerektiğinde, ilk akla gelen Gümüşhaneli madencilerdi (Tozlu, 1998).

Gümüşhane maden ocakları 16. yüzyıl itibari ile Osmanlı devletinin iktisadi ve askeri yapısında önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Bazı araştırmacılara göre, sadece Gümüşhane madenlerinden sağlanan gelir, o zamanki devlet bütçesinin yaklaşık olarak yüzde beşini karşılamaktaydı. Gümüşhane madenleri, halkın gündelik ihtiyacı, devlet hazinesi ve ordu ihtiyacından başka imparatorluğun muhtelif bölgelerindeki cami ve medrese kubbelerini kapatmada da kullanılmıştır (Köse, 2001). Hazineye sağlanan paranın yanı sıra, top imal edilen dökümhanelere yollanan bakır ve gümüş, İmparatorluğun en önemli savaş ihtiyacını karşılıyordu. Gümüşhane madenlerinden İstanbul’a yollanacak madenler, evvela Trabzon iskelesine indiriliyor ve deniz yoluyla İstanbul’a taşınıyordu. Maden taşıma, bilhassa katır kiracılığıyla geçimini sağlayan Gümüşhane deresi halkı için, ikinci bir gelir kapısını oluşturuyordu (Tozlu, 1998).

18. ve 19. yüzyıl itibari ile devletin gücünün zayıflamaya başlamasının yanında, maden ergitmekte kullanılan yakacak (odun sorunu), zamanla ocakların gaz ve su ile dolması gibi sebeplerle, Gümüşhane madenleri giderek önemini kaybetmeye başlamıştır. Tamamen terk edilme noktasına gelen bölge madenleri, 19. yüzyılın başlarında Avrupa sanayi için hammadde ihtiyacı belirince, batı sanayini tamamlayan bir unsur olarak yeniden önem kazanmıştır. Bu çerçevede ülkenin diğer noktalarında olduğu gibi, Gümüşhane bölgesindeki bazı maden ocakları da yabancılar tarafından işletilmeye başlanmıştır. Yakın zamanda sayıları yüzleri bulan maden ocaklarının çoğunluğu, ilgisizlik ve bakımsızlıktan kendi kaderine terk edilmiştir (Köse, 2001). Ancak günümüzde yapılan

araştırmalar sonucunda, Gümüşhane sınırları içerisinde beş altın sahasının bulunduğu, araştırmalar ilerledikçe bu sayının artacağı Vıcıl ve Alp (2002) tarafından ifade edilmektedir.

1.1.5.2. Osmanlı Maden Politikası

1453'te İstanbul'un fethiyle birlikte imparatorluğa dönüşen Osmanlı Devleti, sistemli şekilde yürüttüğü genişleme politikası sayesinde, verimli topraklar, stratejik noktalar ve ticari merkezlerle beraber zengin maden sahalarını da kontrolleri altına almada oldukça başarılı olmuştur. Bu durum sonuçta, her açıdan kendi kendine yeterlilik politikasını sürdüren devlete büyük avantajlar sağlamıştır. Özellikle mali ve askeri alanda sağlanan bu üstünlük, belli dönemlerde devletin rahat biçimde hareket etmesine uygun bir altyapı oluşturmuştur. Devlet, Anadolu ve Balkanlarda işletilmeye tabi tutulan bu maden sahalarında tam kapasite ile üretim yapılabilmesi için uygun şartlarda, birtakım düzenlemeler yaparak (vergi, askerlik vs.), istihdam edilen halka karşı oldukça anlayışlı ve imtiyazlı bir politika gütmüştür (Köse, 2001).

Madenler Osmanlı İmparatorluğu'nun mali ve iktisadi bünyesi üzerinde önemli rol oynamış, vergi ve arazi sistemleri gibi büyük ve düzenli bir teşkilata bağlanarak devletin belli başlı gelir kaynaklarından birini teşkil etmiştir (Özkaya, 2008).

Osmanlı devletinde, madencilik başlı başına bir sektör halinde idi. Bu sektörün unsurları arasında, sayıları binlerle ifade edilen maden işçileri, ilk sırayı teşkil etmiştir. Bunun yanında madenler için odun kömür temin edenler, onları gerekli yerlere taşıyanlar pazarlayanlar ve madencilikle ilgili zanaat işleri ile uğraşanları da dikkate aldığımızda, Osmanlı devletindeki maden sektörünün boyutu ve önemi daha iyi anlaşılacaktır. Osmanlı devleti sınırları içinde Anadolu'da bulunan maden yerleri; Keban, Gümüşhane, Ergani, Akdağ, Bereketli, Bozkır, Küre ve Rumeli de Kratova, Sidrekapsi, Novoberde, Srebrenica, Rudnik, Üsküb yöresi ve Samakov gibi maden bölgelerine nazaran, oldukça küçük teşkilatlı olan Bilecik Demir Madeni'nde, 1560 tarihinde altı bine yakın işçinin çalıştığı düşünülürse, Osmanlı devlet ve toplum hayatında madenciliğin yeri ve önemi daha iyi anlaşılacaktır (Altunbay, 1999).

Altın, gümüş, bakır, kurşun ve demir gibi farklı türdeki madenler halkın günlük ihtiyaçlarının (para basımı, kap, kaçak, madeni eşya vb.) yanında, devletin askeri amaçlı ihtiyaçları (top, tüfek, mermi, kılıç vb.) için de kullanılmaktaydı. Bu nedenle Osmanlı

Devleti, maden ocaklarının korunmasına, işletilmesine ve yapılan üretime büyük önem vermekteydi. Devletin bu yöndeki politikasının temeli, servetin atıl yatmaması ve işletilmesine dayanmaktaydı (Köse, 2001).

Madenlerin Osmanlı İmparatorluğu'nda üç türlü şekilde işletildiği bilinmektedir:

1. Doğrudan devlet tarafından,
 2. Devlet yardımı ve denetimi altındaki madenciler tarafından,
 3. Belirli müddetle kesime vermek ya da sarraf yazılmak suretiyle ve diğer şekillerle.
- Devlet tarafından işletim;

- Piyade veya yaya, müsellemler, yörük, müteaid sipahizade gibi devlet tarafından görev alan ya da dirlik sahibi olanlar vergi vermemek kaydıyla,
- Ücretle tutulan işçiler ve reaya tarafından,
- Cevherin belirli bölümünün belirli ücretle,

işletilmesi şeklinde gerçekleşirdi.

Devlet yardımıyla işletim; Maden yerine bir emin ya da nazır gönderilirdi. Bunun yanında kâtip ve tartıcı da bulunurdu. Emin madenin genişliğine göre sermaye akçesi verirdi. Odun, kömür, madencilerin yiyecekleri ya emin ya da o yerin kadısı tarafından, parası madencilerden alınarak karşılanırdı. Maden elde olduğunda, maden emini tayin edilen hadde göre, dördte bir, beşte bir ya da sekizde bir (değişebilir) miri hissesini alır, geri kalan kısmını, eğer devletin gereksinimi varsa, gene tayin edilen fiyata göre sermaye akçesiyle miri adına satın alırdı. Kesime verilme usulü ise yaygın değildi.

Eğer madenin çıktığı yer sürekli olarak birinin tasarrufu altında ise, o kişinin gücü yetiyorsa beşte birini (bu miktar değişebilir) devlete ödemek şartıyla bu madeni işletebilir, gücü yetmiyorsa madeni başka birine devredebilir. Burada düşünülen mülkiyet hakkının tanınmasından çok servetin boşa gitmemesi ve işletilmesidir (Andreadis, 1999; Özkaya, 2008).

Madenlerin işletildiği bölgelerdeki halk, bazı vergilerden muaf tutulmak gibi bir takım imtiyazlara sahipti. Verilen bu hakların karşılığında, bu halk maden ocaklarında çalışmaya mecbur tutulur ve buldukları maden bölgesini izinsiz terk etmelerine müsaade edilmezdi. Geçici olarak maden bölgesinden ayrılacak olanlar ise yerlerine vekil olarak birini bırakmak zorundaydı. Madencilik mesleği, babadan oğla geçen bir meslek olduğu için, nesiller boyu devam ederdi. Yani madencinin oğlu yine madenci olurdu. Madencilik aynı aile ve bölgeye özgü bir meslek olarak yürütülmüştür (Andreadis, 1999).

Madencilikğe yönelik arşiv kayıtları, Osmanlı Devleti'nin İslam hukukuna uygun olarak, madencilerin statülerini belirlediğini, ancak bu durumun maden ocaklarında büyük oranda Müslüman olmayan kişilerin çalıştırılmasını engellemediğini göstermektedir. Sidrekapsi Madenleri'ni içeren detaylı bir kayıt defteri, madende çalışan işçilerin çoğunluğunun Müslüman olmayanlardan oluştuğunu ortaya koymaktadır (Altunbay, 1998).

Osmanlı Devletinde Tanzimatın 1839 yılında ilanı ile beraber, her alanda olduğu gibi madencilik alanında da önemli gelişmeler olmuştur. Tanzimat sonrası benimsenen yönetim anlayışı gereği ve Osmanlı madenciliğini Avrupa standartlarına getirmek için 1810 tarihli Maadin Nizamnamesi yayınlanmıştır. Buna göre işlerin daha sağlıklı görülebilmesi ve teftişi için Rumeli de Selanik, Yanya, Niş, Anadolu'da ise Kastamonu, Ankara, İzmir, Konya, Sivas, Harput ve Trabzon eyaletlerine birer başmühendisin atanması kararlaştırılmıştır. Madenlerin en iyi şekilde işletilmesini sağlamak ve bu alandaki faaliyetleri idare etmek için 1842 yılında Maadin-i Hümayun Meclisi kurulmuştur. 1859 Arazi Kanunnamesi ile de madenlerin mülkiyeti ile ilgili ilk kanuni düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelere karşın Osmanlı devletindeki madenlerin yönetimi, bazen şer'i ve örfi adetler ve bazen de devletin menfaatleri ön plana çıkartılarak hazırlanan, kaide ve hükümlere göre 1861 yılına kadar idare edilmiştir. II. Abdülhamit döneminde madenlerin araştırılması, mülkiyet ve tasarruf şekilleri ile yabancılara verilecek imtiyazların şartlarını belirleyen 1878, 1885 ve 1906 yıllarında üç nizamname yayınlanmıştır. Bunları yürütmek üzere orman, maden ve ziraat nezareti kuruldu. 1887 yılında yapılan düzenleme ile Avrupalı müteşebbislere 99 yıla kadar varan maden işletme ve değerlendirme hakları sağlanmıştır. Böylece Osmanlı Devleti, bir taraftan Avrupa sanayi mallarına pazar olurken, diğer taraftan da hammadde ihtiyacını karşılamasıyla Avrupa sanayinin tamamlayıcı unsuru haline gelmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla, Osmanlı Devletinin diğer alanlarında olduğu gibi madencilik de durma noktasına gelmiştir. Osmanlı madenlerinin bir kısmı su basması ve gaz dolması vb. nedenlerle kapanırken, bir kısmı da kısmen faaliyet halinde olarak Cumhuriyet dönemine ulaşılmıştır. Rumeli'deki çoğu madenlerin tamamına yakını ise bu bölgedeki toprakların kaybedilmesi ile elden çıkmıştır (Köse, 2001).

Tarihte kurulan bütün medeniyetler ve devletler gibi, Osmanlı devleti için de madenler büyük önem teşkil etmiştir (Köse, 2001). Gümüşhane maden ocaklarından elde edilen değerli metaller, askeri, mali ve toplumsal amaçlarla kullanılıyordu. Bu ocaklardan,

16.-17. yüzyılın ilk zamanlarında gümüş, bakır, kurşun ve altın rezervleri yoğun olarak işletilerek, devlete önemli miktarda kazanç sağlanmaktaydı (Altunbay, 2001).

İdari olarak Trabzon eyaleti sınırları içinde yer alan yöre, “Gümüşhane Maden Mülhakatı” olarak adlandırılmış, madencilikle uğraşan ahali de “Madenciyan Taifesi” adı altında direkt olarak Maden Eminleri’nce idare edilmiştir.

18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başlarında devlet, elverişsiz şartlar (teknoloji geriliği, kömür temini güçlüğü, madenci göçleri vb.) nedeniyle giderek eski değerini kaybetmekte olan Gümüşhane madenlerinin yeniden canlanması için imkânlarını kullanmaya çalışmıştır. Özellikle devlet idarecileri, Gümüşhane madenlerinde çalışan işinin ehli ve köklü bir madencilik geleneğinden yetişmiş madenci guruplarının usulsüz biçimde dağılmalarını ve ülke dışına gitmelerini engellemek için, gerekirse ülke içerisindeki diğer maden ocaklarında görevlendirmek suretiyle, bu kalifiye elemanlardan yararlanma yoluna gitmiştir. Nitekim 18. yüzyıl ve 19. yüzyılın başlarında büyük oranda maden ustası, yeni açılan veya değer kazanan maden ocaklarında (Diyarbakır-Maden, Ergani; Yozgat-Akdağmadeni vb.) görevlendirilmiştir (Altunbay, 2001).

18. yüzyılda tüm iyileştirme ve düzenleme çalışmalarına karşın, Gümüşhane yöresinde madencilerin faaliyetlerini tehdit eden bazı önemli asayiş sorunları bulunmaktaydı. Bunlardan birisi, derebeyleri ve yerel idarecilerin, birtakım muafiyetlere sahip olan madenci taifelerine müdahalesidir. Yüzyılın sonlarına doğru 35 civarında maden ocağı, bu müdahale ve saldırılarla kapanma noktasına gelince devlet, madencilere müdahale edilmemesi ve yardımcı olunması konusunda yazılı emirler çıkarılmış ve yerel idareciler uyarılmıştır. Madenleri tehdit eden diğer unsur ise Trabzon yöresinden gelen silahlı çeteler ve Gümüşhane bölgesinde faaliyet gösteren Çepni eşkıyalarıydı (Köse, 2001).

18. yüzyılın sonları ve hatta 19. yüzyılın başlarında, maden ocakları için ihtiyaç duyulan yakıt (odun kömürü) giderek önemli bir sorun olmaya başlamıştır. Cevher ergitme ocaklarında odun kömürü kullanılmış olduğu için ocakların etrafında bulunan ormanlar, madenlerin işletildiği süreç içinde tükenmiştir. Madenler, ocaklardaki verimin azalmasıyla, geliri giderini karşılayamayınca dönem dönem ihaleye de çıkarılmıştır. Ancak ihaleyi alanlar, madencilerin muafiyetlerine aykırı işlemler yapmaya başlayınca, 1802’de yayımlanan bir fermanla madenler, maaşı darphaneden ödenmek kaydıyla devlet tarafından görevlendirilen maden eminlerin idarelerine bırakılmıştır (Köse, 2001).

Osmanlı maden ocakları, Avrupa'dakine kıyasla ilkel şartlarla işletiliyor ve gündün güne verimi düşmüş, madenlerin eskisi gibi verimli olması için bazı çözüm yolları önerilmiştir, ancak Kırım Savaşı'nın başlamasıyla, bu girişim yarım kalmıştır (Köse, 2001).

Gümüşhane bölgesi madenlerinin işletilmesinde yaşanan sorunlardan bir diğeri de Osmanlı-Rus savaşlarıdır. Bu savaşlarda Gümüşhane madenlerinin işgal edilmesi nedeni ile madenler işletilememiş ve Müslüman halk bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır. İşgaller sona erdikten sonra ise, Ruslarla işbirliği yapan Hıristiyan halk ve özellikle gizli Hıristiyan madenci toplulukları, Rusların teşvikleri ile Kars, Gürcistan ve Ermenistan bölgelerine göç etmiştir. 1877-78 Rus harbi sırasında 20.000-40.000 arasındaki Osmanlı Ortodoks (Rum) Hıristiyan aile, bu bölgeden Rus egemenliği altındaki bölgelere göç etmiştir.

1.1.5.2.1. Osmanlı Maden Politikasıyla Etnik - Dini Yapı İlişkisi

Osmanlı Madenciliğinde, "Maden Okulu" özelliği taşıyan Gümüşhane'de yetişen ustalar, Maçka, Espiye, İnegöl, Keban, Kars, Maden, Ergani ve Suriye gibi Osmanlı yönetimindeki başka madenlere gönderilmiştir. Bu görevlendirmede, ustalarla birlikte işçiler ve aileleri de gönderilen bölgeye gitmiştir. Bu madenciler, gittikleri bölgede Gümüşhaneli (Kurumlu, Santalı vb.) olarak adlandırılıyordu.

Osmanlı döneminde madenciliğin adı "kürecilik", madenlerde çalışan işçilere de "küreci" denirdi. Kürecilerin işlerine, valiler ve hâkimler karışmaz, davaları olduğu zaman (işlerin aksamaması için) davalar "maden emini" aracılığı ile şeriat kurallarına göre görülürdü. Madenler için gerekli odun, kömür çevredeki köylerden sağlanırdı. Madenlerin işletme masrafları, İstanbul'dan ya da İstanbul'un emri ile başka bölgelerden gönderilen paralarla karşılanırdı. İlde (sancakta) sadece madenciler vergiden muaf edilmişti (San, 1990).

Madenlerin işletilmesinde, idari yapılanma belirli bir düzene tabii idi. Madenlerdeki hiyerarşi, maden emini, madenci başı veya umumi ustabaşı, madenci, kolcu, kalcı, tasfiyeci ve baltacıdan oluşmuştur (Andreadis, 1999; Özkaya, 2008).

Maden Emini; madenin genel müfettişiydi ve bu göreve yalnızca Sultanın güvendiği Müslümanlar getirilmekteydi. Ancak birçok gizli Hıristiyan'ın, Sultanın ve yerel idarecilerin kendilerini Müslüman sanmasından dolayı bu göreve getirildikleri

bilinmektedir. Her madenin başında bir maden emini vardı ve Gümüşhane Emini bölgenin madenden sorumlu en yüksek makamını oluşturmaktaydı.

Umumi Madenci Başı veya Ustabası; madenlerdeki üretim faaliyetinin, maden emininin sonra en üst düzeydeki görevlileridir. Madenin teknik anlamda gerçek idarecileridir, bu kişilerin görevleri babadan oğla geçtiği gibi bazen Müslim, genellikle zimmî reayadan idiler. Madenci başı veya Ustabası, maden emininin yardımcısıydı. Rumca da “Embrolat” olarak adlandırılmaktaydı.

Madenci; maden cevherini ocaklardan çıkaran madenci sınıfı idi, bölgedeki madenciler Hıristiyan ve gizli Hıristiyanlardan oluşmakta idi. Bunun nedeni madenci başlarının tercihi ve madencilik sanatkârlığının babadan oğla geçmesidir

Kolcu; maden cevherini çekiçle döven ve onu toz haline getiren taş ocakçılarıydı.

Kalcı (Kal Ağası); cevherin tahliye işlemini yerine getiren, cevherin ergitilmesi için, ergitme ocaklarına temiz ürün göndermek üzere, tüm yabancı maddeleri cevherden ayıran kişilerdir.

Tasfiyeci; cevherin ergitilmesinden sorumlu kişilerdi.

Baltacı; cevherin bulunması ve çıkarılması için kazmayla çalışan maden işçileriydi. Liderleri olan Baltacı başı, doğrudan Sultan tarafından atanırdı. Böylece Sultan, madenci sınıfının en alt gurup lideri aracılığı ile Maden Emini'nin yanlış hareket ve ihlallerini rapor edebilecek birine sahip olurdu (Andreadis, 1999).

Özkaya (2008) ise maden ocaklarında çalışan görevlileri daha geniş olarak şöyle tanımlamaktadır; Ustabasılar, ustalar, madenlerdeki üretim faaliyetinin maadin emininin sonra en üst düzeydeki görevlileridir. Kal ağası, cevherin tahliye işlemini yerine getiren kişidir. Bunlar bazen madenin güvenliği için İstanbul'a da çağrılmakta, kendilerinden bilgi alınmak yoluna gidilmekteydi. Maden amelesi, maden cevherini üreten kişilerdi. Lağımçılar, maden kuyularının anallarını temizleyip, kuyulardaki suyu boşaltan kişilerdi. Taşçılar, cevherleri kazmaktadır. Tekelciler, maden ocağındaki cevheri, taşı ve toprağı dışarıya taşımakta olup, bunlara “hafriyatçı” ya da “kuyucu” da denilmektedir. Dolapçılar, at ve eşek ile dolapları çalıştırıp, cevher, taş ve toprağı çıkaran kişilerdir. Arayıcılar, maden olması ihtimali olan yerlerde kuyu kazdırırlar. Körükçüler, ocaklardan çıkarılan cevherin yakımı sırasında körükleri çalıştırırlar. Piristadlar, madenlerde yakılan fırınlarda, cevherleri işleyen özel bir yeteneğe sahip kişilerdir. Kömürcü başılar, kömür sağlayan kömürcü, baltacı, kelekçileri korumak, onların saf meşe kömürü yakmalarını sağlamak, yakılan kömürleri iskelelere götürmekle yükümlüdürler. Baltacılar, maden cevherinin işlenmesinde

birinci derecede önemli kömürün en iyi şekilde ve zamanında yakılarak sağlanması tedbirini alırlar. Kelekçiler baltacılar tarafından sağlanan kömürleri suyoluyla taşıyan kişilerdir. İskele kömürçübaşı veya “kömürhan”, iskelelerde kömürleri teslim alırlar. Dolapçılar, madenlerdeki dolapları çalıştırırlar. İskele sarıkçıları, iskeleye ulaşan kömürleri katırlarla belli yerlere taşırlar. Kütük görevlileri, kütükleri nehirlerde teslim alırlar. Kütük ağası kütüklerin kesim ve nakil ücretlerini de hak sahiplerine ödemektedir. Merkepçiler, madenlerde on iki ay boyunca taşıma işlerinde kullanılan merkepleri çalıştıran ve bunlara bakan kişilerdir. Kaynaklarda “merkepçıyan” da denir. Çakılıcılar, mağaralarda kütesinden koparılan cevherlerin torbalarla yeryüzüne çıkarılmasını sağlarlar. Kantarcılar, cevherler yıkandıktan sonra fırınlara konacak hale gelen cevherleri tartarlar. Vezzan ise, saf hale getirilmiş olan altın ve gümüş ile ham hale getirilmiş bakır tartarlar. Bunların dışında, çeşitli aletleri tamir eden ve yeni tesisler kuran meremmetçi (tamirci), marangoz, demirci, neccar gibi kişiler vardı.

Madenlerle ilgili davalar, maden emini vasıtasıyla yürütülürdü. Maden alımı, madenci ücretleri, onarım ve diğer masraflar da emin tarafından karşılanırdı. Eğer maden emini uygunsuz hareketlerde bulunursa, madenciler İstanbul’a başvurabiliyorlardı. Maden emini ayrıca, madencilerden yasadışı vergilerin toplanmasını, haksız olan taleplerin önlenmesini, valilerin yolsuzluk yapmamalarını sağlamaya çalışırdı. 16., 17. ve 18. yüzyıllardaki belgeler, madencilere tanınan imtiyazlar dikkate alınmadan, madencilere çeşitli harç ve vergileri ödemeleri için yapılan baskılarla doludur.

Osmanlı yasalarına göre, bütün Osmanlı tebaası madenlerde çalışırdı. Ancak bu hak resmen yabancılara verilmezdi (Özkaya, 2008).

1.1.6. Bölgenin Madencilik Dışındaki Ticari Yapısı

Gümüşhane ve Kurum madenlerinde işlenen maden cevherlerin Trabzon ve Tirebolu limanlarına taşınmasında madenin çevresinde yaşayan köylerin halkı ve yük hayvanları kullanılmakta idi (Aygün, 2005). Maden çevresinde yaşayan halk, cevherlerin ayrıştırılmasında gerekli olan kömür, madende kullanılan kütük ve galerilerde kullanılan destek ağaçlarının temin edilerek madenlere taşınması vb. işlerde de çalışmakta idi. Maden ve madenle ilişkili işlerde çalışanların dışında, madencilerin ihtiyacı olan yiyeceğin (et, süt ürünleri, tahıl, sebze vb.) temini, konut, dini yapı ve diğer alt yapı hizmetlerini yerine getiren zanaatkârlar, giyim kuşam vb. ihtiyaçları sağlayan ticaret erbabı (dokumacı,

terzi, kunduracı vb.), ayrıca bölgede üretilmeyen ancak ihtiyaç duyulan gıda, giyim, madencilik alet edavat vb. ihtiyaçları temin eden ve satan ticaret erbabında bölge ticaretinde önemli yer tutmakta idi. Osmanlı Devleti madenlerin işletildiği sürece, madenlerde çalışan işçileri vergiden ve askerlikten muaf tutmuştur. Aynı zamanda madencilere hizmet eden meslek gurupları da bazı vergilerden muaf tutulmuşlardır (Aygün, 2005). Bu imtiyazlar bölge ekonomisini ve halkının refah seviyesini diğer bölgelere göre önemli derecede arttırmış, vergi vb. muafiyetler ve sosyal ve dini baskılara diğer bölgelere göre daha az maruz kalmaları nedeniyle, çevre köy ve illerdeki özellikle Rum yerleşimcilerin bölgeye göç ederek yerleşmesini sağlamıştır. Madenlerin aktif çalışması ve buna bağlı ticaretin gelişmesi yanında Kurum vadisi antik İpek Yolu ve ortaçağ İran yolunun bölgeden geçmesinin etkisi ile de önemli bir ticaret merkezi konumunda idi.

Bölgede madenlerin kapanması sonrası, ekonomik ve sosyal çöküşe bağlı olarak yaşanan dış göçlere karşın, özellikle tarım ve hayvancılığa (özellikle küçükbaş hayvan) dayalı ticari hayatın devam ettiğini salnamelerden ve yöre yaşlılarının atalarına dayalı anlatımlarından anlaşılmaktadır. Bu konuda kayıta dayalı en önemli belge Trabzon Vilayet Salnameleri'dir (Emiroğlu, 1995). Salnamelerde Kurum ve çevresinde yoğun bir hayvan varlığı bulunduğu ve bölgede yünden bir tür palto kumaşı üretildiği ve ayrıca yün çorap üretilerek diğer bölgelere satıldığı belirtilmektedir. Aynı şekilde bölge halkının sözlü ifadelerine göre İmera (Olucak) merkezde tahıl ticareti yapıldığı da belirtilmektedir. Bu çalışmada da belirtilen yapıların bazılarında mübadele öncesi büyük kantarların bulunduğu yine yöre yaşlılarınca sözlü olarak beyan edilmiştir. Bölgeden ve diğer bölgelerden satın alınan tahılların Trabzon bölgesindeki tüccarlara satıldığı belirtilmiştir.

1.1.7. Bölge Nüfusu ve Etnik Yapı

Gümüşhane bölgesi sakinlerinin soy kökeniyle ilgili olarak, M.Ö. 400'de bölgeden geçmiş olan Ksenophon, Kurum'un doğusundan bugünkü Torul (Ardasa-Ardasea) ve Gümüşhane'ye (Argirupolis=Gümüş şehri) kadar uzanan bölgede, Makronlar ile Khalibler'in ve özellikle Torul bölgesinde Driller'in yaşadığını yazmaktadır (Ksenophon, 1998; Gökcöl, 1998; Anonim, 1999; Zehiroğlu, 2000; Bilgin, 2002; Nakracas, 2003).

Nakracas (2003) tarafından Antik çağda, Romalıların bölgeyi ele geçirmesine kadar, Gümüşhane ve Kurum bölgesine bölgenin yerli halkları dışında bir halkın ve özellikle de

Yunan kolonistlerin yerleştigiine dair herhangi bir belge ve bilgi kaynağının bulunmadığı belirtilmektedir. Bölge halkları ile ilgili ilk yazılı belge Ksenophon (1998) tarafından M.Ö. 400 yılında yazılan Anabasis'tir. Ksenophon, bu tarihte Trabzon kent merkezi dışında ve Kurum, Torul, Gümüşhane ve hatta komşu Maçka bölgesinde herhangi bir Yunan halkından bahsetmemiş, bölge toplulukları ile ilgili olarak Tzan, Dril (muhtemelen yerli Torul halkının bölgeyi tanımlamada kullandıkları Dorul isminin kökeni), Halib, Heptakomet (Santa) olarak adlandırılan yerli halklardan bahsetmiştir.

Roma ve Bizans döneminde Orta Haldia (Meso haldia) olarak adlandırılan bölgenin halkları, Roma hâkimiyeti altındaki diğer bölgeler ve halklarla iletişime geçerek uygarlaşmaya başlamış ve M.S. 527–565 arasında Roma imparatoru olan Justinianus döneminde bölgeyi hâkimiyetleri altında tutan Tçaniler'in (Tzan, Çan) Romalılarla mücadeleyi kaybetmesi sonrası bölge Roma hâkimiyetine girmiş ve bu hâkimiyetle birlikte imparatorluğun resmi dini olan Hıristiyanlık hakim din, resmi dil olan Yunanca ibadet, ticaret, sanat, edebiyat ve yazışmalarda hâkim dil olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yunan dilinin bölgeye girmesi ve kullanılması idareciler ve Hıristiyan misyonerlerin yerli halka uyguladıkları yoğun baskı sonucu bölgenin Roma ve Bizans hakimiyetinde Yunan kimliği kazanmasında etkili olmuştur. Roma İmparatorluğu'nun dili önceleri Latince olmakla birlikte, M.S. 620'den sonra Latincenin yerini resmi dil olarak Yunanca almış ve bu sayede Yunanca bölgede dini, ticari ve buna bağlı olarak zamanla edebi ve günlük yaşamda hakim dil halini almaya başlamıştır (Nakracas, 2003). Tüm bu değişime rağmen Ksenophon'dan (M.Ö. 400) M.S. 19. yüzyıla kadar, bölgeye yerli halklar ve de Kafkaslar ve doğudan gelen istila ve göçler dışında, sahil kentlerinde (Trabzon, Giresun) olduğu gibi göç ya da koloni oluşturulmak amaçlı batıdan gelen herhangi bir yerleştirme / göç olduğuna dair bilgi bulunmamaktadır.

Torul ve Gümüşhane'nin Osmanlı Devleti'ne (Trabzon Eyaleti'ne) katıldığı 1478 yılı sonrasında, bölgede oluşan içe ve dışa dönük göç ve yerleştirme hareketleri sonucunda bölge nüfusunda önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bostan'ın (2002) Osmanlı Devleti Resmi kayıtlarına dayanarak yaptığı, Trabzon Eyaleti ve Torul- Gümüşhane bölgesinin 15 ve 16. yüzyıldaki nüfusu ile ilgili çalışması, hem bölge hem de çalışma alanı olan Kurum civarındaki nüfus ve değişim hakkında bize fikir vermektedir. Bostan (2002), Torul (Ardasa) kaza merkezinde 1486 yılında 4 Hıristiyan hanesi bulunduğunu, 1515'te 15 hane Hıristiyan ve 1 hane Müslüman, 1554'te ise 20 Hıristiyan ve 7 Müslüman haneden

oluştugu ve bu sonuçlara göre toplam nüfusun 1486–1554 arasında artarak 437 kişiye ulaştığını bildirmektedir.

1564–1565 yılı Osmanlı sicil kayıtlarında, Trabzon sancağında toplam 404 madencinin bulunduğu ve bunlardan 194 kişinin Torul Canca madeninde çalıştığı ve bu madencilerin Akçaabat, Yomra, Maçka, Sürmene, Of, Atina (Pazar), Rize, Giresun ve Torul' un değişik köylerinden gelerek Canca'ya yerleştikleri ve toplam 136 hane ve 31 mücerretten (bekâr) oluşan bir nüfusa sahip oldukları kaydedilmiştir (Bostan, 2002). Yine aynı sicil kayıtlarından, 1576 da 210, 1572 de ise 185 kişilik bir kömürcü tayfasının Torul bölgesindeki köylerde yaşadığı ve bu kişilerin madenlere odun kömürü sağladıkları, bu kömürcülerin de madenlerde çalışmak üzere Trabzon sancağının değişik bölgelerinden Torul'a göç ettikleri anlaşılmaktadır (Bostan, 2002).

Andreadis (1999), IV. Murat döneminde (1623 ile 1640 yılları arası) 6.000 ile 10.000 kişinin etkin olarak işletilen madenlerde çalışmak üzere çevre bölgeler ve illerden göç ederek Kurum bölgesine yerleştiğini bildirmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu ve Rusya arasında 18. ve 19. yüzyıl boyunca (1788, 1821, 1856, 1877) ve 20. yüzyılda (1914–18) Kafkaslar, Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz'i kapsayan önemli savaşlar ve bu savaşlar sonucu Kafkaslardan Anadolu'ya Müslüman ve Anadolu'dan Kafkaslara Hıristiyanlar olmak üzere büyük göçler olmuştur. 18. ve 19. yüzyıl boyunca Rusların Kafkasya ve Ukrayna'yı (Kırım ve civarı) Müslümanlardan arındırma politikası sonucunda uygulamaları ile yurtlarından kovularak Kafkasya'dan Anadolu'ya sürülen Müslüman Türk ve Kafkas halklarının sayısı ile ilgili yapılan çalışmalarda, zorunlu göçün sadece 1856–1876 arasındaki dönemde 1.200.000 kişiyi bulduğu Saydam (1997) tarafından, Osmanlı ve diğer ülkelerin göç kayıtlarına dayanılarak tespit edilmiştir. Aynı dönemlerde Rusların işgal ettiği bölgeden geri çekildiği her dönemde Ruslarla işbirliği yapan, Osmanlı devletine karşı ayaklanan, gizli Hıristiyan olan ve bu şekilde yaşamak istemeyen, madencilik sanatına sahip bölge Rumlarından önemli sayıda aile de Gümüşhane ve Kurum bölgesinden Kars, Gürcistan, Ermenistan ve Kırım bölgelerinde Müslümanlardan boşaltılan ya da madencilik yapılan Rusların bölgeden geri çekildiği köy ve kentlere göç etmiştir. 1828 sonrası 2.000 ve 1879 döneminde 40.000 hane (aile) Rum'un (Osmanlı Ortodoks Hıristiyan tebaası) Gümüşhane ve Kurum bölgesinden göç ettiği Rus ve Yunan kaynaklarında belirtilmektedir. Aynı dönemlerde Gümüşhane ve Kurum madenlerinin verimsizleşmesi ve de kapanma dönemleri olan 18. ve 19. yy. boyunca bir kısmı Hıristiyan ve önemli bir kısmı gizli Hıristiyan olan Kurum ve çevresi

madencileri, Osmanlı Devleti emri ya da gönüllü olarak Anadolu içlerindeki madenlere göçmüşlerdi. 19. yüzyılın ortalarında Nakracas (2003)'in Dawins ve Pears'e dayanarak verdiği bilgiye göre, Kurum (Yağlıdere) ve Stavri (Uğurtaş) kökenli Gizli Hıristiyan (Stavriot) madencilerin Anadolu'daki nüfusu 20.000 ile 30.000 kişi arasında idi. Bu madenciler başta Kurum ve çevresi olmak üzere Trabzon Vilayeti, Sivas, Diyarbakır ve Ankara Vilayetleri'nde yaşamakta idi. Kurum bölgesinden Anadolu'ya göçen Müslüman ve Hıristiyan göçmenler Kurumi ya da Kurumlu olarakta adlandırılmakta idi.

Bu göçler sonucu, 1700'lü yıllarda 20.000'in üzerinde olduğu belirtilen havza nüfusunun en az 3/4'ü 19. yüzyıla kadar bölgeyi terk etmiştir. 18. yüzyılda madenlerin kapatılmasıyla yerli veya bölgeye sonradan iş için gelen binlerce insan, başka topraklara göç etmeye başlamıştır. Özellikle zanaatkâr bir nüfusa sahip olan Rumlar madenciliğin geliştiği başka yerlere veya verimli toprakları olan bölgelere göç ettiler. Bu bölgelerden en çok Gümüşhaneli nüfusuna sahip olan yer Kars yöresidir. Kars'ta 80 köy oluşturan Gümüşhane ve Torul bölgesi Rumları, 1821 ve 1878 Osmanlı-Rus savaşından sonra, Osmanlıya karşı Rusların yanında yer almalarından dolayı, Kars bölgesini boşaltarak Kafkasya'ya (Gürcistan coğrafyasına) göç etmek zorunda kalmışlardır (URL-24, 2008). Rusya'nın Kafkaslar ve Kırım'dan sürdüğü Müslümanların yerine Hıristiyan yerleştirme amaçlı propagandalarına dayalı 18. ve 19. yüzyılda yaşanan bu kitlesel büyük göçler dışında, bölge madenlerinin 19. yüzyıl başlarında tamamen kapanması ve antik çağ İpek Yolu olan ve de 19. yüzyıla kadar Kurum'dan geçen Trabzon-Erzurum-İran ticaret yolunun güzergâh değiştirmesi (Maçka-Larhan-Kurum-Gümüşhane güzergâhı, Maçka-Hamsiköy-Zigana-Torul-Gümüşhane olarak değişmiştir) sonucu bölge halkı göç etmiştir. Madenlerin kapanmasına dayalı oluşan ekonomik çöküntü ve artan işsizlik sonucunda bölgede madenci sınıfı olarak çalışan kalifiye işçi sınıfı yeni açılan madenlerde çalışmak üzere yoğun olarak; Yozgat- Maden, Sivas, Diyarbakır: Ergani ve Maden, Kars, Suriye, Gürcistan, Rusya ve diğer Kafkasya madenlerine göç etmiştir. İşsizlik ve göç sonucu bölge nüfusu hızla azalmıştır. Bölgede, sadece tarım ve hayvancılıkla geçinen ve de ağırlıklı olarak yaşlılardan oluşan halk ve mevsimsel olarak çalışmak amacıyla Trabzon, İstanbul, Batum ve Rusya'ya giden ve birkaç aylığına köylerine dönen işçilerin ve özellikle Trabzon'da yaşayan zengin Rumların ailelerinden ve bunların arazilerini işleyen yarıcılardan oluşan az sayıda nüfus kalmıştı.

Tablo 1. 1857-2000 yılları arasında Gümüşhane, Torul ve Kurum'un nüfus değişimi

Tarih	Gümüşhane				Torul				Kurum Bölgesi				Kaynak	Açıklama		
	Torul,Şiran, Kelkit , Merkez Nüfusu				İlçe ve köyler Nüfusu				9 köy ve nahiye Nüfusu							
	Hane	Müslüman	Rum	Toplam	Hane	Müslüman	Rum	Toplam	Hane	Müslüman	Rum	Toplam				
1486	Gümüşhane merkez (Canca) ve köyleri Torul Kazasına bağlıdır				1092	4*	1087*							*Hane sayısı		
1520					6531	406*	6125*									*Hane sayısı
1583					21739	3779*	17.960*									*Hane sayısı
1857									9.535	28,960-17,260*	55755	A. Steven (URL-21)	Bu nüfus, Maçka, Torul ve Kurum'u kapsamaktadır * gizli Hıristiyanlar,			
1869				6800	4238	8700	13028					(Emiroğlu, 1995)				
1870				6137	5785	10130	16038					(Emiroğlu, 1995)				
1877								1934	1504 (509)	2844(1425)	4348	(Emiroğlu, 1995)	(hane sayısı)			
1881	79184	24168	104838		19458	16679	36137					(Karpaz, 2003)				
1892				7962			31771					(Emiroğlu, 1995)				
1906	106083	40494	149104									(Karpaz, 2003)				
1912					23512	48135	71647				12.000-15.000	Nakracas (2003) Hasluck (1921) *				
1914	114767	43495	163692		29686	30547	60257					(Karpaz, 2003)				
2000									1288		1288	(URL-20)				

Kurum ve bölge nüfusu irdelendiğinde, 1877 yılında Kurum nahiyesi ve bağlı mahalleler ve de İmera Köyü'nün nüfusları şu şekilde verilmektedir: Kurum Köyü; Müslümanlar, 195 hanede 538 kişi; Hıristiyanlar, 444 hanede 556 kişi; İmera Köyü, 9 hanede 17 Müslüman ve 229 hanede 292 Hıristiyan.

İstanbul'da basılan Tanin Gazetesi'nin yazarı Ahmet Şerif'in 1911 yılında Trabzon, Gümüşhane, Erzurum ve Van'ı kapsayan seyahatinde Torul ve Gümüşhane kentinin genel durumunun ve halkının çok yoksul olduğu, madenlerin işletilemediği ve başka bölgelerde zenginlik sağlayan madenlerin Torul ve Gümüşhane'de halkın fakirlik ve felaketine neden olduğunu belirtmiş ve halkın geçimini sağlayabilmek amacı ile Rusya'ya çalışmaya gittiğini belirtmiştir (Gazel, 2005).

Nakracas (2003), Soteriades'e dayanarak 1912 yılında Torul nüfusunu şu şekilde vermektedir: 23.512 Türk, 48.135 Rum olmak üzere toplam 71.647 kişi.

Hasluck (1921) Janin'e dayanarak, 1912 de Kurum ve çevresindeki 9 köyde 12.000–15.000 kişinin yaşadığını bildirmiştir.

Bölgede 20. yüzyıla kadar, Osmanlı tebaası olan, Müslüman ve Hıristiyan (Ortodoks) halk bir arada yaşamaktaydı. Kurum bölgesinde yaşayan halkın dini farklılığı yanında dini grupların içerisindeki etnik kökene dayalı net bir ayırım yapmayı sağlayabilecek bilgi ve belge mevcut değildir. Müslüman olan tebaa Türk, Ortodoks Hıristiyan olan tebaa ise Rum (Anadolu Ortodoks Hıristiyan ya da Ortodoks Romalı) olarak anılmakta idi. 18. yüzyılda gelişen Yunan milliyetçilik akımı etkisi ile bölge Rumları, kendilerini Yunanlı olarak ifade etmeye başlamışlardı (Andreadis,1999).

Kurum Vadisi'ndeki farklı köy ve yerleşimlerde yaşayan toplulukların etnik olarak farklı kökenden gelme olasılığı oldukça yüksek idi. Bu konuda en önemli bilgi kaynağı bölgedeki eski yerleşimlerin eski adlarıdır. Örneğin Kurum Vadisi köylerinden Cebeli Köyü'nün eski adı Baladan idi. Bu köyün, bilinen dillerde hiçbir anlamı olmayan adını Babil kralı Merodah Baladan'dan almış olma ihtimali mevcuttur. Çünkü Babil ve Asurluların bölge madenlerini işlediği ve ticaret amacı ile Karadeniz'e geldiği bilinmektedir (Emiroğlu, 1995). Vadi çevresindeki yerleşimlerde; Macarlı, Arnavutlu yer isimleri mevcut olduğu gibi, Kurum merkez nahiyesine bağlı mahallelerinde; Fransız (Frangandon) Alman (Germandon) isimli yerleşimler mevcut idi (Andreadis, 1999). Aynı yazar tarafından verilen bilgiye göre bölgede İranlı ve Kürt yerleşimcilerde yaşamakta idi. Bostan (2005) tarafından Osmanlı Devleti'nin Trabzon, Giresun ve Rize bölgelerinden Gümüşhane madenlerine madenci ve kömürcü olarak çalıştırmak amacı ile yerleştirme

yaptığı belirtilmiştir. Çalışma alanında bulunan tarihi yerleşim ve semt adları içerisinde Türkçe yer isimleri de mevcuttur. Bu isimlere örnek olarak; Kurum (Bulutayla) merkezde Şamanlı (Shamanandon, andon = Yunanca “-lı oğlu” ekidir), Zemperekli (Zemperekhia), İmera (Olucak)’da, Nazırlı, Çakallı, Suvaklı yerleşim isimleri verilebilir. Bu durum vadede mevcut diğer yerleşimler için de geçerlidir. Yerleşim isimleri ve tarihi kaynak ve bilgilere dayanarak Kurum bölgesi halklarının, köken olarak tek bir soya dayanmayıp farklı milliyetlerin din birliği altında toplanmış toplulukları olduğu söylenebilir.

İngiltere’nin Trabzon Konsolos Yardımcısı A. Steven, İngiliz Büyükelçisi Stanford’a dayanarak 1857 yılında Kurum ve çevresindeki 55 köyde (bölgede bu sayıda köy olmadığından verilen bilgi bölgedeki mahalleri ya da tüm Gümüşhane, Torul ve Maçka bölgesini kapsıyor olabilir) 9.535 Müslüman, 17.260 gizli Hıristiyan ve 28.960 Hıristiyan yaşadığını rapor etmiştir (URL- 21).

Osmanlı idaresi tarafından, 16. yüzyıl ve sonrasında diğer bölgelerden ve vilayetlerden göç ettirilerek ya da atanarak yerleştirilen Müslümanlar dışında, Kurum bölgesinde yaşayan halkın tamamına yakını (%70-80) Hıristiyan idi. 18. ve 19. yüzyıl boyunca yaşanan göçlerle nüfusu iyice azalan bölgede 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan arasında yapılan anlaşmaya dayalı zorunlu nüfus mübadelesi sonrasında, Kurum havzasında mevcut 1 nahiye ve 9 köyün tamamında tahmini olarak 100 haneden daha az, Müslüman Türk nüfus kalmış idi. Mübadele sonrası boşaltılan köylerden, bu çalışmanın yürütüldüğü Kurum nahiye merkezi ve çevresindeki mahalleler (Şamanlı, Gavalak) ve de İmera (Olucak) köyünün, Nazırlar sülalesinin oluşturduğu birkaç hanelik Müslüman nüfusun yaşadığı Nazırlı Mahallesi dışındaki tüm yerleşimler tamamen boşalmıştır. Bölgede yerleşik Ortodoks Hıristiyan Rum halkının tamamı milliyetlerine bakılmaksızın Yunanistan’a göç ettirilmiştir.

Yapılan mübadele sonrasında ağırlıklı olarak Yunanistan’ın Selanik bölgesine gönderilen Rumların yerine Yunanistan’dan Türkiye’ye göç ettirilen Selanik Müslümanları yerleştirilmiş, ancak gelen göçmenler bölgeyi beğenmeyerek, bina ve arazilerini satıp akrabalarının bulunduğu Samsun ve Ege Bölgesine göç etmişlerdir. Günümüzde, araştırma bölgesinde eski yerleşimciler (Nazırlı Müslümanları), Gümüşhane’nin Torul, Kürtün ve Trabzon’un Maçka, Yomra ilçelerine bağlı köylerden göç ederek, bölgeden satın aldıkları arazilere yerleşenler yaşamakta ve yeni yerleşimcilerin pek çoğu bölgeyi yazlık ya da yayla yerleşimi olarak kullanmaktadır.

2000 yılı nüfus sayımına göre çalışmanın yürütüldüğü alanında (Kurum-Bulutayla, İmera-Olucak) içinde bulunduğu Kurum Vadisi köylerinin nüfusları; İkisü (Harava) 123 kişi, Cebeli (Baladan) 182 kişi, Atalar (Zimera) 348 kişi, Uğurtaş (İstavri) 103 kişi, Yağlıdere (eski Yağlıdere köyü ve Kurum Nahiyesi Merkez mahallelerinin tamamı) 450 kişi ve Olucak (İmera) 82 kişi (URL-20).

Antik çağdan 19. yüzyıla kadar önemli bir ticari yol geçidi ve maden sahası olan Kurum bölgesi, 1600-1900 arasındaki dönemde 6000-25.000 nüfusu barındırırken bugün toplam 1288 kişilik, çoğunluğu yaşlılardan oluşan bir nüfusu barındırmakta ve halkının %90'ı geçimini bölge dışındaki ticari faaliyetleri ya da aldığı emekli maaşından karşılamaktadır. Günümüzde mevcut nüfus her geçen gün azalmakta ve gelir getiren tek sektör olan tarım ve hayvancılık tamamen bitme noktasındadır.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın başlıca amacı, Gümüşhane-Kurum Vadisi içerisinde yer alan ve 19. yy. ve öncesinde madenci köyü yerleşmeleri olduğunu bildiğimiz vadi içi köylerin, yerleşim ve konut dokularını incelemek, biçimsel gelişmelerinde başta maden potansiyeli olmak üzere bölgenin etnik, dini ve sosyal yapı etkisinin, bugüne yansıyan izler üzerinden genel bir değerlendirmesini yapmaktır.

2.2. Sorunun Belirlenmesi

Coğrafi ve topografik yapı, iklim, malzeme, ekonomik ve kültürel altyapı gibi etkenlerin şekillendirdiğini bildiğimiz Gümüşhane bölgesinin, Osmanlı dönemi kırsal mimarisinin özgün örneklerini barındıran Kurum Vadisi tarihi yerleşimleri, doğal ya da insan faktörlü nedenlerle hızla yok olmaktadır. Bölgenin barındırdığı tarihi yapı stokunun büyük bölümü yok olmuş ya da özgünlüğünü kaybetme ve de yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Her ne sebeple olursa olsun, yok olmakta ya da en azından hızla özgünlüğünü yitirmekte olan tarihi yerleşimin dokusu ve mimari yapılarının tespiti, henüz yeterli düzeyde yapılmamıştır. Dolayısıyla topografya, iklim, malzeme gibi fiziki dinamikler yanında etnik, dini ve sosyal yapının, bölgenin mimari yapısına etkisi belirlenmeden yapı ve yerleşimlerin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olması, bölgenin tarihsel süreçteki kültürel ve mimari yapısının anlaşılabilmesi bakımından önemli ve çözümlenmesi gereken bir sorun olarak görülmektedir.

2.3. Çalışma Alanının Belirlenmesi

Çalışma alanının belirlenmesi ve sınırlandırılmasında, başta bölgeyle ilişkili mevcut literatür çalışmaları olmak üzere, alanda yapılan gözlem ve değerlendirmeler belirleyici olmuştur. Buna göre Gümüşhane-Kurum Vadisi'ndeki köy ve mahalle statüsünde bulunan 25 yerleşim birimi, yerinde yapılan incelemelerle, özgün yerleşim ve mimari yapı stoku bakımından değerlendirilmiş, çalışma alanında sürekli veya kısa süreli yaşayan insanlarla (40-80 yaş arasında yaklaşık 50 kişi) yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Söz konusu vadinin

oldukça geniş (230 km²), dağlık ve akarsularla bölünmüş (rakım 1030 m. ile 3000 m. arasında), yerleşmelerin birbirine uzak ve dağınık oluşu nedeniyle alanın tümünün ön çalışma amacıyla incelenmesi oldukça zaman alıcı olmuştur. Bu ön inceleme süreci sonunda, bir kısmı hala kullanılan özgün tarihi yapı örneklerinin yoğun olduğu, yerleşimin kesintisiz sürdüğü ve de geçmişte bölge merkezi konumunda olan Eski Kurum nahiye merkezi (günümüzde Yağıldere Köyü-Bulutayla Mahallesi) ve Olucak (İmera) Köyü çalışma sahası olarak belirlenmiştir. Bu yerleşim alanlarının seçiminde, ticaret yolları üzerinde ve maden işletmeleri yakınında bulunmaları, 19. yy.daki genel fiziki yapılarını kısmen de olsa hala koruyor olmaları ya da harabe olsalar dahi incelemeye uygun yapı dokusuna sahip olmaları ve literatürdeki bir takım bilgilerle desteklenebilecek potansiyelde olmaları etkili olmuştur.

Kurum havzası 230 km²'lik çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Çalışma alanı olarak seçilen Kurum Vadisi'nin üst havzalarından olan Kurum bölgesi 76 km² ve Olucak (İmera) bölgesi 39 km² lik alanı kaplamaktadır (Şekil 3). Çalışma alanının rakımı 1600 m. ile 3000 m. arasındadır. Mimari yapı envanteri için seçilen yapıların bulunduğu yerleşim alanları, yerleşim sürekliliğini koruyan Olucak (İmera, rakım: 1800 m.) Köyü içerisinde; Merkez, Nazirli Mahallesi ve Yağıldere Köyü-Bulutayla Mahallesi'ne bağlı (Eski Kurum merkez, Rakım: 1900 m.); Gavalak ve Şamanlı yerleşimleri ve eski mahalleler olan Yukarı Kranköy, Orta Kranköy ve Aşağı Kranköy (Gavalak 1, Gavalak 2, Gavalak 3 tamamen terk edilmiş ve yapıları zemin kat seviyesinde yıkık yerleşimler) mevkilerini ve çevresini kapsamaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Yol ve yerleşim krokisi (Raif Kandemir, Aziz Şişman)

2.4. Yöntemin Tanımı

Amaca yönelik olarak belirlenen yöntem, temelde 7 yerleşim alanında yapılan tespitler ile bunlara yönelik yapılan değerlendirmeleri içermektedir. Bu amaçla söz konusu çalışma alanında, “yerleşim alanları”, “yapılar” ve “maden ocaklarına” ilişkin fiziki tespitler yapılmış ve bunların birbirleriyle doğrudan ya da dolaylı ilişkileri, diğer başka dinamiklerle (bölgenin sosyal, ekonomik, etnik, dini vb. yapısı) ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir.

2.4.1. Ön Etüt-Literatür Çalışması

Çalışmada öncelikle, literatüre dayalı olarak, Gümüşhane ve Kurum Bölgesinin coğrafik ve jeolojik yapısı, madenleri, bölge ve yerleşim tarihi, ilkçağdan günümüze Gümüşhane ve Kurum Vadisi madenciliğinin gelişimi ve değişimi incelenmiştir. Çalışma alanı içerisinde yer alan ve Kurum vadisinin 19.yüzyılda en büyük yerleşim yerleri olan İmera ve Kurum merkezi ve mahallelerinden seçilen özgün dini ve sivil yapıların; yerinde ölçüm ve fotoğraflama teknikleri kullanılarak tespiti yapılmış,

Gümüşhane ve Kurum Vadisi'nin antik İpek Yolu üzerinde bulunması, İlkçağ'dan 18. yy.ın sonuna kadar bölgede madencilik faaliyetinin olması ve yörenin kendine özgü kültürel yapısının ilgi çekici bir nitelik sergilemesi, tarihi pek çok literatürde adının geçmesini sağlamıştır. Literatür çalışmasına dayanılarak Gümüşhane ve Kurum Bölgesinin coğrafik ve jeolojik yapısı, madenleri, bölge ve yerleşim tarihi, ilkçağdan günümüze Gümüşhane ve Kurum Vadisi madenciliğinin gelişimi ve değişimi, önemli yerleşmeleri, yerleşmelerin özellikleri (coğrafik, tarihsel vb.), halkları ve nüfusu ile ticari ve sosyal yapısına ait bilgiler derlenmiştir. Bu amaçla dijital kayıtlar (Web), özel ve resmi kütüphanelerde ve satışta olan pek çok basılı kitap ve makale, Osmanlı İmparatorluğu'na ait resmi kayıtlar (Tahrir defterleri, şeriye sicil kayıtları, vb.) taranmıştır.

Ön etüt aşamasında, arazi ve bölgeyi yakından tanıyan Yrd. Doç. Dr. Coşkun Erüz, Yrd. Doç. Dr. Jeolog Raif Kandemir, Yrd. Doç. Dr. Harita Mühendisi Aziz Şişman ve Yrd. Doç. Dr. Yasemin Şişman ile Yrd. Doç. Dr. Maden Mühendisi Cengiz Demir ile birlikte uzmanların konuları ile ilgili etütler yapılmış ve daha sonra yapılacak çalışmalar belirlenmiştir.

2.4.2. Çalışma Alanındaki Tarihi Maden Ocaklarının Tespiti

Bölge yerleşmelerinin oluşumu ve gelişimi üzerinde en önemli etkenlerden olduğu düşünülen tarihi madenlere ait eski ocak ve galerilerin tespiti için öncelikle Osmanlı kaynakları ve güncel M.T.A. kaynakları incelenmiş ve elde edilen bilgiler yörede yaşayan yaşlıların bilgileri ile birleştirilerek, günümüzde varlığı tespit edilebilen eski ocaklar belirlenerek, haritaya işlenip, fotoğraflarla tespit edilmiştir.

2.4.3. Yerleşim Alanlarının Tespiti

Alan tespiti ve yerleşim planlarının oluşturulmasında 1/25.000 ölçekli harita ile Köy Kadastro Çalışma Haritaları'ndan yararlanılmış, ayrıca harabe durumunda olan yerleşimlerin planları yerinde ölçüme dayalı olarak hazırlanmıştır. Elde edilen vaziyet planları kullanılarak, çalışma yapılan yerleşim birimlerinde seçilen konutların yerleşim yeri ve yapıların konumu belirlenip, planlara işlenmiştir. Bu planlar, yerleşim ve yapı envanter fişlerinin hazırlanmasında kullanılmıştır.

2.4.4. Yapı ve Yapı Gruplarının Tespiti

Çalışma alanı içerisinde belirlenmiş 7 yerleşim alanını oluşturan mimari yapı grupları arasında, özgün durumlarını olabildiğince koruyan yapılar incelenmek üzere seçilmiştir. Bu yapıların tipolojik niteliklerini anlamaya yönelik plan rölövelerinin alınması yanında, yapı malzemeleri ve yapı elemanlarına ilişkin nitelikleri de yerinde tespit edilmiştir. Bu tespit çalışmaları, yerleşim alanları ile yapılara ilişkin hazırlanmış envanter formlarına tümüyle işlenmiştir.

2.4.5. Envanter Fişlerinin Oluşturulması

Çalışmada alınan rölöve ve derlenen tespitlerin biraraya getirilmesinde, TÜBA (Türkiye Kültür Envanter Projesi) tarafından geliştirilen ve içerdiği konuyla ilgili bir envanter fişinde olması gereken düzeyde mimari bilgiyi kapsayan yerleşim ve yapı fişlerinden yararlanılmıştır.

“Yerleşim alanı” envanter fişlerinde; yerleşimin günümüzde hangi il sınırları içerisinde olduğu, ilçesi, köyü, mevki, eski ve yeni adı, enlem ve boylam ile rakımı hakkında genel

bilgiler verilerek, yerin konumu belirtilip, bölge ve yerleşim haritası ile birlikte fotoğrafları yerleştirilmiştir.

“Yapı” envanter fişlerinde; il, ilçe, yerleşim adı, yapının adı, yapım tarihi, yapı türü, kullanım durumu, kat sayısı, taşıyıcı sistem, yapım tekniği, yapı malzemeleri, örtü türü ve malzemesi, bezeme, yazı levhası, devşirme malzeme ve özgünlük, sağlamlık hakkında bilgilerle yapının yeri, geçmişten günümüze durumu, yapı malzeme ve süslemeleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Bu envantere yapının ilgili olduğu yerleşim haritasındaki yeri işlenip, plan ve fotoğraflar eklenerek bina hakkında genel bilgiler verilmiştir.

KURUM VADİSİ YERLEŞİM ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1
--	--	-----------------

İL	Gümüşhane	MODERN ADI	Bulutayla
İLÇE	Merkez	ESKİ ADI	Gavalak
KÖY	Yağlıdere	ENLEM / BOYLAM	40°34'00"K-39°36'10"D
MEVKİL	Gavalak 1	RAKIM	2000

BÖLGE HARİTASI	YERLEŞİM HARİTASI

FOTOĞRAFLAR

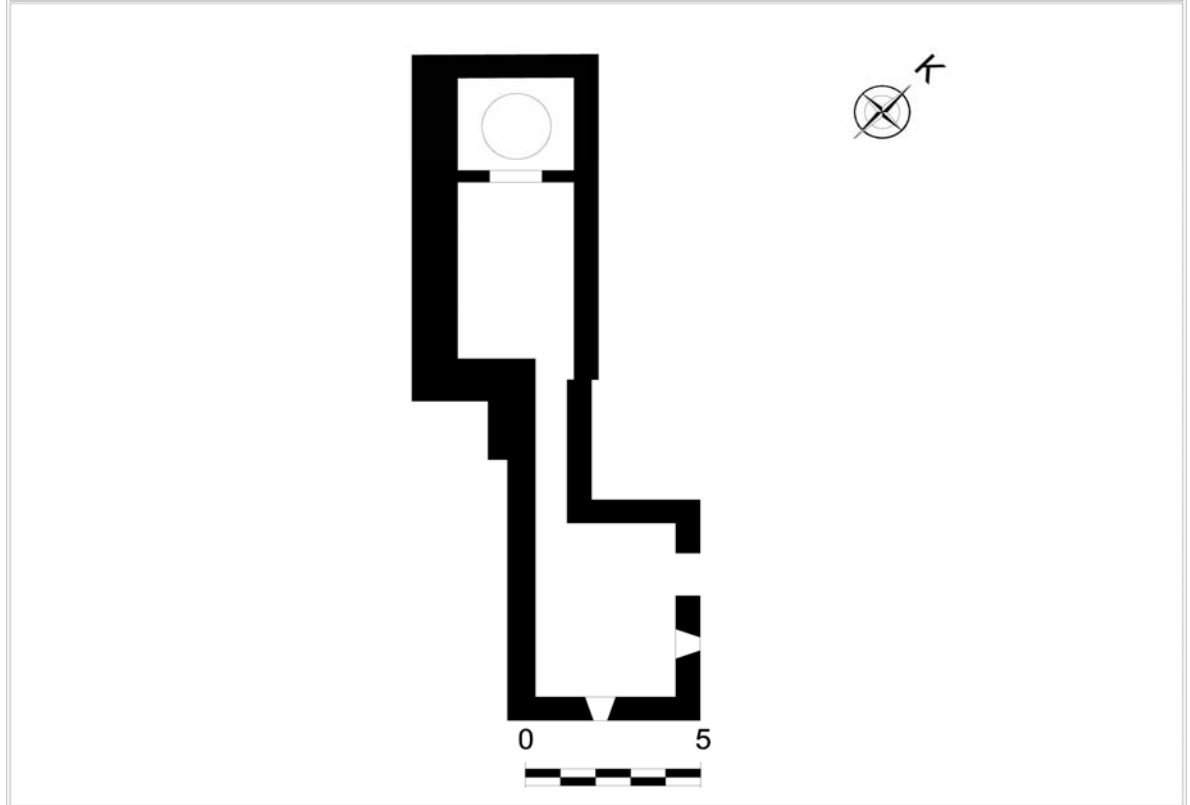
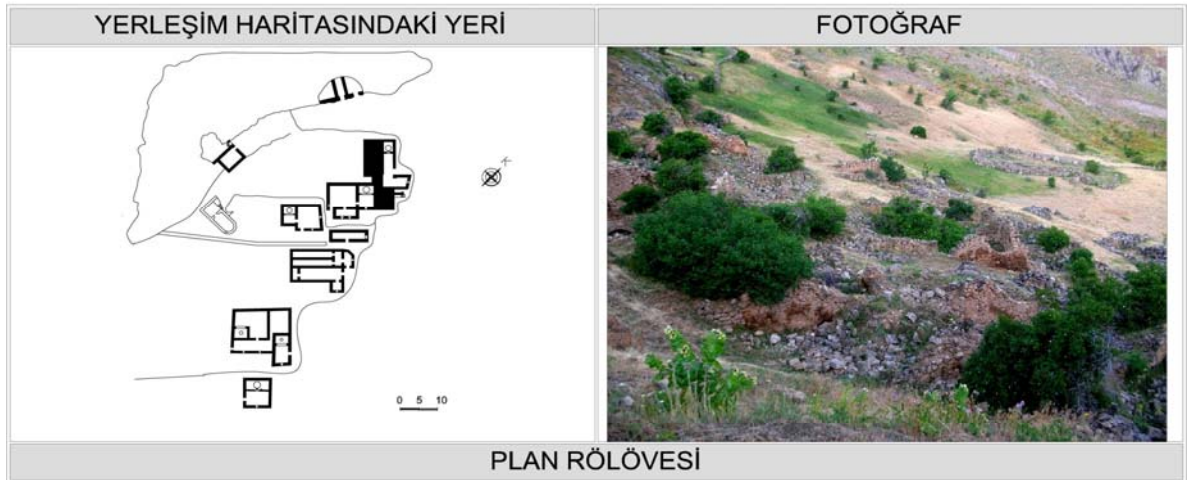

Şekil 4. Yerleşim envanter fişi örneği

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1-1
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	1-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

Şekil 5. Yapı envanter fişi örneği

2.4.6. Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi

Envanter Fişlerine işlenen her türlü görsel ve diğer yazılı bilgiler yanında, mevcut literatür bilgileri, yöre halkıyla gerçekleştirilen sözlü tarih bilgileri, yerleşim alanlarına ait eski ve yeni fotoğraflar yardımıyla, başta öngörülen amaca uygun olarak vadi içi madenci köyü yerleşmeleri, yerleşim ve konut dokuları bağlamında, etnik, dini ve sosyal yapılarıyla birlikte değerlendirilmiştir.

2.5. Yöntemin Uygulanışı

Yöntemin uygulanması sırasında yerleşimi tanımlayan yerleşim ve yapıyı tanımlayan yapı envanter fişleri kullanılmıştır (Şekil 4 ve 5).

3.BULGULAR VE İRDELEME

Çalışmanın bu bölümünde bölge yerleşim alanlarının yer seçiminde ve fiziki oluşumunda maden ocaklarının varlığının etkiliği olduğu düşüncesiyle öncelikle Kurum bölgesindeki tarihi maden ocaklarının yerlerinin tespiti yapılmıştır. Sonrasında “Kurum Vadisi Yerleşim Alanlarına İlişkin Tespitler” başlığı altında, söz konusu bölgenin genel coğrafik karakteri ile yerleşim oluşumunu etkileyen faktörler (madenler, tarım, ticaret, su kaynakları) incelenmiş, bölge için yerleşim ve yapı envanter fişleri oluşturulmuştur. “Kurum Vadisi Yapı Kültürüne Ait Tespitler” başlığı altında yapı tipleri, kullanılan yapı malzemeleri, yapı elemanları, süslemeler ve konut tipolojisi ortaya konmuş, son olarak etnik ve dini aidiyetin kültürü üzerine etkisi üzerine genel bir değerlendirme yapılmıştır.

3.1. Kurum Vadisi Maden Ocakları

Kurum Vadisi içerisinde, 19. yy.in sonlarına kadar işletilen, ancak günümüzde tümü kapanmış ve de bir çoğunun izi dahi yok olmuş tarihi maden ocaklarının, bölgedeki yerleşimlerin yer seçimi ve fiziki oluşumlarında etkili olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle Vadi içerisindeki antik maden ocaklarının yerlerinin belirlenmesi, söz konusu yerleşim alanlarının doğru yorumlanabilmesi için önemlidir.

Bu amaçla Osmanlı dönemi arşiv belgelerinden (Trabzon salnameleri, tahrir defterleri, şeriye sicilleri vb.) çağdaş araştırmalara kadar yapılan geniş kapsamlı literatür taramalarında “Kurum madenleri” genel adlandırma dışında bölgenin maden ocaklarının yerleri, adları ve çıkarılan maden cevheri ile ilgili herhangi bir belgeye ya da çalışmaya yada bilgiye rastlanmamıştır. Öte yandan özellikle Gümüşhane bölgesindeki madenlerin varlığı ve milattan önceki yıllardan itibaren işletildiği pek çok kaynakça dile getirilmiştir. M.S. 550’lerde Bizans imparatoru Justinyen döneminde Kurum bölgesinde bir askeri garnizon kurulması ve bir kilise (Şamanlı) inşa edilmesi, bölgeyi hâkimiyet altına alma amacı yanında, antik çağdan beri bölgede bilinen madenlerin işletilmesi ve denetimini de sağlamıştır.

İlk yerleşimciler için bölgeyi tercih nedeni olarak gösterilebilecek söz konusu maden ocakları, ekonomikliklerini yitirmeleri ve teknolojik olarak yetersizlik göstermeleri nedeniyle, 1800’lü yıllardan itibaren kapanma süreci içine girmişlerdir. Günümüzde ise bu maden ocaklarının bir bölümünün tümüyle kapanmış olması, kalan birkaç tanesinin ise

kapanmak üzere olması nedeniyle yerlerinin tespiti oldukça güç olup ancak alanında uzman araştırmacılarca belirlenebilmiştir. Bu nedenle söz konusu antik maden ocaklarının tespitinde, konu ile ilgili uzmanlardan Jeoloji Yüksek Mühendisi Yrd. Doç. Dr. Raif Kandemir ile Ergin (2007)'in bilgileri ve alanda yapmış oldukları (KTÜ araştırma projesi kapsamında) tespit çalışmalarından yararlanılmıştır.

Yörede maden işletmeciliğinin üzerinden 150 yıldan fazla süre geçmiş olması, geçmişte yörede madencilik yapan hiçbir aile ya da kişinin bulunmayışı (madencilerin çoğunlukla Hıristiyan olmalarının yanı sıra madencilerin tamamının bölgeden göç etmesi ve de Hıristiyanların 1923 mübadelesi ile Yunanistan'a gitmiş olması nedeni ile), yöre ve maden sahaları ile ilgili az da olsa bilgi sahibi yaşlı insan sayısının birkaç kişiyi geçmemesi, eldeki literatür bilgilerinin madenlerin varlığından bahsetmenin ötesinde, yerleri ile ilgili hiç bir detaylı bilgi vermemesi, bu süreci zorlaştıran etkenler olmuştur. Ayrıca literatürde geçen yer adlarıyla mevcut ya da yöre halkınca kullanılan adların birbirini tutmaması da bir başka sorunu teşkil etmiştir.

M.T.A. raporlarında bulunan bilgilerden (Anonim, 1935), eski maden sahası haritalarından ve de yöredeki yaşlıların yönlendirmelerinden yararlanılarak, önceden yaklaşık konumları belirlenen ve tamamında bakır, gümüş ve altın cevheri çıkarılan maden ocakları (yöreyi iyi tanıyan Raif Kandemir ve Coşkun Erüz ile birlikte) yerinde incelenerek tespit edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında bölgede tespit edilen en önemli maden ocakları şunlardır;

1. Kurum Merkez-Şamanlı ve Gavalak yerleşimleri arasındaki maden ocağı: Bu ocak bölgedeki yerleşim merkezi içinde bulunan tek ve en önemli maden ocağıdır. Mevcut araç yolunun açılması sırasında ocağa ait galerinin açığa çıktığı, ancak yol inşaatının altında kaldığı belirtilmektedir. Alandaki cevherleşme bugün de görülebilmektedir (Şekil 6).

Şekil 6. Şamanlı maden ocağının konumu

2. Krom yayla (Mohara) kuzeyinde, maden mevkiinde bulunan ve beş galerisi olan maden ocağı: Bu maden ocağına ait ocak atıkları (pasalar) ve ergitme atıkları (curuf), ocakların işletildiği alanda mevcut olup, galeriler tamamen kapalıdır (Şekil 7 ve 8).

Şekil 7. Krom Yayla mevkiinde bir maden ocağı yeri

Şekil 8. Krom Yayla (Mohara) Kuzeyindeki Maden mevki ocak yerleri ve pasalar

3. Olucak (İmera) kuzeyinde bulunan Gökçetepe çevresindeki maden ocakları: Bu bölgede yaygın bir şekilde pek çok maden ocağı mevcuttur. Maden ocaklarına ait galeriler tamamen kapalı olup, ocak yerleri dikkatli inceleme ile belirlenebilmektedir. Bölgede M.T.A. tarafından son yıllarda yapılan sondaj çalışmalarıyla zengin altın rezervlerinin mevcudiyetinin halen devam ettiği tespit edilmiştir (Şekil 9).

Şekil 9. Gökçetepe çevresindeki eski maden ocağı yeri

Ayrıca bölgede tespiti yapılmamış büyüklü küçüklü onlarca maden ocağının varlığı literatürde ve halk söylencelerinde geçmektedir. Bölgede çıkarılan maden cevheri ve cevher ergitildikten sonra ortaya çıkan artıklara (cüruf) ait örnekler Şekil 10'da verilmiştir.

Şekil 10. Maden cevheri ve cevherler işlendikten sonra ortaya çıkan artıklara (cüruf: sol altta siyah görüntü) ait örnekler

3.2.Kurum Vadisi Yerleşim Alanlarına İlişkin Tespitler

3.2.1. Yerleşim Alanının Genel Coğrafi Karakteri

Çalışma alanındaki mevcut yerleşimler; Gümüşhane ili, Merkez ilçe, Yağlıdere Köyü'ne bağlı, Bulutyayla Mahallesi (eski Kurum Nahiyesi) ve Olucak (İmera) Merkez ve Nazırlı'dır. Kurum Nahiyesi'ne bağlı eski mahallelerden Gavalak (Guluvena) olarak isimlendirilen yerleşim alanı, birbirinden ayrı beş yerleşim birimine sahip olduğundan, yerleşim dağılımını daha açık anlatabilmek için bunlar Gavalak 1, Gavalak 2, Gavalak 3, Gavalak 4 ve Şamanlı olarak isimlendirilmiştir. Kurum Vadisi'nde çalışma yapılan yerleşimler ise; Yağlıdere köyü (Gavalak 1, Gavalak 2, Gavalak 3, Gavalak 4, Şamanlı) ve Olucak köyü (Merkez ve Nazırlı) içerisinde bulunan 7 mahalleyi kapsamaktadır.

Yerleşim alanlarının oluşumunda; arazi yapısının, tarım alanlarının varlığının, güvenlik ve iklim özelliklerinin, ticaret yolu ve de maden ocaklarına yakınlığın en önemli faktörler olduğu düşünülmektedir. Dağlık bölge arazisinin eğimli olması nedeniyle yapıların bir kısmının zemin katları toprağa gömülü ve iki katlı olarak inşa edilmişlerdir.

Tarım arazileri az olmakla birlikte, yoğun emek ve sulama gerektiren sebze yetiştiriciliğinin yapıldığı bu arazilerin vadi tabanlarında ve yerleşimlerin bitişiğinde yer aldıkları dikkati çekmektedir. Yapılar mümkün olduğunca tarıma uygun olmayan alanlarda ve zemini sağlam kayalık alanlarda inşa edilmiştir.

Yapıların (özellikle konutlar), güvenliği sağlama amacıyla genelde, zemin pencerelerinin çok dar mazgal pencere formunda olduğu ve ısı yalıtımının yanı sıra inşaat maliyetini düşürme ve sosyal dayanışma gibi amaçlarla iki veya üçlü yapı grupları şeklinde bir arada inşa edildiği dikkati çekmektedir. Sürekli yaşam mekânı olan aşhanenin (içeriki ev), bölgede kışların uzun ve soğuk oluşu nedeniyle, mümkün olduğunca, yamaç içinde toprağa gömülü ya da yapı grubunun en orta kısmında inşa edildiği görülmektedir. Ayrıca güneşten daha fazla yararlanmak amacıyla yapılarda yaygın yönlenmenin, güney-doğu olduğu tespit edilmiştir.

Bunun yanında söz konusu yerleşim alanlarının, bölgeden geçen ticaret yolu üzerinde ya da yakınında konumlandığı, yapıların sayısı ve ticari amaçlı yapı tiplerinden (dükkân, depo vb.) yerleşim merkezi ya da transit yol üzerinde oldukları anlaşılmaktadır.

Doğal taşın bol ve ocaklarının yerleşmelere yakın olması nedeniyle, yapıların inşasında başlıca yapı malzemesi olarak genellikle traverten ve çevredeki doğal taşların kullanıldığı da tespit edilmiştir.

3.2.2. Yerleşim Oluşumunu Etkileyen Faktörler

3.2.2.1. Madenler

Madenlerinin işletilmesinde, Osmanlı Devleti'nin belirli bir düzene tabi idari bir yapılanma geliştirdiği bilinmektedir. Madenlerdeki hiyerarşi, maden emini, madenci başı veya umumi ustabaşı, madenci, kolcu, kalcı, tasfiyeci ve baltacıdan oluşmakta idi. Andreadis (2003), IV. Murat döneminde (1623 ile 1640 yılları arası) 6.000 ile 10.000 kişinin etkin olarak işletilen madenlerde çalışmak üzere çevre bölgeler ve illerden göç ederek Kurum bölgesine yerleştiğini bildirmiştir. Ancak madenler, işletme güçlüğü ve idari sorunlar nedeni ile 1850'li yıllarda tamamen kapanmış, Müslüman ve Hıristiyan madenci halkın büyük bir kısmı bölgeden göç etmiştir.

Çalışma alanında yapılan tüm taramalara karşın maden ocaklarının mekan kullanımını sergileyen özgün bir yapı kalıntısı tespit edilememiştir.

İlk çağdan beri oldukça zengin maden ocaklarının olduğu bilinen Kurum havzasında, maden ocaklarında çalışan kişiler ve diğer hizmet sınıflarının, yerleşim yeri seçiminde ve oluşumunda ocaklara yakın alanları tercih ettiği düşünülmektedir (Şekil 11).

Şekil 11. Tarihi bir maden ocağının çevresi

Çalışma alanının on binlerce insanı barındıran yoğun bir yerleşim alanı olmasında; madende çalışan ve madenci kesime hizmet eden diğer meslek insanları ve ailelerinin sayısının çokluğu etkili olmuştur. Bu madenlerde çalışan ya da işleten, ticaret yapan kişilerin gelir düzeyindeki farklılıkların, inşa edilen binaların büyüklüklerini ve kullanılan yapı malzemesi türünü de etkilediği tahmin edilmektedir. Ayrıca, bölgeye yakın ve uzak

bölgelerden göç eden ve gelir düzeyi yüksek olan kişilerin, kendi kültürlerini yaşadıkları yapılara yansıttıkları da düşünülmektedir.

19. yüzyıla kadar verimli çalışan, ancak 1800'lü yıllardan itibaren çeşitli nedenlerle kapatılmaya başlayan -aynı zamanda bir madenci okulu özelliği de taşıyan- madenlerde çalışan madenciler, ihtiyaç duyulan diğer maden ocaklarının olduğu il ve ilçelere (Maçka, Espiye, İnegöl, Keban, Diyarbakır; Maden ve Ergani, Sivas, Yozgat; Akdağ, Suriye vd.) tayinle gönderilmiş ya da hem ülke içine hem de Balkanlar ve Rusya madenlerinin bulunduğu ülke dışı bölgelere göç etmişlerdir. Ayrıca bölgede yaşayan ve işsiz kalan madenci dışındaki meslek grubu halkın büyük bir kısmı da buraları terk etmeye ve farklı iş kollarında çalışmaya başlamışlardır. Bankerlik ve madenle ilgili ticaret yapan kişilerin önemli bir kısmının Trabzon'da ticaretle uğraşmaya başladığı da bilinmektedir (Trabzon-Taksim Meydanı civarındaki bugünkü tarihi ticari yapıların tamamına yakınının, Kurum kökenli Ortodoks Hıristiyan yerli halkına ait olduğu yöre halkı tarafından ifade edilmektedir).

Bölgeden göçün önemli bir nedeni de, Osmanlı-Rus savaşları sırasında Ruslarla işbirliği yapan bölgedeki Ortodoks Hıristiyan halkın, özellikle de madenci sınıfının büyük bir kısmının 1829'de yapılan Edirne antlaşması sonrası, Rusların teşviki ve propagandası ile Rusların eline geçen Kars ve Gürcistan'a gitmeleridir. Bunlar daha sonra Rusya'nın diğer maden sahalarına göç ettirilmiştir.

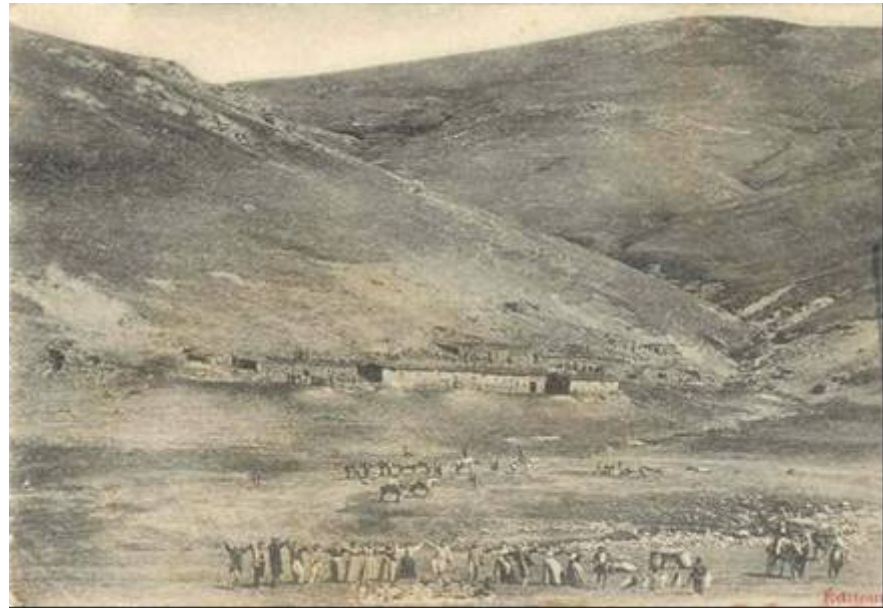
Bu yıllarda Gümüşhane bölgesinden 2.000'den fazla ailenin (tahminen 9.000-12.000 kişi) göç ettiği söylenmektedir. Bölgedeki Müslüman ve Hıristiyan eşkiyanın ve ayanların (derebeyi) yerli Müslüman ve Hıristiyan halka yaptığı baskılar da, bu iki halk arasındaki sorunların artmasına ve göçün hızlanmasına neden olmuştur. Göç hareketi, hem Müslüman ve hem de Hıristiyan halkın tamamını etkisi altına almıştır. Bugün Anadolu ve özellikle Trabzon'da, bölgeden göç eden Müslüman halkın torunlarını farklı iş kollarında görmek mümkündür. Anadolu'da sık rastlanan, geldikleri yer adlarını soyadı ya da nam olarak kullanma geleneğine bağlı olarak, 1800'lü yıllarda bölgeden göç eden bazı Müslüman ve Hıristiyanların, Kurumlu ya da Gümüşhaneli soyadını günümüzde de kullandıkları görülmektedir.

Bölgeden göç etmeyerek yaşamaya devam eden Müslüman ve Hıristiyan halk, genellikle tarımla uğraşan çiftçi kesim, yakın iller ile Rusya'da mevsimlik olarak çalışmaya gidenler ve başka bölgelere göçen Kurum'un gelir düzeyi yüksek halkının bir kısmı, bu kadim yerleşim alanlarını tümüyle terk etmemiş, 19. yüzyılın sonlarına kadar sayfiye yeri olarak kullanmışlardır. Bölgenin Ortodoks halkının önemli bir kısmı ise,

Cumhuriyet sonrası yapılan mübadeleye kadar Trabzon'da yaşamış, eski yaşadıkları yerleri de yazlık olarak kullanmaya devam etmişlerdir. Bu kesimin sosyal ve kültürel düzeyine ilişkin izler, eski fotoğraflarda görülebilmektedir (Şekil 12 ve 13).

Şekil 12. Kurum nahiyesine bağlı Sarıoğlu (Sarandon, Şarlı) yerleşimine ait 1910 yılında çekilmiş fotoğraf

Şekil 13. Kurum yayla yerleşimi ve yayla çıkışı eğlence yapan halk (1900 başları)

3.2.2.2. Tarım

Kurum Vadisi'nin çevresi 75 km.dir ve 230 km²'lik bir alana sahiptir. Kurum merkez (Bulutayla Mah., Düzce Mah., Evlice Mah.) yerleşimi ise 76 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. İmera bölgesi ise oldukça geniş, pek çoğu mera olan (köy sınırları içinde 2.000-2.500 m. rakım arasında 40'a yakın yayla bulunmaktadır), 10.000 dönüm kadar tarım arazisine sahip bir yerleşimdir. Bu bölgede, Osmanlı döneminde yoğun şekilde tahıla dayalı tarım yapıldığına dair izlere halen raslanmaktadır. Oldukça eğimli arazilerin ve tarıma elverişli olmayan dağların tepe ve yamaç kısımlarının set şeklinde (seki, tump) yapılarak, bahçe ya da tarla olarak kullanılmaya uygun hale getirilmiş olduğunun izleri günümüzde dahi görülebilmektedir (Şekil 14).

Şekil 14. Kurum yayla mevkinde, maden ocağı ve çevresinde işlenmiş tarım arazisi izleri.

Arazinin etkin kullanıldığına ilişkin izler, tarım ve hayvancılığın bölgede yoğun olarak yapıldığını göstermektedir. Ancak bölgede yaşayan madenci ve ailelerinin sayılarının fazlalığı, bu tarım arazilerinden elde edilen ürünlerin yöre halkına dahi yeterli gelmediğini göstermektedir. Bu nedenle maden çalışanlarının yiyeceklerinin büyük kısmının, bölge tüccarları tarafından bölgedeki diğer yerleşim alanlarından vergi muafiyeti kapsamında sağlandığı, salnamelerde ve diğer bazı kaynaklarda belirtilmektedir. Olucak-Merkez'de tarımla ilgili olarak, tahıl (arpa, buğday, çavdar) ticaretinde kullanılan bir ambar ve tartı yerinin (kantar) bulunduğu da yine yöre halkı tarafından belirtilmektedir. Ancak bu yapıların, özgün durumundan uzaklaştırıcı tadilatlar ve yoğun kullanıma bağlı tahribatlar sonucu neredeyse bugün tümüyle harap olduğu görülmektedir.

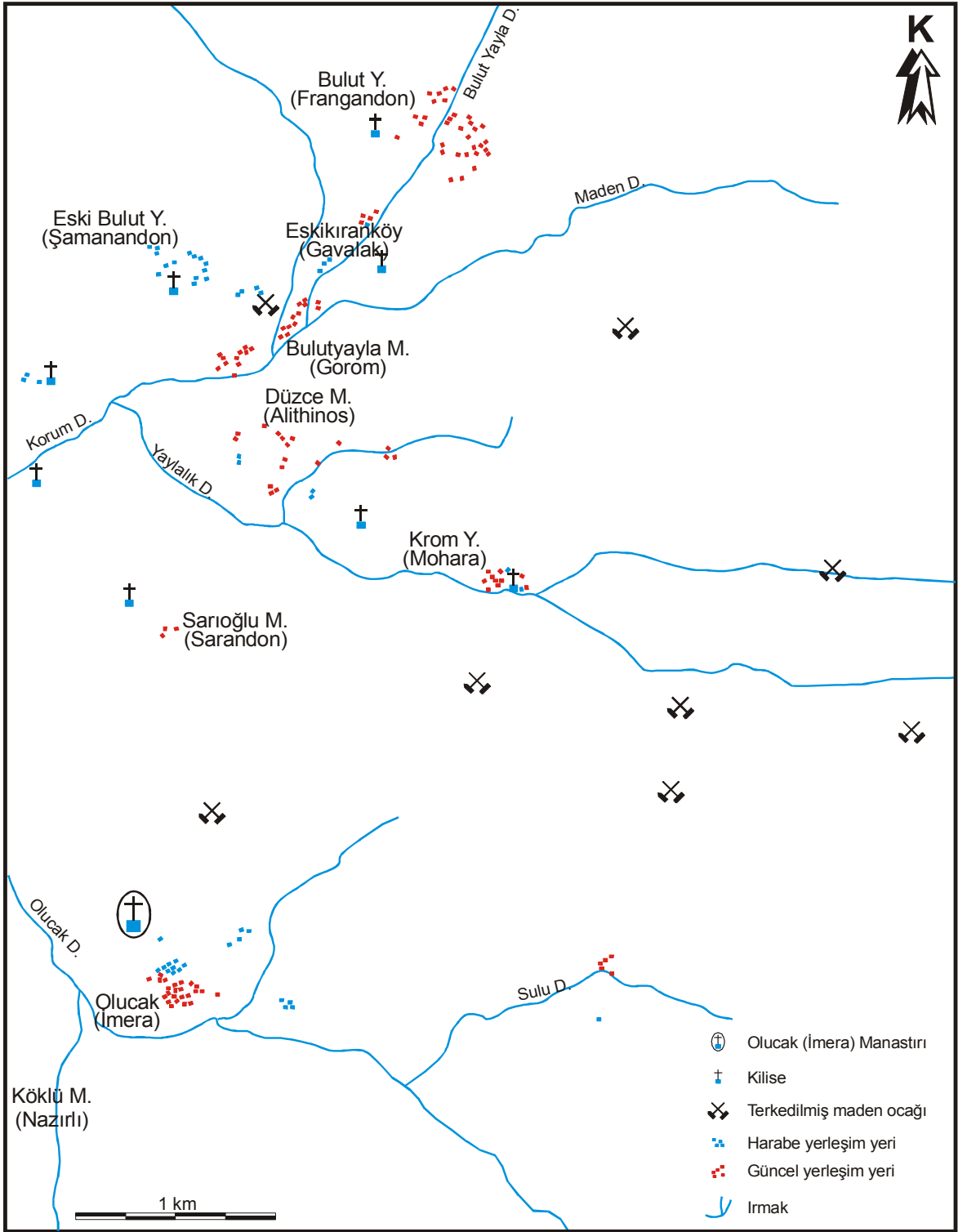
3.2.2.3. Ticaret

İpek yolu ve Trabzon-Erzurum-İran hattı üzerinde bulunan Kurum ve İmera yerleşimlerinden geçen Trabzon-Erzurum yolu yaz döneminde kullanılmaya elverişli olmasına karşın, 2.500 m.yi bulan geçitlerden kışın geçilmesi oldukça zordur. Bu yol güzergâhı üzerinde var olan han, dükkân, kahvehane, depo, fırın, çeşme, tartı yeri (kantar), kuyumcu dükkânı, şapel, bazilika, kilise vb. binaların yoğun varlığı ve mevcut yol izleri, ticari anlamda da bölgenin önemli bir merkez olduğunu göstermektedir.

Kurum bölgesi ile Trabzon arasında, ikisi yaz, biri kış yolu olmak üzere üç farklı yoldan ulaşım sağlanmaktaydı. Yaz yolu olarak yaklaşık 70 km. uzunlukta olan Kurum, Hanzariya, Acısu (Larhan), Cevizlik, Maçka, Trabzon ya da Kurum, Hanzariya, Cami Boğazı, Sümela, Cevizlik, Trabzon yolu kullanılmaktaydı. Kış yolu ise 100 km. uzunluğunda olup Kurum, Zekeriye Kulat, Gorgoroğlu, Cevizoluk ve Trabzon yoludur ki kışın bu yollar kardan kapandığında 150 km. uzunluğundaki Kurum, Yağlıdere, Cebeli (Baladan), İkisü (Harava), Torul-Zigana, Hamsiköy ve Cevizoluk rotasındaki yolun da kullanıldığı belirtilmektedir (Andreadis, 1999; Üçüncüoğlu, 2002). Ancak ticaret yolu güzergâhının bozulmuş olması nedeniyle, günümüzde eski yol güzergâhını tam olarak gösterebilmek neredeyse imkânsızdır.

3.2.2.4. Su Kaynakları

Gümüşhane-Kurum Vadisi yerleşimleri, yerleşimlerin genelinde olduğu gibi bol su kaynağına sahip alanlarda ya da yakınında kurulmuştur. Bu akarsuların en önemlileri; Maden Hanları Deresi, Kurum Deresi ve İmera Deresi'dir. Bölgede bol miktarda su kaynakları bulunmakta olup, suyun en yoğun kullanıldığı alan ağırlıklı olarak tarımsal sulama ve değirmencilik faaliyetleridir. Bölgeden çıkan su kaynakları, Kurum merkez ve çevresi ile İmera bölgesinin mimari yapısının oluşumunda en önemli yapı malzeme olan traverten taşının oluşumunu da sağlamıştır (Şekil 15).

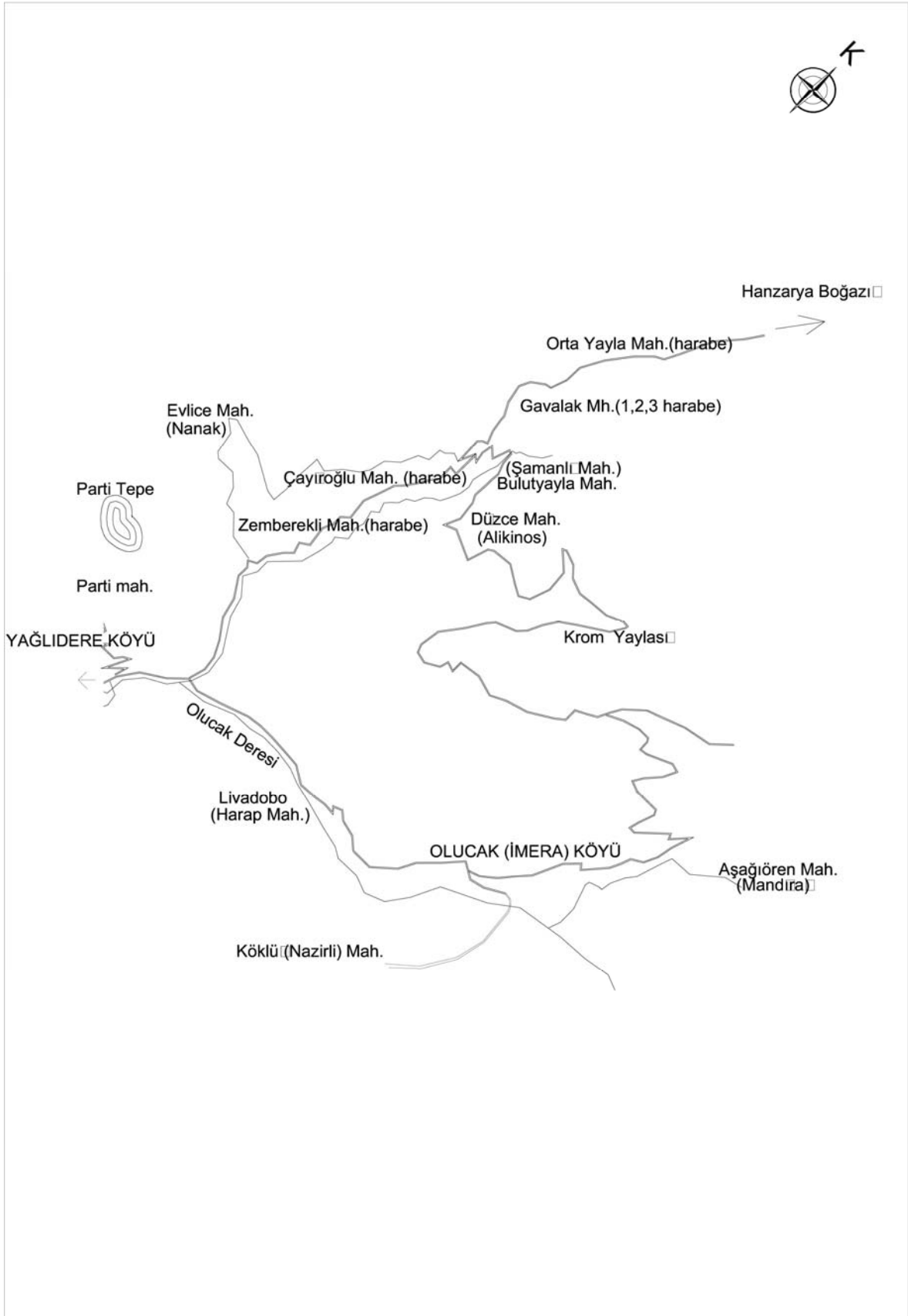

Şekil15. Bölgede mevcut akarsular, maden ocakları ve yerleşim yerlerinin konumu

3.3. Yerleşim Ve Yapı Envanteri

Yapıların envanter ve tipolojisi; Bulutyayla-Gavalak 1 (Y1), Bulutyayla-Gavalak 2 (Y2), Bulutyayla-Gavalak 3 (Y3), Bulutyayla-Gavalak 4 (Y4), Bulutyayla-Şamanlı (Y5), İmera-Merkez (Y6), İmera-Nazirli (Y7) ve Dini Yapılar (Y8) başlığı altında incelenmiştir.

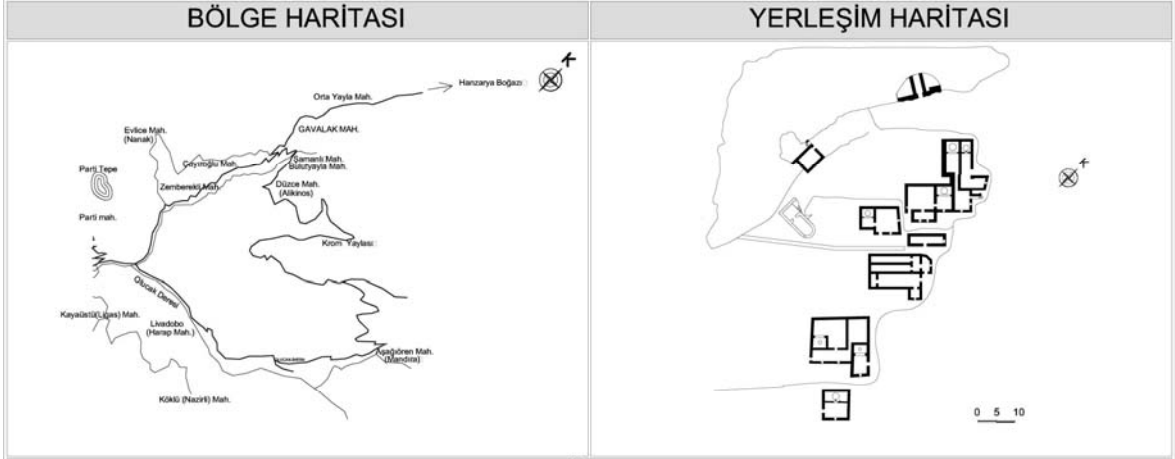
KURUM VADİSİ
BÖLGE YERLEŞİM HARİTASI

**KURUM VADİSİ
YERLEŞİM ENVANTER FİŞİ**

Envanter No: Y1

İL	Gümüşhane	MODERN ADI	Bulutayla
İLÇE	Merkez	ESKİ ADI	Gavalak
KÖY	Yağlıdere	ENLEM / BOYLAM	40°34'00"K-39°36'10"D
MEVKİİ	Gavalak 1	RAKIM	2000

FOTOĞRAFLAR

Envanter No	Y1
--------------------	-----------

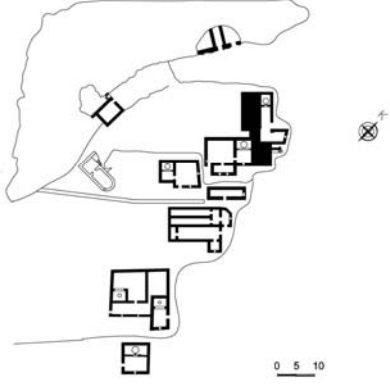

Yerleşimin Adı	Gavalak 1 (Golauvena 1)
-----------------------	--------------------------------

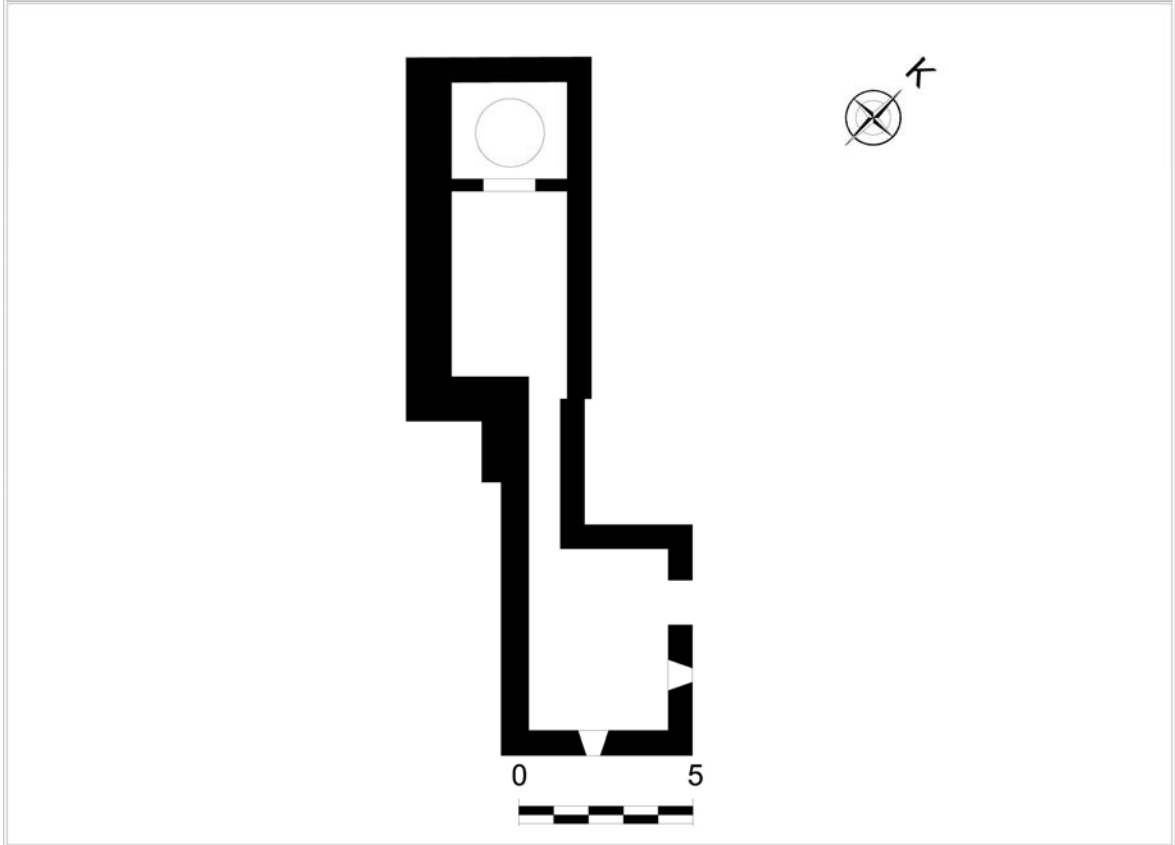
Yerleşim Bilgileri	<p>“Gavalak” olarak adlandırılan yerleşim alanı; Gümüşhane ili, Merkez ilçe, Yağlıdere Köyüne bağlı, Bulutyayla mahallesinin kuzeyinde, 1910- 2000 rakımları arasında yer almaktadır. Gavalak 1, yaklaşık 2000 rakımında yer almaktadır. Yerleşimin tümüyle harabe halinde olması nedeniyle, yapılar hakkında özellikle kat sayısı hakkında kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Ancak genellikle doğal traverten taş, bazen çevredeki doğal taşlar kullanılarak yapıların yapılmış olduğu görülmektedir. İklim şartları nedeniyle dağın eteklerinde, daha çok bitişik nizamda bir yerleşim düzeni sergilemektedir. Eğimli bir topoğrafik yapıda yer alması nedeniyle, yapıların bir kısmının kısmen toprağa gömülü olduğu, yamaca paralel olarak güney ve güneydoğuya yönelen bir yerleşim karakteri sergilemektedir. Alan içerisinde tespiti yapılan yapılar; 7 adet konut, 2 adet fırın, 3 adet dükkân veya depo, 1 mahzen ve 1 şapelden oluşmaktadır. Konutlardan 1 tanesi ve 1 mahzen mağara içerisinde yer alırken, 1 konutta mahzenin bulunduğu mağara içerisinde yer almaktadır. Şapel yerleşim yerinin yakınlarında, dağın eteklerinde yer almakta olup, envanter bilgileri Y8 dini yapı envanteri içerisinde ele alınmıştır.</p> <p>Yerleşimin harap durumda bulunması ve yerleşimde yaşayanın olmaması, mevcut bir kitabesinin bulunmaması nedeniyle tarihçesi hakkında net bilgi verilememektedir. Ancak maden ocaklarının yoğun kullanımına bağlı olarak 17.yy’dan itibaren, yerleşimin var olduğu düşünülmektedir.</p>
---------------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1-1
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	1-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y1-1
-------------------------	-------------

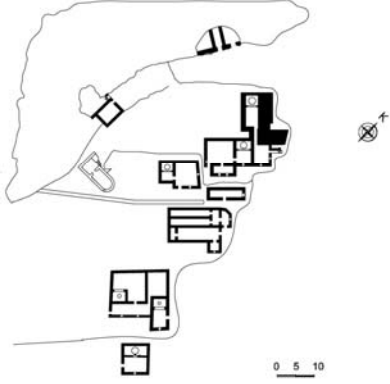

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

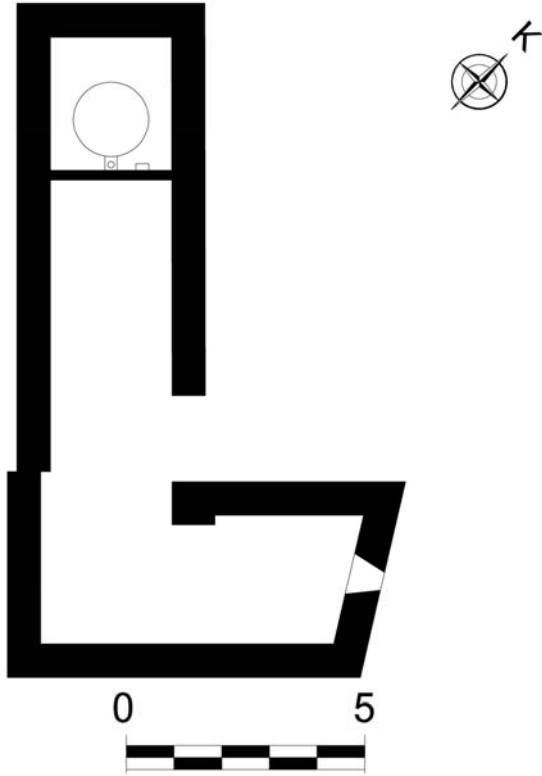
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; bir oda, tandır evi ve bunları bağlayan bir koridordan oluşmaktadır. Koridorun sonunda yer alan, penceresiz tandır evinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tüteklığı vardır. Girişin hemen yanında, kuzeydoğu köşede yer alan odada iki pencere ve giriş kapısı vardır. Kapı ve pencerelerden birisi kuzey doğuya bakarken, diğer pencere ise güney doğuya bakmaktadır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1-2
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	2-1900
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Fırın
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y1-2
-------------------------	-------------

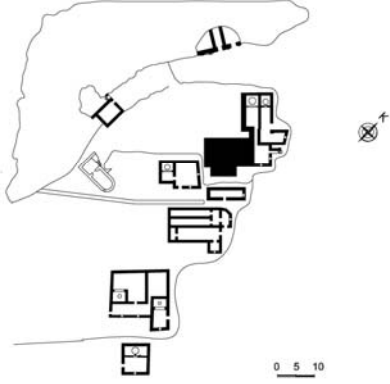

Yapının Adı	Fırın
--------------------	--------------

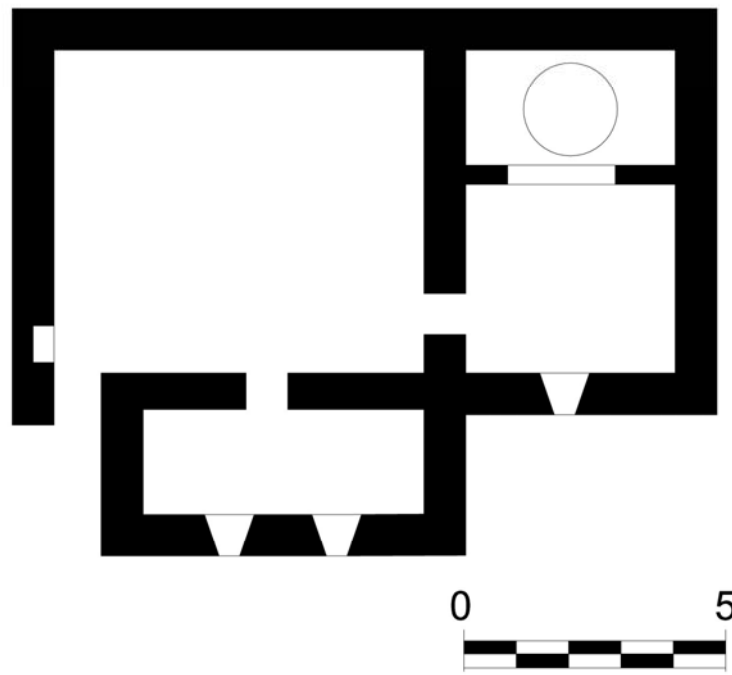
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Girişin hemen yanında, kuzeydoğu köşede yer alan odunlukta bir pencere ve giriş kapısı vardır. Kapı ve pencere kuzey doğuya bakmaktadır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişi, odunluk yeri ve plan şeklinden fırın olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1-3
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	3-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y1-3
-------------------------	-------------

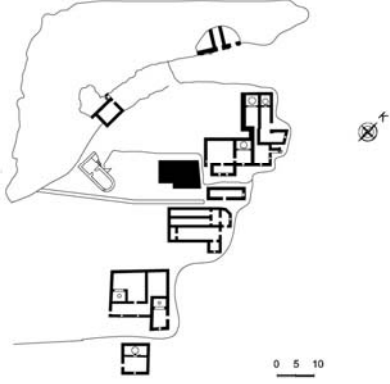

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

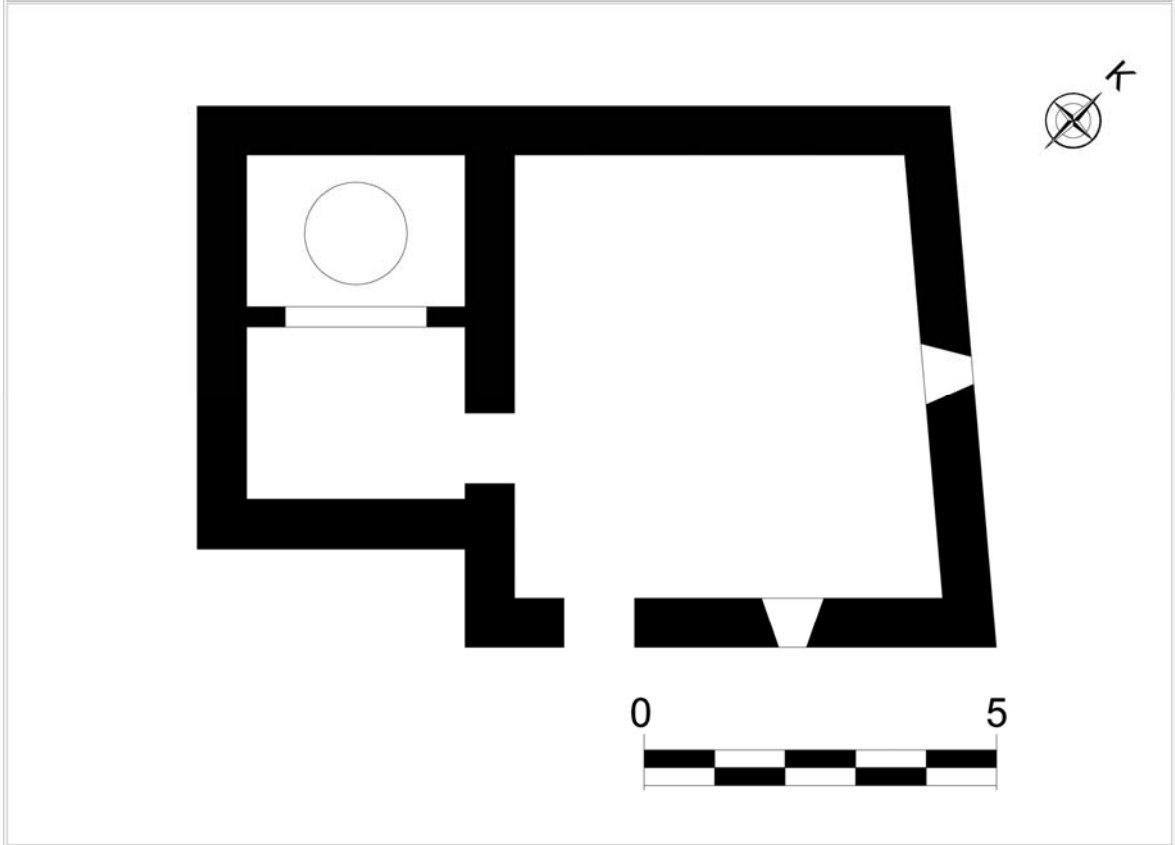
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; tandirevi ile 1 büyük ve 1 küçük odadan meydana gelmektedir. Güney doğuya bakan küçük odanın her iki penceresi de güney doğu yönüne bakmaktadır. Penceresiz tandır evinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tüteklığı vardır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyile konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1-4
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	4-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y1-4
-------------------------	-------------

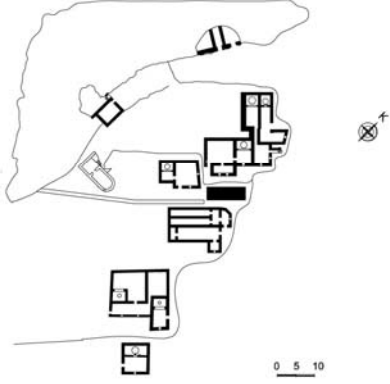

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; bir tandır evi ile bir odadan ibarettir. Odanın iki penceresinin biri güneydoğu, diğeri ise kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Penceresiz tandır evinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tüekliği vardır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme bulunmamaktadır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1-5
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	5-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Dükkan,depo
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y1-5
-------------------------	-------------

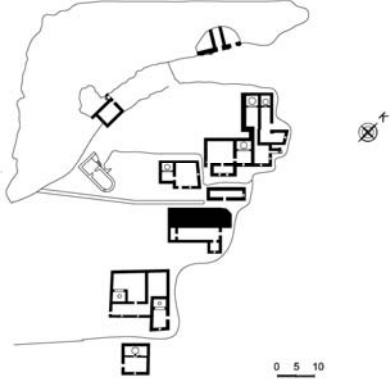

Yapının Adı	Dükkân veya depo
--------------------	-------------------------

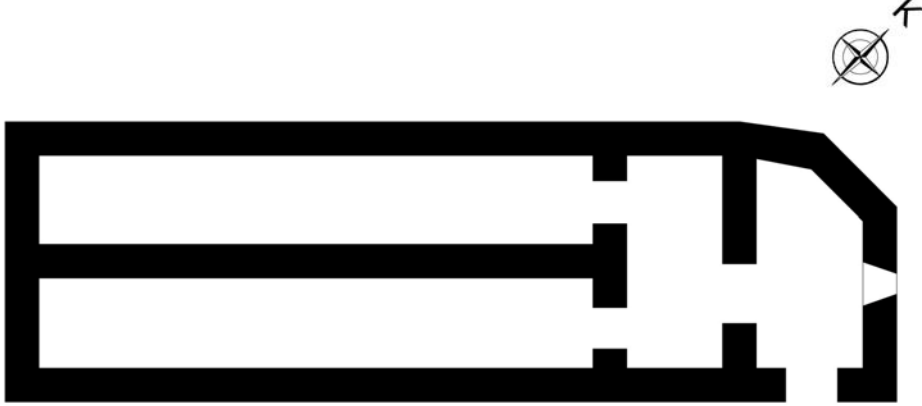

Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Plan şeklinden dükkân veya depo olarak kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Yapı tek odadan oluşmaktadır. Odanın tek penceresi kuzeydoğu, kapısı ise güneydoğu yönüne bakmaktadır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1-6
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	6-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Dükkan,depo
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y1-6
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Dükkân veya depo
--------------------	-------------------------

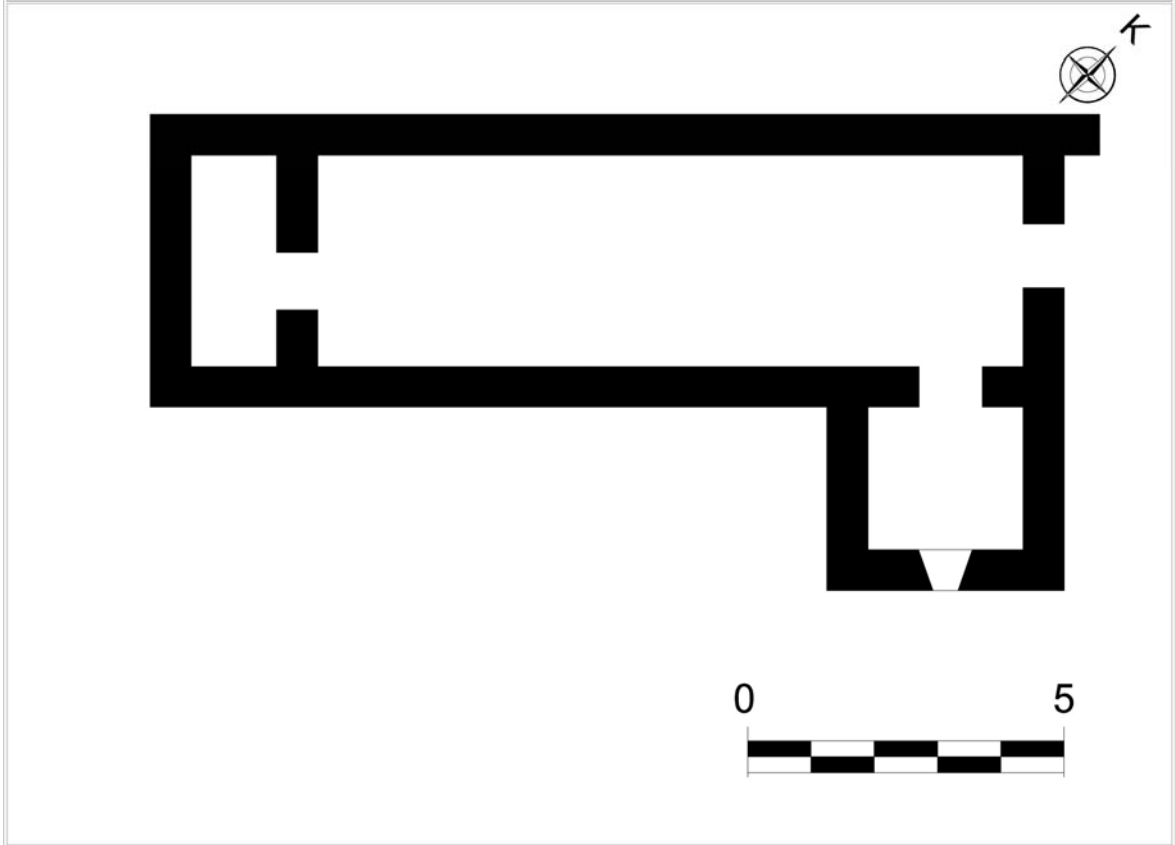
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Plan şeklinden dükkân veya depo olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yapı ikisi küçük, diğer ikisi ise daha büyük dikdörtgen formlu 4 odadan oluşmaktadır. Yapının tek penceresi kuzeydoğu, kapısı ise güneydoğu yönüne bakmaktadır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1-7
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	7-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Dükkan,depo
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y1-7
-------------------------	-------------

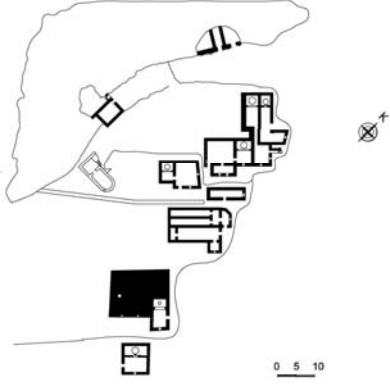

Yapının Adı	Dükkân veya depo
--------------------	-------------------------

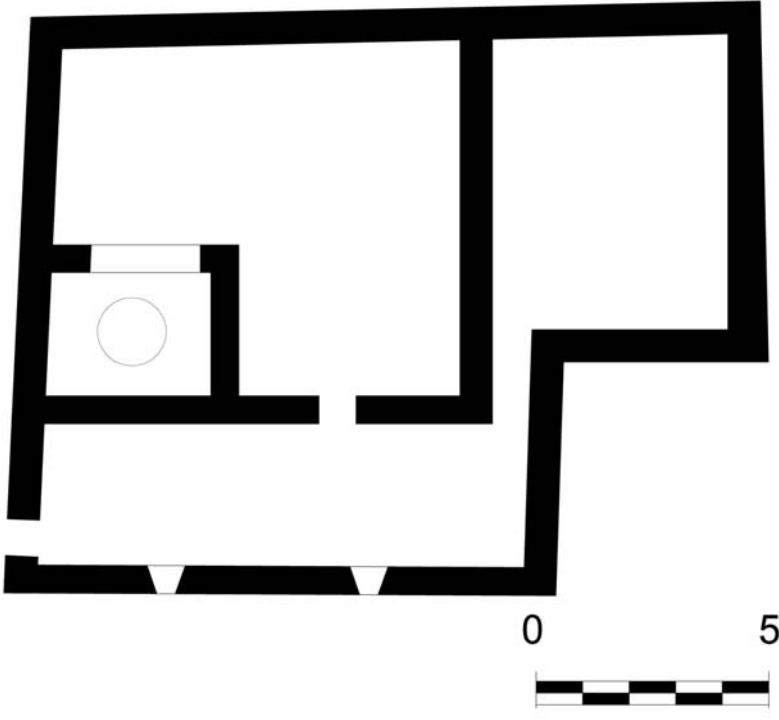
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Plan şeklinden dükkân veya depo olduğu anlaşılmaktadır. Yapı, biri kare formlu 2 küçük oda ile dikdörtgen formlu 1 büyük odadan oluşmaktadır. Yapının tek penceresi güneydoğuya, kapısı ise kuzeydoğuya bakmaktadır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti de yoktur. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1-8
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	8-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y1-8
-------------------------	-------------

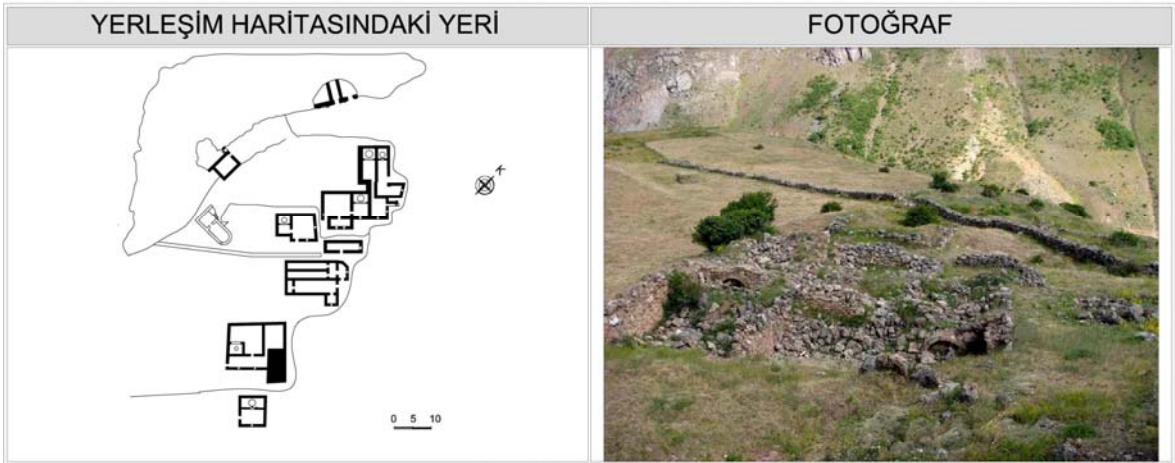
Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; tandirevi ile iki oda ve küçük bir giriş holünden oluşmaktadır. Koridorun sonunda yer alan, penceresiz tandır evinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tüteklığı vardır. Girişin hemen yanında yer alan odada güneybatıya bakan iki adet pencere ile güneydoğuya bakan bir giriş kapısı yer almaktadır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme bulunmamaktadır.</p>
-----------------------	---

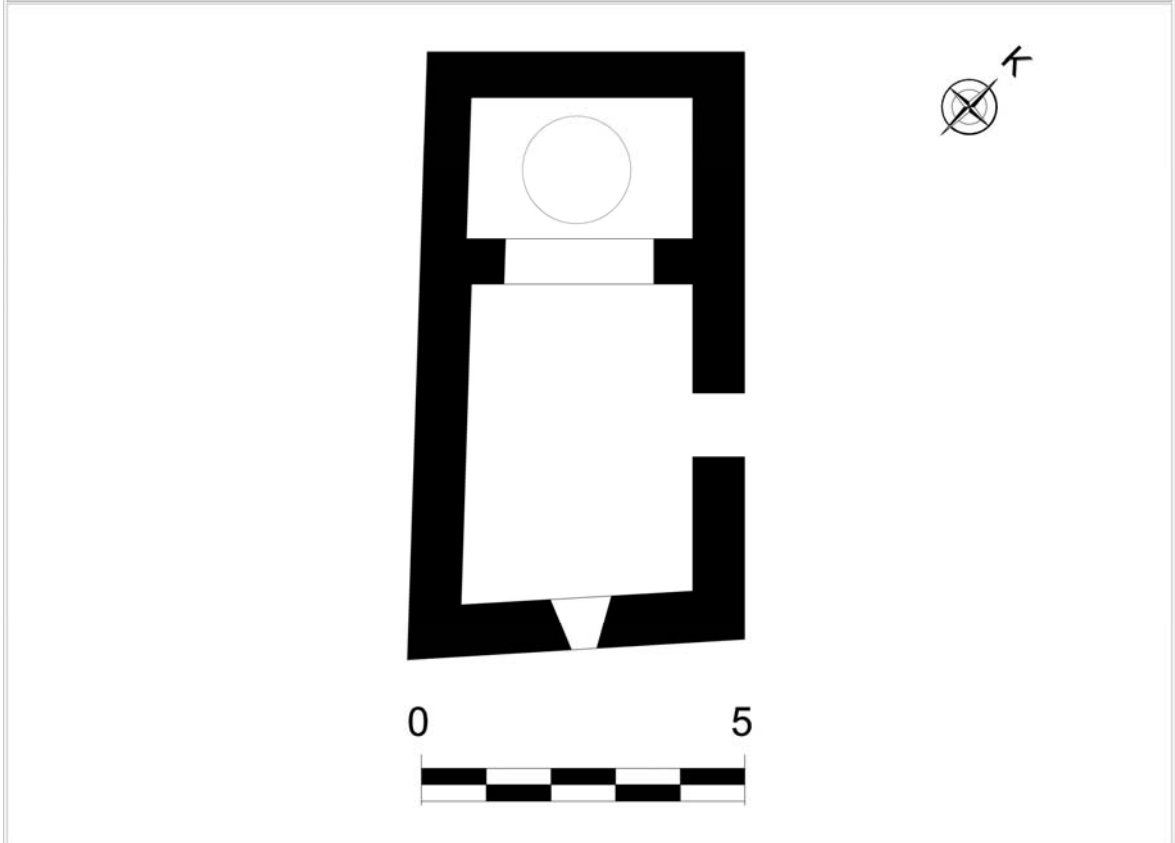
KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1-9
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	9-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAGLAM	Özgün-harabe

PLAN RÖLÖVESİ

Yapı Envanter No	Y1-9
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Fırın
--------------------	--------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Girişin hemen yanında, kuzeydoğu köşede yer alan odunlukta bir pencere ve giriş kapısı vardır. Kapı ve pencere kuzey doğuya bakmaktadır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti de yoktur. Yapının odunluk yerinin varlığı ile plan şeklinden fırın olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	--

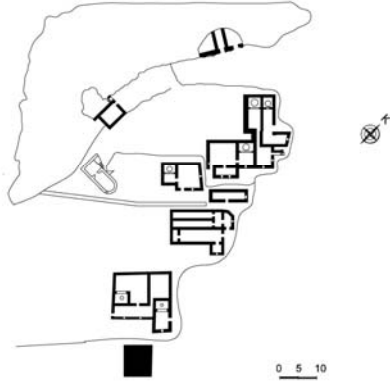
KURUM VADİSİ
YAPI ENVANTER FİŞİ

Envanter No: Y1-10

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	10-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Fırın
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

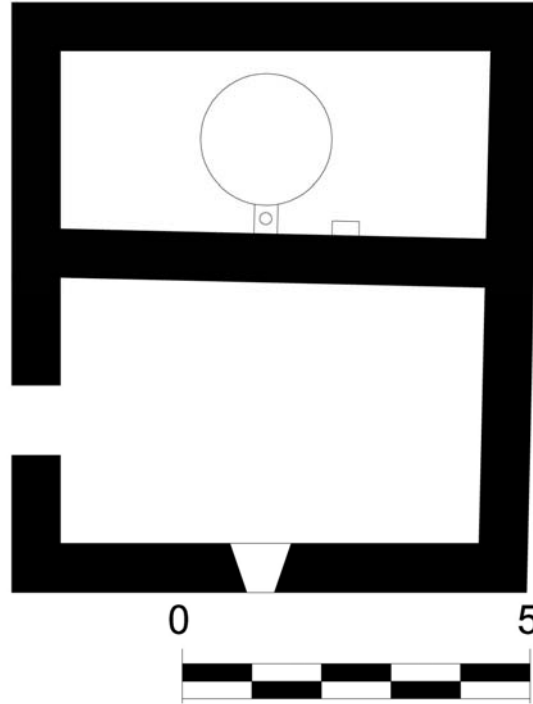
YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ

FOTOĞRAF

PLAN RÖLÖVESİ

Yapı Envanter No	Y1-10
-------------------------	--------------

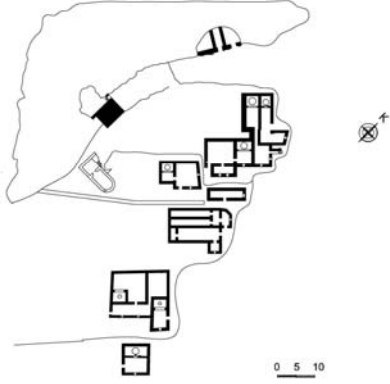

Yapının Adı	Fırın
--------------------	--------------

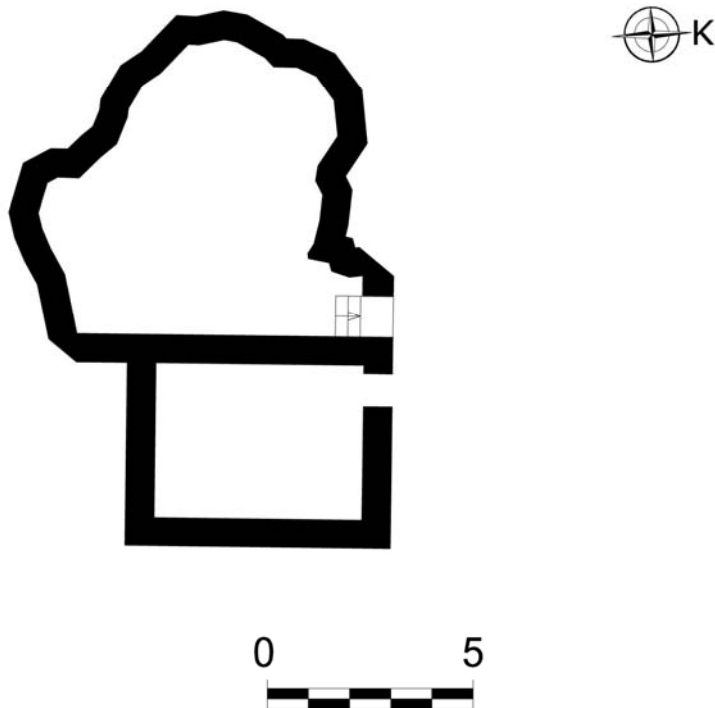
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Girişte güneydoğuya bakan bir pencere ile güneybatıya açılan bir giriş kapısı vardır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının odunluk yeri ve plan şeklinden fırın olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1-11
--	--	--------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Mağara + ev-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut-mahzen
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma+kayalık	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y1-11
-------------------------	--------------

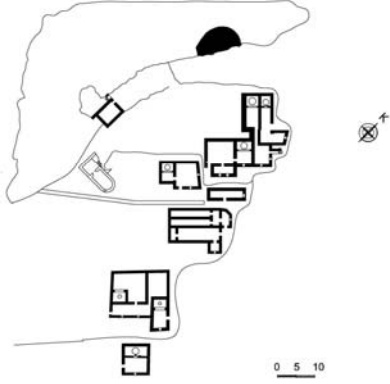

Yapının Adı	Konut +Mağara mahzen
--------------------	-----------------------------

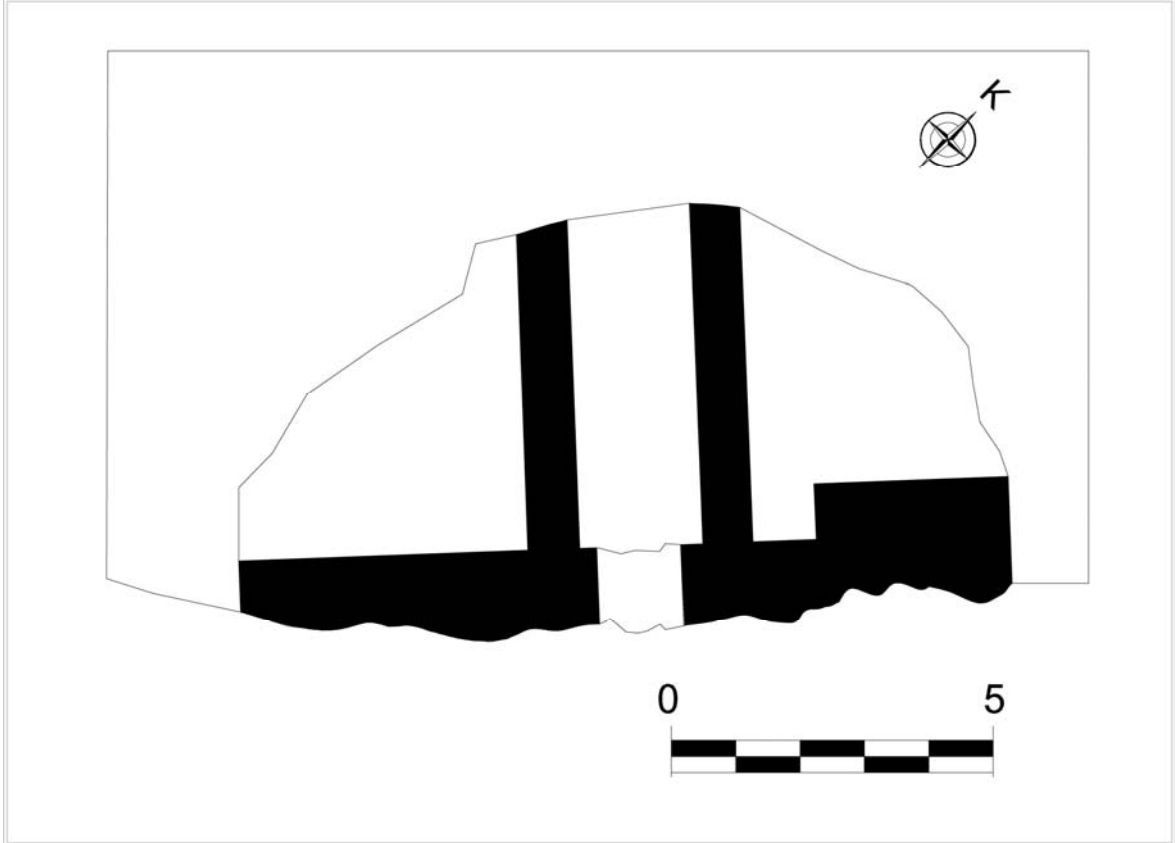
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Yapı, mağara önüne inşa edilmiş tek mekânlı bir birimden ibarettir. Yapının iki katlı olduğu anlaşılmaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya varmak mümkün görünmemektedir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının konut olarak kullanıldığını tahmin edilmektedir. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır. Konutun hemen arkasında yer alan mağaranın girişi, konutun girişinin hemen bitişiğindedir. Mağaranın, iç hacim yüksekliği ile nem düzeyi yanında yöre halkının anlatımları, mağaranın mahzen olarak kullanıldığını göstermektedir. Mağara içerisi defineciler tarafından tahrip edilmiş durumdadır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y1-12
--	--	--------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Mağara ev-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	-	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma+kayalık	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y1-12
-------------------------	--------------

Yapının Adı	Mağara konut
--------------------	---------------------

Yapı Bilgileri	<p>Mağara içerisindeki yapı harap durumda olup, odaları ayıran duvarların yer yer sağlam olduğu görülmektedir. Muhtemel plan şemasından konut olarak kullanıldığı anlaşılan yapının 2 katlı olduğu, oda girişlerinin mağara zeminin eğiminden yararlanılarak gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Birbirinden bağımsız bir konuma sahip odalardan zemin kattakilerin döşeme seviyeleri de birbirlerinden farklıdır. Yapı bünyesinde gözlenen yapı tekniği, planlama ve mekân kullanımlarından bu konutların madenlerde çalışan işçilerin toplu olarak kaldıkları odalar olabilecekleri düşünülmektedir. Mağara bölücü duvarları traverten kesme taştan inşa edilmiştir.</p>
-----------------------	--

**KURUM VADİSİ
YERLEŞİM ENVANTER FİŞİ**

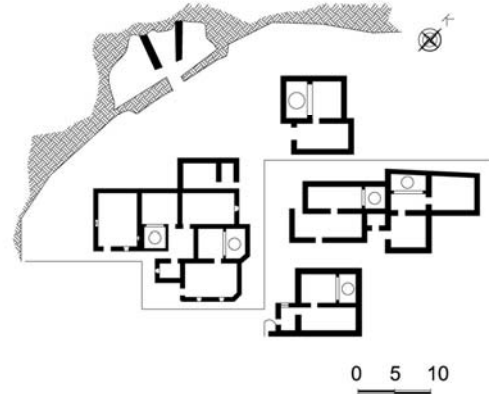
Envanter No: Y2

İL	Gümüşhane	MODERN ADI	Bulutayla
İLÇE	Merkez	ESKİ ADI	Gavalak
KÖY	Yağlıdere	ENLEM / BOYLAM	40°33'56"K-39°36'04"D
MEVKİİ	Gavalak 2	RAKIM	1950

BÖLGE HARİTASI

YERLEŞİM HARİTASI

FOTOĞRAFLAR

Envanter No	Y2
--------------------	-----------

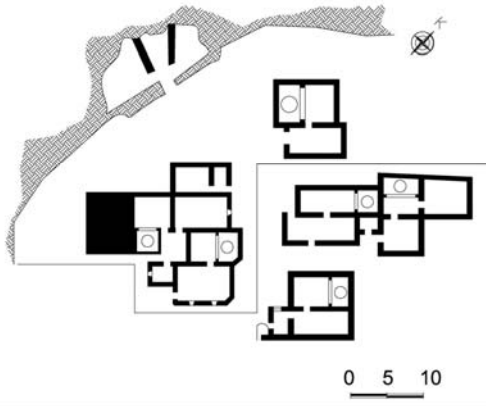
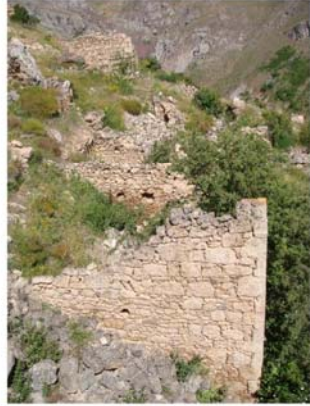
Yerleşimin Adı	Gavalak 2
-----------------------	------------------

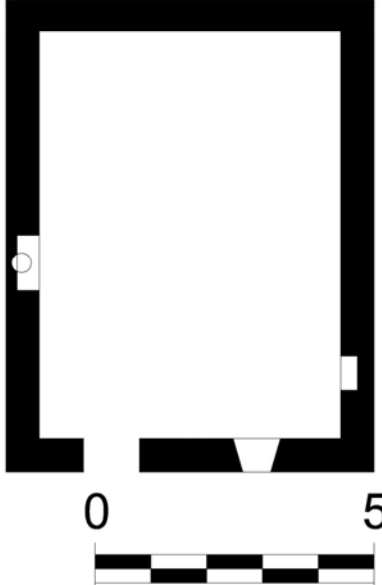
Yerleşim Bilgileri	<p>“Gavalak” olarak adlandırılan yerleşim alanı; Gümüşhane ili, Merkez ilçe, Yağlıdere Köyüne bağlı, Bulutyayla mahallesinin kuzeyinde, 1910- 2000 rakımları arasında yer almaktadır. Gavalak 2, yaklaşık 1950 rakımında yer almaktadır. Yerleşimin tümüyle harabe halinde olması nedeniyle, yapılar hakkında özellikle kat sayısı hakkında kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Ancak genellikle doğal traverten taş, bazen çevredeki doğal taşlar kullanılarak yapıların yapılmış olduğu görülmektedir. İklim şartları nedeniyle dağın eteklerinde, daha çok bitişik nizamda bir yerleşim düzeni sergilemektedir. Eğimli bir topoğrafik yapıda yer alması nedeniyle, yapıların bir kısmının kısmen toprağa gömülü olduğu, yamaca paralel olarak güney ve güneydoğuya yönelen bir yerleşim karakteri sergilemektedir. Alan içerisinde tespiti yapılan yapılar; 6 adet konut, 2 adet dükkan veya depo ve 1 mahzenden oluşmaktadır. Mahzen mağara içerisinde yer almaktadır.</p> <p>Yerleşimin harap durumda bulunması ve yerleşimde yaşayan birilerinin olmaması mevcut bir kitabesinin bulunmaması nedeniyle tarihçesi hakkında net bilgi verilememektedir. Ancak maden ocaklarının yoğun kullanımına bağlı olarak 17.yy’dan itibaren, yerleşimin var olduğu düşünülmektedir.</p>
---------------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y2-1
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	1-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Dükkan,depo
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y2-1
-------------------------	-------------

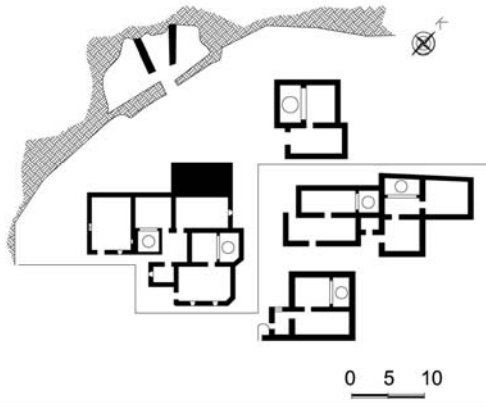

Yapının Adı	Dükkân veya depo
--------------------	-------------------------

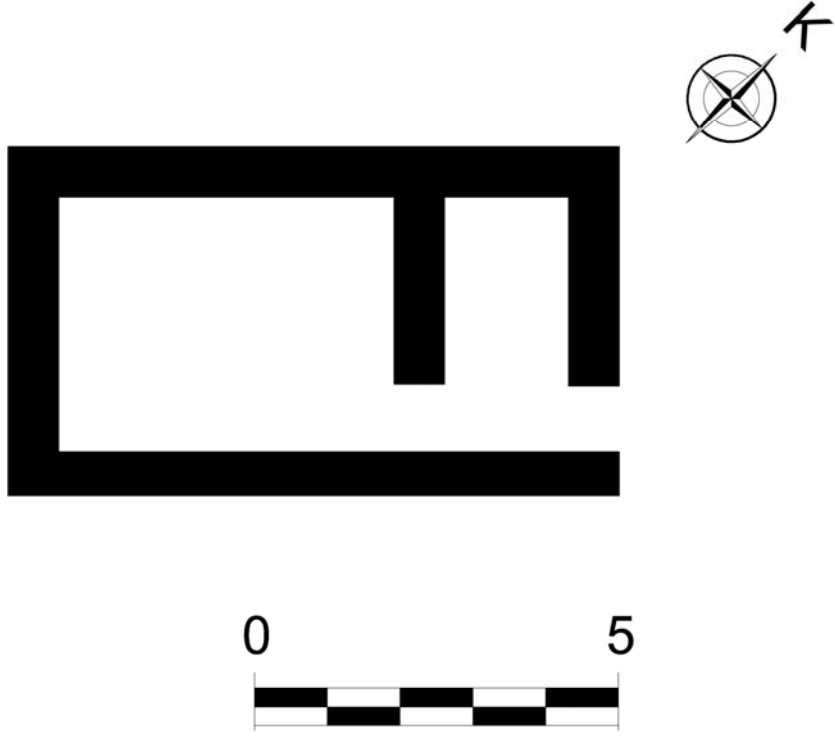
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Plan şeklinden dükkân veya depo olduğu düşünülmektedir. Yapı tek odadan oluşmaktadır. Yapının tek kapısı ve penceresi güney doğu yönüne bakmaktadır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y2-2
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	2-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Dükkan,depo
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y2- 2
-------------------------	--------------

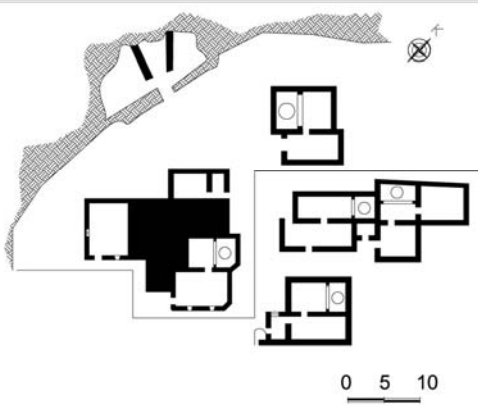

Yapının Adı	Dükkân, depo
--------------------	---------------------

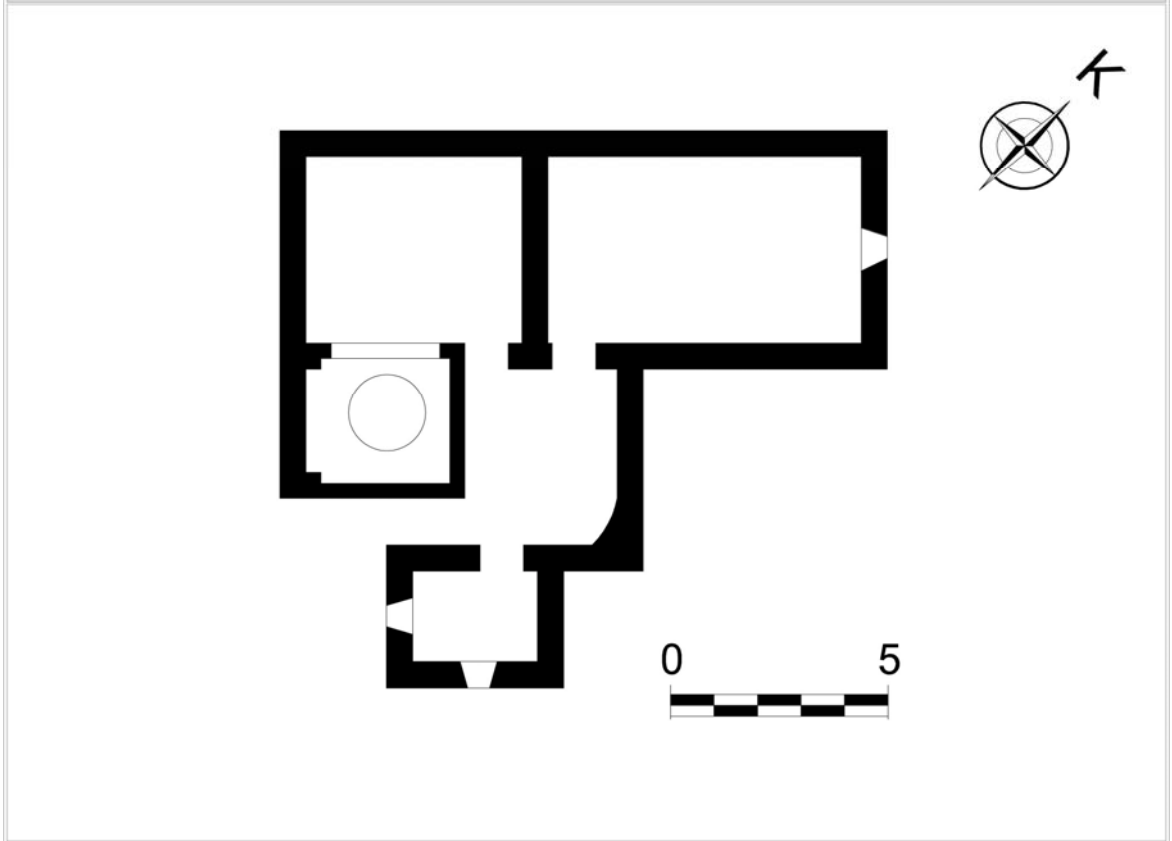
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Plan şeklinden dükkân veya depo olduğu düşünülmektedir. Yapı bir büyük ve bir küçük dikdörtgen odadan oluşmaktadır. Yapının penceresi bulunmamaktadır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y2-3	
--	--	-------------------	--

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	3-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y2-3
-------------------------	-------------

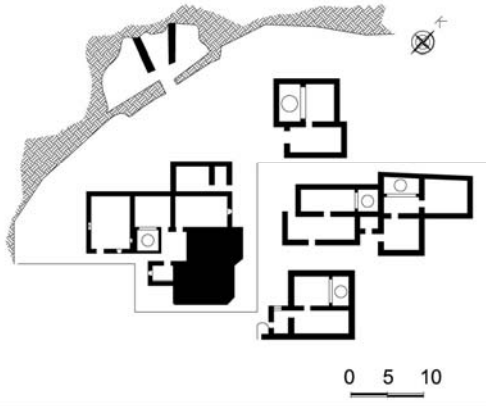

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

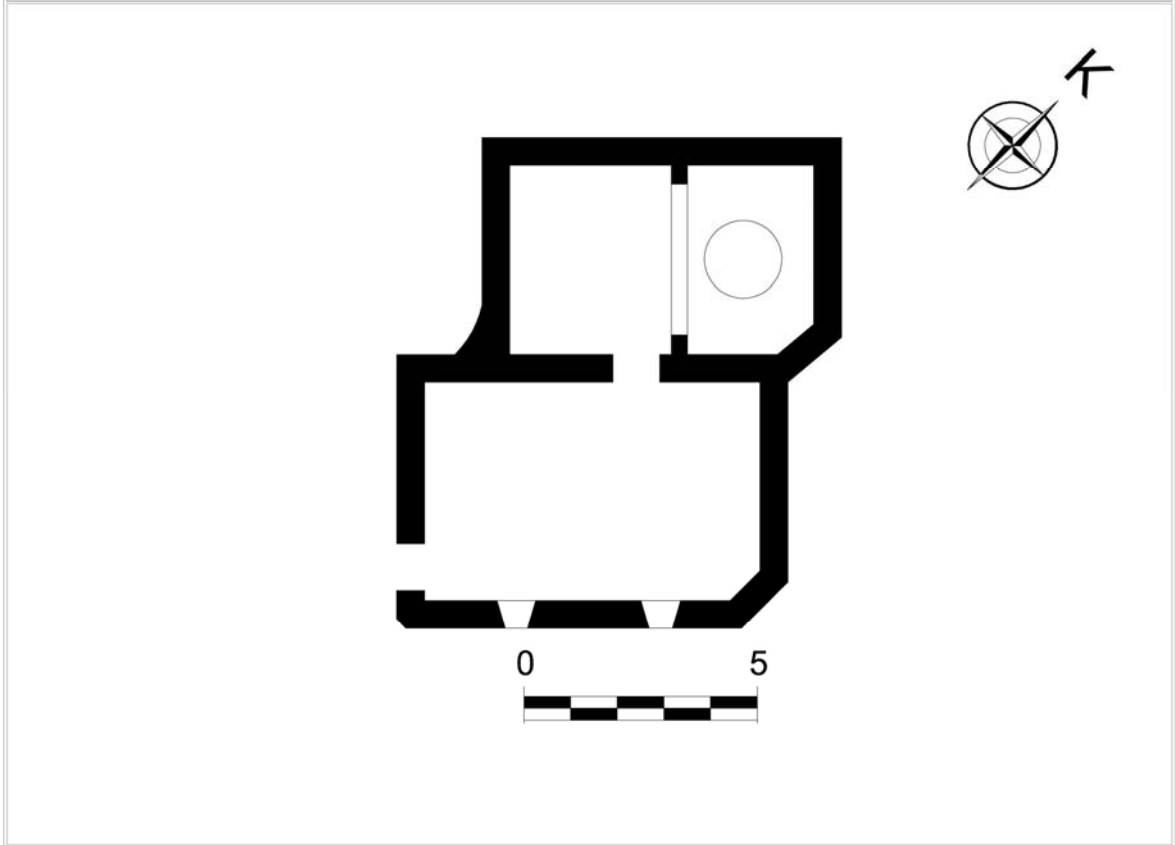
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; giriş koridoru, birbirine bağlantılı üç oda ve tandır evinden oluşmaktadır. Girişe yakın, muhtemelen kiler olarak kullanılan odanın güneydoğu ve güneybatı yönlerine bakan iki penceresi vardır. Girişteki odanın penceresi bulunmayıp, üçüncü ve en büyük odanın kuzeydoğu yönüne bakan bir penceresi vardır. Penceresiz tandır evinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tüteklığı vardır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyile konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y2-4
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	4-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y2- 4
-------------------------	--------------

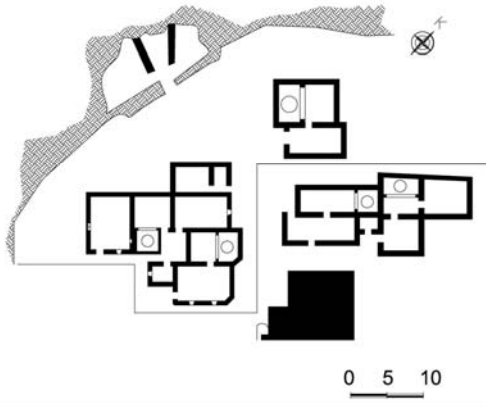

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

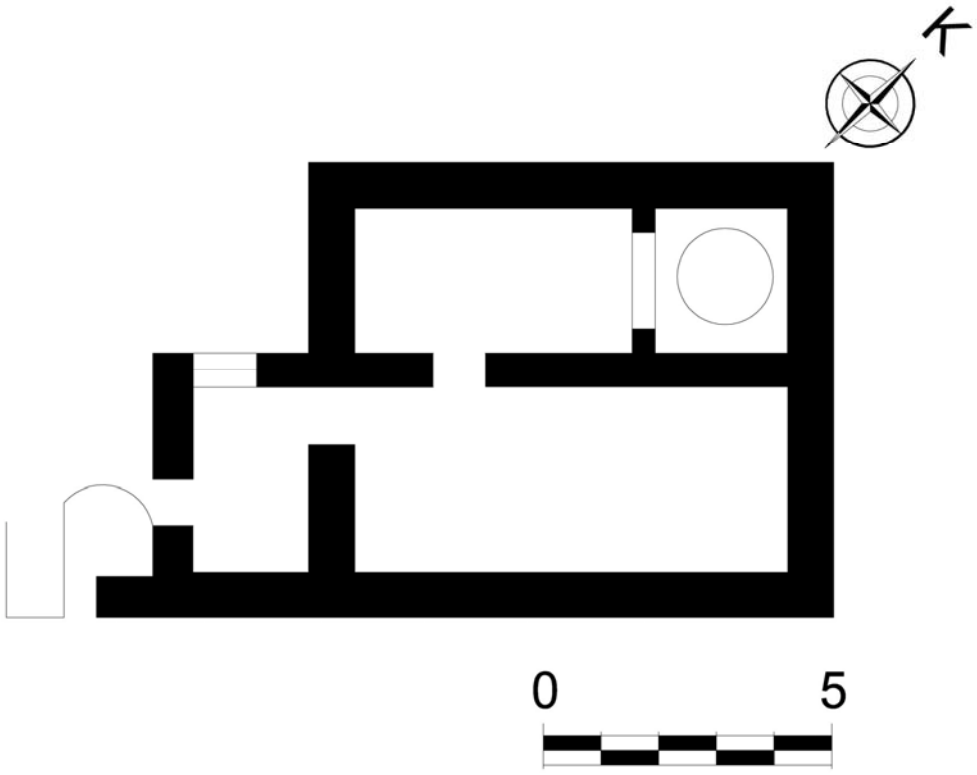
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; bir büyük oda ve tandır evinden oluşmaktadır. Koridorun sonunda yer alan, penceresiz tandır evinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tütekliği vardır. Girişteki odanın iki penceresi de güneydoğu yönüne bakmaktadır. Giriş kapısı güneybatı yönündedir. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyile konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y2-5
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	5 -1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y2- 5
-------------------------	--------------

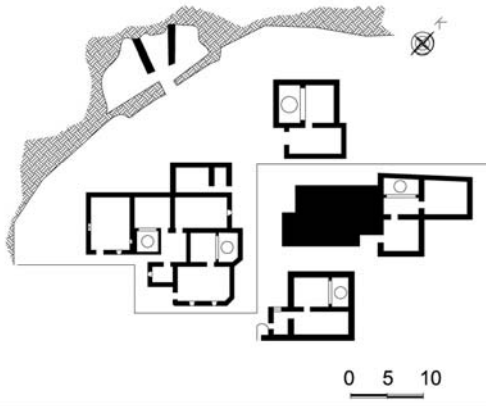

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

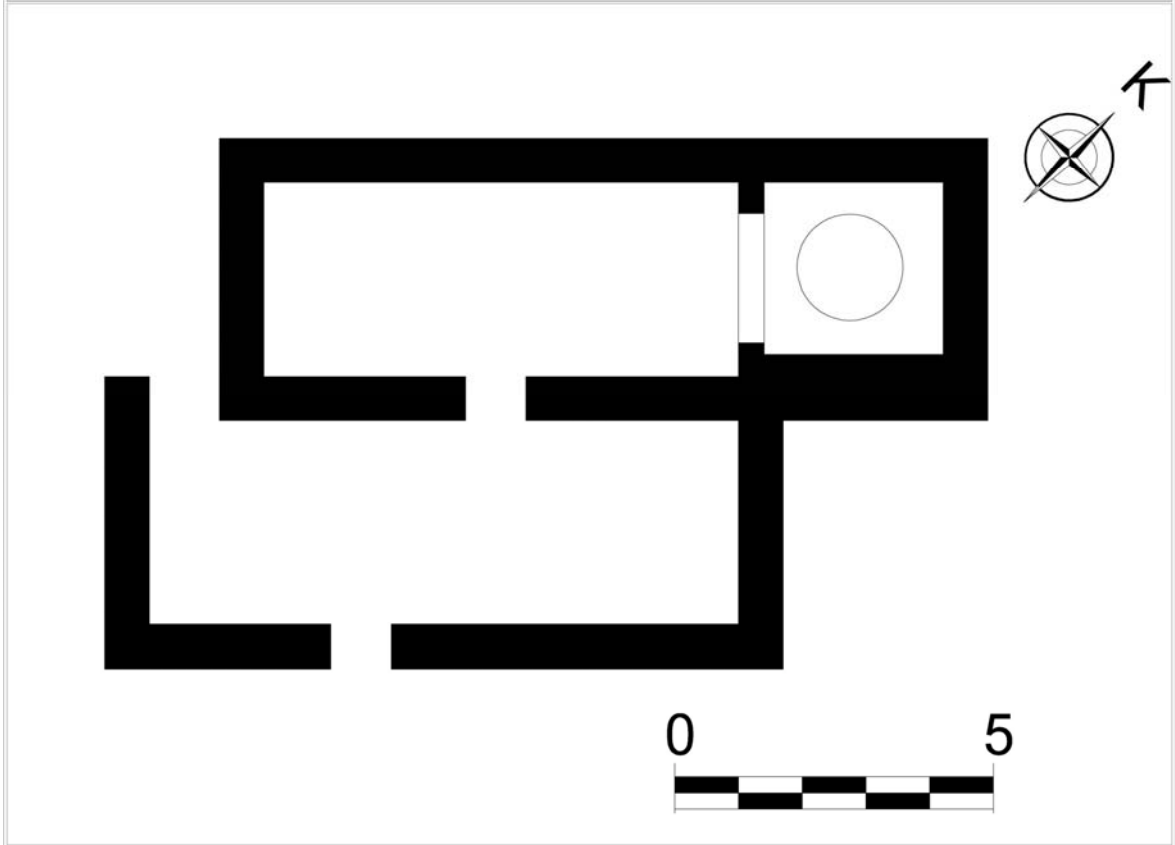
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; bir giriş holü ile bununla bağlantılı dikdörtgen bir oda ve bu odaya açılan tandır evinden oluşmaktadır. Penceresiz tandır evinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tütekliğı vardır. Giriş kapısı güneybatı yönüne bakarken, giriş holünde kuzeybatı yönüne bakan küçük bir pencere dışında yapıda pencere bulunmamaktadır. Yapının giriş alt kotunda yaklaşık 2 metre yüksekliğe sahip, sadece giriş kapısı bulunan, ön ve sol taraf taş duvar, arka ve sağ kısım kaya oyularak yapılmış girişi sokağa bakan tek bölmeli tuvalet olabileceği düşünülen bir kısımda mevcuttur. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y2-6
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	6-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y2- 6
-------------------------	--------------

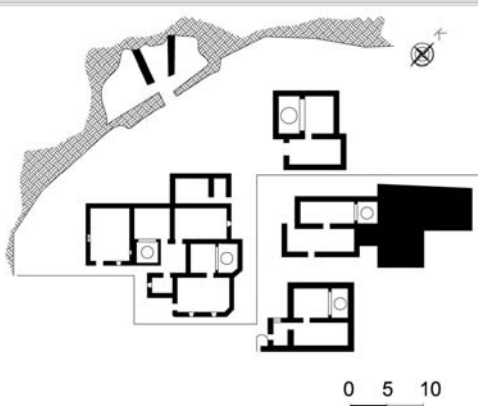

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

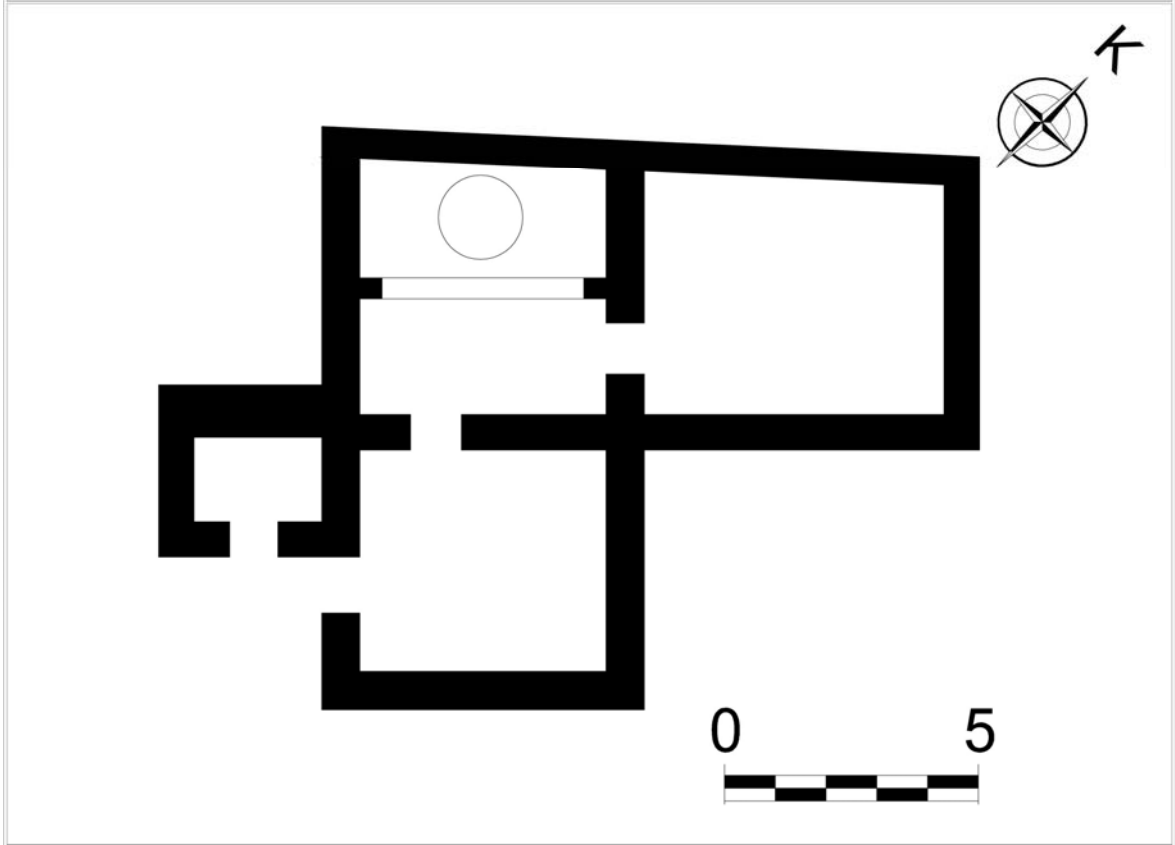
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; bir büyük oda ve tandır evinden oluşmaktadır. Penceresiz tandır evinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tütekliği vardır. Giriş kapısı kuzeybatı yönüne bakarken, odadaki tek pencere güneydoğu yönüne bakmaktadır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y2-7
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	7-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y2- 7
-------------------------	--------------

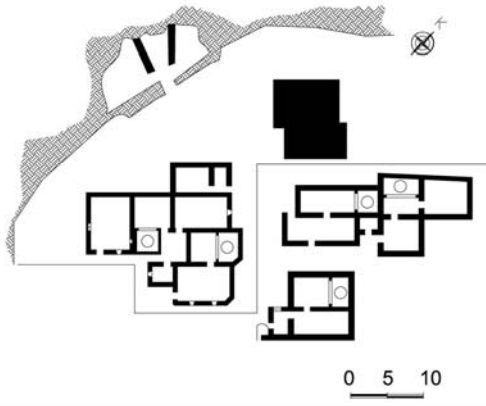

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

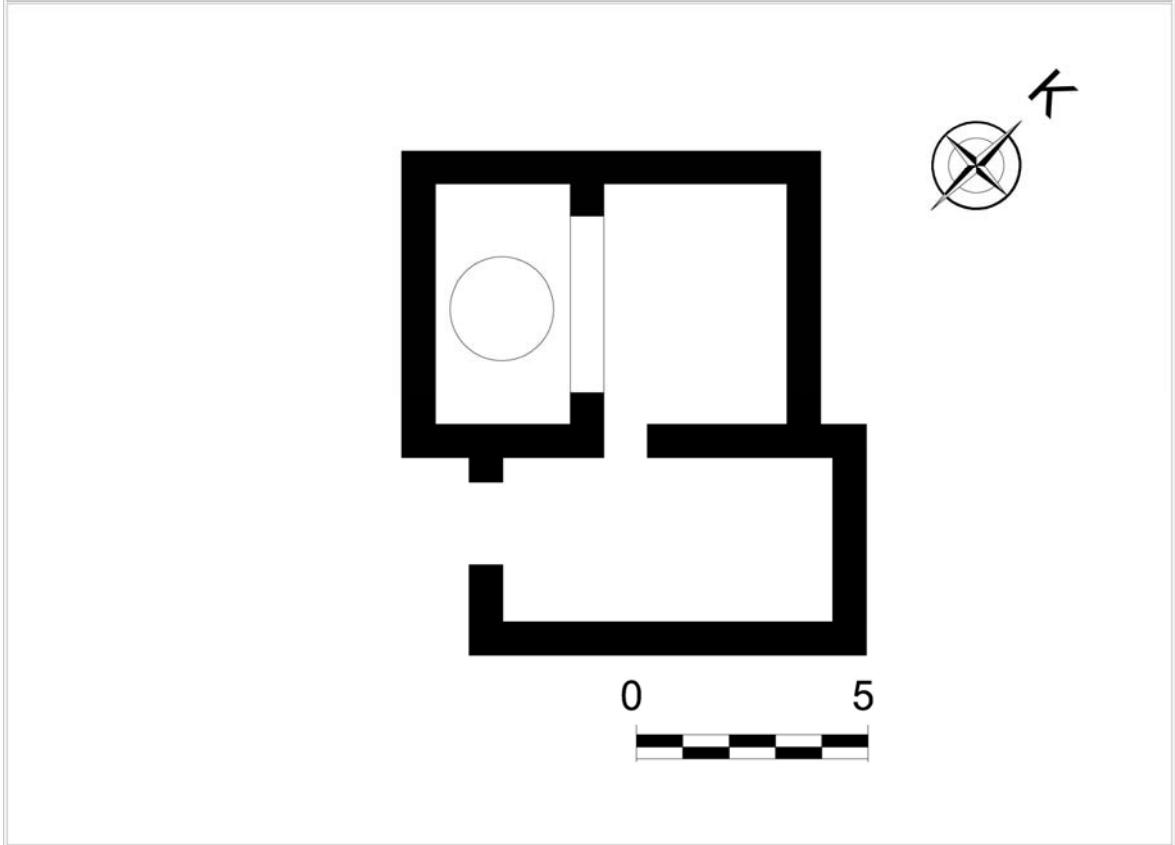
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; iki oda, tandır evi ve yapının hemen dışında yer alan tuvaletten oluşmaktadır. Penceresiz tandır evinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tüteklığı vardır. Giriş kapısı güneybatı yönüne bakarken, yapıda pencere yeri tespit edilememiştir. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y2-8
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	5-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y2- 8
-------------------------	--------------

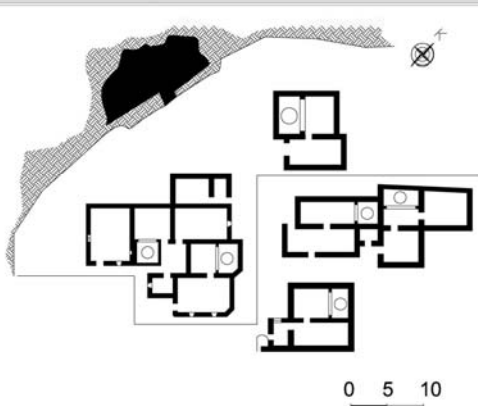

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

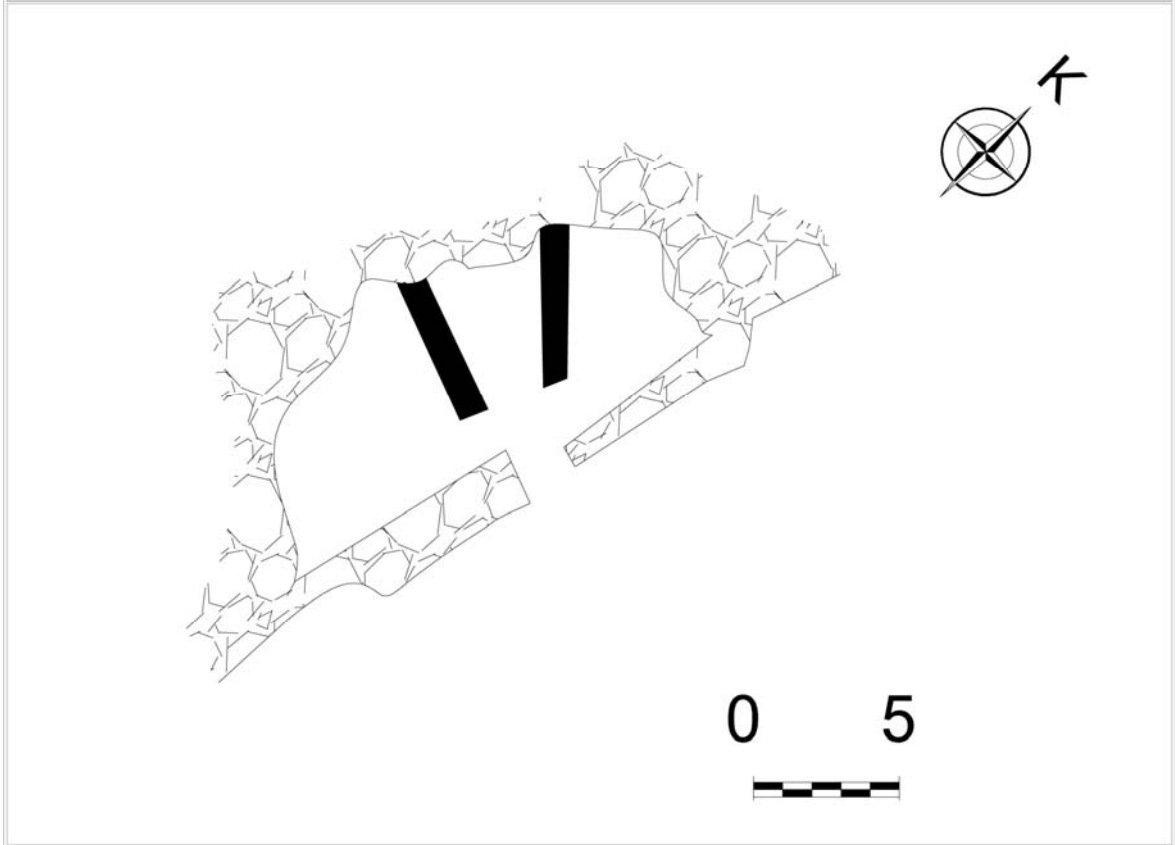
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; bir büyük oda ve tandır evinden oluşmaktadır. Penceresiz tandır evinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tütekliği vardır. Giriş kapısı güneybatı yönüne bakarken, yapıda pencere tespit edilememiştir. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün görünmemektedir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y2-9
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	8-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Mağara mahzen
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	-	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	-	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	-	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğal taş	DEVŞİRME MALZEME	-
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y2- 9
-------------------------	--------------

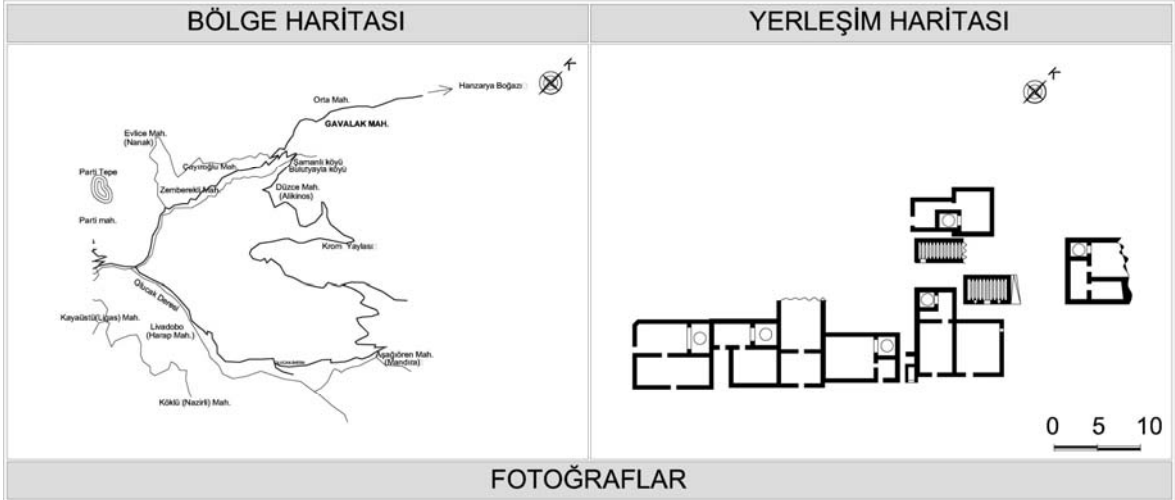
Yapının Adı	Mağara mahzen
--------------------	----------------------

Yapı Bilgileri	<p>Mağara içerisinde yer alan yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Yapı, mağaranın doğal taşlarla bölünerek oda haline getirilmesiyle inşa edilmiştir. Mahzen olarak kullanıldığı, gerek yöre halkının anlatılarından, gerekse de iç mekândaki yüksek nem oranından anlaşılan yapı iki odadan ibarettir. Defineciler tarafından tahrip edilen yapı içerisinde herhangi bir yapısal detaya rastlanmamıştır. Mağara bölücü duvarları traverten, kesme taştan inşa edilmiştir.</p>
-----------------------	---

**KURUM VADİSİ
YERLEŞİM ENVANTER FİŞİ**

Envanter No:Y3

İL	Gümüşhane	MODERN ADI	Bulutayla
İLÇE	Merkez	ESKİ ADI	Gavalak
KÖY	Yağlıdere	ENLEM / BOYLAM	40'33'53"K-3936'10"D
MEVKİİ	Gavalak 3	RAKIM	1910

Envanter No	Y3
--------------------	-----------

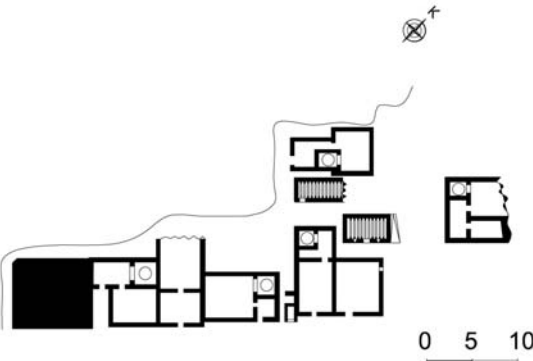

Yerleşimin Adı	Gavalak 3
-----------------------	------------------

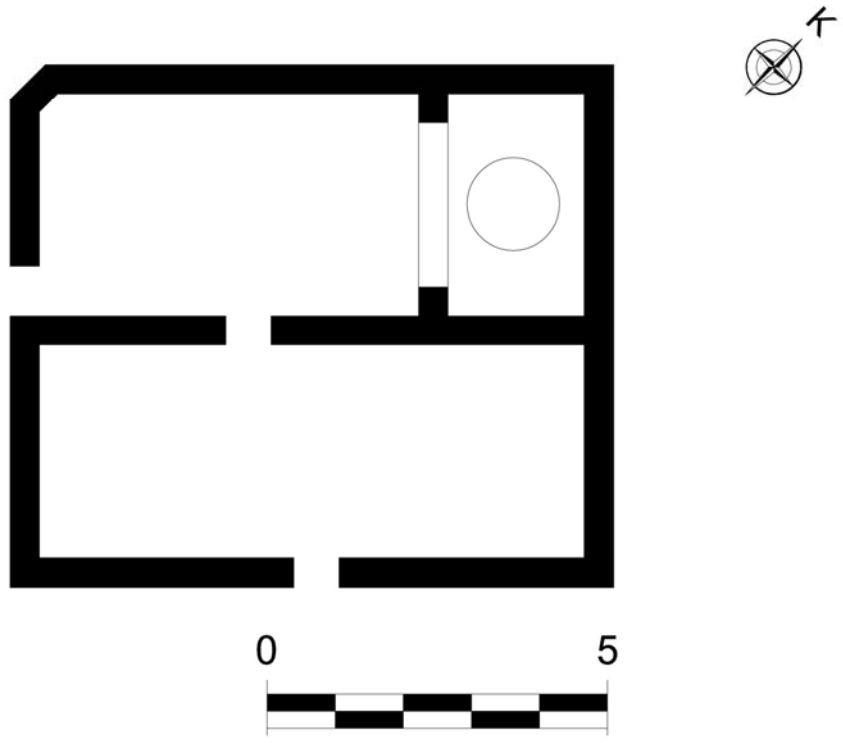
Yerleşim Bilgileri	<p>“Gavalak” olarak adlandırılan yerleşim alanı; Gümüşhane ili, Merkez ilçe, Yağlıdere Köyüne bağlı, Bulutyayla mahallesinin kuzeyinde, 1910- 2000 rakımları arasında yer almaktadır. Gavalak 3, yaklaşık 1910 rakımında yer almaktadır. Yerleşimin tümüyle harabe halinde olması nedeniyle, yapılar hakkında özellikle kat sayısı hakkında kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Ancak genellikle doğal traverten taş, bazen çevredeki doğal taşlar kullanılarak yapıların yapılmış olduğu görülmektedir. İklim şartları nedeniyle dağın eteklerinde, daha çok bitişik nizamda bir yerleşim düzeni sergilemektedir. Eğimli bir topoğrafik yapıda yer alması nedeniyle, yapıların bir kısmının kısmen toprağa gömülü olduğu, yamaca paralel olarak güney ve güneydoğuya yönelen bir yerleşim karakteri sergilemektedir. Alan içerisinde tespiti yapılan yapılar; 7 adet konut,1 adet dükkan veya depo ve 2 mahzenden oluşmaktadır.</p> <p>Yerleşimin harap durumda bulunması ve yerleşimde yaşayan birilerinin olmaması mevcut bir kitabesinin bulunmaması nedeniyle tarihçesi hakkında net bilgi verilememektedir.Ancak maden ocaklarının yoğun kullanımına bağlı olarak 17.yy’dan itibaren, yerleşimin var olduğu düşünülmektedir.</p>
---------------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y3-1
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	1-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y3-1
-------------------------	-------------

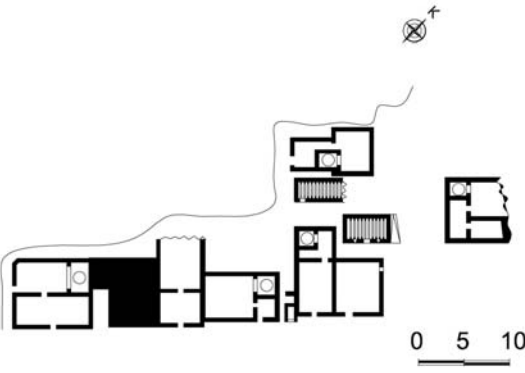

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

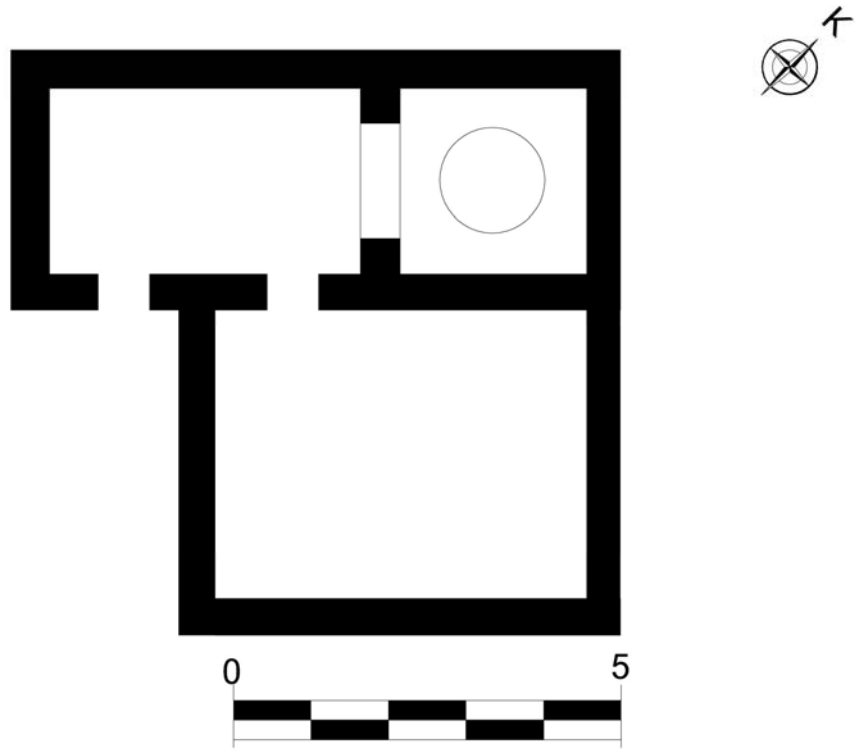
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; bir büyük oda ve tandır evinden oluşmaktadır. Yapıda tandirevinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tütekliği vardır. Yapının giriş kapısı güneydoğu yönüne, tek penceresi de güneybatı yönüne bakmaktadır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y3-2
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	2-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y3-2
-------------------------	-------------

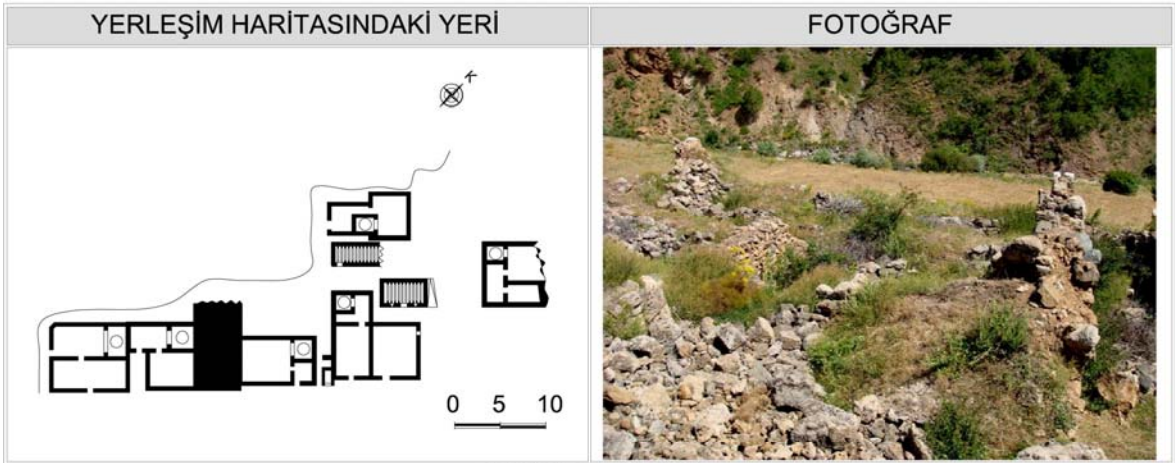
Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; bir büyük oda ve tandır evinden oluşmaktadır. Yapıda tandirevinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tütekliği vardır. Yapının giriş kapısı güneydoğu yönüne bakarken, mevcut durumda pencere tespit edilememiştir. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyile konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	--

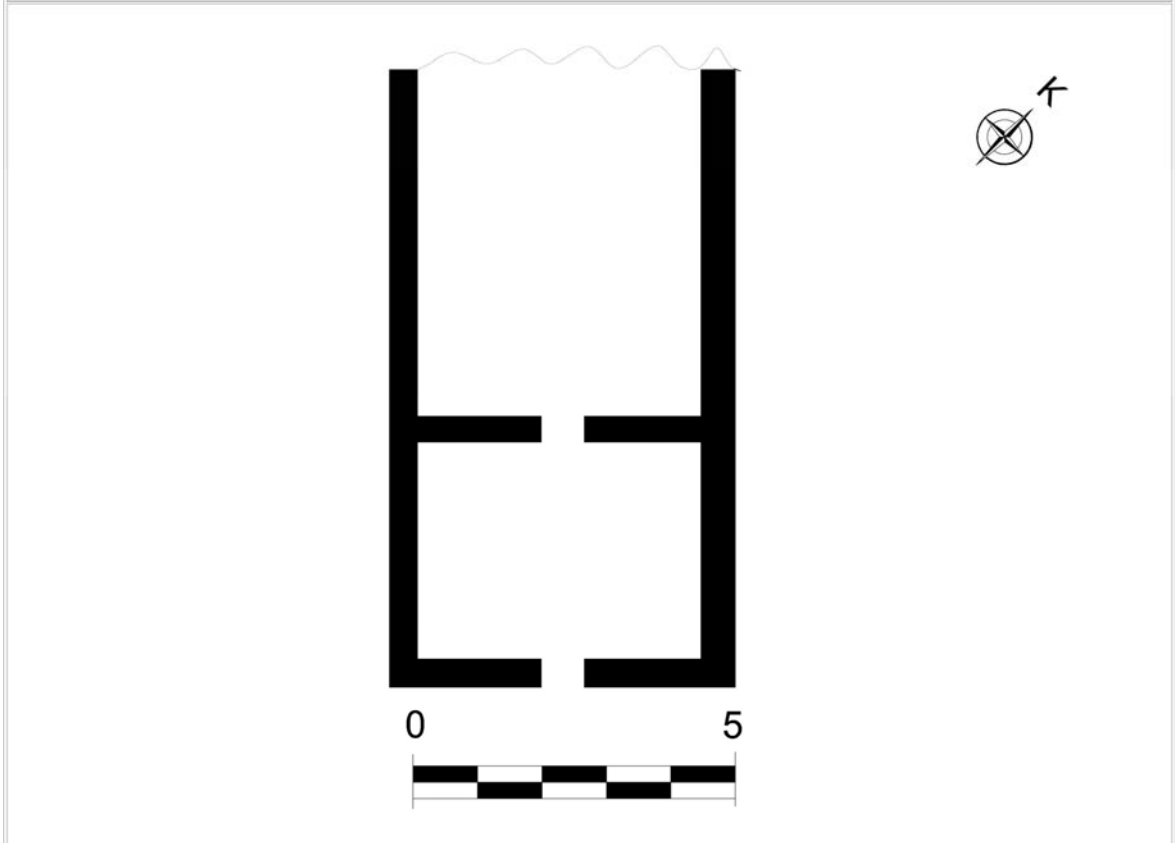
KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y3-3
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	3-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAGLAM	Özgün-harabe

PLAN RÖLÖVESİ

Yapı Envanter No	Y3-3
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; bir büyük oda ve tandır evinden oluşmaktadır. Yapıda tandirevinin bugün ayakta olmayan, muhtemel yuvarlak kemerli bir ocağı ve bir tüekliği vardır. Yapının giriş kapısı güneydoğu yönüne bakarken, mevcut durumda pencere tespit edilememiştir. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyile konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y3-4
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	4-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y3-4
-------------------------	-------------

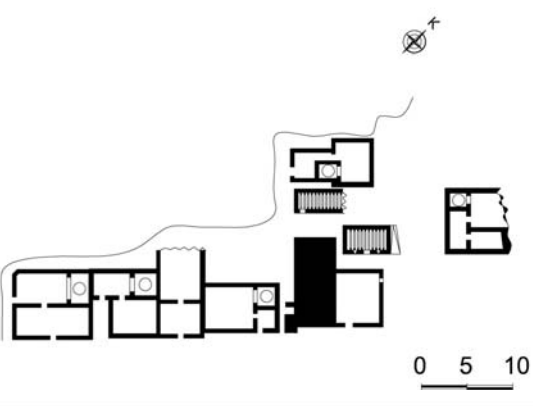

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

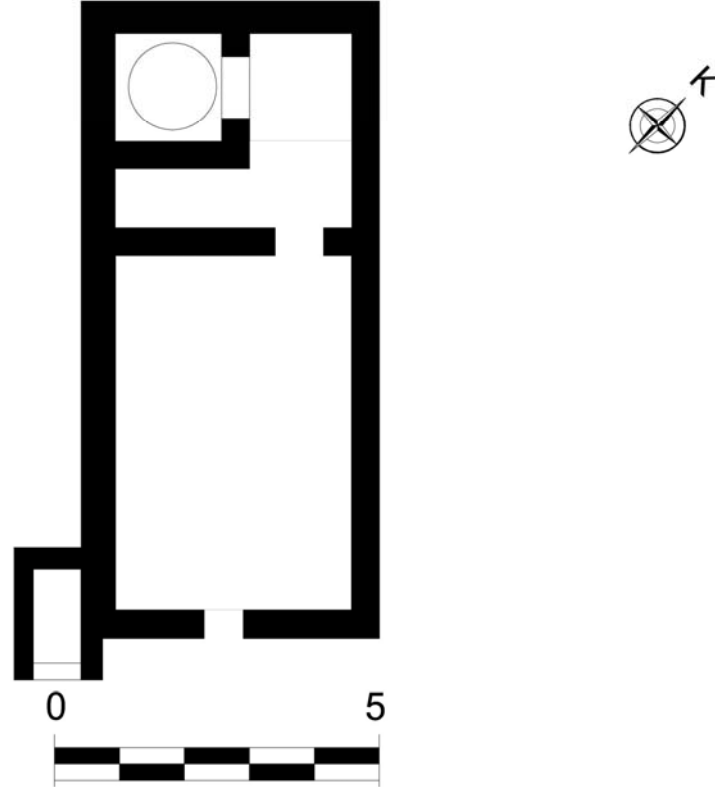
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; bir giriş holü ile buraya açılan bir tandır evinden oluşmaktadır. Yapıda tandırevinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tüteklığı vardır. Yapının giriş kapısı güneydoğu yönüne bakmaktadır. Yapının mevcut durumunda pencere tespit edilememiştir. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyile konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y3-5
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	5-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y3-5
-------------------------	-------------

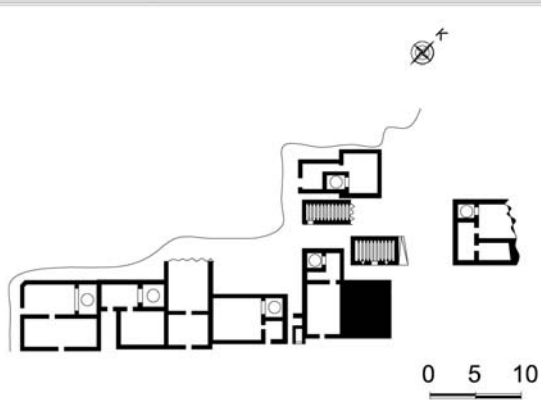

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

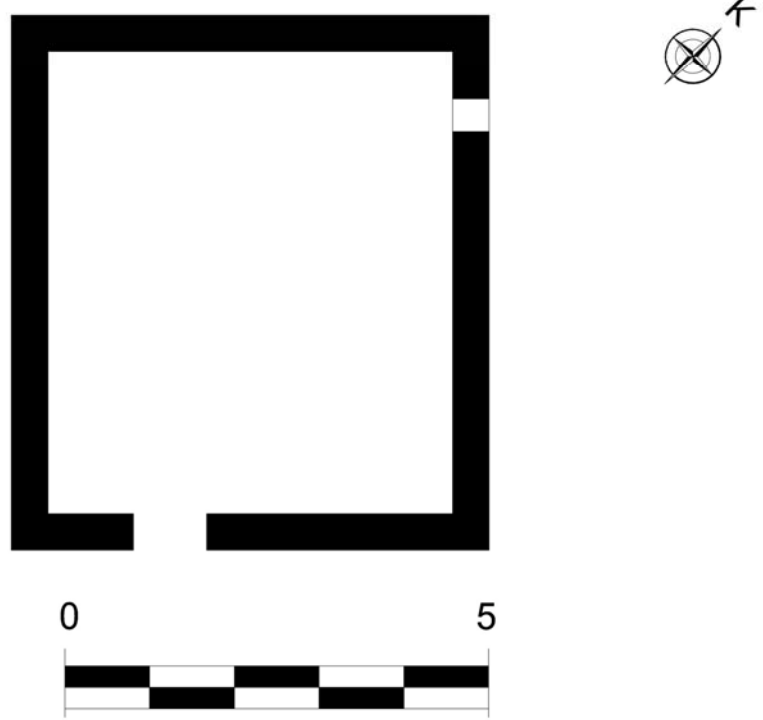
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; bir oda ve tandirevi ile dışarıda, kuzeybatısına bitişik bir tuvaletten oluşmaktadır. Yapıda tandirevinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tüteklığı vardır. Yapının giriş kapısı güneydoğu yönüne bakarken, mevcut durumda pencere tespit edilememiştir. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyile konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y3-6
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	6-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Dükkan veya ambar olabilir
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y3-6
-------------------------	-------------

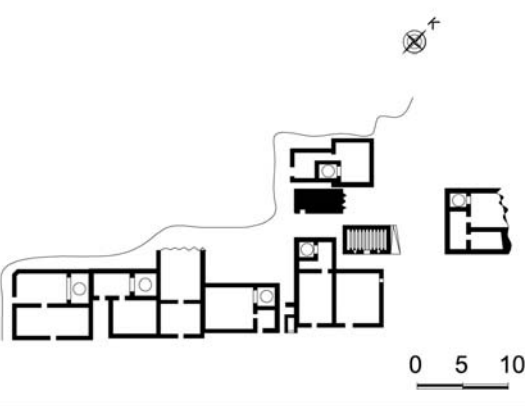

Yapının Adı	Dükkân veya ambar
--------------------	--------------------------

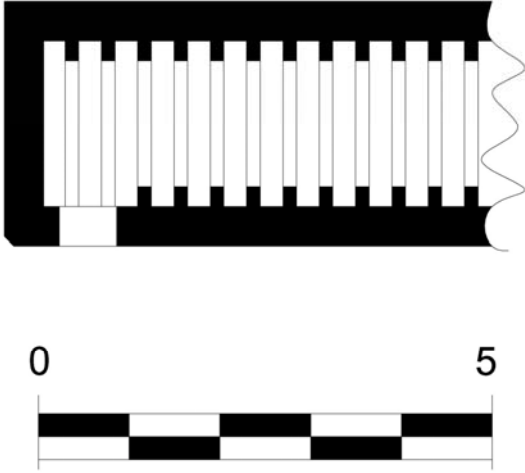
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Plan şeklinden dükkân ya da ambar olarak kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Yapı tek odadan oluşmaktadır. Giriş kapısı güneydoğu yönüne bakmakta ve penceresi bulunmamaktadır. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y3-7
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	7-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Mahzen
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Toprak
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Düz dam	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y3-7
-------------------------	-------------

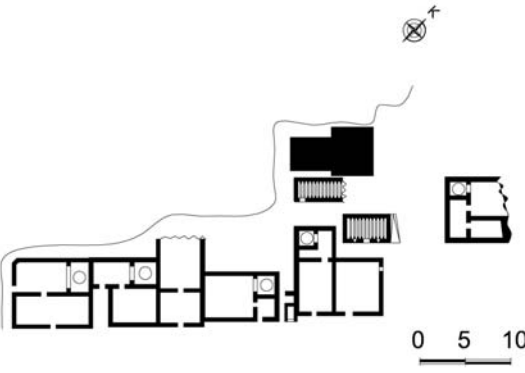

Yapının Adı	Mahzen
--------------------	---------------

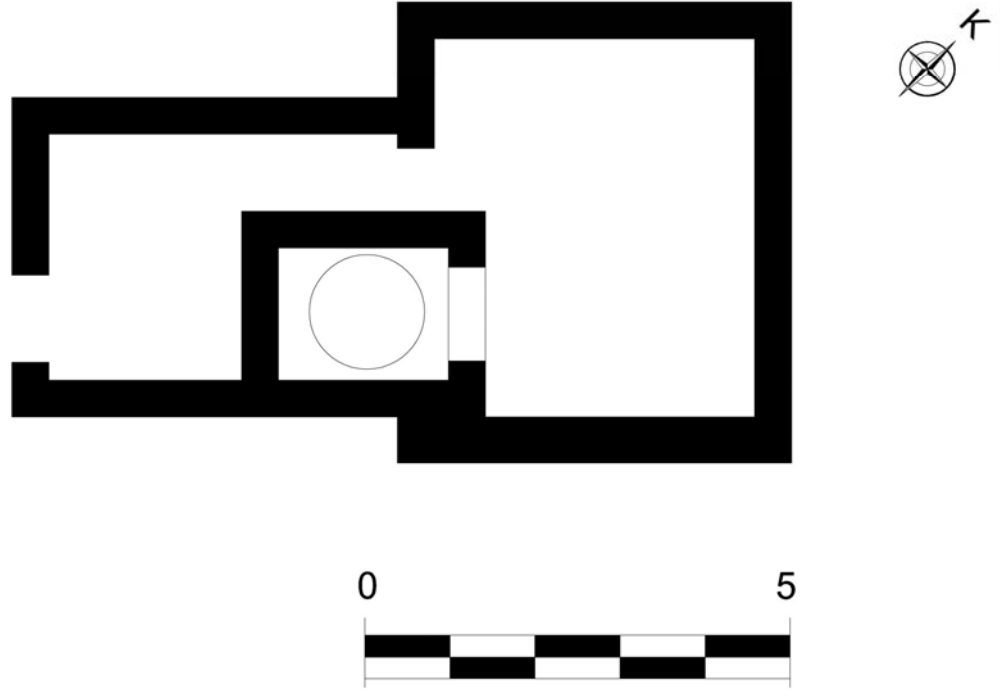
Yapı Bilgileri	<p>Kuzeydoğu-kuzeybatı yönünde uzanan ve daha uzun olduğu anlaşılan asıl binanın ayakta kalan bir parçası olan yapının, beden duvarları ile üst örtüsü bir bölümü hala ayakta bulunmaktadır. Buna göre yapı tek mekândan oluşmaktadır. Düz toprak damlı üst örtü, duvar içlerine yerleştirilmiş oldukça sık kemer dizileriyle taşınmaktadır. Yapının tek katlı olduğu anlaşılmaktadır. Yapının giriş kapısı ve tek penceresi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Giriş kapısı yüksekliği yaklaşık 130 cm.dir. Mevcut tek pencere içten dışa doğru daralarak inşa edilmiştir. Köşelerde ve kemerlerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır. Yapı içi define arayıcıları tarafından tahrip edilmiştir.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y3-8
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	8-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y3-8
-------------------------	-------------

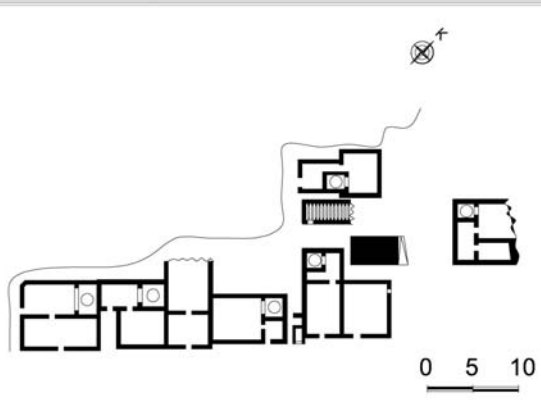

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

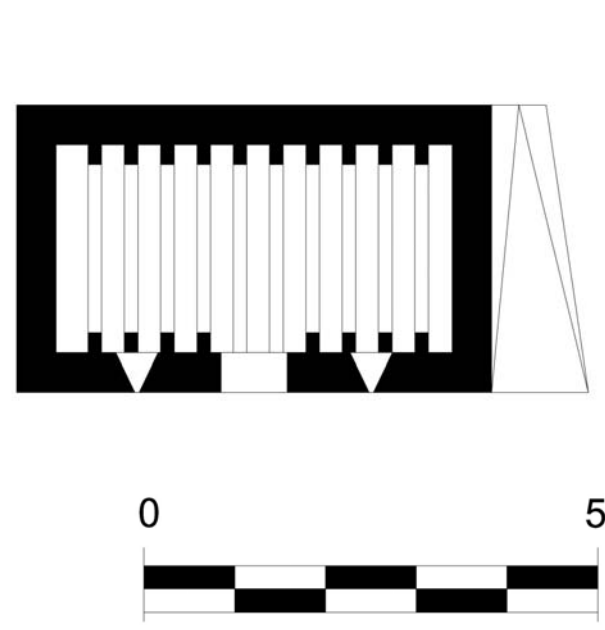
Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak duvar kalıntıları, yapının muhtemel genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; bir büyük oda ile tandır evinden oluşmaktadır. Yapıda tandirevinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tüteklığı vardır. Yapının giriş kapısı güneybatı yönüne bakarken, mevcut durumunda pencere tespit edilememiştir. Yapının ikinci bir katının olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya da varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y3-9
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	9-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Mahzen
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y3-9
-------------------------	-------------

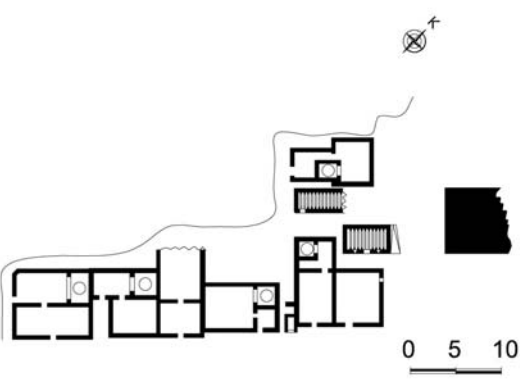

Yapının Adı	Mahzen
--------------------	---------------

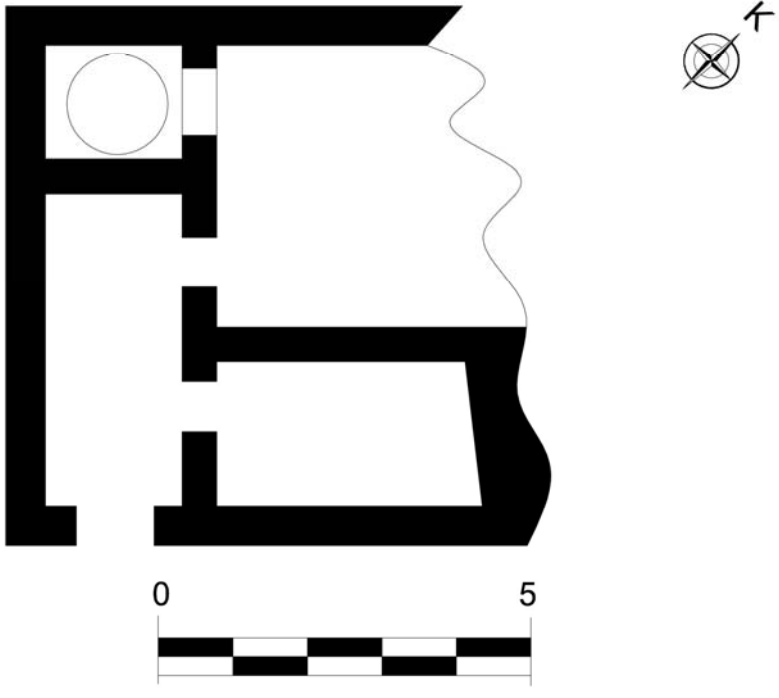
Yapı Bilgileri	<p>Yapı, kuzeydoğu-güneybatı yönünde uzanan dikdörtgen bir biçimli tek mekâna sahiptir. Kalın duvarlar içerisine yerleştirilmiş sık yuvarlak kemerler, düz toprak damlı üst örtüyü taşımaktadır. Tek katlı olduğu anlaşılan yapı nispeten sağlam durumdadır. Yapının giriş kapısı ile iki penceresi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Giriş kapısı yüksekliği yaklaşık 130 cm.dir. Pencereleler içten dışa doğru daralmaktadır. Köşelerde ve kemerlerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır. Yapı defineciler tarafından tahrip edilmiş durumdadır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y3-10
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	10-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	-
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	-	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y3-10
-------------------------	--------------

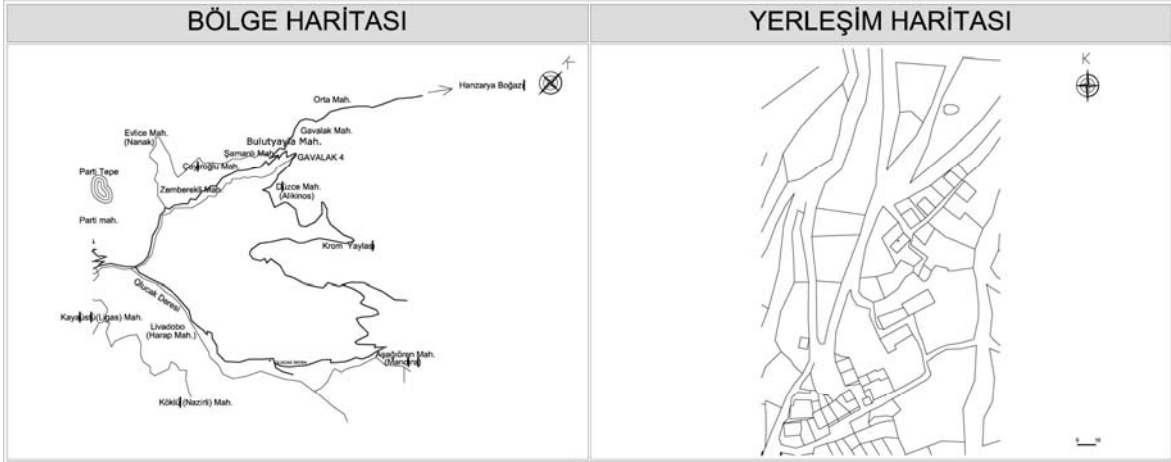
Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapı harabe durumdadır. Ancak ayakta kalan bir oda ile tandır evi duvarları yapının genel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Yapıda tandirevinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bugün ayakta olmayan, muhtemel bir tütekliğı vardır. Yapının mevcut durumunda giriş kapısı ve pencereler tespit edilememiştir. İkinci bir katının olup olmadığı da anlaşılamamaktadır. Çatı örtüsü tümüyle ortadan kalktığından çatı türü hakkında kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Harabe haldeki yapının diğer yapısal detayları konusunda herhangi bir belirti yoktur. Yapının bu biçimlenişiyile konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	---

**KURUM VADİSİ
YERLEŞİM ENVANTER FİŞİ**

Envanter No:Y4

İL	Gümüşhane	MODERN ADI	Bulutayla
İLÇE	Merkez	ESKİ ADI	Gavalak
KÖY	Yağlıdere	ENLEM / BOYLAM	40'33'53"K-3936'10"D
MEVKİİ	Gavalak 4	RAKIM	1910

FOTOĞRAFLAR

Envanter No	Y4
--------------------	-----------

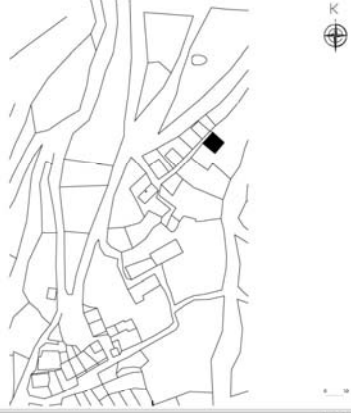

Yerleşimin Adı	Gavalak 4
-----------------------	------------------

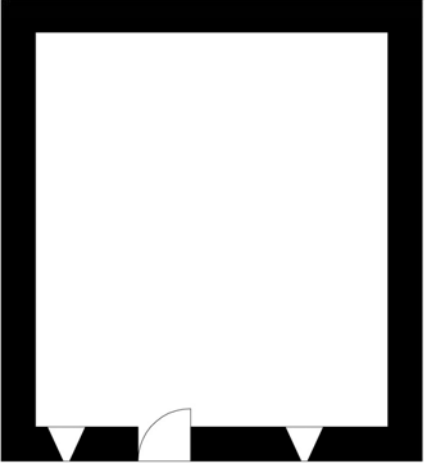
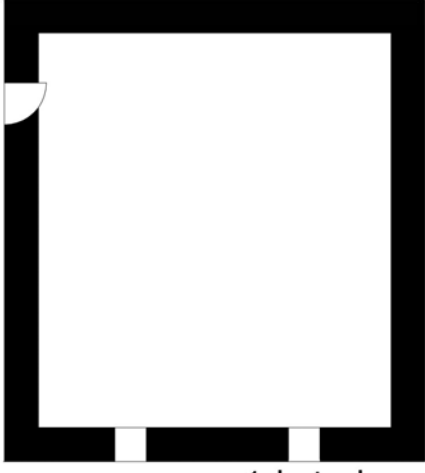

Yerleşim Bilgileri	<p>“Gavalak” olarak adlandırılan yerleşim alanı; Gümüşhane ili, Merkez ilçe, Yağlıdere Köyüne bağlı, Bulutyayla mahallesinin kuzeyinde, 1910- 2000 rakımları arasında yer almaktadır. Gavalak 4, yaklaşık 1910 rakımında yer almaktadır. Yerleşimin günümüzde genellikle yaylacılar tarafından kullanılmakla birlikte, yaz- kış kullanılan evde bulunmaktadır. Ancak yapıların bir kısmı orijinal halinde olmakla birlikte, bir kısmına ihtiyaca göre eklemeler ve değiştirmeler yapılmış durumdadır. Binaların genellikle doğal traverten taş, bazen çevredeki doğal taşlar kullanılarak yapıların yapılmış olduğu görülmektedir. Eğimli bir topoğrafik yapıda yer alması nedeniyle, yapıların bir kısmının kısmen toprağa gömülü olduğu, yamaca paralel olarak güney ve güneydoğuya yönelen bir yerleşim karakteri sergilemektedir. Alan içerisinde tespiti yapılan yapılar; 9 adet konut olup, bu konutlardan 1 tanesi yaz kış kullanılmaktadır. Konutlar genellikle iki katlı, bir kısmı üç katlı olup, alt katlar ahır veya samanlık olarak kullanılmıştır. Üç katlı yapılardan birinin altında muhtemelen gizli şapel olan bir bölümde bulunmaktadır.</p> <p>Yerleşiminde Hacı mert evinde ocak üzerinde bulunan bir kitabede miladi 1831- 32 yılı tarihi bulunmaktadır. Ancak maden ocaklarının yoğun kullanımına bağlı olarak 17.yy’dan itibaren, yerleşimin var olduğu düşünülmektedir.</p>
---------------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y4-1
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	1-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

 <p style="text-align: center;">zemin kat planı</p>	 <p style="text-align: center;">1.kat planı</p>
	

Yapı Envanter No	Y4-1
-------------------------	-------------

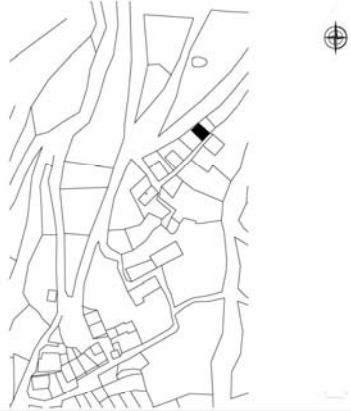

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

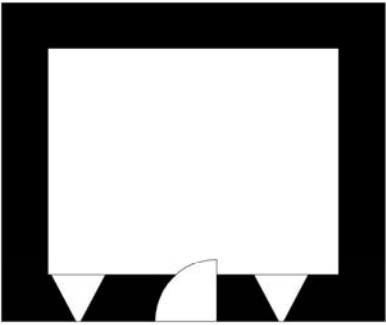
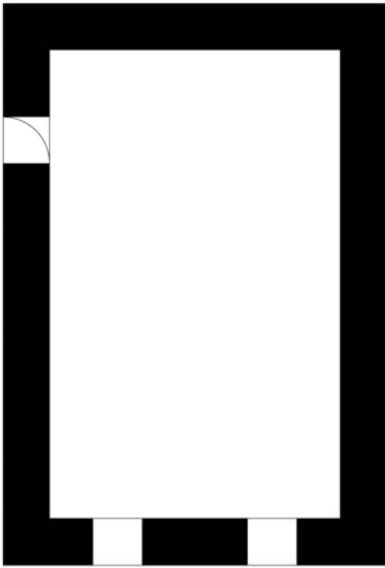

Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumaktadır. Birbirinden bağımsız iki kattan oluşan yapının zemin katının ahır ve samanlık olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Üç yönü toprağa gömülü bu katın, güneydoğu cephesi üzerinde iki küçük penceresi ile bir kapısı vardır. Yapının üst katına girilememiştir. Ancak yöre halkı bu katın, bir oda ile aşhaneden oluştuğunu söylemektedirler. Bu katın pencereleri, alt kat pencerelerinden daha geniş tutulmuştur. Bu kata giriş, yapının güneybatı cephesindedir. Mevcut çatı örtüsü üç yöne kırma saç kaplamadır. Ancak bölgeye ait eski fotoğraflar, özgün çatının toprak dam olduğunu düşündürmektedir. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları, kaba yonu traverten taş ile inşa edilmiştir. Kat aralarında ahşap hatıl kullanılmıştır. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y4-2
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	2-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

 <p style="text-align: center;">zemin kat planı</p>	 <p style="text-align: center;">1.kat planı</p>
	

Yapı Envanter No	Y4-2
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

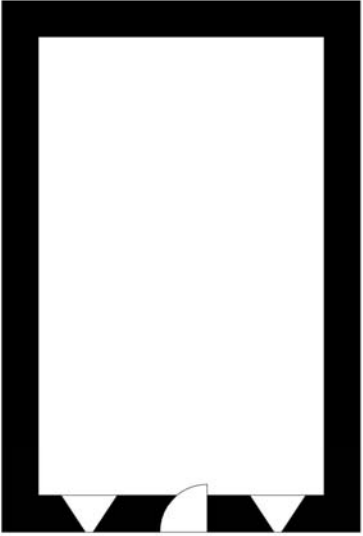
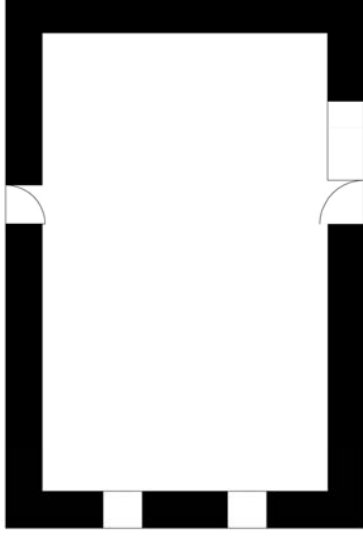

Yapı Bilgileri	<p>Yapı sağlam durumda olup, tipik 2 katlı içten bağımsız yapı örneği göstermektedir. Konut olarak kullanıldığı anlaşılan yapının dış cephesinde herhangi bir süsleme, kitabe ya da devşirme malzemeye rastlanmamıştır. Ahır ve samanlık olarak kullanıldığı anlaşılan yapının zemin kat pencereleri küçüktür. Yapının yarısı toprağa gömülmüş durumdadır. Yapının girilemeyen üst katının, bir oda ile aşhaneden oluştuğu yerel halk tarafından dile getirilmiştir. Güneydoğu ve güneybatıya bakan bu katın pencereleri, zemin kata göre daha geniş tutulmuştur. Bu katın giriş kapısı kuzeydoğuya bakarken, zemin kattaki güneydoğuda yer alır. Kat aralarında ahşap hatıl kullanılmıştır. Günümüzde üç yöne kırmalı, sac çatı örtüsünün özgün halinin toprak, düz damlı olduğu yapı üstündeki izlerden anlaşılmaktadır. Yapı kesme traverten doğal taştan inşa edilmiştir.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y4-3
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	3-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

 <p style="text-align: center;">zemin kat planı</p>	 <p style="text-align: center;">1.kat planı</p>
	

Yapı Envanter No	Y4-3
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapı sağlam durumda olup, tipik 2 katlı içten bağımsız yapı örneği göstermektedir. Konut olarak kullanıldığı anlaşılan yapının dış cephesinde herhangi bir süsleme, kitabe ya da devşirme malzemeye rastlanmamıştır. Ahır ve samanlık olarak kullanıldığı anlaşılan yapının zemin kat pencereleri küçüktür. Yapının arka ve yan cephelerinin yarısı toprağa gömülmüş durumda inşa edilmiştir. Yapının girilemeyen üst katının bir oda ile aşhaneden oluştuğu yerel halk tarafından dile getirilmiştir. Güneydoğu ve güneybatıya bakan bu katın pencereleri, zemin kata göre daha geniş tutulmuştur. Bu katın giriş kapısı kuzeydoğuya bakarken, zemin kattaki güneydoğu yönünde yer alır. Kat aralarında ahşap hatıl kullanılmıştır. Günümüzde üç yöne kırmalı, sac çatı örtüsünün özgün halinin toprak, düz damlı olduğu yapı kalıntılarında anlaşılmaktadır. Yapı kesme doğal traverten taştan inşa edilmiştir.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ
YAPI ENVANTER FİŞİ

Envanter No:Y4-4

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	4-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

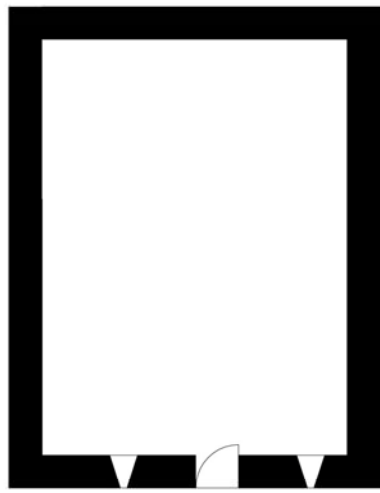
YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ

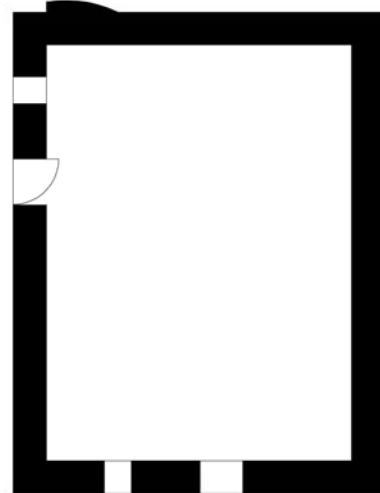
FOTOĞRAF

PLAN RÖLÖVESİ

zemin kat planı

1. kat planı

Yapı Envanter No	Y4-4
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

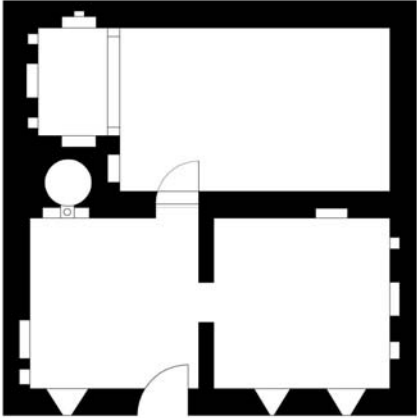
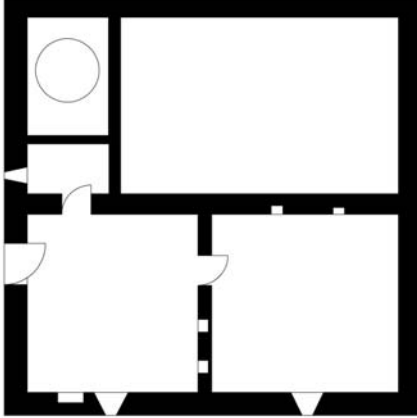

Yapı Bilgileri	<p>Yapı sağlam durumda olup, tipik 2 katlı içten bağımsız yapı örneği göstermektedir. Konut olarak kullanıldığı anlaşılan yapının dış cephesinde herhangi bir süsleme, kitabe ya da devşirme malzemeye rastlanmamıştır. Ahır ve samanlık olarak kullanıldığı anlaşılan yapının zemin kat pencereleri küçüktür. Yapının yarısı toprağa gömülmüş durumdadır. Yapının girilemeyen üst katının 1 oda ile aşhaneden oluştuğu yerel halk tarafından dile getirilmiştir. Yapının pencere ve kapıları güneydoğu ve güneybatıya bakmaktadır. Üst kat pencereleri zemin kata göre daha geniş tutulmuştur. Kat aralarında ahşap hatıl kullanılmıştır. Günümüzde üç yöne kırmalı, sac çatı örtüsünün özgün halinin toprak, düz damlı olduğu yapı kalıntılarından anlaşılmaktadır. Yapının köşe duvarları kesme traverten doğal taştan, ara dolguları ise doğal taştan inşa edilmiştir.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y4-5
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Mehmet Aktürk Evi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Var
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Var
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

 <p style="text-align: center;">zemin kat planı</p>	 <p style="text-align: center;">1.kat planı</p>
	

Yapı Envanter No	Y4-5
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Mehmet Aktürk Evi
--------------------	--------------------------

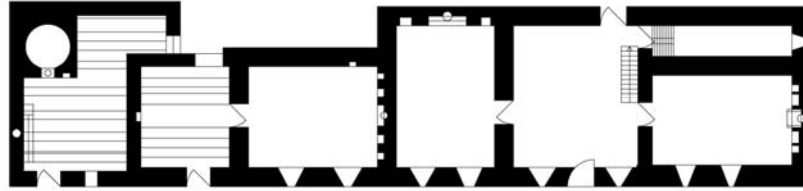
Yapı Bilgileri	<p>Yapı sağlam durumda olup, 2 katlı olarak inşa edilmiştir. Konut olarak kullanıldığı anlaşılan yapının zemin katı, içerisinde ocağın da yer aldığı bir giriş holü, buradan 140 cm. yüksekliğindeki bir kapıyla yine içerisinde ocak ve dolapların olduğu bir oda ile sonradan kapatılarak giriş holüyle ilişkisi kesilen bir aşhaneden oluşmaktadır. Bu kısımda geniş bir fırın dikkat çekmektedir. 1.katta, girişte ocak ve üzerinde yazılı levha ve ocak çevresi süslemelerin mevcut olduğu bir mutfak vardır. Mutfaktan küçük bir odaya (fırının üstünde) ve yatak odasına bağlantı vardır. Bina pencere ve kapıları zemin katta güneydoğu, 1.katta ise güneydoğu ve güneybatı yönlerine doğrudur. Topografyadan dolayı toprağa gömülmüş olan aşhanenin ucunda kemerli bir tandirevi vardır. Bu bölümün, düz toprak damlı olduğu anlaşılan üst döşemesi kısmen yıkılmıştır. Tandirevinin çatı örtüsünün ise kırlangıç örtülü olduğu görülmektedir. Bu kısmın kat yüksekliği daha fazla tutularak tek katlı olarak inşa edilmiştir.</p> <p>Yapının kullanılan ve iki katlı olan bölümünün çatı örtüsü üzeri saç kaplamalı kırma çatı olmakla birlikte, çatı üstü izlerinden özgün örtünün toprak damlı olduğu anlaşılmaktadır. Dış cephede kat aralarında ahşap hatıl geçilmiş, ancak herhangi bir süsleme, kitabe ya da devşirme malzemeye rastlanmamıştır. Bina köşe duvarları kesme traverten, ara dolgular çevrede bulunan doğal taştan itinasızca yapılmıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y4-6	
--	--	------------------	--

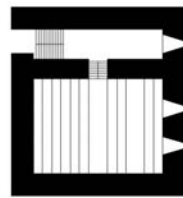
İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Hacı Mert evi-1831/32 (Hicri 1247)
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut+gizli şapel
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kismen (Kiler olarak)

KAT SAYISI	3	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Var
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Var
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Var
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

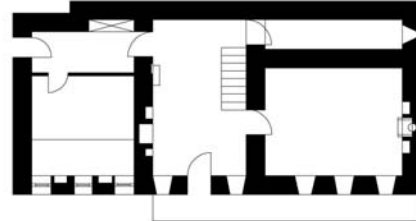
YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

zemin kat planı

bodrum kat planı

1.kat planı

Yapı Envanter No	Y4-6
-------------------------	-------------

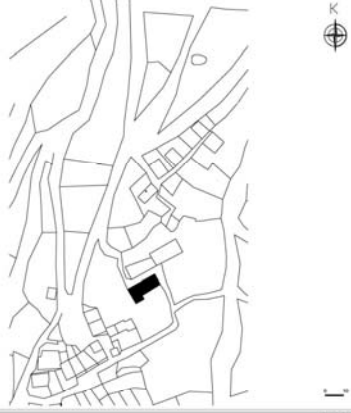

Yapının Adı	Hacı Mert Evi
--------------------	----------------------

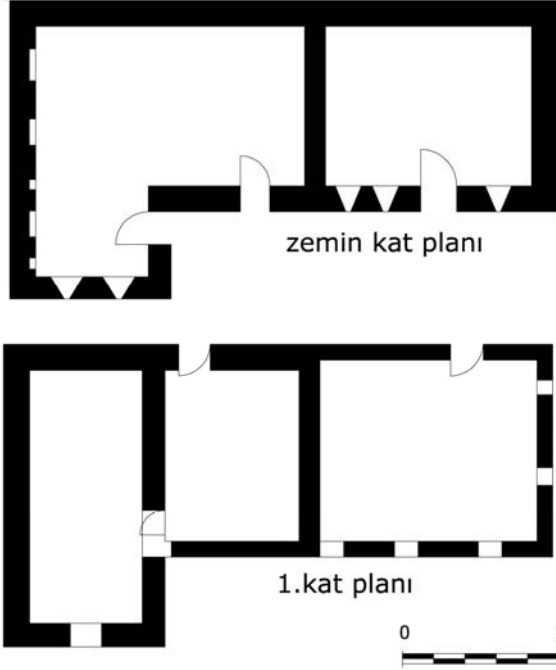
Yapı Bilgileri	<p>Yapı genel olarak sağlam durumdadır. Ancak gerek depo amaçlı kullanımı, gerekse de definecilerin verdiği zararlar nedeniyle yer yer hasarlı olduğu görülmektedir. Konut olarak kullanıldığı anlaşılan bu yapı, yöre halkının verdiği bilgilere göre bölgenin en zengin madencisi olan Hacı Murad ismiyle bilinen gizli bir Hıristiyan'a aittir. Yapının bodrum katında yer alan bir odanın, gizli Hıristiyanların kullandığı gizli bir şapel olduğu yöre halkı ile eski sakinler tarafından belirtilmektedir.</p> <p>Yapının zemin katında yer alan giriş holünde, bu katta konumlanan odalar ile üst kat bağlantısını sağlayan bir merdiven bulunmaktadır. Bu katta, girişin sağ ve solunda yer alan odalarda birer ocak ile dolap nişleri dikkati çekmektedir. Girişin hemen sağında yer alan ocağın üzerinde, Osmanlıca hicri 1247 yazılmış (miladi 1831-32 yıllarına ait) tarih ve ocak çevresinde süslemeler dikkat çekicidir. Günümüzde neredeyse tümüyle harap olmuş aşhane bölümüne geçiş yine giriş holünden sağlanmaktadır. Alt katta yer alan ve gizli şapel olduğu iddia edilen odaya, merdiven altından geçilen ve fark edilmesi güç bir kapının açıldığı dar koridordan dik bir merdivenle inilmektedir. Herhangi bir penceresi olmayan ve taş kemerlerle inşa edilmiş bu mekânın havalandırılması küçük deliklerle sağlanmıştır. Bodrum kat döşeme ve duvarlarının defineciler tarafından neredeyse tümüyle tahrip edildiği görülmektedir.</p> <p>Zemin katı üst kata bağlayan ve bugün kısmen yerinde olmayan özgün merdivenin, yöre için tipik sayılan, ilk üç basamağının taş, diğerlerinin ise ahşap konstrüksiyonlu olduğu anlaşılmaktadır. Bu merdivenin üst katta ulaştığı ve içerisinde "suluk" bulunan koridora 1 oda ile tuvalet ve balkon açılmaktadır. Harap durumdaki bu bölümün koridorundan yatak odasına ve dışarıya bağlantısı vardır. Yapının dış cephesinde herhangi bir süsleme ya da kitabeye rastlanmamıştır. Ancak yapının önemli bir bölümünde ve özellikle pencere sövelerinde devşirme malzeme kullanımına rastlanmıştır. Yapının tümü traverten kesme taştan inşa edilmiştir.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y4-7
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Hacı Mert Evi 2-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Kısmen özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

 <p style="text-align: center;">zemin kat planı</p> <p style="text-align: center;">1.kat planı</p> <p style="text-align: right;">0 5</p>
--

Yapı Envanter No	Y4-7
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Hacı Mert Evi-2
--------------------	------------------------

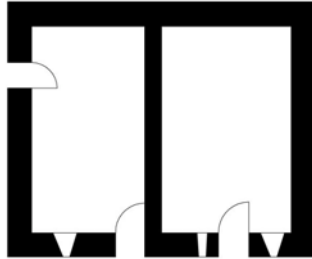
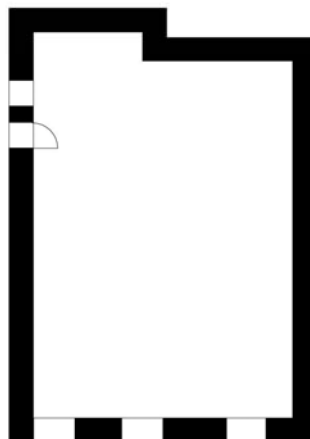

Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumaktadır. Birbirinden bağımsız iki kattan oluşan yapının zemin katının ahır ve samanlık olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Üç yönü toprağa gömülü bu katın, güneydoğu cephesi üzerinde iki kapı ve beş küçük penceresi ile kuzeydoğu yönünde bir kapısı vardır. Zemin kat odalarında nişli dolaplar dikkat çekicidir. Yapının üst katında girişte bir oda ve bu odadan geçilen bir yatak odası mevcuttur. Günümüz ev sahipleri, bu yapının Hacı Mert Evi sahiplerinin misafirlerini ağırlamak için kullandıklarını söylemektedir. Bu yapıya sonradan bağımsız bir oda daha eklenmiştir. Bu katın pencereleri, alt kat pencerelerinden daha geniş tutulmuştur ve girişteki odanın pencereleri ve güneydoğuya bakan duvarı yenilenmiştir. Bu kata giriş, yapının kuzeybatı cephesinden olup, yatak odasında bulunan özgün pencereler ile sonradan eklenenler güney doğu cephesine bakmaktadır.</p> <p>Mevcut çatı örtüsü kırma saç kaplamadır. Ancak bölgeye ait eski fotoğraflar, özgün çatının toprak dam olduğunu düşündürmektedir. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları, kaba yonu traverten taş ile inşa edilmiştir. Kat aralarında ahşap hatıl kullanılmıştır. Yapı bünyesinde sonradan yapılan eklemeler için gerek devşirme, gerekse tuğla malzeme kullanıldığı görülmektedir.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y4-8
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	8-1980 sonrası
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Var
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

 <p style="text-align: center;">zemin kat planı</p>	 <p style="text-align: center;">1.kat planı</p>
	

Yapı Envanter No	Y4-8
-------------------------	-------------

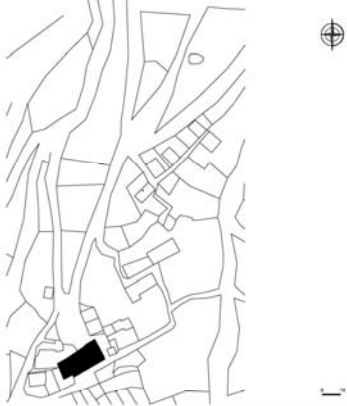

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

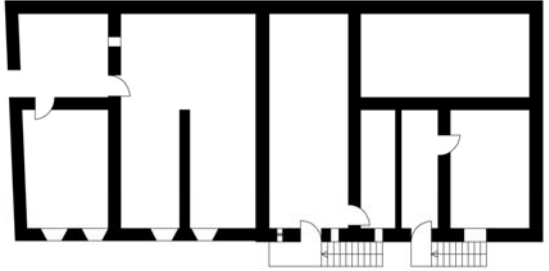

Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumaktadır. Birbirinden bağımsız iki kattan oluşan yapının zemin katının ahır ve samanlık olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Üç yönü toprağa gömülü bu katın, güneydoğu cephesi üzerinde üç küçük penceresi ile iki kapısı vardır. Yapının üst katına girilememiştir. Gerek malzeme kullanımı, gerekse de yöre halkının anlatımlarından bu katın sonradan devşirme malzeme ile inşa edildiği anlaşılmaktadır. Bu katın güneydoğuya bakan üç penceresi alt kat pencerelerinden daha geniş tutulmuştur. Bu kata giriş, yapının güneybatı cephesindedir ve kapının hemen yanında küçük bir pencere mevcuttur. Mevcut çatı örtüsü kırma saç kaplamadır. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları, kaba yonu traverten taş ile inşa edilmiştir.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y4-9
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Çolaklar Evi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Toplu konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Var
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Kısmen özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

 <p style="text-align: center;">zemin kat planı</p>	
 <p style="text-align: center;">1. kat planı</p>	

Yapı Envanter No	Y4-9
------------------	------

Yapının Adı	Çolaklar Evi
-------------	--------------

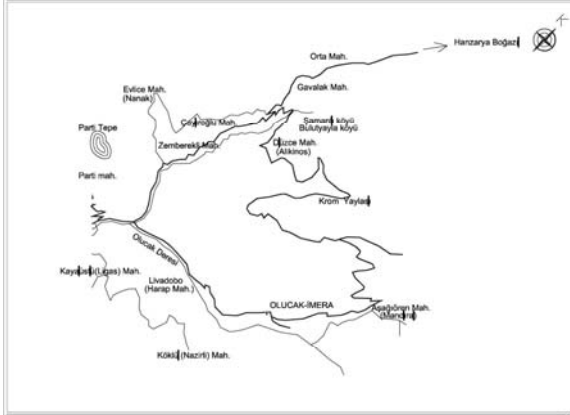
Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumaktadır. Birbirinden bağımsız iki kat ve sonradan eklenen çatı odasından oluşmaktadır. Yapının planları, evi kullanan kişilerin ihtiyaçlarına göre değiştirilmiştir. Bunun sonucunda zemin kattaki odalar ahır, samanlık, depo ve tek odalı yaşam mekânları, 1. kattaki odalarda yine samanlık, depo ve tek odalı yaşam mekânları olarak kullanılmaktadır. Üç yönü toprağa gömülü zemin katın, güneydoğu cephesi yönüne beş kapı ve küçükü büyüklü altı pencere bakmaktadır. Yapının üst katındaki odalara güneydoğu yönüne bakan farklı merdivenlerle çıkılan iki kapı ve güneybatı cephesine bakan bir kapıdan girilmektedir. Bu katta güneydoğu cephesine bakan sekiz pencere bulunmaktadır. Çatı arasındaki odaya çıkılamamıştır, bu katın sonradan oluşturulduğu, ev sakinleri tarafından belirtilmektedir. Mevcut çatı örtüsü kırma saç kaplamadır. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları, kaba yonu traverten taş ile inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde devşirme malzemelerle ekleme ve yıkılan kısımların tamirinin yapıldığı gerek yöre halkı ifadelerinden, gerekse de yapıdaki malzeme kullanımından anlaşılmaktadır.</p>
----------------	--

KURUM VADİSİ
YERLEŞİM ENVANTER FİŞİ

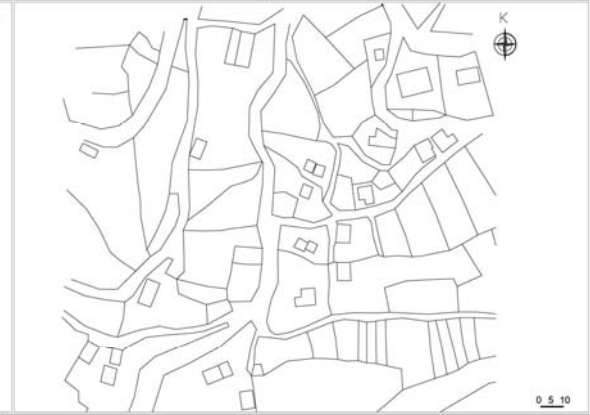
Envanter No:Y5

İL	Gümüşhane	MODERN ADI	Bulutayla
İLÇE	Merkez	ESKİ ADI	Şamanlı
KÖY	Yağlıdere	ENLEM / BOYLAM	40°33'53"K-39°36'10"D
MEVKİİ	Şamanlı	RAKIM	1910

BÖLGE HARİTASI

YERLEŞİM HARİTASI

FOTOĞRAFLAR

Yerleşim Envanter No	Y5
-----------------------------	-----------

Yerleşimin Adı	Gavalak- Şamanlı
-----------------------	-------------------------

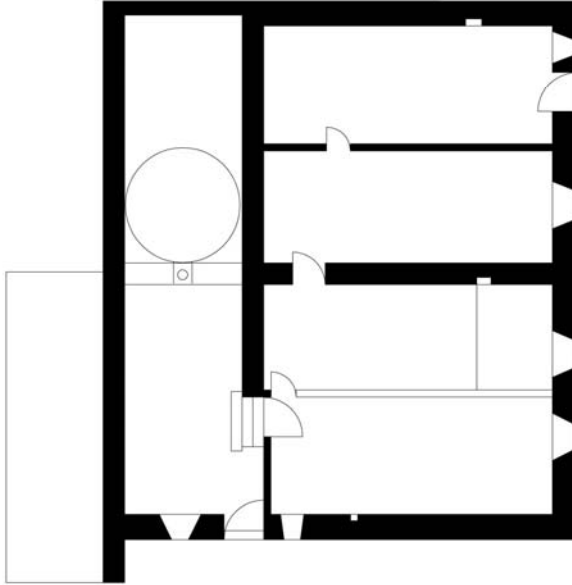
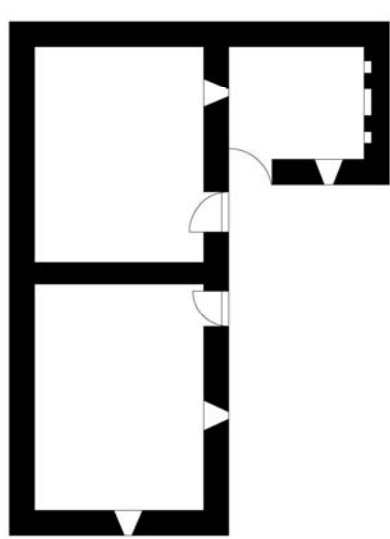

Yerleşim Bilgileri	<p>“Gavalak” olarak adlandırılan yerleşim alanı; Gümüşhane ili, Merkez ilçe, Yağlıdere Köyüne bağlı, Bulutyayla mahallesinin kuzeyinde, 1910- 2000 rakımları arasında yer almaktadır. Gavalak Şamanlı, yaklaşık 1910 rakımında yer almaktadır. Yerleşiminde bir kısmının harap, bir kısmının orijinal hali bozulmakla beraber, özgün plan tipini koruyan üç adet konut tespit edilmiştir.Yapılar genellikle doğal traverten taş, bazen çevredeki doğal taşlar kullanılarak yapıların yapılmış olduğu görülmektedir.</p> <p>Eğimli bir topoğrafik yapıda yer alması nedeniyle, yapıların bir kısmının kısmen toprağa gömülü olduğu, yamaca paralel olarak güney ve güneydoğuya yönelen bir yerleşim karakteri sergilemektedir.</p> <p>Yerleşiminde mevcut bir kitabesinin bulunmaması nedeniyle tarihçesi hakkında net bilgi verilememektedir.Ancak maden ocaklarının yoğun kullanımına bağlı olarak 17.yy’dan itibaren , yerleşimin var olduğu düşünülmektedir.</p>
---------------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y5-1
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Mert Evi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Var
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Kısmen özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

	
1.kat planı	zemin kat planı
	

Yapı Envanter No	Y5-1
-------------------------	-------------

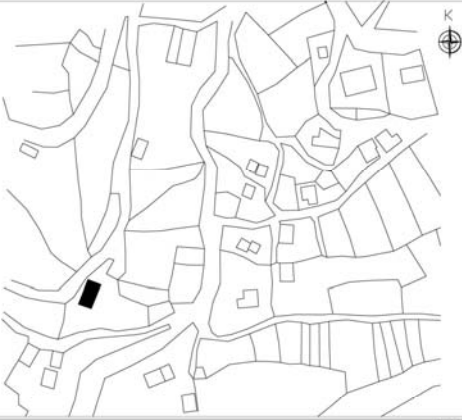

Yapının Adı	Mert Evi
--------------------	-----------------

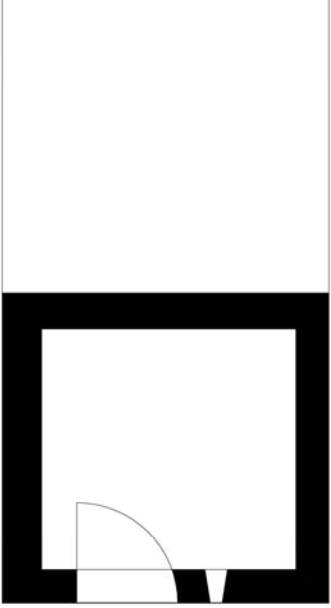
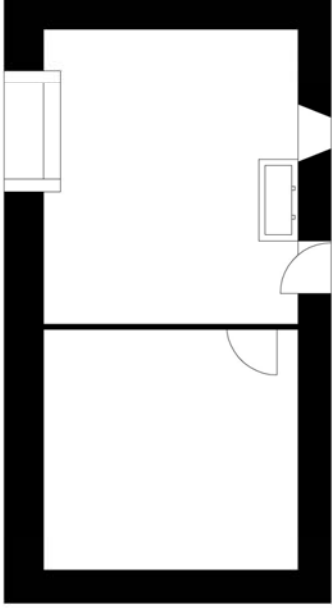
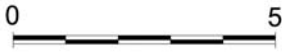
Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumaktadır. Birbirinden bağımsız iki kattan oluşan yapının zemin katının ahır ve samanlık olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Üç yönü toprağa gömülü bu katın, güneydoğu cephesi üzerinde iki küçük penceresi ile iki kapısı ve güneybatı cephesinde bir penceresi yer almaktadır. Zemin kata daha sonra bir oda daha ilave edilmiştir. Bu kısımda daha önce üst kata çıkan bir merdiven olduğu kullanıcıları tarafından söylenmiştir. Üst katta bu kısma rastlayan yerde de bir kapı mevcuttur. Yapının 1.katına mevcut giriş güneybatı cephesinden olup, kapının sağ ve sol tarafında birer adet pencere yer almaktadır. Bu kapıdan konutun mutfak olarak kullanılan kısmına girilmektedir. Bu kısım onarım görerek değişikliğe uğramıştır. Yan tarafında yer alan muhtemelen aşhane olarak kullanılan şu anda harap durumda bulunan kısmın küçültülerek bu duruma getirildiği kullanıcılarının söyleminden ve yapı izlerinden belli olmaktadır. Bu odadan üç basamakla şu anda yatak odası olarak kullanılan kısma geçilmektedir. Bu kısım birbirine bağlantılı üç odadan oluşmaktadır. Bu odaların üç penceresi ve bir kapısı güneydoğu cephesine bakmaktadır. Bu katın pencereleri, alt kat pencerelerinden daha geniş tutulmuştur. Kullanıcıları ihtiyaçları doğrultusunda bu kısmı ahşap bölücülerle bölmüş durumdadır. İçerisinde orijinal set bulunmaktadır. Giriş kısmında şu anda kullanılmayan bir fırın mevcuttur. Mevcut çatı örtüsü kırma saç kaplamadır. Ancak bölgeye ait eski fotoğraflar, özgün çatının toprak dam olduğunu düşündürmektedir. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yörede yaşayanlar hemen yanında bulunan Şamanlı kilisesi papazına ait ev olduğunu söylemektedirler. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları, kaba yonu traverten ve yöre taşının birlikte estetik oranlarda kullanımıyla oluşturulmuştur. Kat aralarında ahşap hatıl kullanılmıştır. Yapı onarım gören kısımlarında devşirme malzeme kullanımı mevcuttur.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y5-2
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Veli Mert Evi -1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Kiremit
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Var
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, toprak, ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

	
zemin kat planı	1. kat planı
	

Yapı Envanter No	Y5-2
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Veli Mert Evi
--------------------	----------------------

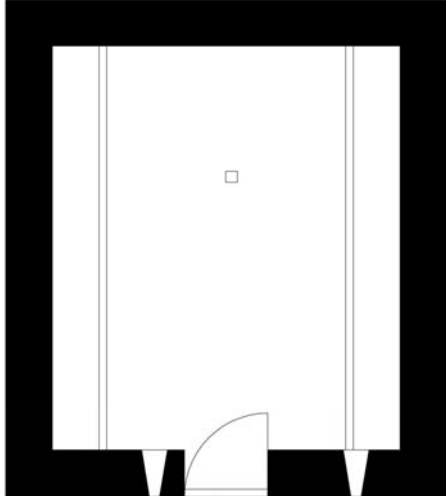
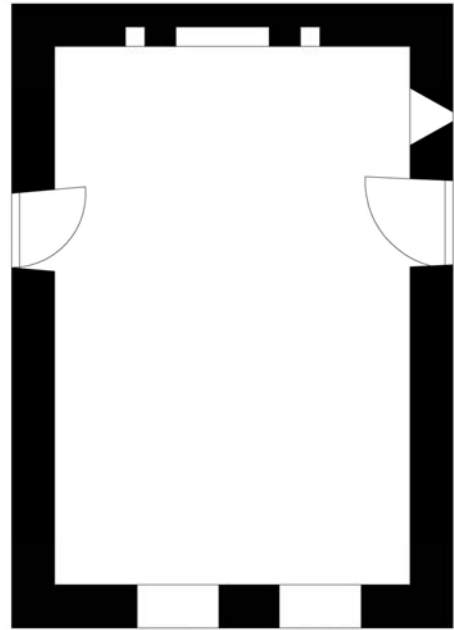
Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumaktadır. Birbirinden bağımsız iki kattan oluşan yapının zemin katının ahır olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Üç yönü toprağa gömülü bu katın, güneybatı cephesi üzerinde bir küçük penceresi ile bir kapısı vardır. Yapının birinci katına giriş güneydoğu cephesindedir. Bu cephede bir kapı ve pencere bulunmaktadır. Kapıdan aşhane kısmına girilmekte, içeride bir ocak ve kapının hemen yanında bir suluk yer almaktadır. Ocak kenarındaki taş üzerinde işlemler vardır. Bu kısımda sonradan ahşapla bölünüp yatak odası haline getirilmiş bir oda da mevcuttur. Yöre yaşayanlarca tek kiremit kaplamalı konut olduğu söylenmektedir. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları, kaba yonu traverten taş ile inşa edilmiştir. Kat aralarında ahşap hatıl kullanılmıştır. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y5-3
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Eyüp İskender Evi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

 <p style="text-align: center;">zemin kat planı</p>	 <p style="text-align: center;">1. kat planı</p>
--	--

Yapı Envanter No	Y5-3
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Eyüp İskender Evi
--------------------	--------------------------

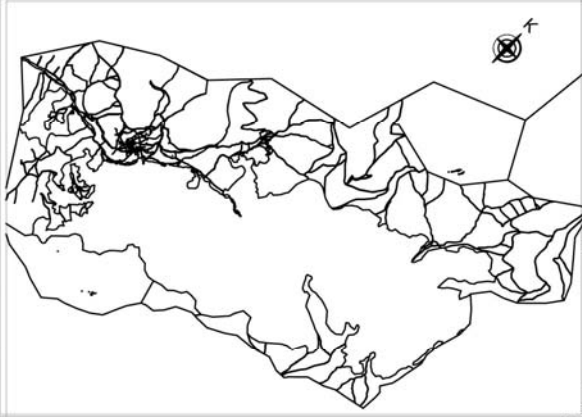
Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumaktadır. Birbirinden bağımsız iki kattan oluşan yapının zemin katının ahır ve samanlık olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Üç yönü toprağa gömülü bu katın, güney cephesi üzerinde iki küçük penceresi ile bir kapısı vardır. Yapının birinci katına doğu ve batı yönlerinden giriş kapısı vardır ve aşhane olarak kullanılmaktadır. Bu kısımda ocak ve niş dolaplar bulunmaktadır. Doğu yönüne bakan bir küçük ve güney yönüne bakan iki büyük pencere mevcuttur. Bu kısım sonradan ahşapla bölünerek yatak odası haline getirilmiştir. Bu katın pencereleri, alt kat pencerelerinden daha geniş tutulmuştur. Mevcut çatı örtüsü, beşik kırma saç kaplamadır. Ancak bölgeye ait eski fotoğraflar, özgün çatının toprak dam olduğunu düşündürmektedir. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları, kaba yonu traverten taş ile inşa edilmiştir. Kat aralarında ahşap hatıl kullanılmıştır. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır.</p>
-----------------------	--

**KURUM VADİSİ
YERLEŞİM ENVANTER FİŞİ**

Envanter No: Y6

İL	Gümüşhane	MODERN ADI	Olucak
İLÇE	Merkez	ESKİ ADI	İmera
KÖY	Olucak	ENLEM / BOYLAM	40°34'00"K-39°36'10"D
MEVKİİ	Merkez	RAKIM	2000

BÖLGE HARİTASI

YERLEŞİM HARİTASI

FOTOĞRAFLAR

Yerleşim Envanter No	Y6
-----------------------------	-----------

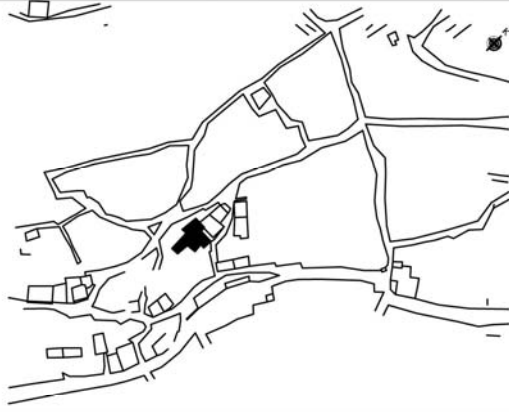

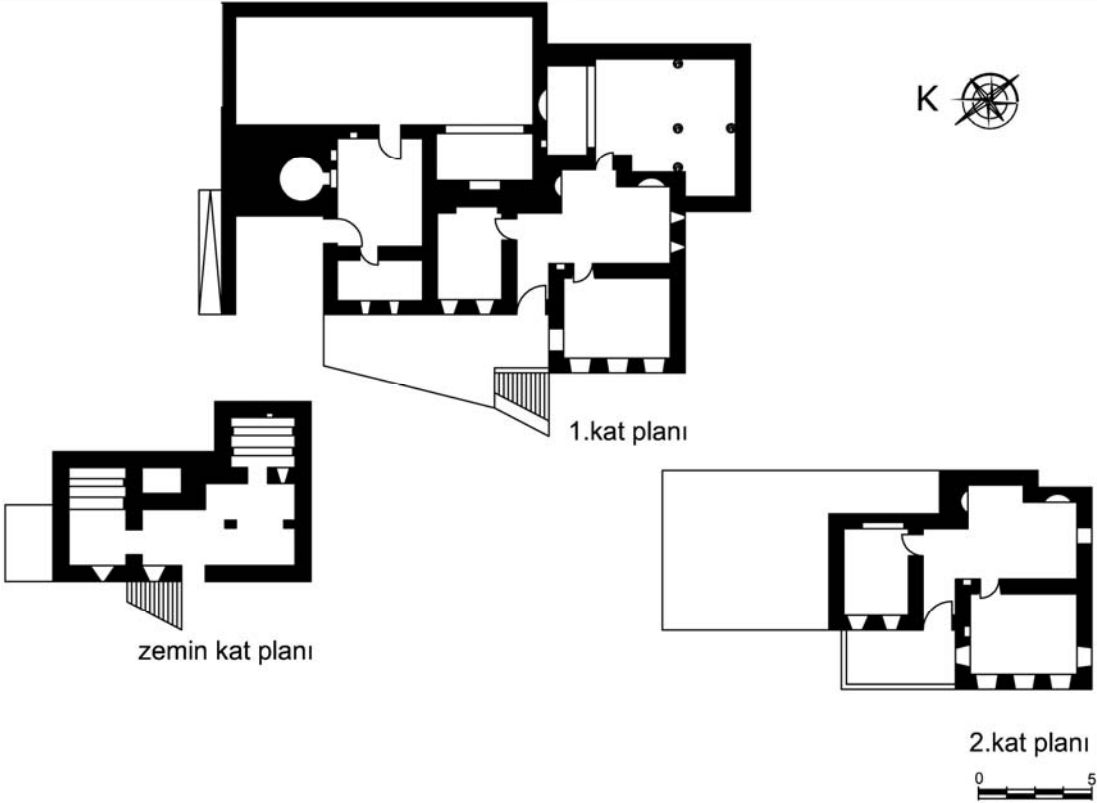
Yerleşimin Adı	Olucak (İmera)- Merkez
-----------------------	-------------------------------

Yerleşim Bilgileri	<p>“İmera (Olucak)” olarak adlandırılan yerleşim alanı; Gümüşhane ili, Merkez ilçe, Olucak Köyü, 1910-2000 rakımları arasında yer almaktadır. İmera- Merkez, yaklaşık 1910 rakımında yer almaktadır. Yerleşiminde bir kısmının harap, bir kısmının orijinal hali bozulmakla beraber, özgün plan tipini koruyan pek çok yapı tespit edilmiştir. Yapıların genellikle doğal traverten taş, bazen çevredeki doğal taşlar kullanılarak yapıların yapılmış olduğu görülmektedir.</p> <p>Eğimli bir topoğrafik yapıda yer alması nedeniyle, yapıların bir kısmının kısmen toprağa gömülü olduğu, yamaca paralel olarak güney ve güneydoğuya yönelen bir yerleşim karakteri sergilemektedir.</p> <p>Yerleşiminde mevcut bir kitabesinin bulunmaması nedeniyle tarihçesi hakkında net bilgi verilememektedir. Ancak Kurum bölgesinde Justinyanus döneminde (MS: 550) bu bölgede kale, garnizon kurulması ve eski ipekyolu üzerinde olması ve İmera'nın da aynı ipekyolu üzerinde bulunması nedenleriyle ilk yerleşimin bu dönemlere ait olduğu, maden ocaklarının yoğun kullanımına bağlı olarak da 17.yy'dan itibaren mevcut yerleşimin var olduğu düşünülmektedir.</p>
---------------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y6-1	
--	--	-------------------	--

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Yasin Nas Evi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Olucak-Merkez	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	3	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	
	

Yapı Envanter No	Y6-1
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Yasin Nas Evi
--------------------	----------------------

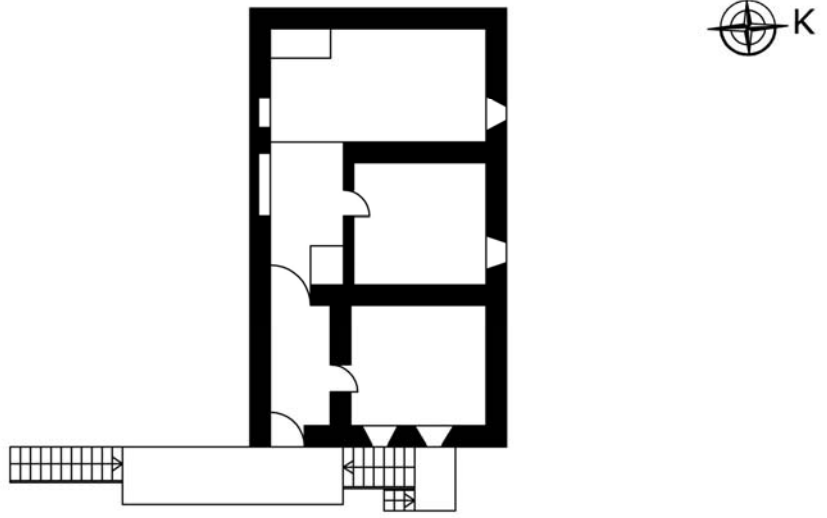
Yapı Bilgileri	<p>Yapı sağlam durumda olup, orijinal plan şekli değişmeden kalan ender binalardandır. Yapının mübadele öncesi, yörede yaşayan dini idareciler tarafından kullanıldığı söylenmektedir. Yapı üç katlı olup, zemin katta ahırlar bulunmaktadır. Ahır, bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Bu katın tavan döşemesi taş kemerlerle inşa edilmiştir. Giriş kapısı ve pencereler doğu yönüne bakmaktadır. Zemin katın batı tarafı kayalara bitişik durumdadır. Diğer yöndeki duvarlar toprağa gömülmüş durumda bulunmaktadır. Zemin katın doğu yönünden 1. kata merdivenle çıkılmaktadır. Merdiven tahribata uğramış olmakla birlikte orijinal durumunu hala korumaktadır. Bu kata teras balkondan geçilmektedir. Günümüzde burada yer alan merdivenin sonradan, özgün merdivenin yeri değiştirilerek şimdiki yerine konulmasıyla oluşturulduğu anlaşılmaktadır. 1. katta giriş holünden yatak odası, tandirevi ve misafir odasına geçilmektedir. Giriş holü değişikliğe uğramış olmakla birlikte burada bulunan ocak ve dolaplardan orijinal kullanımının aşhane olduğu anlaşılmaktadır. Buradan, herhangi bir penceresi bulunmayan, üstte bacası olan tandir evine geçilmektedir. Tandirevinin yuvarlak kemerli bir ocaklığı ile bir tütekligi vardır. Girişin hemen yanında yer alan misafir odasında doğuya bakan üç, güneye bakan bir büyük pencere yer alır. Yatak odasının doğuya bakan iki penceresi, misafir odasının pencerelerinden daha küçüktür. Yapının devamı olan, ancak harap durumda bulunan kısımda ise küçük bir oda ile fırın ve ocaklık kısmı bulunan bir aşhane yer almaktadır. Bu kısımda yalnızca fırın sağlam durumda bulunmaktadır. Harap olan kısım günümüzde kullanılmamaktadır. 2. kata alt kat terasından merdivenle çıkılmaktadır. Günümüzdeki bu merdivenin, başka bir yerde yer alan orijinal merdiven kaldırılarak yeniden inşa edildiği anlaşılmaktadır. Bu katta küçük bir holden aşhaneye ve aşhaneden de iki yatak odasına geçilmektedir. Aşhane kısmına ekleme yapılarak tuvalet ve banyo kısmı oluşturulmuştur. Büyük yatak odasının üç penceresi doğuya bakarken, birer penceresi güney ve kuzey yönüne bakmaktadır. Küçük odanın iki penceresi de doğu yönüne bakmaktadır. Küçük odada gömme dolap ve her iki odada da duvara açılan nişler içerisine yerleştirilmiş küçük dolaplar mevcuttur. Aşhane kısmında ocaklar vardır. Çatı günümüzde kırma sac kaplamadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y6-2
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Şeref Demirci Evi-1900 önc.
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

 <p style="text-align: center;">1.kat planı</p> <p style="text-align: center;">0 5</p> <p style="text-align: right;">Not: zemin kat ölçülemedi.</p>

Yapı Envanter No	Y6-2
-------------------------	-------------

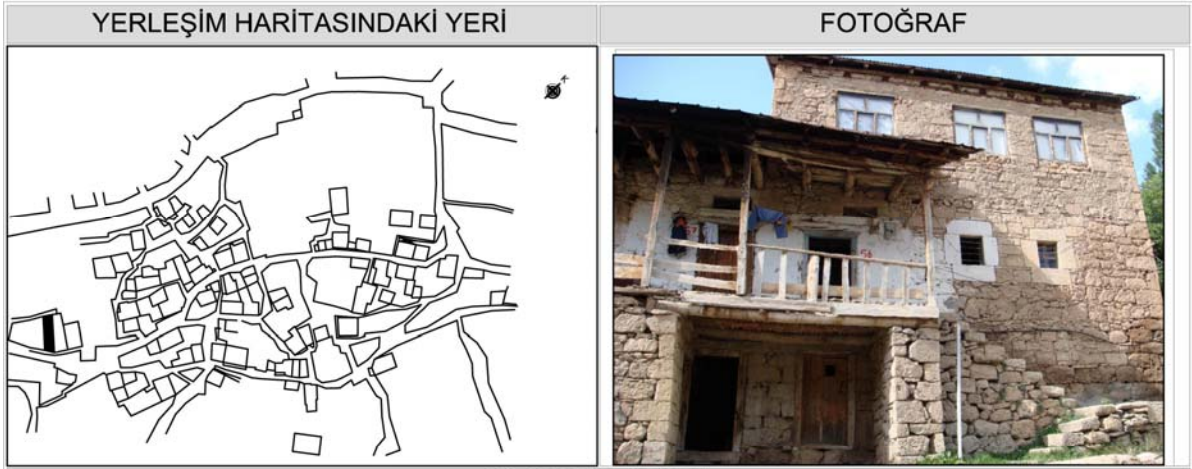
Yapının Adı	Şeref Demirci Evi
--------------------	--------------------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapı kısmen özgün durumunu korumaktadır. İki oda ile aşhane ve bunları bağlayan uzun bir koridordan oluşan yapının koridor kısmı, eğime uygun olarak iç mekânda kademelendirilmiştir. Koridorun sonunda yer alan aşhanenin bir penceresi, yuvarlak kemerli bir ocağı ve tüteklığı vardır. Yapının giriş kapısı güneydoğu yönüne bakmaktadır. Girişin hemen yanında, güneydoğu köşede yer alan odada iki pencere vardır. Aşhane ve diğer odada bulunan bir adet pencere kuzey doğuya bakmaktadır. Yapının 1. katına sonradan yapıldığı anlaşılan merdivenle çıkılmaktadır. Günümüzde depo olarak kullanılan zemin kat ölçülemezdir. 2. katın sonradan eklendiği anlaşılmaktadır. Özgün çatı örtüsü bozulmuş olup, günümüzde kırma sac çatı ile örtülmüştür. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde devşirme malzeme kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yapı, muhtemelen malzeme kullanımını azaltmak, ısı tasarrufunu arttırmak vb. nedenlerle bitişik nizamda yapılmıştır.</p>
-----------------------	--

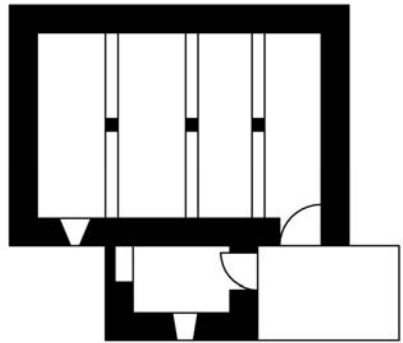
KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y6-3
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Selahattin Demirci Evi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut+depo
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

PLAN RÖLÖVESİ

zemin kat

Not: 1. kat ölçülemedi

Yapı Envanter No	Y6-3
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Selahattin Demirci Evi
--------------------	-------------------------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapı sağlam durumda olup iki katlıdır. Yeni sakinleri yapıyı sadece yaz aylarında kullandıklarından sadece zemin kat ölçülebilmiştir. Zemin kat hayvansal gıdaların işlenmesi için kullanıldığı düşünülen küçük bir oda ile ahır olarak kullanılan bir kısımdan oluşmaktadır. Yapının ahır olarak kullanılan kısmının tavanı traverten taş kemerlerle inşa edilmiştir. Ahırda dışa doğru daralan mazgal bir pencere yer almaktadır. Bu pencere ve giriş kapısı güneydoğuya açılmıştır. Küçük odanın kapısı kuzeydoğu yönüne bakarken, penceresi ise güneydoğudadır ve içerisinde ocak yer almaktadır. Çatının mevcut örtüsü kırma çatı ve saç malzeme kaplama olarak yapılmıştır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde yer yer devşirme malzeme kullanılmıştır.</p>
-----------------------	--

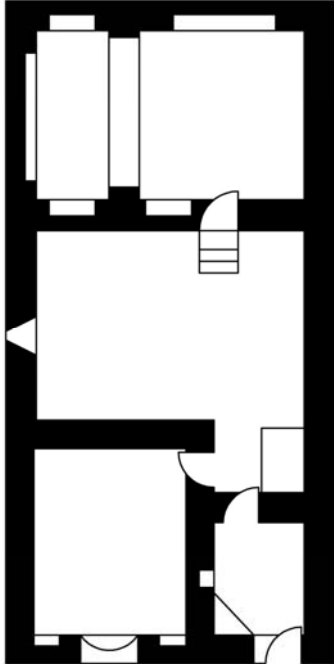

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y6-4
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Necdet Demirci Evi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	3	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	

PLAN RÖLÖVESİ

	<p>Not: bodrum ve 1. kat ölçülemedi</p>
<p>zemin kat planı</p> 	

Yapı Envanter No	Y6-4
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Necdet Demirci Evi
--------------------	---------------------------

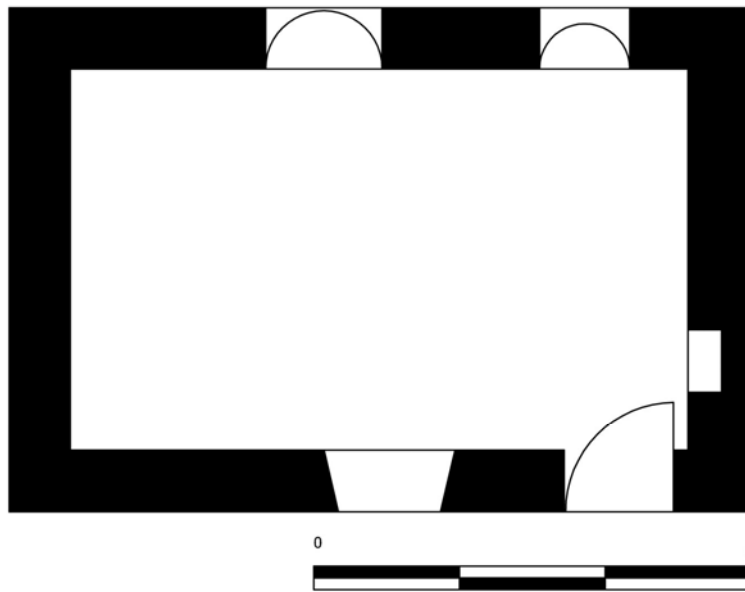
Yapı Bilgileri	<p>Yapı sağlam durumdadır. Bir giriş holü, iki oda ve tandır evinden oluşmaktadır. Koridorun sonunda yer alan, penceresiz tandır evinin yuvarlak kemerli bir ocağı ve bir tütekliğı vardır. Güneydoğudan girilen giriş holünde bir ocaklık dikkat çekmektedir. Girişin solunda yer alan odanın tek penceresi güneydoğu yönüne bakmakta, her iki taraftaki duvarlarda iki küçük dolap nişi bulunmaktadır. Giriş holünden ulaşılan bu odanın kuzeydoğuya bakan penceresi mazgal pencere biçimindedir. Buradan merdivenle aşhane kısmına geçilmektedir. Herhangi bir pencere bulunmayan aşhanenin, kemerli ocaklığı ile tütekliğı, neredeyse tümüyle özgün durumunu korumuş ender örneklerdendir. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı üst katı orijinal olmayıp sonradan orijinal durumuna uygun olarak yeniden inşa edilmiştir.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y6-5
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Dükkan-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Dükkan
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAGLAM	Özgün-Harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y6-5
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Han ve Kahvehane
--------------------	-------------------------

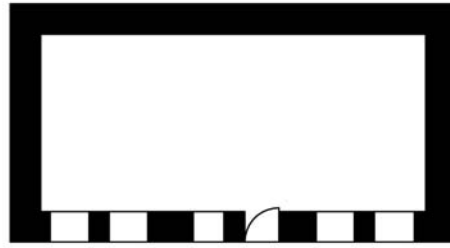
Yapı Bilgileri	<p>Yapı kısmen harap durumda olup, orijinal plan şekli değişmeden günümüze gelebilen binalardandır. İki katlı yapı, dükkân (bakkal), kahvehane ve han kısmından oluşmaktadır. Bölgedeki tarihi ticaret yolu üzerinde yer alan yapının yer aldığı sokakta, bunun dışında bakkal, kantar, fırın vb. yapılar da bulunmaktadır. Yatak kısmı ve kahvehanenin özgün durumunun iki katlı olduğu çevre sakinlerince söylenmesine karşın, buna ilişkin herhangi bir iz yapı bünyesinde görülememiştir. Giriş kapısı ve pencereler kuzeybatı yönüne bakmaktadır. Muhtemelen güvenliği sağlamak amacıyla pencerelerin iç kısmında ahşap kepenk ile kapı ve pencere arkalarında demir sürgü yerleri mevcuttur. Çatı örtüsü mevcut haliyle kırma çatı üzeri sac kaplamadır. Köşelerde, kapı ve pencere sövelerinde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y6-6
--	--	-------------------

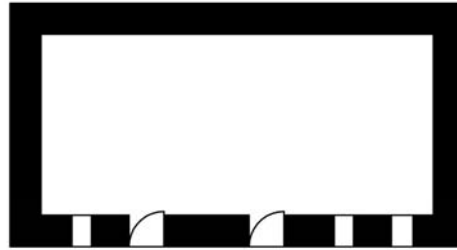
İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Konut -1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Olucak-Merkez	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Bilinmiyor
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Bilinmiyor
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAGLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

1. Kat planı

zemin kat planı

Yapı Envanter No	Y6-6
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Konut
--------------------	--------------

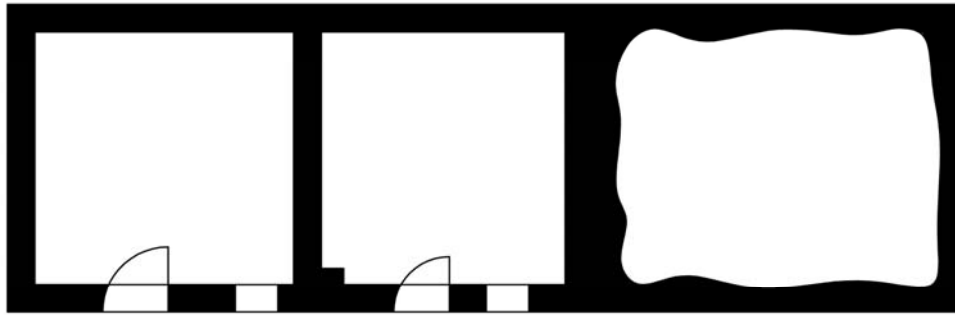
Yapı Bilgileri	<p>İki katlı yapı sağlam durumdadır, ancak içerisine girilememiştir. Alt kat ahır ve merek olarak kullanılmaktadır. Birinci kat hakkında kesin bilgi verilememektedir. Cephede yer alan kapı ve pencereler güneydoğu yönüne bakmaktadır. Çatı örtüsü kırma çatı üzerine sac kaplamadır. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y6-7
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Dükkan-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Dükkan
YERLEŞİM ADI	Olucak-Merkez	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	Mevcut 1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y6-7
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Dükkân
--------------------	---------------

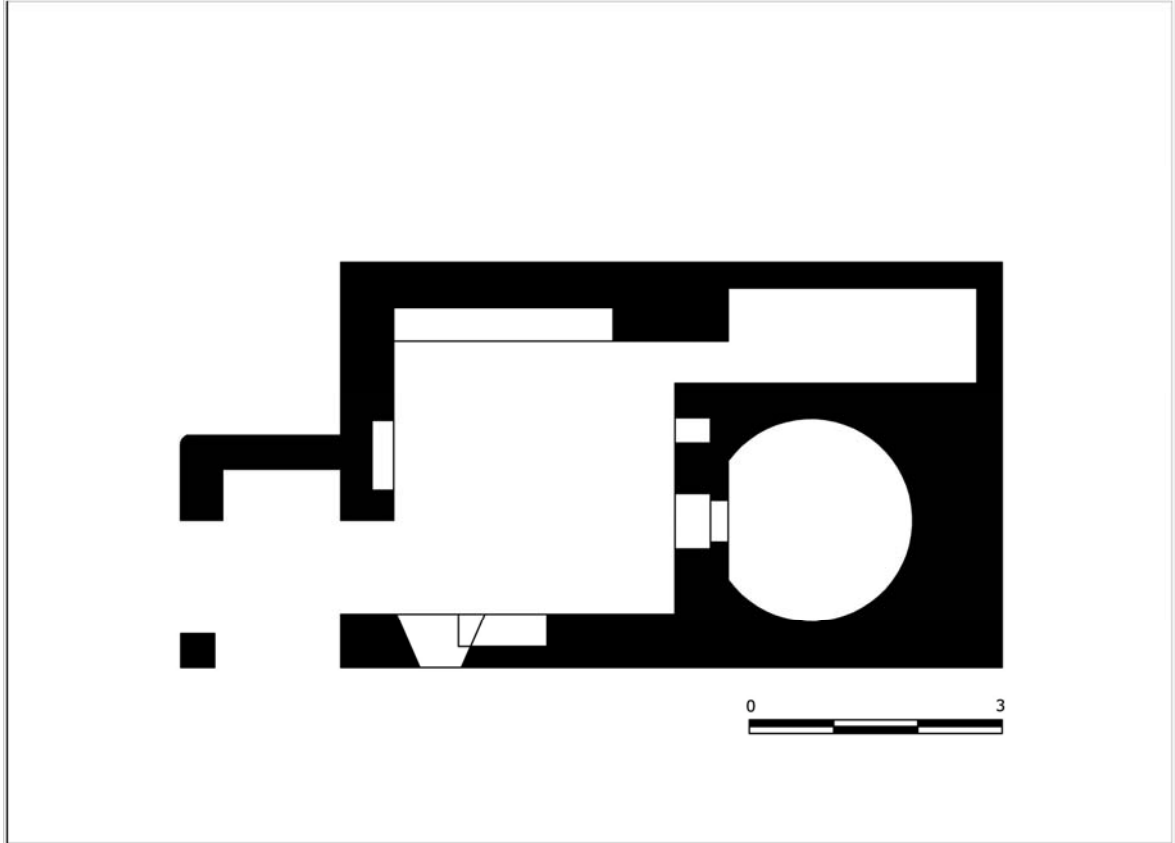
Yapı Bilgileri	<p>Yapı kısmen bozulmuş olmakla birlikte, sağlam olup kullanılmamaktadır. Mevcut durumunda tek katlı olan yapı bir odadan ibarettir. Yapının giriş kapısı ve tek penceresi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Yapının içerisinde bir ocak, büyükçe bir baca ve duvar içerisinde küçük bir dolap bulunmaktadır. Gerek yöre halkının söylemleriyle, gerekse yapı içerisindeki rafların yeri ve şekliyle yapının dükkân olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılıp kullanılmadığı anlaşılamamaktadır. Mevcut çatı, kırma saç kaplama çatı türüdür.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y6-8
--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Fırın-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Fırın
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y6-8
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Fırın
--------------------	--------------

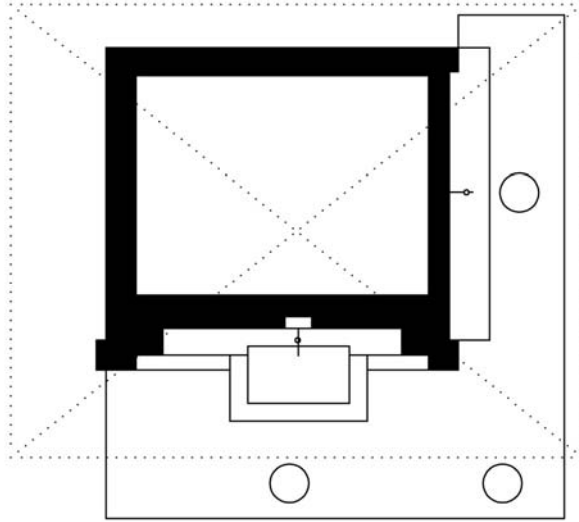
Yapı Bilgileri	<p>Yapı kısmen harap durumda olmakla birlikte yapının muhtemel plan şeması hakkında yeterli bilgiyi verecek düzeydedir. Buna göre yapı; üstü kapalı yarı açık bir giriş kısmı ile fırın ve odunluktan oluşmaktadır. Giriş kısmındaki sütun yıkık durumda olup, ahşap bir ayakla taşıtılmaya çalışılmıştır. Fırın bölümünde fırın ağzı, içi ve ekmek yapmak için kullanılan hamur kaplarının, tuz, un, kürek vb. malzemelerin konulduğu kısımlar sağlam durumdadır. Buradan odunların konulduğu bölüme geçilmektedir. Yapının tek penceresi güneydoğu yönüne bakmaktadır. Giriş kapısı güneybatı yönündedir. Mevcut çatı örtüsü kırma çatı üzerine sac kaplama olmakla beraber, çatı izlerinden eski çatının toprak dam örtü olduğu anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün kesme taş kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ			Envanter No: Y6-9
--	--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Çeşme-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Çeşme
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y6-9
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Çeşme
--------------------	--------------

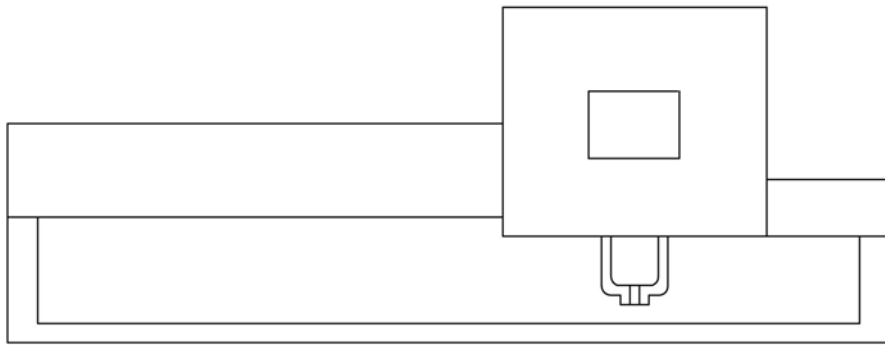
Yapı Bilgileri	<p>Yapı sağlam durumda olup, hala kullanılmaktadır. Olucak eski merkezde yer alan ve günümüzde cami ve imamevi olarak kullanılan, eski okul ve şapelin hemen yanında yer almaktadır. Çeşme orijinal durumunu korumakla birlikte, çatı örtüsü sonradan değiştirilerek ahşap üzeri sac kaplama yapılmıştır. Çeşmenin yanındaki orijinal su kanallarının üzeri daha sonradan kapatılmıştır. Çeşmenin suyu İmera Manastırı yakınındaki kaynaktan gelmektedir. Bu kaynaktan çıkan bol suyun yedi mahalleye, yedi kanaldan eşit şekilde dağıtılmış olduğu çevre sakinlerince belirtilmektedir. Orijinal su kanallarının bir kısmı halen sağlam durumda olup, kullanılmaktadır. Çeşmenin tümünde traverten düzgün kesme taş kullanılmıştır. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır. Üzerinde herhangi bir yazı kitabesi ya da bezeme bulunmamaktadır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y6-10
--	--	--------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	İmera-Nazirli Yol Üzeri
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Çeşme
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Yok
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Var
ÖRTÜ TÜRÜ	Yok	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

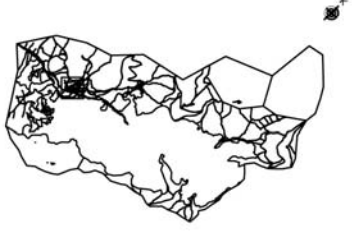
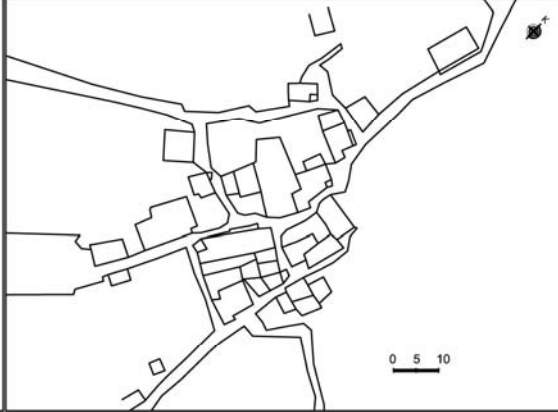
Yapı Envanter No	Y6-10
-------------------------	--------------

Yapının Adı	Yol Üzeri Çeşme
--------------------	------------------------

Yapı Bilgileri	<p>Çeşme, İmera- Nazirli yolu üzerinde olup günümüzde de kullanılmaktadır. Çeşmenin oluk kısmı orijinal, diğer kısımları ise devşirme malzeme kullanılarak yeniden inşa edilmiştir. Devşirme malzemenin kullanıldığı nitelikli örneklerdendir. Çeşmenin tümünde traverten düzgün kesme taş kullanılmıştır. Üzerinde herhangi bir yazı kitabesi ya da bezemeye rastlanmamıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YERLEŞİM ENVANTER FİŞİ	Envanter No: Y7
--	-----------------

İL	Gümüşhane	MODERN ADI	Olucak
İLÇE	Merkez	ESKİ ADI	İmera
KÖY	Olucak	ENLEM / BOYLAM	40°34'00"K-39°36'10"D
MEVKİİ	Nazirli-Köklü	RAKIM	2000

BÖLGE HARİTASI	YERLEŞİM HARİTASI
	

FOTOĞRAFLAR

Yerleşim Envanter No	Y7
-----------------------------	-----------

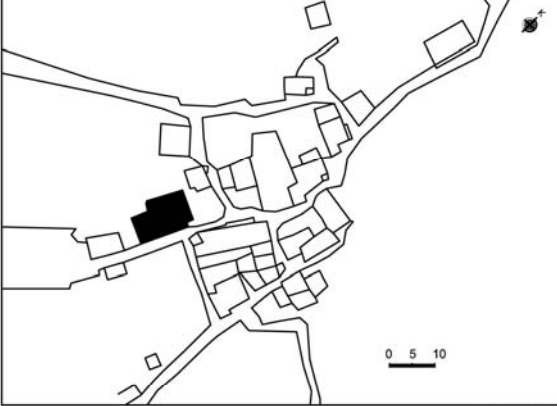

Yerleşimin Adı	İmera- Nazirli
-----------------------	-----------------------

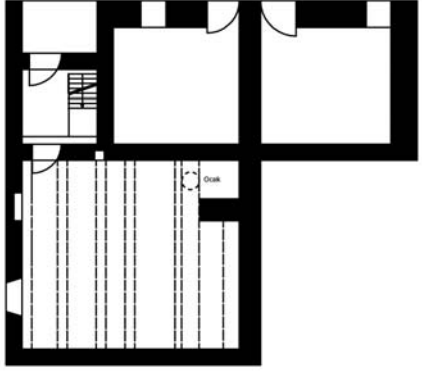
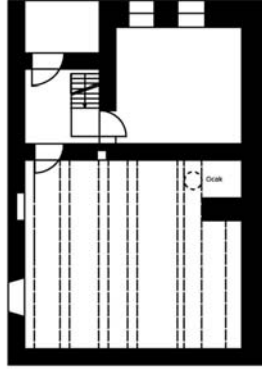
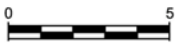
Yerleşim Bilgileri	<p>“İmera (Olucak)” olarak adlandırılan yerleşim alanı; Gümüşhane ili, Merkez ilçe, Olucak Köyü, Nazirli mahallesi, 1910- 2000 rakımları arasında yer almaktadır. İmera- Nazirli, günümüzdeki adıyla “Köklü” yaklaşık 2000 rakımında yer almaktadır. Yerleşiminde bir kısmının harap, bir kısmının orijinal hali bozulmakla beraber, özgün plan tipini koruyan pek çok yapı tespit edilmiştir. Yapıların genellikle doğal traverten taş, bazen çevredeki doğal taşlar kullanılarak yapıların yapılmış olduğu görülmektedir.</p> <p>Eğimli bir topoğrafik yapıda yer alması nedeniyle, yapıların bir kısmının kısmen toprağa gömülü olduğu, yamaca paralel olarak güney ve güneydoğuya yönelen bir yerleşim karakteri sergilemektedir.</p> <p>Yerleşiminde mevcut bir kitabesinin bulunmaması nedeniyle tarihçesi hakkında net bilgi verilememektedir. Ancak maden ocaklarının yoğun kullanımına bağlı olarak 17.yy’dan itibaren, yerleşimin var olduğu ve İmera’dan geçip Gümüşhane’ye geçen eski yolun buradan geçtiği yöre halkı tarafından söylenmektedir.</p>
---------------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ			Envanter No: Y7-1
--	--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Cevdet Nas Evi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Olucak-Köklü	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

	
ZEMİN KAT PLANI	1. KAT PLANI
	

Yapı Envanter No	Y7-1
-------------------------	-------------

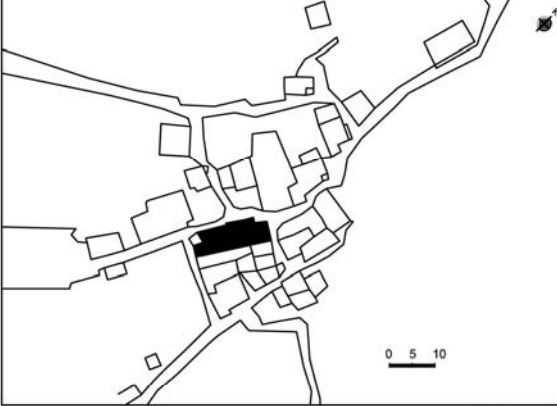

Yapının Adı	Cevdet Nas Evi
--------------------	-----------------------

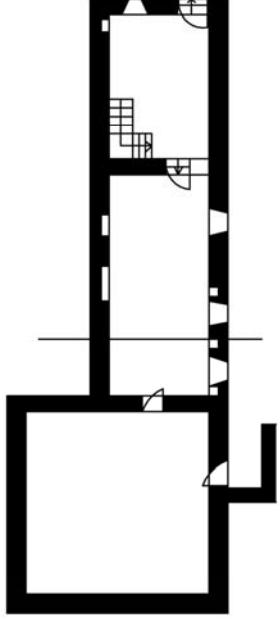
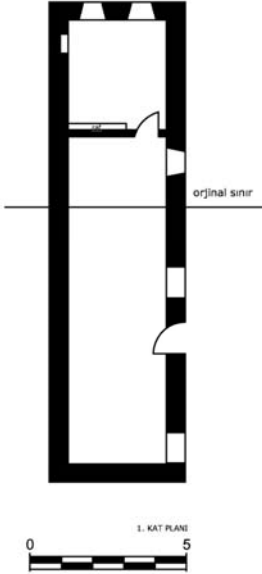
Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumakla birlikte, bazı eklemelerde yapılmıştır. İki katlı olan yapının özgün plan zemin katında ahır, samanlık ve aşhane kısmı yer almaktadır. Ahır ve samanlık kısmının kapı ve pencereleri güneydoğu yönüne bakmaktadır. Konut kısmının girişinde kısmen harap olmuş, yarı açık bir avlu yer almaktadır. Avludan, güneydoğu yönüne bakan dış kapıdan iç koridora geçilmektedir. Bu koridorda aşhanenin olduğu kısma geçiş ve üst kata çıkan merdiven bulunmaktadır. Aşhanenin tavan yüksekliği fazla olup, taş kemerlerle taşınmakta ve üstünde kat bulunmamaktadır. Aşhanede ocak ve duvar içerisine yerleştirilmiş dolap bulunmaktadır. Aşhanede bulunan tek pencere kuzeydoğu yönüne bakmaktadır. Bu kattan merdivenle çıkılan yarım kat yükseklikte, ahır kısmının üst katında bir yatak odası yer almaktadır. Yatak odası penceresi orijinalliğini korumaktadır. Bu katın, güneydoğu cephesi üzerinde iki küçük penceresi yer almaktadır. Mevcut çatı örtüsü kırma saç kaplamadır. Ancak bölgeye ait eski fotoğraflar, özgün çatının toprak dam olduğunu düşündürmektedir. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları yöre taşının kullanımıyla oluşturulmuştur. Kat aralarında pencere alt ve üst kısımlarında ahşap hatıl kullanılmıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ			Envanter No: Y7-2
--	--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Recai Nas Evi 1-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Olucak-Köklü	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

	
ZEMİN KAT PLANI	1. KAT PLANI

Yapı Envanter No	Y7-2
-------------------------	-------------

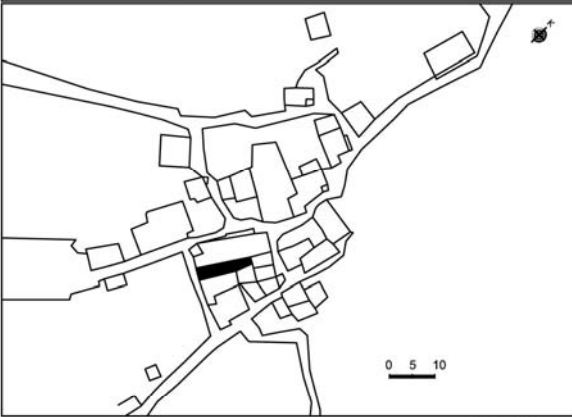

Yapının Adı	Recai Nas Evi- 1
--------------------	-------------------------

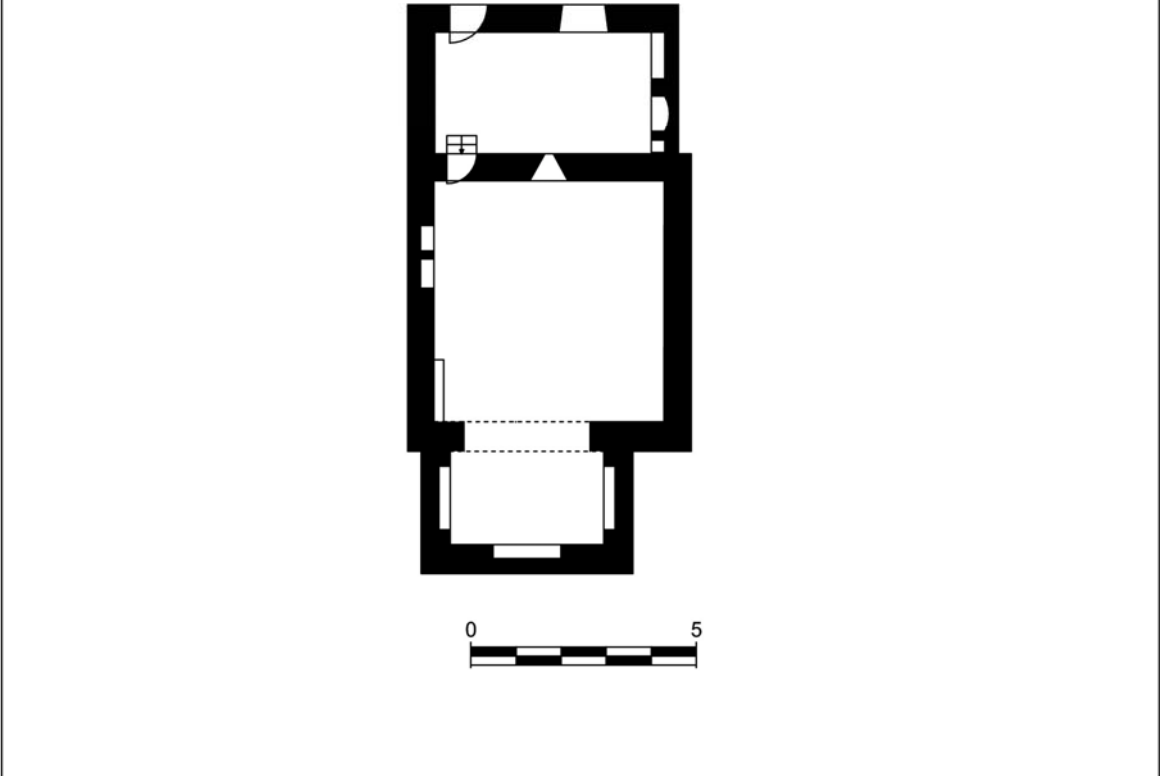
Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumakta, ancak kullanıcıların ihtiyaçlarına göre eklemelerde yapılmış bulunmaktadır. Yapının orijinal halinde zemin katta ahırlar ve aşhane yer almasına rağmen, mevcut durumunda ahırlar kullanılırken, aşhane kısmı samanlık olarak kullanılmaktadır. Birinci katla bağlantıyı içten sağlayan merdiven, orijinal halinde olup, bina içerisindeki işlevsel değişiklikten dolayı kullanılmamaktadır. Günümüzde birinci kata giriş, alt kattan bağımsız durumdadır. Zemin kattan merdivenin çıktığı hol kısmı eklemelerle genişletilerek, mutfak+ oturma kısmı şekline dönüştürülmüştür. Buradan güneybatıya bakan iki penceresi bulunan ve orijinalliğini koruyan yatak odasına geçilmektedir. Orijinal kapı ve pencereler güneybatıya bakarken, sonradan yapılan ekleme kapı ve pencereler kuzey batı yönüne bakmaktadır. Konutun mirasçıları tarafından paylaşılması sonucu, bir kısmının kullanıcılarının kendi kullanıma uygun şekle getirildiği, evin plan ve kullanımından anlaşılmaktadır. Mevcut çatı örtüsü kırma saç kaplamadır. Ancak bölgeye ait eski fotoğraflar, özgün çatının toprak dam olduğunu düşündürmektedir. Yapının bu biçimlenişiyile konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları yöre taşının birlikte estetik oranlarda kullanımıyla oluşturulmuştur. Konut bu biçimiyle, bazı kısımlarının yan evin bölünmesiyle oluşmuş izlenimini yaratmaktadır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ			Envanter No: Y7-3
--	--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Recai Nas Evi 2-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Olucak-Köklü	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

--

Yapı Envanter No	Y7-3
-------------------------	-------------

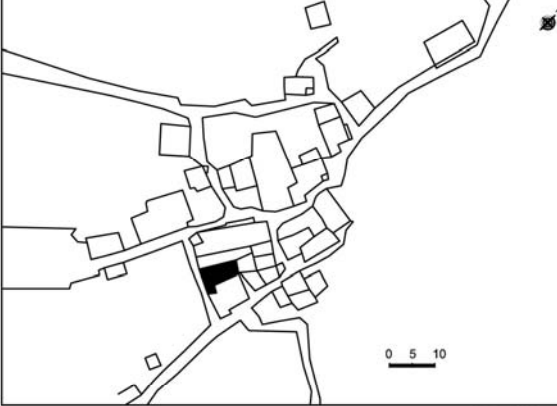

Yapının Adı	Recai Nas Evi-2
--------------------	------------------------

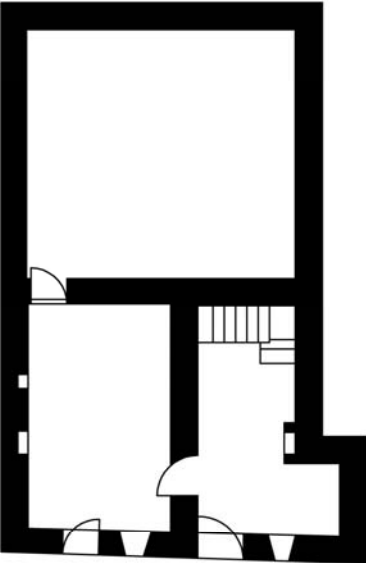
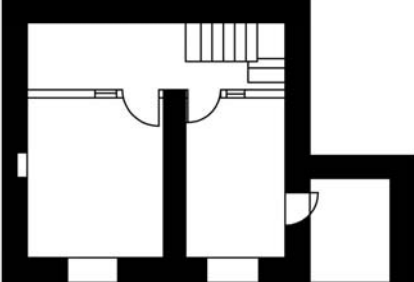

Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumakta olup, hiç bozulmayan, ekleme yapılmayan orjinal tek katlı bir yapı niteliğindedir. Muhtemelen hemen yanında olan, ancak içerisine girilemeyen yapının</p> <p>Kullanıcılar tarafından bölünmesi sonucu kalan kısmıdır. Sahipleri tarafından kiler ve hayvansal ürünlerin pişirildiği ocak olarak kullanılmaktadır. Yapının orijinal haliyle, hemen girişte ocak ve fırının yer aldığı giriş kısmı bulunmaktadır. Bu kısmın tek penceresi ve giriş kapısı güneybatı yönüne bakmaktadır. Bu kısımdan üç basamakla, içeri ev kısmına geçilmektedir. İçeri ev, kiler olarak kullanılan terekler, kemer nişle geçilen tandır kısmı ve kemerli nişler yer almaktadır. Bu kısmın üstü tütenekli örtü ile kapatılmış durumdadır. Bu ev yöredeki, içeriki ev şeklini hiç bozulmadan koruyan nadir evlerdendir. Günümüzde kiler ve depo olarak kullanılmaktadır. Mevcut çatı örtüsü kırma saç kaplamadır. Ancak bölgeye ait eski fotoğraflar, özgün çatının toprak dam olduğunu düşündürmektedir. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Yapının duvarları, yöredeki doğal taş ve üzerine toprak sıva yapılmasıyla oluşturulmuştur. Binanın dış kapısının önünde içeride kullanıldığı söylenen suluk bulunmaktadır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ			Envanter No: Y7-4
--	--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Yaşar Nas Evi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Olucak-Köklü	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

	
ZEMİN KAT PLANI	1. KAT PLANI
	

Yapı Envanter No	Y7-4
-------------------------	-------------

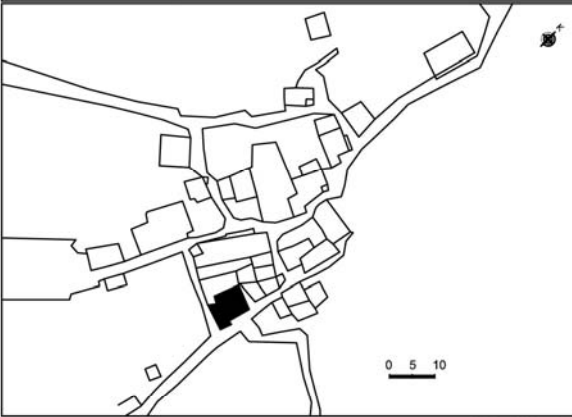

Yapının Adı	Yaşar Nas Evi-2
--------------------	------------------------

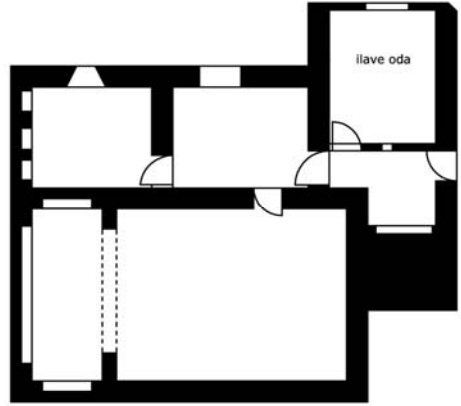
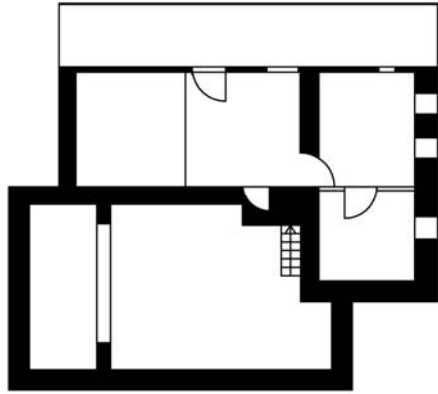

Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumaktadır. İki kattan oluşan yapının zemin katında ahır, samanlık ve üst kata çıkan merdivenin yer aldığı giriş holü yer almaktadır. Giriş holünün güneybatı cephesi üzerinde iki küçük mazgal pencere ile iki kapı yer almaktadır. Giriş kapısından girilen holde bir baca ve orijinal üç basamak taş, diğer basamakları ahşap olan merdiven yer almaktadır. Ahıra giriş holünden ve dışardan olmak üzere iki kapı bağlantısı vardır. Ahır kısmının içerisinde duvarda iki adet dolap vardır. Buradan samanlık olarak kullanılan ve çatıdan aydınlatılan diğer kısma geçilmektedir. Bu kısım zamanında ahır olarak kullanılıp, Erzurum yöresinde pasin örtü denilen, ahırların üzerinde kullanılan bir örtü şeklini andırmaktadır. Giriş holündeki merdivenle yapının üst katındaki koridora çıkılmaktadır. Koridordan iki odaya geçilmektedir, Odalarla koridor arasındaki kerpiç duvarlarda, aydınlatma amaçlı pencereler yer almaktadır. Odaların dış cepheye bakan pencereleri güneybatı yönünde olup, alt attaki pencerelere göre daha geniş tutulmuştur. Odalardan birisinde duvar içerisinde dolap yer almaktadır. Diğer odadan ön cepheye bakan, gömme balkona geçilmektedir. Bu yapı günümüzde pek kullanılmamakla birlikte, sağlam ve özgün durumda bulunan yapılardandır. Mevcut çatı örtüsü kırma ve üzeri saç kaplamadır. Ancak bölgeye ait eski fotoğraflar, özgün çatının toprak dam olduğunu düşündürmektedir. Yapının bu biçimlenişiyile konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları, kaba yonu traverten taş ile inşa edilmiştir. Kat aralarında ahşap hatıl kullanılmıştır. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ			Envanter No: Y7-5
--	--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Rafet Nas Evi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Olucak-Köklü	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

	
ZEMİN KAT	1.KAT
	

Yapı Envanter No	Y7-5
-------------------------	-------------

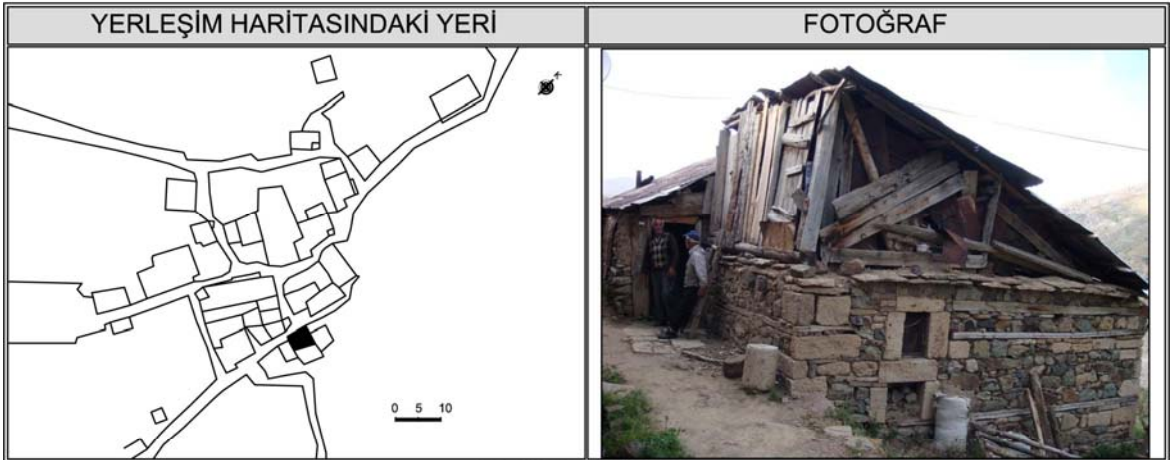
Yapının Adı	Rafet Nas Evi
--------------------	----------------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumakta, ancak kullanıcıları tarafından ilave ve değişiklikler yapılmış durumdadır. İki kattan oluşan yapının zemin katı cephesi güney yönüne bakmakta olup, buradan giriş holüne girilmektedir. Bu kısımda fırın yer almakta ve buradan sonradan ilave edilen odaya ve değiştirilerek mutfaka dönüştürülmüş odaya geçilmektedir. Bu kısımdan ise içeriki ev kısmına ve duvarda orijinal dolapların bulunduğu diğer bir odaya geçilmektedir. Bu odanın doğuya bakan bir mazgal penceresi vardır. İçeriki ev kısmı orijinal durumda olup, kiler ve kemerle geçilen tüteklığın bulunduğu kısım burada yer almaktadır. Bu kısmın üç tarafında kemerli niş şeklindeki dolaplar yer almaktadır. İçeriki ev kısmında üst kata çıkmak için kullanılan merdiven burada yer almakta idi. Ancak günümüzde yok edilmiş durumda olup, izleri ve üst kattaki kapı mevcuttur. Bu kısımdan üst kata bağlantı almamış durumdadır. Birinci kata giriş daha sonra dışardan yapılan merdivenle sağlanmaktadır. Orijinal planında bu kattan çıkılan merdivenle üst katın koridoruna çıkılmakta, buradan da odalara geçilmekteydi. Günümüzde koridor kısmı yandaki odayla birleştirilip, eklemeler yapılarak büyük bir mutfak haline getirilmiştir. Bu kata giriş bu mutfaktan yapılmaktadır. Mutfakın önüne koridor şeklinde bir teras balkonda eklenmiştir. Mutfak kısmından geçilen oda, orijinalliğini korumaktadır. Buradan da daha küçük bir odaya geçilmektedir. Bu odaların cepheleri güneye bakan toplam üç adet penceresi bulunmaktadır. Bu pencereler alt kat pencerelerine göre daha büyük ebatlardadır. Büyük oda sağlam durumda bulunmakta, ancak küçük oda çatıdan su aldığı için harap durumdadır. Bu yapı yazları kullanılmakta olup, sağlam ve özgün durumda sayılabilecek yapılarıdır. Mevcut çatı örtüsü kırma ve üzeri saç kaplamadır. Ancak bölgeye ait eski fotoğraflar, özgün çatının toprak dam olduğunu düşündürmektedir. Yapının bu biçimlenişyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları, kaba yonu traverten taş ile inşa edilmiştir ve üzerinde orijinal sıvası kısmen bulunmaktadır. Kat aralarında ahşap hatıl kullanılmıştır. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzemeye rastlanmamıştır.</p>
-----------------------	---

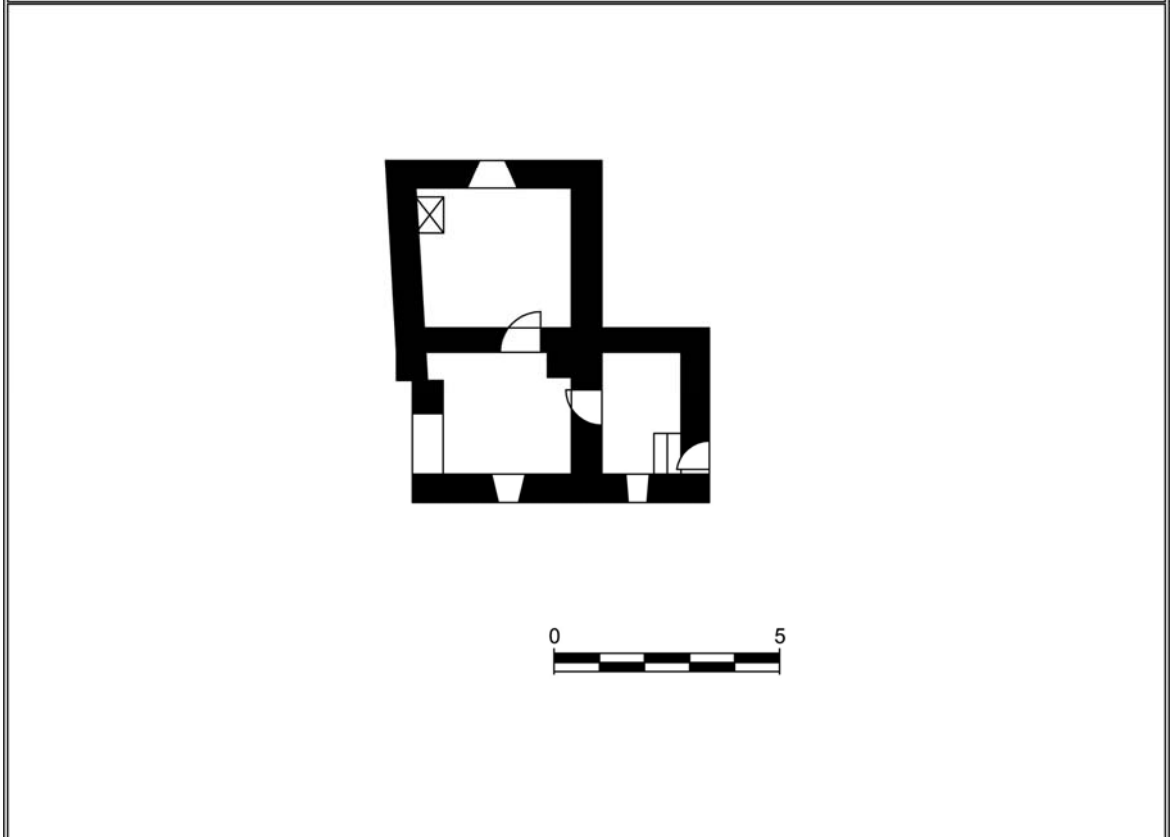
KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ	Envanter No: Y7-6
--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Ahmet Nas Evi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Konut
YERLEŞİM ADI	Olucak-Köklü	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

PLAN RÖLÖVESİ

Yapı Envanter No	Y7-6
-------------------------	-------------

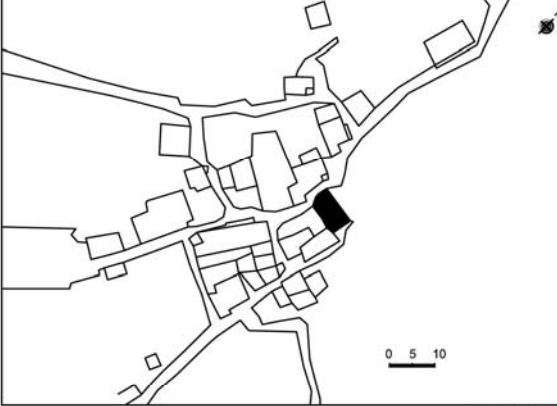

Yapının Adı	Ahmet Nas Evi
--------------------	----------------------

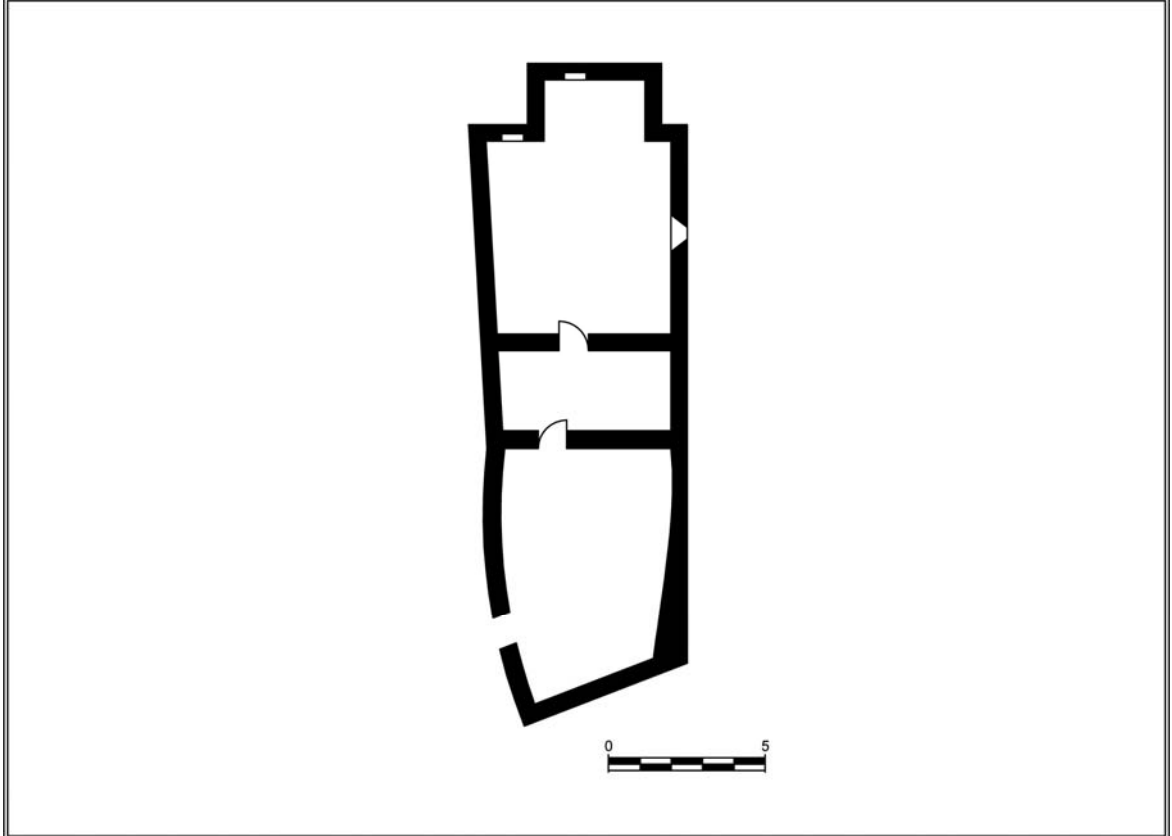
Yapı Bilgileri	<p>Yapı özgün durumunu korumakta olup, hiç bozulmayan, ekleme yapılmayan orijinal tek katlı bir yapı niteliğindedir. Yöre halkı buraya Nazir evi de demektedir. Osmanlı Döneminde görevlendirilen askeri görevli nazirin bu evde yaşadığı söylenmektedir. Mahallenin eski adı olan Nazirli' nin de, nazirin yaşadığı yer anlamında bu mahalleye ismini verdiği rivayet edilmektedir. Mevcut evin hemen karşısında günümüzde samanlık olarak kullanılan, ancak yöre halkı tarafından hapishane olarak kullanıldığı söylenen, bir yapının varlığı da bunu destekler niteliktedir. Hapishane içerisindeki malzemeler sökülüp, tahrip edilmiş durumda olduğundan günümüze ulaşamamıştır. Eve güney yönünden üç basamakla inilerek girilmektedir. Bu kısımda güneye bakan bir mazgal pencere mevcuttur. Bu giriş kısmında suluk bulunmaktadır. Buradan içerisinde ocağında bulunduğu, günümüzde mutfak olarak kullanılan kısma geçilmektedir. Mutfak kısmında güneye bakan bir mazgal pencere bulunmaktadır. Buradan yatak odası olarak kullanılan ve içerisinde orijinal dolap ve sedirin bulunduğu odaya geçilmektedir. Bu odanın tek penceresi kuzeye, vadinin bulunduğu manzara yönüne bakmaktadır. Mevcut çatı örtüsü kırma saç kaplamadır. Ancak bölgeye ait eski fotoğraflar, özgün çatının toprak dam olduğunu düşündürmektedir. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları yöre taşının kullanımıyla oluşturulmuştur. Kat aralarında pencere alt ve üst kısımlarında ahşap hatıl kullanılmıştır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ	Envanter No: Y7-7
--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Yusuf Nas Evi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Merek
YERLEŞİM ADI	Olucak-Köklü	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y7-7
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Yusuf Nas Evi
--------------------	----------------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapının orijinal halinin oldukça büyük konak tipinde olduğu mevcut izlerden belli olmaktadır. Günümüzde yapının bir kısmı oldukça harap durumda olup, bir kısmı ise samanlık olarak kullanılmaktadır. Samanlık olarak kullanılan kısmının taş yer döşemesi, duvarlardaki dolaplar ve pencereler orijinal durumda bulunmaktadır. Bu kısım girişinde bir de fırın bulunmakta, plan tipi ve donatılarından içeri ev olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Günümüzde binanın ortasından yol geçirildiği için, bu kısım dışındaki diğer kısımlar harap olmakla birlikte, duvarların kalın traverten taş örgü olduğu, giriş kapısının güney yönüne baktığı anlaşılmaktadır. Yapının Muhtemelen, ilk sahibinin zengin olduğu, kullanılan malzemeden ve evin büyüklüğünden anlaşılmaktadır. Bu kısmın üstü tütekli örtü ile kapatılmış durumdadır. Mevcut çatı örtüsü kırma saç kaplamadır. Ancak bölgeye ait eski fotoğraflar, özgün çatının toprak dam olduğunu düşündürmektedir. Yapının bu biçimlenişle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ			Envanter No: Y7-8
--	--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Şevket Nas Evi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Depo+ahır
YERLEŞİM ADI	Olucak-Köklü	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
PLAN RÖLÖVESİ	

<p style="text-align: center;">ZEMİN KAT PLANI</p>	<p style="text-align: center;">1.KAT PLANI</p>

Yapı Envanter No	Y7-8
-------------------------	-------------

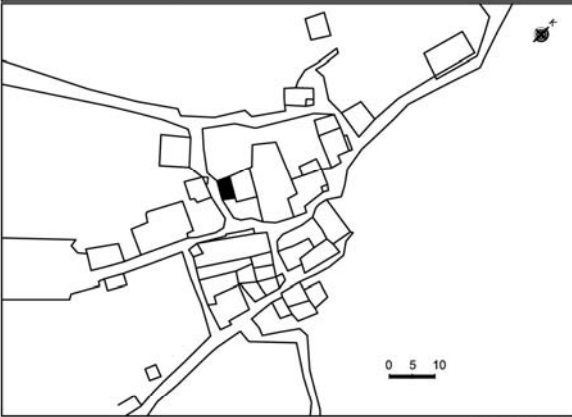

Yapının Adı	Şevket Nas Evi
--------------------	-----------------------

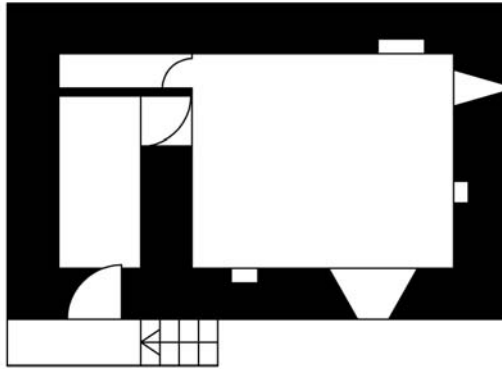
Yapı Bilgileri	<p>Yapı orijinal halini korumakta olup, yörede Müslüman nazır evi olarak da bilinmektedir. Günümüzde konut kısmı kullanılmayıp, ahır, samanlık ve içeriki ev (kiler) kısmı kullanılmaktadır. İki katlı olarak inşa edilmiş ve orijinal planında konut, ahır ve samanlık bir aradadır.. Yapının ön cephesi ve giriş kapıları doğuya bakmaktadır. Zemin katta iki kapıdan girilen giriş holü yer almakta ve kapılardan birisi hayvanların girişi için kullanılmakta ve içte iki kapı arasındaki duvarda, çeşme suluk ve üzerinde bir adet mazgal pencere yer almaktadır. Giriş avlusunun solunda iki ahşap kolonla ayrılmış bölümde evin ekmek fırını yer almaktadır. Fırının doğuya bakan duvar kısmında da bir adet mazgal pencere mevcuttur. Diğer giriş kapısının hemen yanında ise oturma ve misafir ağırlama odası olarak kullanılan bir oda yer almaktadır. Bu odada doğuya bakan iki adet mazgal pencere bulunmakta ve duvarlar içerisinde dolap nişleri bulunmaktadır. Oda duvarlarını çevreleyen sedirler bulunduğu ancak bu sedirlerin zamanla kaldırıldığı belirlenmiştir. Zemindeki oturma odasının arkasında bulunan ve giriş holünden üç basamakla çıkılan aşhane bulunmaktadır. Kiler olarak kullanılmaya devam edilen bu bölümün üzeri kırlangıç örtü sistemi ile kapatılmış olup, örtünün orta kısmı kurt ağzı ile kapatılmış açıklıkla sonlanmıştır. Aşhanenin güney kısmında bir kemerle ayrılan ve üzeri taş kubbe ile örtülü tandır evi bulunmaktadır. Bu kısım içeriki ev- tandirevi bağlantısının orijinal halde bulunduğu güzel örneklerden birisidir. Yer döşemesi topraktır. Giriş holünden girilen diğer bir kısım ise, fırının arkasında ve büyük bir ocak bulunan mutfak kısmıdır. Mutfak kısmından hayvanların yaşadığı ahıra ve samanlık kısmına geçilmektedir. Giriş holünden ahşap merdivenle çıkılan 1. kat kısmı oldukça harap durumda bulunmakla birlikte, Müslüman ev plan tipini donatılarını orijinal haliyle korumaktadır. Bu katta küçük bir koridor ve üç oda yer almaktadır. Merdivenin yanındaki ilk oda duvarında oda, merdiven ve koridor aydınlatmasını sağlamak amacıyla yapılmış, küçük yuvarlak bir aydınlatma penceresi mevcuttur. Bu odaların pencereleri daha büyük ve yine doğu yönüne bakmaktadır. Bu odalarda duvar içerisinde dolap nişler ve sedirler mevcuttur. Sedirlerin bir kısmı banyo yapılmaya müsait şekilde düzenlenmiştir. Koridorun sonundaki oda muhtemelen misafir odası olarak düzenlenmiş olup, aynı zamanda sokağa doğru çıkma yapmış durumdadır.</p> <p>Özgün çatısı toprak dam olan yapının mevcut çatı örtüsü kırma saç kaplamadır. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları yöre taşının kullanımıyla oluşturulmuştur. Kat aralarında pencere alt ve üst kısımlarında ahşap hatıl kullanılmıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y7-9
--	--	-------------------

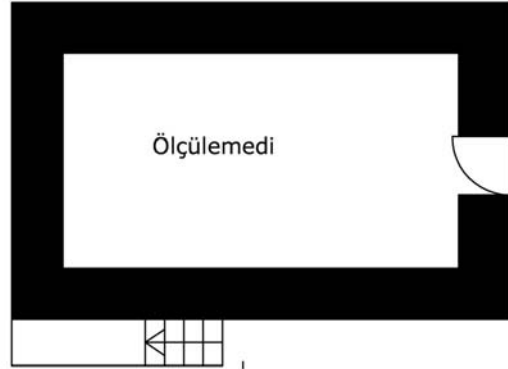
İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Köy konağı-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Misafir evi+ mescit
YERLEŞİM ADI	Olucak-Nazirli	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

1. KAT PLANI

ZEMİN KAT

Yapı Envanter No	Y7-9
-------------------------	-------------

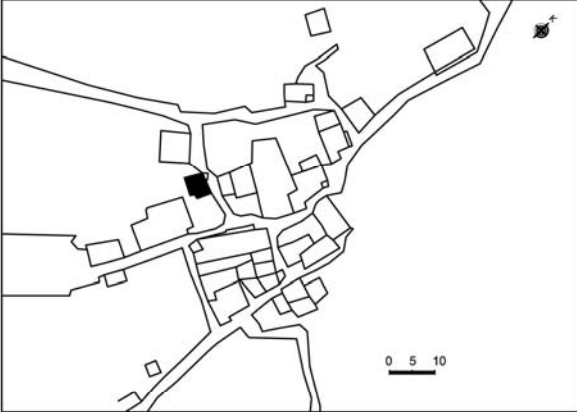

Yapının Adı	Köy Konağı ve Mescit
--------------------	-----------------------------

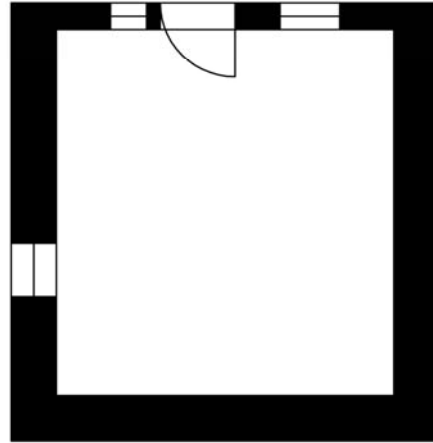
Yapı Bilgileri	<p>Yapının orijinal halini korumakta olup, katlar arası bağımsız iki katlı olarak inşa edilmiştir. Alt kat depo olarak kullanılıyor olup, giriş kapısı doğu yönüne bakmaktadır. Bu kat ölçülememiştir. Birinci kata giriş, güney yönünden beş basamakla olmaktadır. Girişten küçük bir hole, oradan da yakın bir zamana kadar mescit ve misafir evi olarak kullanılan odaya geçilmektedir. Bu odada duvar içerisinde orijinal dolap nişler bulunmaktadır. Odanın bir kısmında yatak vb. eşyaların ve odunların konulabileceği kapılı gömme dolap bulunmaktadır. Odada bulunan biri daha büyük iki mazgal pencerelerden birisi doğuya, diğeri ise güneye bakmaktadır.</p> <p>Mevcut çatı örtüsü kırma saç kaplamadır. Ancak bölgeye ait eski fotoğraflar, özgün çatının toprak dam olduğunu düşündürmektedir. Yapının bu biçimlenişiyle konut olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları yöre taşının kullanımıyla oluşturulmuştur. Kat aralarında pencere alt ve üst kısımlarında ahşap hatıl kullanılmıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No: Y7-10
--	--	--------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Demirci-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Dükkan
YERLEŞİM ADI	Olucak-Nazirli	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	2	ÖRTÜ MALZEMESİ	Saç
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap, toprak	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Kırma çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y7-10
-------------------------	--------------

Yapının Adı	Demirci Dükkanı
--------------------	------------------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapının orijinal halini korumakta olup, tek katlı olarak inşa edilmiş olup, Yakın bir zamana kadar kullanılmıştır. Demircilik yapmak için kullanılan tüm aletler, günümüzde sağlam şekilde dükkân içerisinde bulunmaktadır. Yapının doğuya bakan duvarı 12 cm.'lik karkas duvar olup, diğer duvarları kalın taş duvarlar şeklindedir. Yörede demircilik yapıldığının özgün bir göstergesi olan bu dükkânın bir an önce koruma altına alınması gerekmektedir. Köşelerde düzgün traverten kesme taş kullanılan yapının ara dolguları yöre taşının kullanımıyla oluşturulmuştur.</p>
-----------------------	--

Yerleşim Envanter No	Y8
-----------------------------	-----------

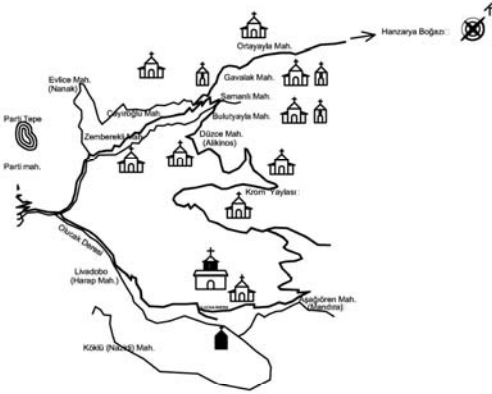

Yerleşimin Adı	Dini Yapılar
-----------------------	---------------------

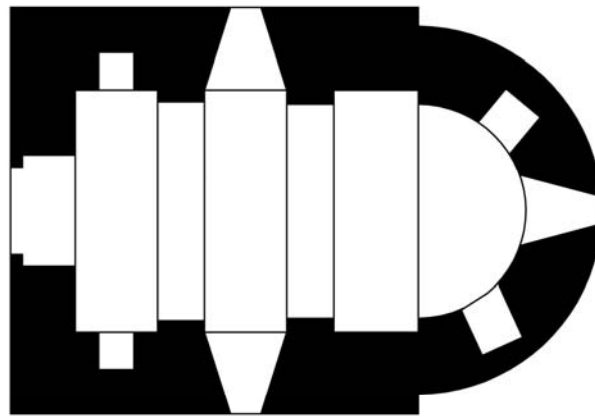
Yerleşim Bilgileri	<p>Vadideki kiliselerin dikkat çeken özelliklerinden biri vadideki konumlarıdır. Bu yapılar manastır olmamalarına rağmen, yerleşim birimleri dışında inşa edilmişler ve büyük çoğunluğu vadi içersinden geçen yolu görebilecek ve sarp, kayalık alanlara kurulmuşlardır.</p> <p>Kurum Vadisi Kiliselerinin üzerinde bulunan kitabelerinin bir kısmı yerinden sökülmüş, bir kısmı ise okunamayacak kadar tahrip edilmiş durumdadır. Bu kiliseler arasında İmera ve Gavalak kilisesinin kitabesi tahrip edilmiş olmasına rağmen, yapım tarihleri okunabilir durumdadır. Vadideki kiliselerin plan, malzeme, süsleme yönünden benzerlik göstermesi ve mevcut kitabelerdeki yapım tarihlerinden yapıların 19.yüzyılın ikinci yarısından sonra, yoğun bir yapılaşma çalışmalarının sonucunda yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Gümüşhane ve çevresindeki 19.yüzyıl kiliseleri, ucuz ve kısa sürede yapılan taşlarla örülerek basit bir taş işçiliği gösterirken, dış mimarideki bu eksiklik iç mimaride freskolarla kapatılmaya çalışılmıştır.</p> <p>Tanzimat-İslahat Fermanı gibi reformlardan sonra, 19.yy.'ın ortalarından başlayarak 1908'e kadar olan yıllarda, Rum cemaati en parlak dönemini yaşamıştır. Rumlar bu dönemde, çok geniş ve etkili bir kültür ve eğitim gelişmesi sergilemişlerdir. Bu dönemde kilise inşaa etme yasağı da kalkmıştır. Bu vesile ile yapılaşmaya büyük hız kazandırılmıştır. Bölgedeki mevcut kiliseler, Rumların hızlı ve propaganda amaçlı faaliyetleri içerisinde bir yapılaşma ile gerçekleştirilmişliğin izlerini taşımaktadırlar. Kiliselerin; plan, mimari, süsleme ve malzeme bakımından gösterdiği benzerlik, bunların belirli bir usta grubu tarafından kısa bir zaman dilimi içerisinde inşa edilmiş olabileceğini göstermektedir.</p>
---------------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y8-1	
--	--	------------------	--

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Suvaklı -1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Şapel
YERLEŞİM ADI	Olucak-İmera	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Tüf plaka (bileyi)
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğal taş, ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y8-1
------------------	------

Yapının Adı	Suvaklı Şapeli
-------------	----------------

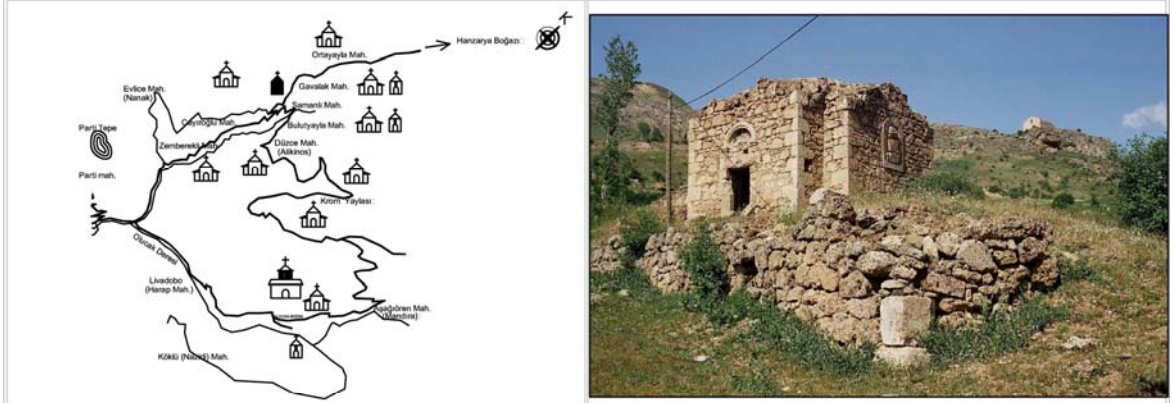
Yapı Bilgileri	<p>Suvaklı şapeli, Olucak Köy merkezinin 1 km doğusunda ve günümüzde harabe halde bulunan Suvaklı Mahallesi'nin alt kısmında, batıdaki kuru dere yamacı üzerinde yer almaktadır. Pencere ve kapı söveleriyle, duvarlarının kesişme noktalarında düzgün yonu/kesme traverten taşı kullanılan yapıda ara duvarlar çevreden toplanan doğal taşlarla (moloz) örülmüştür. Şapel (tek mekânlı kilise) doğu-batı yönünde inşa edilmiştir. Yapı dört sütunce ve iki adet beşik tonoz kemerle taşınmaktadır. Batı giriş kapısı üstü, doğu apsis üzerinde ve kuzey- güney cephelerinde sütünceler arasında farklı boyutlarda birer mazgal pencere bulunmaktadır. giriş ve apsisin her iki tarafında nişler bulunmaktadır. İç duvar sıvalarının tümüyle döküldüğü şapelde, herhangi bir boyama ve fresko kalıntısına rastlanmamıştır. Şapelin üzerindeki kırma çatı, günümüzde çökmüş durumdadır. İçten ve dıştan yarım daire formlu apsis çıkıntısı tahrip olmuş, duvarlarda yer yer bozulmalar oluşmuş durumdadır.</p> <p>Yapım kitabesi bulunmayan şapelin, muhtemelen 19.yüzyıl başlarında yapıldığı düşünülmektedir.</p>
----------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ			Envanter No:Y8-2
--	--	--	------------------

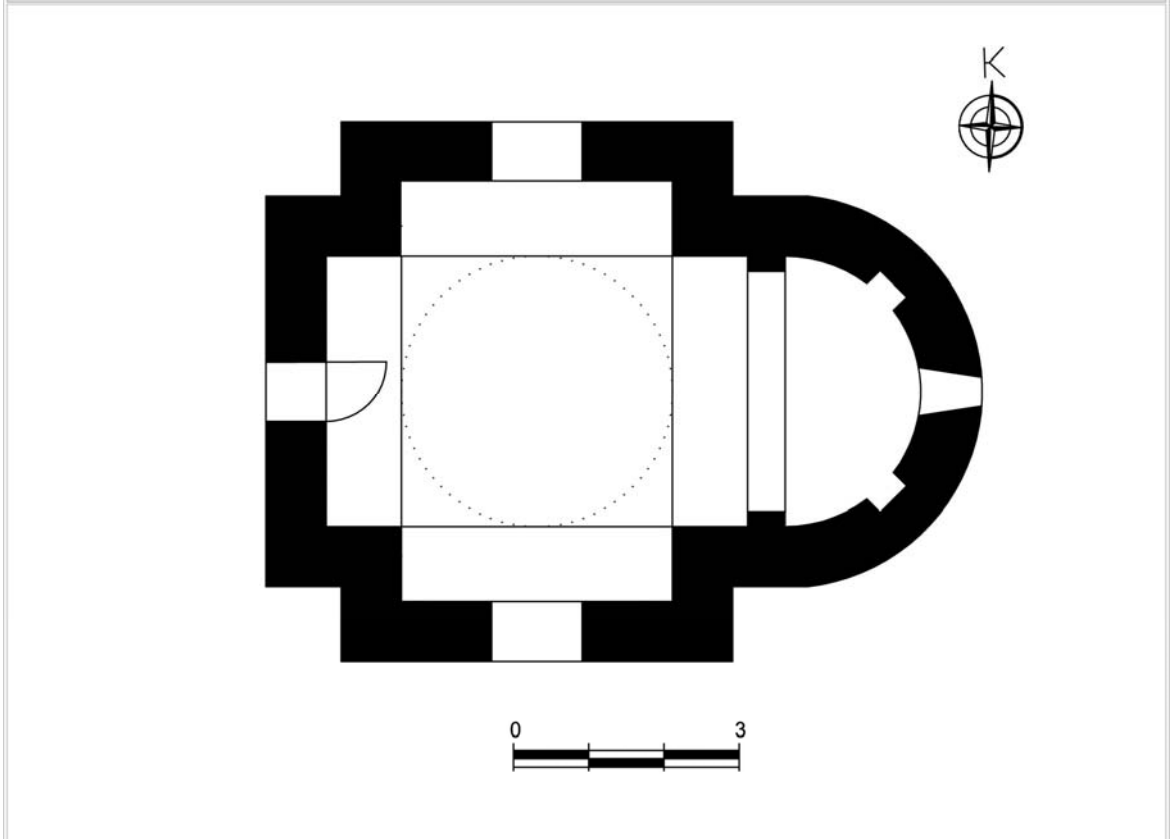
İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Kubbeli küçük kilise-1903
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Kilise
YERLEŞİM ADI	Yağıldere-Ortayayla Mah.	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Tüf plaka (bileyi)
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğal taş, ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün/harap

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
------------------------------------	-----------------

PLAN RÖLÖVESİ

Yapı Envanter No	Y8-2
------------------	------

Yapının Adı	Kubbeli Küçük Kilise (Metamorfoz kilisesi)
-------------	--

Yapı Bilgileri	<p>Kubbeli kilise, Gavalak 4 üstü ile Ortayayla mh. alt kısmı arasında bulunmaktadır. Sinclair (1989) kilisenin 1903 yılında aile mezarlığı ile birlikte inşa edildiğini bildirmektedir.. Yöreye ait eski 1910 yılına ait fotoğraflardan kilisenin önünde anıtsal aile mezarı ve üst kısmında ki okul binası görülmektedir. Okul yanında öğrencilerin ibadeti ve dini eğitimi için kilise yapılması bölgede var olan bir uygulama olup İmera Merkez'de bulunan okulda da bir kilise bulunmaktadır. Yapıda kapı, pencere, kemer, kubbe ve taşıyıcı kısımlar traverten düzgün kesme taştan yapılmış, ara dolguda moloz taş kullanılmıştır. Tek mekânlı ,haç planlı ve kubbeli yapı, bölgedeki en küçük boyutlara sahip kubbeli kilisedir. Batı doğu eksenli olan kilisenin giriş batıdan olup, doğudaki apsis tektir. Mevcut apsis içten yarım daire ve dıştan beşgen şeklinde inşa edilmiş olmasına rağmen, mevcut izlerden daha önce var olan bir yapıya sonradan bu şeklin verilmiş olduğu izlenimi vermektedir. Apsiste mazgal (şevli) bir pencere yer alırken, kuzey ve güney cephelerinde ise daha geniş dikdörtgen, üst kısmı kemerli pencereler yer almaktadır. Ayrıca apsis kısmında duvara oyulmuş dini ayinlerde kullanılan iki niş mevcuttur. Girişteki lento ve söveler işlenerek, girişe haç şekli verilmiştir.</p> <p>Yapı içerisinde, tahrip edilmiş durumda bulunan fresko tarzında bezeme izleri bulunmaktadır. Aynı şekilde kemerlere sıva ve bezemelerle mermer görünümü verilmiş ve hâkim renk olarak mavi kullanılmıştır</p> <p>Yapı üzerindeki kubbe ve apsis üzeri yıkılmış durumda olup, yapının içi altın arayıcıları tarafından tahrip edilmiş durumdadır. Giriş kapısının hemen üzerinde, boş bir kitabelik bulunmakla birlikte, kitabesinin yabancı ziyaretçiler tarafından alınmış 80 li yıllarda alındığı yöre halkı tarafından bildirilmektedir. Andreadis (1999) tarafından kilise yanındaki okulda 1830'da eğitime başlanmış olduğu dolayısı ile iliseninde ilk olarak aynı dönemlerde inşa edildiği düşünülmektedir.</p>
----------------	---

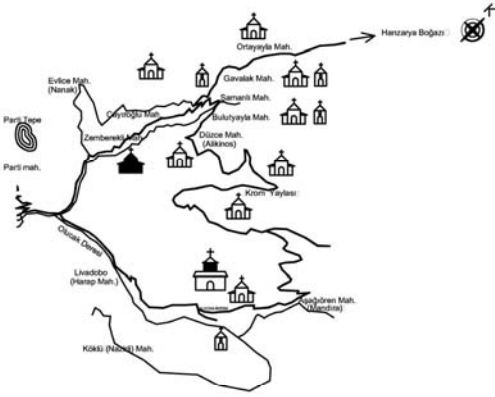
KURUM VADİSİ
YAPI ENVANTER FİŞİ

Envanter No:Y8-3

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Zembekli -1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Kilise
YERLEŞİM ADI	Yağıldere-Zembekli mh.	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1+galeri katı	ÖRTÜ MALZEMESİ	Tüf plaka (bileyi)
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Var
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğal taş, ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

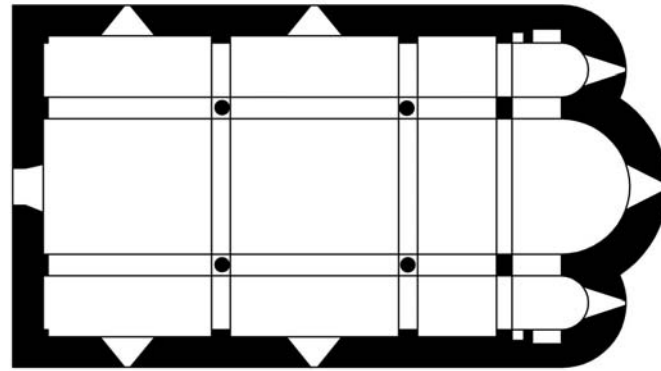
YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ

FOTOĞRAF

PLAN RÖLÖVESİ

Yapı Envanter No	Y8-3
------------------	------

Yapının Adı	Zemberekli Kilisesi
-------------	---------------------

Yapı Bilgileri	<p>Zemberekli kilisesi, Kurum Vadisi girişinin 2m. doğusunda, kayalık bir alan üzerine kurulmuştur. Pencere ve kapı söveleriyle, duvarlarının kesişme noktalarında düzgün yonu/kesme traverten taşı kullanılan yapıda ara duvarlar çevreden toplanan doğal taşlarla (moloz) örülmüştür. Üç nefli, bazilikal plan şemasında inşa edilen kilisenin orta nefi yan neflerden daha geniş ve yüksek tutulmuştur. Batı cephesinde giriş, Doğu cephesinde ise yarım daire biçimli apsisler vardır. Girişin üstünde bir galeri katı bulunduğu ilişkin izler vardır. Kilise genel olarak dışa kapalı bir görünüme sahip olup, kuzey ve güneydeki ikişer, apsislerdeki birer adet mazgal(şevli) pencere ile mekân aydınlatılmaya çalışılmıştır. Yapının kapı ve pencere söveleri ile taşıyıcıları düzgün traverten taştan yapılmış olup, ara bölmeler moloz taştan inşa edilmiştir.</p> <p>Kilisenin üst örtüsü ve taşıyıcıları tamamen yıkılmış durumdadır. Ancak mevcut izlerden ve bölgedeki yaygın kilise plan şemalarından, içten beşik tonoz, dıştan ise kırma çatı ile kapatılmış olabileceği düşünülmektedir. Apsis duvarları, beden duvarları seviyesine kadar ulaşmamaktadır. Bu mekânın tonoz örtüsü üzerinde bulunması gereken taş plaka kaplamalar sonradan sökülüştür.</p> <p>Zemberekli Kilisesi, vadi içerisinde günümüze ulaşabilmiş kiliseler arasında, giriş kapısının çevresinde taş süslemesi en yoğun olarak görülen yapıdır. Yapım kitabesi bulunmayan kilisenin, muhtemelen 19.yüzyıl başlarında yapıldığı düşünülmektedir.</p>
----------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y8-4	
--	--	------------------	--

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Gavalak 1-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Kilise
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere Bulutyayla	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Toprak
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Var
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğal taş, ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y8-4
-------------------------	-------------

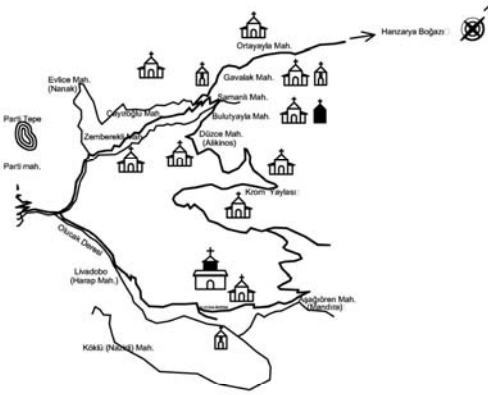

Yapının Adı	Gavalak Yeraltı Kilisesi
--------------------	---------------------------------

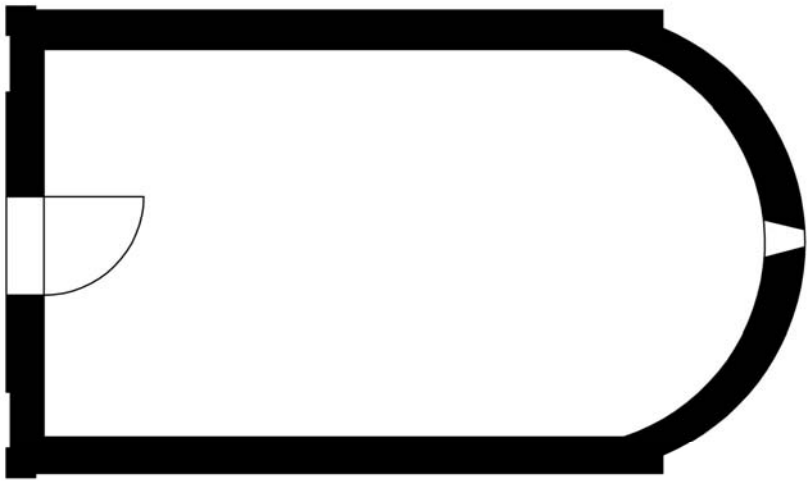

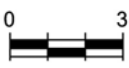
Yapı Bilgileri	<p>Gavalak 1 kilisesi, Gavalak 1 olarak adlandırılan yerleşim yerinin 2 m. doğusunda, kayalık bir alan üzerinde bulunmaktadır. Yapı harap durumda bulunmakla beraber, malzeme ve plan şekli hakkında bilgi verebilecek düzeydedir. Tek nefli, bazilikal plan şemasında inşa edilen, dışardan girişi ve kendisi hemen görülemeyecek biçimde yapılmıştır. Batı cephesinde giriş, doğu cephesinde ise yarım daire biçimli apsisi vardır. Giriş kısmı dağ kısmı yönünde, basamakla inilen ve giriş kısmı bulunan, muhtemelen gizli ve toplu ibadet yapılan yer olduğu sanılmaktadır. Mevcut izlerden ve bölgedeki yaygın kilise plan şemalarından, içten beşik tonoz, dıştan ise beşik çatı ile kapatılmış olabileceği düşünülmektedir.</p> <p>Kilisenin üst örtüsü ve taşıyıcıları tamamen yıkılmış durumdadır. Bu mekânın tonoz örtüsü üzerinde bulunması gereken taş plaka kaplamalar sonradan sökülmüştür.</p> <p>Yapım kitabesi bulunmayan şapelin, muhtemelen 18. başlarında veya daha önceden yapıldığı düşünülmektedir.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ			Envanter No:Y8-5
--	--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Şamanlı -1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Şapel
YERLEŞİM ADI	Bulutayla-Şamanlı	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Tüf plaka (bileyi)
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün- harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y8-5
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Şamanlı Şapeli
--------------------	-----------------------

Yapı Bilgileri	<p>Şamanlı şapeli, Şamanlı mahallesi yerleşim yeri yakınlarındadır. Şapel (tek mekânlı kilise) doğu- batı yönünde inşa edilmiştir. Yapının mevcut durumundan cephe, iç mekan ve bezeme unsurları ile ilgili bilgi edinmemektedir. Mevcut yapının yerine ahşap bir samanlık yapılmıştır. Yapı harap durumda bulunmakla beraber, malzeme ve plan şekli hakkında bilgi verebilecek düzeydedir. Kilisenin üst örtüsü ve taşıyıcıları tamamen yıkılmış durumdadır. Mevcut izlerden ve bölgedeki yaygın kilise plan şemalarından, içten beşik tonoz, dıştan ise beşik çatı ile kapatılmış olabileceği düşünülmektedir. Yapım kitabesi bulunmayan şapelin, muhtemelen 19.yüzyıl başlarında yapıldığı düşünülmektedir.</p>
-----------------------	--

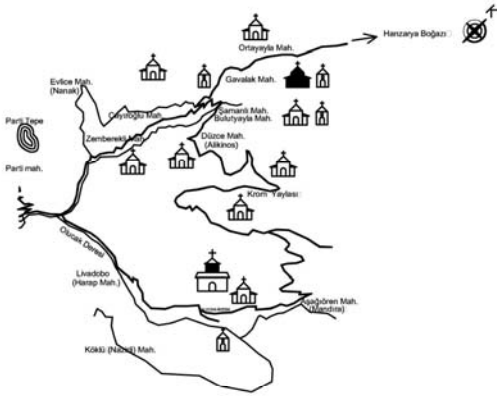
KURUM VADİSİ
YAPI ENVANTER FİŞİ

Envanter No:Y8-6

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Gavalak Büyük Kilise-1845
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Kilise
YERLEŞİM ADI	Yağlıdere-Bulutayla	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1+Galeri	ÖRTÜ MALZEMESİ	Tüf plaka (bileyi)
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Var
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Var
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

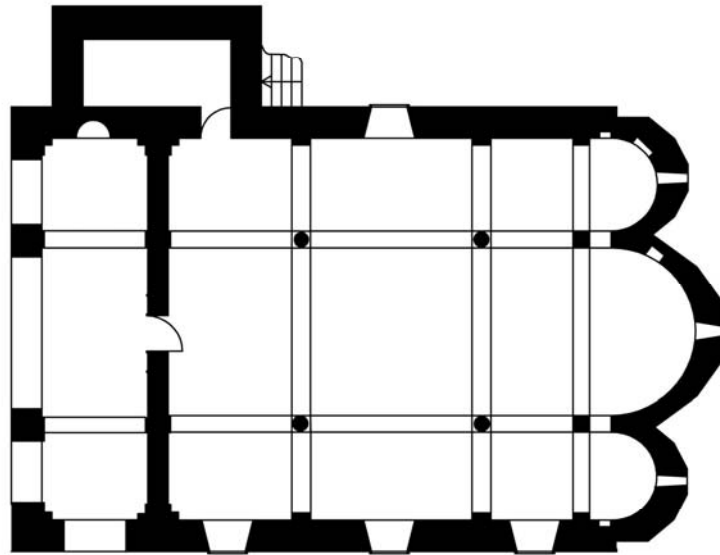
YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ

FOTOĞRAF

PLAN RÖLÖVESİ

Yapı Envanter No	Y8-6
-------------------------	-------------

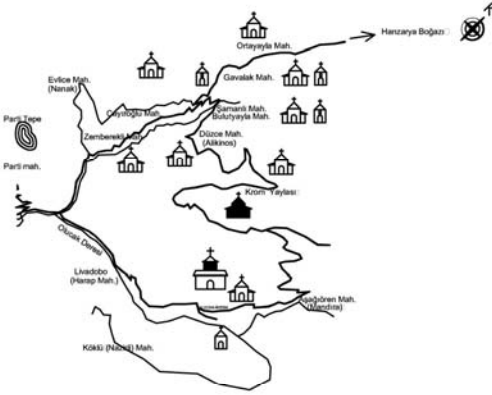

Yapının Adı	Gavalak Büyük Kilise
--------------------	-----------------------------

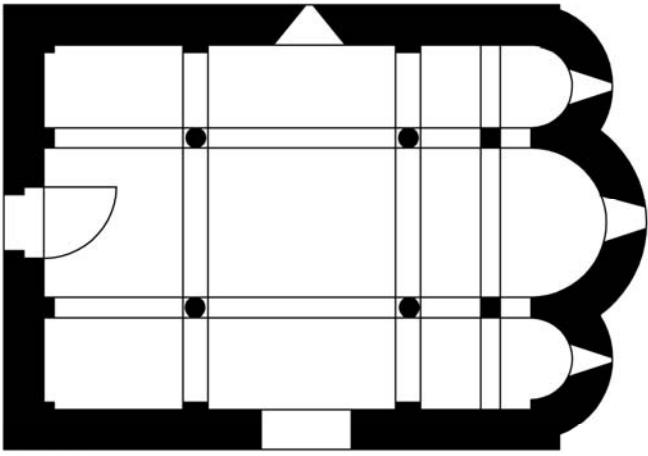

Yapı Bilgileri	<p>Kilise Alikinos Dağı'nın eteklerinde Gavalak mevkiinde bulunmaktadır. Pencere ve kapı söveleriyle, duvarlarının kesişme noktalarında düzgün yonu/kesme traverten taşı kullanılan yapı traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır. Üç nefli, kubbeli bazilikal plan şemasında inşa edilen kilisenin orta nefi yan neflerden daha geniş ve yüksek tutulmuştur. . Kiliseye giriş batı yönünden olmaktadır. Yapı girişinin batı yönünde ayrıca dört kolonla üç bölüme ayrılmış ve iki katlı olarak düzenlenmiş bir Narteks bulunmaktadır. Bu narteks sağlam durumda bulunan kilise yapılarından yalnızca bu kilisede mevcuttur. Narteksin ön kısmı ve yanları yuvarlak kemerlerle dışa açılmıştır. Yapı batı-doğu yönlendirmesine göre yapılmıştır. Kilisenin kuzey cephesinde bir, güney cephesinde ise üç dikdörtgen ve batı cephesinde bir pencere bulunmaktadır. Ayrıca apsislerde birer adet mazgal pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinde bulunan üç apsis kısmı dışa taşkın olarak yapılmış olup, içte yuvarlak bir plan görüntüsü verirken, dışta beş köşeli şekilde yapılmıştır. Bu apsislerden birisi bugün yıkılmış durumda bulunmaktadır. Apsislerin içerisine duvara yine dini öğelerin konulacağı nişler yapılmıştır. Yapı özellikle altın arayıcıları tarafından tahrip edilmiş olmakla birlikte, üst örtünün tahrip edildiği 2005 yılı fotoğraflardan çatı örtüsünün beşik tonoz kırma çatı olduğu anlaşılmaktadır. Giriş cephesinde harap durumda bulunan kitabeden 1845 tarihinde yapıldığı anlaşılmaktadır.</p>
-----------------------	--

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y8-7	
--	--	------------------	--

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Sarioğlu-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Kilise
YERLEŞİM ADI	Sarioğlu Mevkii	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Tüf plaka (bileyi)
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğal taş, ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

	
--	--

Yapı Envanter No	Y8-7
-------------------------	-------------

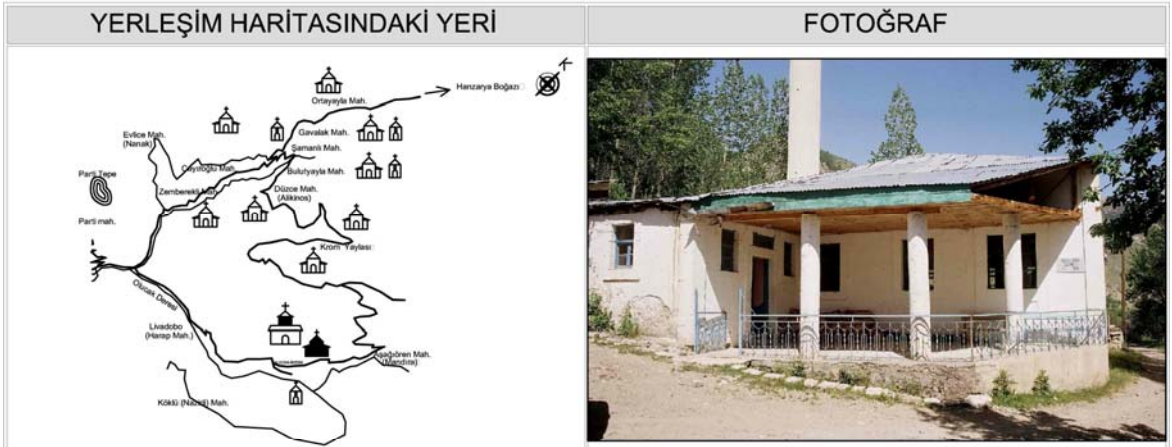
Yapının Adı	Sarioğlu Kilisesi
--------------------	--------------------------

Yapı Bilgileri	<p>Sarioğlu (Sarandon, Şarlı) kilisesi, Krom Yaylası Sarioğlu mevkiinde bulunmaktadır. Pencere ve kapı söveleriyle, duvarlarının kesişme noktalarında düzgün yonu/kesme tuf, traverten ve kireç taşı kullanılan yapının duvarları aynı taş malzemeler kullanılarak inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanımı tespit edilmemiştir. Üç nefli, bazilikal planlı olarak inşa edilen kilisenin orta nefi yan neflerden daha geniş ve yüksek tutulmuştur. . Kiliseye giriş batı yönünden olmaktadır.</p> <p>Yapı batı-doğu yönlendirmesine göre yapılmıştır. Kilisenin kuzey cephesinde bir, güney cephesinde ise üç ve dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Ayrıca batı cephesinde ve doğu cephede apsislerin üzerinde birer küçük haç fomlu pencere, apsislerde ise orta apsiste yüksek ve geniş yan neflerde ise birer adet mazgal pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinde bulunan üç apsis diğer kiliselere göre daha basık olup, apsisler dışa taşkın olarak yapılmış olup, içte yuvarlak bir planda inşa edilmiştir.</p> <p>Orta yayla kilisesi, Gavalak- Orta yayla mevkiinde traverten kayalıklar üzerindeki en yüksek tepede bulunmaktadır. Pencere ve kapı söveleriyle, duvarlarının kesişme noktalarında düzgün yonu/kesme traverten taşı kullanılan yapı traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır. Ortayayla kilisesi üç nefli, kubbeli bazilikal plan Şemasında inşa edilmiştir. Kiliseye giriş güney yönünden olmaktadır. Yapı batı-doğu yönlendirmesine göre yapılmış olup, doğu cephesinde yarım daire biçimli apsisler vardır. Kilisenin batı cephesinde bir, güney cephesinde ise üç dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Ayrıca apsis kısmında birer adet mazgal pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinde bulunan üç apsis kısmı dışa taşkın olarak yapılmış olup, içte ve dışta yuvarlak bir plan görüntüsü verecek Şekilde yapılmıştır. Apsislerin içerisine duvara yine dini öğelerin konulacağı nişler yapılmıştır. Yapı özellikle altın arayıcıları tarafından tahrip edilmiş olmakla birlikte, gerek eski fotoğraflardan gerekse yapı izlerinden çatı örtüsünün beşik tonoz kırma çatı olduğu anlaşılmaktadır. Giriş cephesinde kitabe bulunmamaktadır.</p>
-----------------------	---

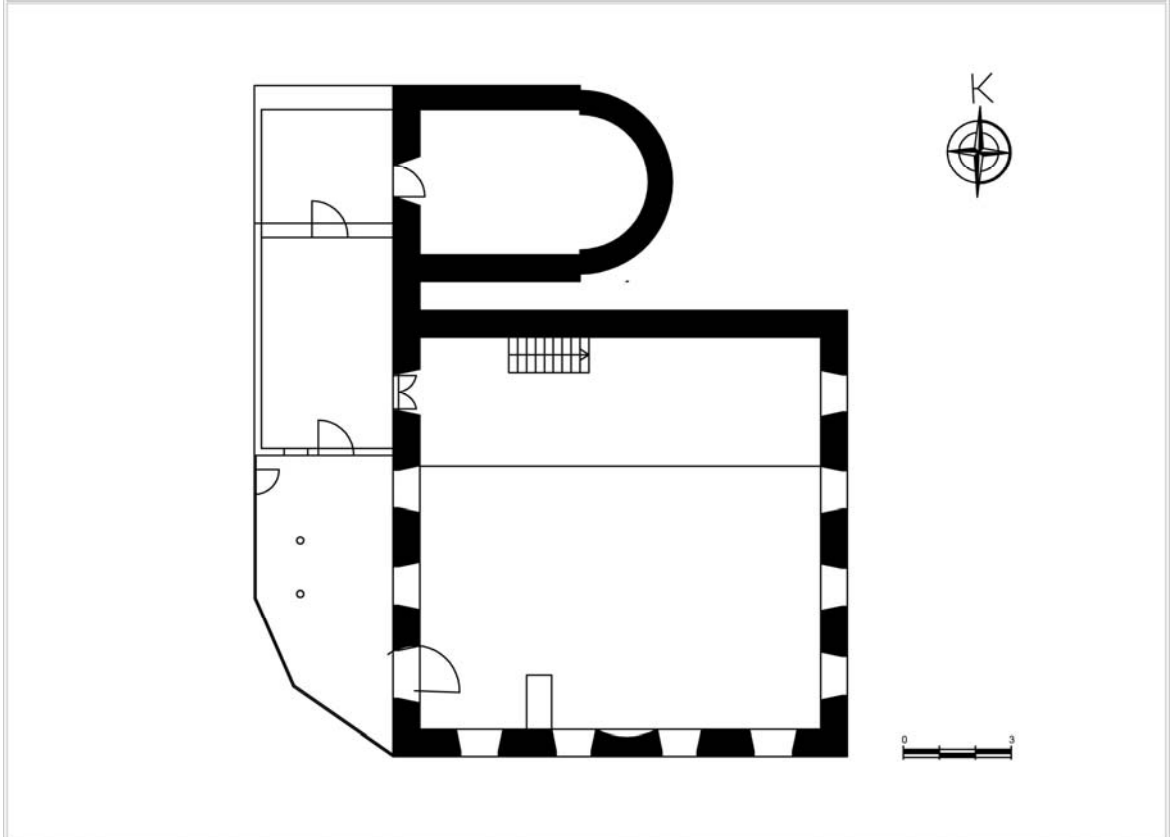
KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ		Envanter No:Y8-8
--	--	------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	İmera Camisi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Okul+şapel
YERLEŞİM ADI	Olucak-İmera	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	1+galeri	ÖRTÜ MALZEMESİ	Tüf plaka (bileyi)
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Var(avlu sütunları)
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

PLAN RÖLÖVESİ

Yapı Envanter No	Y8-8
------------------	------

Yapının Adı	İmera Camisi (Okul ve Şapel)
-------------	-------------------------------

Yapı Bilgileri	<p>Yapı, İmera (Olucak) merkezde bulunmaktadır. Pencere ve kapı söveleriyle, duvarlarının kesişme noktalarında düzgün yonu/kesme traverten taşı kullanılan yapı, traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamakla birlikte, giriş avlusunda bulunan sütunların başka bir yapıdan alındığı malzeme farklılığından ve yöre halkının söylemlerinden anlaşılmaktadır. Zamanında okul, yanında küçük bir şapel olarak yapılan yapı, günümüzde cami olarak kullanıldığı için içte kullanıma göre değiştirilmiş durumdadır. Okul kısmı camiye dönüştürülmüş, giriş kapısının yeri değiştirilmiş olmakla beraber malzeme ve önceki planlama hakkında bilgi verici niteliktedir. Daha önce şapel olarak kullanılan ve binaya bitişik olan kısım ise, altın arayıcıları tarafından tahrip edilmiş olup, harap durumdadır. Ancak tek mekânlı bir şapel olduğu yerinde görülmektedir. Dış ve iç mekânların duvarları sıvanmış olduğu için, bezemeler hakkında herhangi bir bilgi edinilememiştir. Mevcut çatı örtüsü yerini kırma, saç çatı şekline dönüştürmüştür.</p> <p>Yapı günümüzde cami olarak kullanıldığı için oldukça sağlam durumda bulunmaktadır.</p>
----------------	---

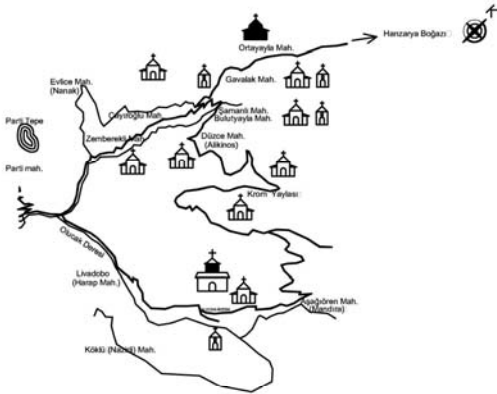
**KURUM VADİSİ
YAPI ENVANTER FİŞİ**

Envanter No:Y8-9

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Orta Yayla Kilisesi-1900
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Kilise
YERLEŞİM ADI	Orta Yayla	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Tüf plaka (bileyi)
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Yok
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş , ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Bilinmiyor
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

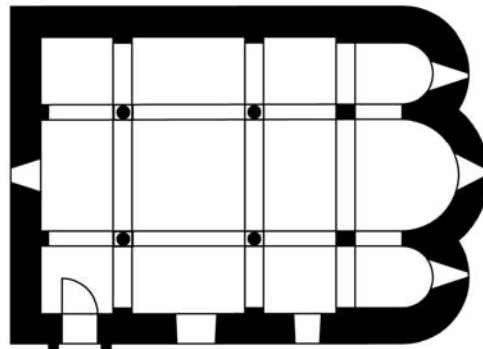
YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ

FOTOĞRAF

PLAN RÖLÖVESİ

Yapı Envanter No	Y8-9
-------------------------	-------------

Yapının Adı	Ortayayla Kilisesi
--------------------	---------------------------

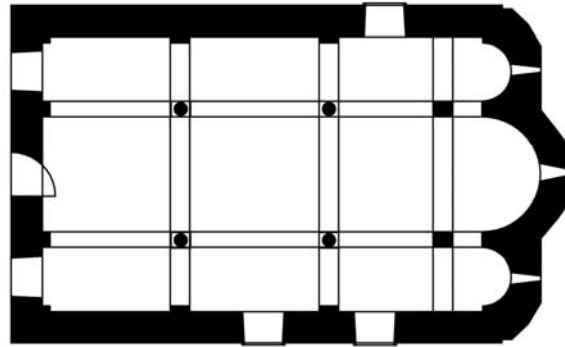
Yapı Bilgileri	<p>Orta yayla kilisesi, Gavalak- Orta yayla mevkiinde traverten kayalıklar üzerindeki en yüksek tepede bulunmaktadır. Pencere ve kapı söveleriyle, duvarlarının kesişme noktalarında düzgün yonu/kesme traverten taşı kullanılan yapı traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır. Ortayayla kilisesi üç nefli, kubbeli bazilikal plan şemasında inşa edilmiştir. Kiliseye giriş güney yönünden olmaktadır. Yapı batı-doğu yönlendirmesine göre yapılmış olup, doğu cephesinde yarım daire biçimli apsisler vardır. Kilisenin batı cephesinde bir, güney cephesinde ise üç dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Ayrıca apsis kısmında birer adet mazgal pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinde bulunan üç apsis kısmı dışa taşkın olarak yapılmış olup, içte ve dışta yuvarlak bir plan görüntüsü verecek şekilde yapılmıştır. Apsislerin içerisine duvara yine dini öğelerin konulacağı nişler yapılmıştır. Yapı özellikle altın arayıcıları tarafından tahrip edilmiş olmakla birlikte, gerek eski fotoğraflardan gerekse yapı izlerinden çatı örtüsünün beşik tonoz kırma çatı olduğu anlaşılmaktadır. Giriş cephesinde kitabe bulunmamaktadır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ			Envanter No:Y8-10
--	--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Alikinos Kilisesi-1250/1850
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Kilise
YERLEŞİM ADI	Yağıldere-Düzce Mh.	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Tüf plaka (bileyi)
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Var
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş , ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Var
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün/sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y8-10
-------------------------	--------------

Yapının Adı	Alikinos Kilisesi
--------------------	--------------------------

Yapı Bilgileri	<p>Düzce Mahallesiinde bulunan kilise, üç nefli bazilikal plan şemasındadır. Kiliseye batıdan, üzerinde yuvarlak kemer bulunan dikdörtgen kapıdan girilmektedir. Bu yöne bakan yine üzeri yuvarlak kemerli bir büyük, iki küçük pencere bulunmaktadır. Doğu yönündeki apsisler, içten yarım yuvarlak dıştan köşeli yapılmıştır. Bu yönde her bir nişte, birer adet toplam üç adet mazgal pencere bulunurken, güney yönünde iki, kuzey yönünde ise bir adet üzeri kemerli dikdörtgen pencereler mevcuttur.</p> <p>Alikinos yöredeki en eski kiliselerden birisi olup, zamanında tamir edildiği yapıda kendini göstermektedir. Yapının orijinal halinin kesme traverten taş olup, sonradan yapılan tamirde ise onarımda moloz taş kullanıldığı yapıda belli olmaktadır. Pencere ve kapı söveleri kesme traverten taştan yapılmıştır. Çatı örtüsü, beşik tonoz olup, üzerine Gavalak'taki ocaklardan plaka halinde çıkarılan tuf malzeme, dikdörtgen şekil verilerek örtü malzemesi olarak kullanılmıştır. Kapılar ve kolonları bağlayan kirişler ahşap malzemedden yapılmıştır. Kilise içerisinde boyama ve bezemeler harap ve silik durumda olmasına rağmen mevcuttur. Kilise içi yer döşemesi taş kaplama olup, ön kısımda bulunan ibadet kısmına iki basamakla çıkılmaktadır.</p>
-----------------------	--

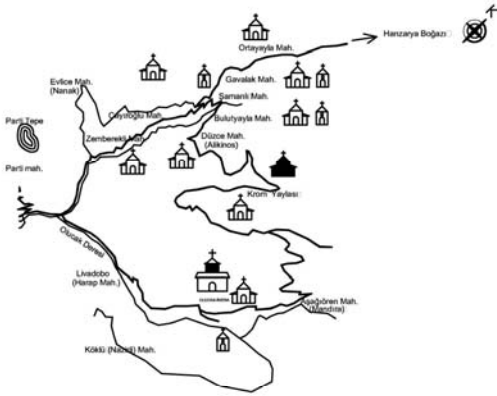
KURUM VADİSİ
YAPI ENVANTER FİŞİ

Envanter No:Y8-11

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Mohara kilisesi-1900 öncesi
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Kilise
YERLEŞİM ADI	Krom yaylası-Mohara	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1+galeri	ÖRTÜ MALZEMESİ	Tüf plaka (bileyi)
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Var
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Yok
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş, ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-harabe

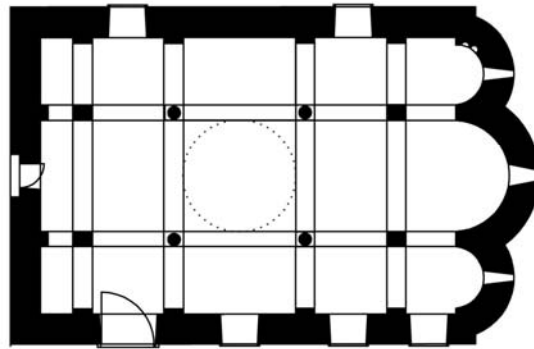
YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ

FOTOĞRAF

PLAN RÖLÖVESİ

Yapı Envanter No	Y8-11
-------------------------	--------------

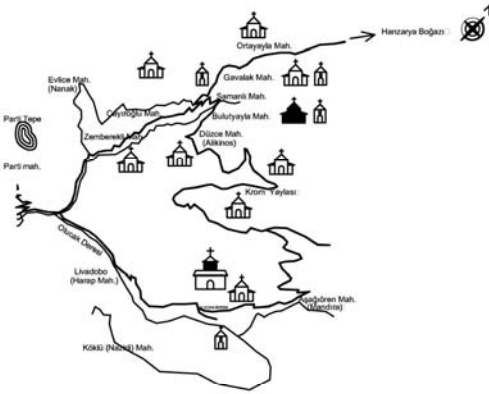

Yapının Adı	Mohora Kilisesi
--------------------	------------------------

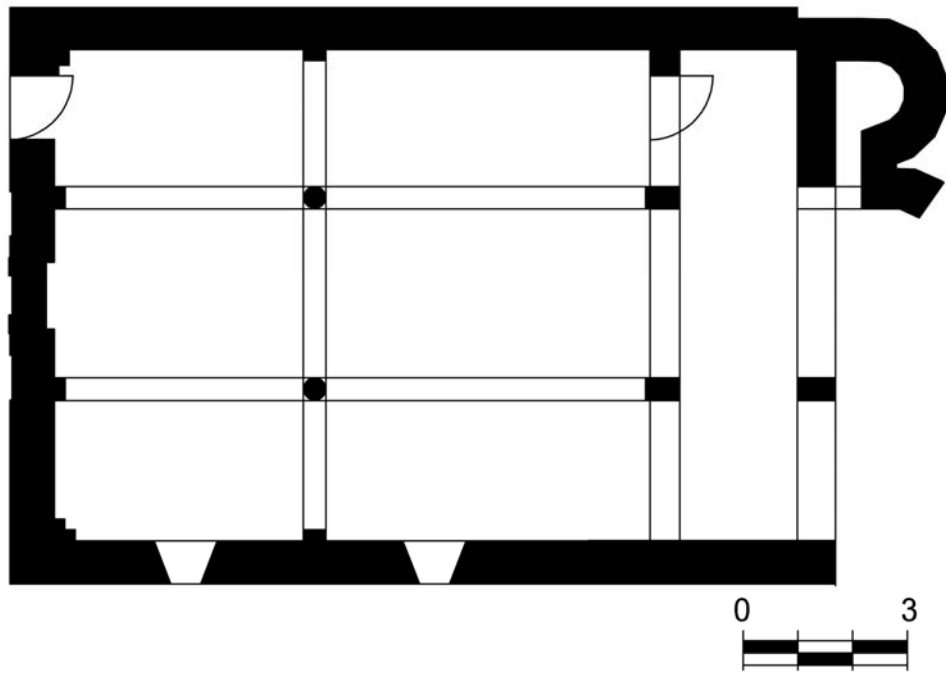
Yapı Bilgileri	<p>Kurum yayla'da bulunan kilise, üç nefli, bazilikal plan şemasında inşa edilmiş olup, kilisenin orta nefi yan neflerden daha geniş ve yüksek tutulmuştur. Kiliseye güney ve batıdan olmak üzere iki kapıdan girilmektedir. Güney yönüne bakan biri kapı üzerine rastlayan kısımda dört, kuzey yönünde ise iki adet büyük dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Doğu yönündeki apsisler, içten ve dıştan yarım yuvarlak yapılmıştır. Bu yönde her bir nişte, birer adet toplam üç adet mazgal pencere bulunmaktadır. Kapı ,pencere lentoları, sütunlar traverten düzgün kesme taş, dolgu malzemesi olarak yoğun olarak kireçtaşı (%85)+volkanik kayaç parçaları ve dereden alınmış,yuvarlaklaşmış granit çakılları kullanılmıştır.</p> <p>Çatı örtüsü, beşik tonoz olup, üzerine Gavalak'taki ocaklardan plaka halinde çıkarılan yeşil renkli tuf malzeme, dikdörtgen şekil verilerek örtü malzemesi olarak kullanılmıştır. Kapılar ve kolonları bağlayan kirişler ahşap malzemedен yapılmıştır.</p>
-----------------------	---

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ			Envanter No:Y8-12
--	--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	Şamanlı camii-1830
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Kilise
YERLEŞİM ADI	Bulutayyla-Gavalak 4	KULLANIM DURUMU	Kullanılıyor

KAT SAYISI	1	ÖRTÜ MALZEMESİ	Tüf plaka (bileyi)
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Var
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Var
YAPI MALZEMELERİ	Doğaltaş , ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Yok
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y8-12
------------------	-------

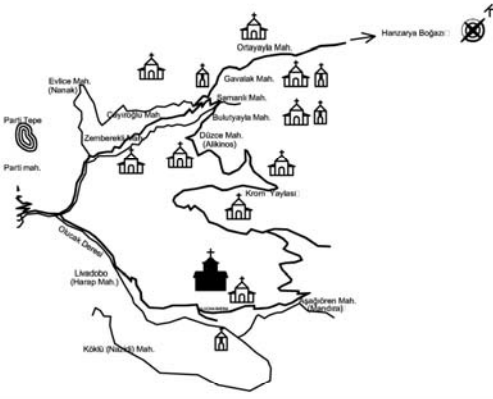

Yapının Adı	Şamanlı Camisi (Aya Yorgi Kilisesi)
-------------	-------------------------------------

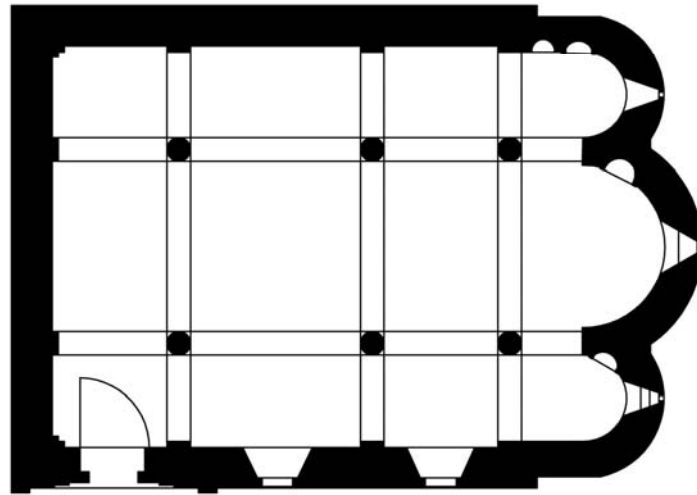
Yapı Bilgileri	<p>Kilise, Şamanlı (Bulutayla) mahallesinde bulunmakta ve günümüzde cami olarak kullanılmaktadır. Eski adı Aya Yorgi Kilisesi dir Yapı aynı mahallede bulunan ancak mahalle sakinlerinin gizli Hıristiyan olması nedeni ile bakımını yapamadıklarından yıkılan kilisenin yerine I.Mahmut tarafından Kilisenin onarımı için verilen izin fermanına dayanılarak 1830 yılında inşa edilmeye başlanmıştır (Andreadis,1999). Yapı eski kilisenin (1) kuzeyindeki yamaç üzerine yeni bina (2) olarak inşa edilmiştir. Pencere ve kapı söveleriyle, duvarlarının kesişme noktalarında düzgün yonu/kesme traverten taşı kullanılan yapı traverten kesme taş duvar örgüsüyle inşa edilmiştir. Yapı bünyesinde herhangi bir devşirme malzeme kullanılmamıştır. Üç nefli, bazilikal kilise plan şemasında inşa edilmiştir. İç mekan cami olarak kullanıldığı için değişimlere uğramıştır. Giriş narteks kısmı yıkılmış, neflerin önüne duvar yapılarak kilise dikdörtgen plana dönüştürülmüştür. Nef kısmının iki tanesi depoya dönüştürülmüş, bir tanesi ise harap durumda bulunmaktadır. İç duvar üzerinde bulunan süslemelerin üzeri sıva yapılarak kapatılmıştır. Pencerede kullanılan cam silisyumdan yapılan altın sarısı renginde orijinal taş imiş.</p> <p>Yapı izlerinden çatı örtüsünün beşik tonoz kırma çatı olduğu anlaşılmaktadır. Çatı arasında mezarlık olarak kullanılan, içerisinde kemik bulunan yekpare taş mezarlıkların olduğu yaşayanlarca anlatılmıştır. Yapım kitabesi bulunmayan şapelin, muhtemelen 19.yüzyıl başlarında yapıldığı düşünülmektedir</p>
	

KURUM VADİSİ YAPI ENVANTER FİŞİ			Envanter No:Y8-13
--	--	--	-------------------

İL	Gümüşhane	YAPININ ADI-TARİHİ	İmera Manastır kilisesi-1859
İLÇE	Merkez	YAPI TÜRÜ	Kilise
YERLEŞİM ADI	Olucak- Merkez	KULLANIM DURUMU	Kullanılmıyor

KAT SAYISI	1+galeri katı	ÖRTÜ MALZEMESİ	Kiremit+ bakır
TAŞIYICI SİSTEM	Yığma	BEZEME	Var
YAPIM TEKNİĞİ	Geleneksel	YAZI LEVHASI	Var
YAPI MALZEMELERİ	Doğal taş, ahşap	DEVŞİRME MALZEME	Var
ÖRTÜ TÜRÜ	Beşik tonoz+beşik çatı	ÖZGÜN/SAĞLAM	Özgün-sağlam

YERLEŞİM HARİTASINDAKİ YERİ	FOTOĞRAF
	
PLAN RÖLÖVESİ	

Yapı Envanter No	Y8-13
-------------------------	--------------

Yapının Adı	İmera Manastır Kilisesi
--------------------	--------------------------------

Yapı Bilgileri	<p>İmera Manastır Kilisesi, Olucak köyünün kuzeybatısında Manastır alanı içerisinde. Kilise çevresinde ihtiyaca yönelik inşa edilmiş hizmet binaları ve bunları çevreleyen yüksek duvarlardan oluşmaktadır. Kilise üç nefli bazilika plan tipindedir. Bölgedeki kiliselerle plan kurgusu bakımından benzerlikler taşımaya karşın, bu yapıyı diğerlerinden ayıran en önemli özellik merkezi planlı olması ve kubbeli bir örtüye sahip olmasıdır. Yapı kubbeli bazilika olarak, Kurum (merkez ve köyler) ve İmera köyü civarındaki tek örnektir.</p> <p>Kilisenin güneybatıya açılan tek girişi bulunmaktadır. Ön kısım (kibarion girişi) harap durumda olup, sadece konsollar ile kemer yastıkları görülebilmektedir. Sivri kemerli girişin çevresinde, taş silme üzerine işlenmiş üç sıra süsleme bulunmaktadır. Kilise üçer sütun dizisiyle üç nefte ayrılmıştır, bunlardan bazıları tahrip olmuş durumdadır. Ortada bulunan dört sütun naos bölümündeki kubbeyi taşımaktadır. Yapının merkezinde yer alan yüksek kasnaklı içten basık kubbe, dıştan sekizgen külahla örtülüdür. Külahın (kubbe) dış kaplaması bakır ya da kurşun levha örtü ve beşik tonoz kırma çatı kiremit kaplı idi. Bu özelliği ile bölgede kiremit kaplı tek dini yapı özelliğine sahiptir. Doğu cephede bulunan apsisler, içten ve dıştan yarım daire olarak düzenlenip, mazgal pencere ile aydınlatılmıştır. Tonoz örtülü apsis duvarları yapının beden duvarları kadar yükseltilmemiştir. Yapı içerisindeki freskolar tahrip olmuş durumdadır.</p> <p>Kilise genel olarak dışa kapalı bir görünüme sahip olup, az sayıda pencere ile aydınlatılmaya çalışılmıştır. Bu aydınlatmaya kubbe kasnağında yer alan ince ve uzun sekiz mazgal pencere de katkı sağlamaktadır. Ortada bulunan pencere alınlığında silik durumda haç motifi bulunmaktadır. Yapının kapı ve pencere silmeleri ile taşıyıcıları düzgün traverten taştan yapılmış olup, ara bölmeler moloz taştan inşa edilmiştir.</p> <p>XX. yüzyılın başlarına kadar sağlam olan manastır yapıları ana bazilika dışında tamamen tahrip olmuş, sadece çevre ve yapılara ait duvarlar kısmen ayakta kalabilmiştir. Manastıra ait ayazma bozularak üzeri betonla kapatılmış ve bu tamirat sırasında ayazma kenarındaki fresklerle kaplı küçük şapel tamamen yok edilmiştir.</p> <p>Manastır bölgedeki en önemli dini komplekslerden birisidir. Kapının üzerinde mermer bir kitabe bulunmaktadır. Kitabe tahrip olmakla birlikte yapım tarihi olan 1859 yazısı okunabilmektedir.</p>
-----------------------	---

3.4. Kurum Vadisi Yapı Kültürüne Ait Tespitler

Bölgedeki yapıların incelenmesinde yapılarla ilgili unsurlar; Yapı Tipleri: konutlar, dini yapılar (manastırlar, kiliseler, şapeller) ve diğer yapılar (fırın, dükkan, çeşme vb.); Kullanılan Yapı Malzemeleri: doğal taş, toprak, ahşap, metal; Yapı Elemanları: taşıyıcı elemanlar (duvarlar, kolonlar, kirişler, örtü sistemleri, döşemeler, kapılar, pencereler, merdivenler, sabit donatılar.); Süslemeler; Konut Tipolojisi; konut tiplerini oluşturan mekanlar (oda, içeriki ev, ahır ve samanlık, tuvaletler), kat sayısına göre konut tipleri (tek katlı konutlar, iki katlı konutlar ve üç katlı konutlar) ve Etnik ve Dini Aidiyete Bağlı Olarak Konut Kültürü Üzerine Genel Bir Değerlendirme başlıkları altında incelenmiştir.

3.4.1. Yapı Tipleri

Çalışma alanındaki yapı tipleri; konutlar, dini yapılar (manastırlar, kiliseler ve şapeller) ve diğer yapılar (fırın, dükkân, çeşme vb.) başlığı altında sınıflandırılmıştır. Bu amaçla toplam 76 adet yapıda inceleme yapılmıştır. İncelenen bu yapıların, 45'i konut, 13'ü dini yapı (9'u kilise, 3'ü şapel, 1 mescit+misafirhane), 17'si diğer yapılar (3 fırın, 8 dükkân+depo, 3 mahzen, 1 kahvehane+dükkân+han, 2 çeşme) gurubu içerisine girmektedir.

3.4.1.1. Konutlar

Bölgede en geniş yapı tipini konutlar oluşturmaktadır (Şekil 16 ve 17). Konut biçimlerinin oluşumunda, yerleşimin tarihi geçmişi, topoğrafik özellikleri, iklim şartları, yapı malzemesi ve konut içerisinde yaşanan hayatın etkili olduğu düşünülmektedir.

Şekil16. İmera- Nazirli Mahallesi, Şevket Nas evi

Şekil 17. İmera- Nazirli mahallesi Rafet Nas evi

Bulut (2002) tarafından yapılan çalışmada, “kırsal yerleşmelerdeki konutlar; doğal çevre ve sosyo- ekonomik yapıya bağlılığın çok kuvvetli hissedildiği yapı şekilleridir” tanımı, bölge yapıları için de uygun bir tanımlamadır. Tolun (1977)’deki çalışmasında ise, “Torul kır yerleşmeleri konutları; yapı malzemesi, yapı taşı, çatı şekilleri ve örtü malzemesi ağırlıklı olarak doğal çevre koşullarının etkisi altında şekillenmiştir. Konutlar jeolojik yapı, iklim ve bitki örtüsü özelliklerine göre şekil kazanmışlardır. Konutların düzenlenme şekli ve donatımı, ekonomik faaliyet şekline, seviyesine, sosyal ve kültürel koşullara bağlı olarak büyük

çeşitlilik göstermektedir” demektir ki bu tespitler, bu çalışmanın yapıldığı alandaki konutların oluşum özellikleri ile benzerlik göstermektedir.

3.4.1.2. Dini Yapılar

Kurum Vadisi’nde bazıları sağlam, bazıları kısmen sağlam ve bazıları harap durumda oldukça fazla sayıda (yaklaşık 80 kilise ve 80 kadar şapel) dini yapı bulunmaktadır. Bu yapıların günümüze ulaşan kitabelerinden ve yapı tiplerinden, 19. yüzyıl yapı karakteri gösterdiği tespit edilmiş ve Özkan (2003) tarafından kiliselerin tamamının, 19. yüzyılın ikinci yarısında hızlı bir yapılaşma ile gerçekleştirildiği şeklinde yorumlanmıştır. Bu yapılar, genellikle yerleşim birimleri dışında ve büyük çoğunluğu, çevreye hâkim tepelere, birbirini gören ve yol güzergâhlarından geçenlerin de görebileceği konumlara kurulmuşlardır. Bu konumlanma, dini ibadetin yanı sıra vadiler ve yolların denetiminin rahatlıkla yapılıp, güvenliğin sağlanmasında etkili olmuştur. Bölgede madencilikle uğraşan halkın büyük çoğunluğunun Ortodoks Hıristiyan veya gizli Hıristiyan olması nedeniyle dini yapılar; Ortodoks Hıristiyan topluma ait dini yapı tipi olan manastır, kilise ve şapeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Vadi boyunca, bölgeden göç etmeyip yerleşik olarak kalan Müslüman topluma ait, mevcut 4 adet tarihi cami (İkisü- Harava, Cebeli- Koçaklar Mah., Yağlıdere ve İstavri’de birer adet) bulunmaktadır. Ancak tarihi camilerin bulunduğu yerleşimler, çalışma alanının sınırları dışında kalmaktadır.

Bölgede dini yapılarla ilgili yaptığımız çalışmalar, Y-8 (dini yapılar) envanteri başlığı altında incelenmiştir. Çalışma alanı içerisinde dini yapı olarak sadece Ortodoks Hıristiyan toplumun dini yapıları incelenmiştir. Bölgedeki kiliselerden bir kısmı, günümüzde işlev değiştirerek, başta cami olmak üzere farklı amaçlarla kullanılmaya devam etmektedir.

3.4.1.2. 1. Manastırlar

Manastırlar, din (Hıristiyan) eğitimi vermek ve din adamı yetiştirmek amacıyla yapılmışlardır. Manastırlar, merkezi bazilika planlı bir kilise, etrafında din adamlarının bireysel ibadetlerini yaptıkları şapeller, eğitim binaları, manastır sakinleri ile konukların yaşam birimleri, depolar, hayvan barınakları ve bu yapıların tümünü dış ortamdaki soyutlayan yüksek çevre duvarlarından oluşan yapılar bütünüdür. Manastırların yakın çevredeki arazilerden başka, yerleşim yerlerinin içlerinde, hatta uzak bölgelerde toprakları ve mülkleri bulunabilmektedir.

Şekil 18. İmera (Olucak) köyü manastır kilisesi

Kurum vadisinin tamamında üç (Cebeli-Hızır İlyas, Kurum-Gavalak ve Olucak-İmera Manastırları) manastır kompleksi bulunmaktadır. Bu manastırlardan; Olucak(İmera)-Azize Meryem veya Aziz John Baptist Manastırı ve Kurum-Gavalak Meryemana Manastırı çalışma alanı içerisinde bulunmaktadır. Manastır olarak belirttiğimiz Gavalak kilisesi Sinclair (1989) tarafından manastır olarak belirtilmekle birlikte, bu çalışma kapsamında yapılan incelemede, bazilika kilise dışında çevrede manastır olduğunu belirtir hiçbir yapı kalıntısı tespit edilememiştir. Bu kilise, bölgedeki en büyük ve en görkemli bazilika kilise yapısı niteliğinde olup 2006 yılında yapının taşıyıcı kolonları ve çatı sistemi, hazineler tahribatı sonucu yıkılmıştır (Şekil 18).

Olucak Manastır kompleksinin ise, günümüzde ana kilise yapısı dışında, sadece manastırın çevre duvarları ve yaşam birimlerinin ana duvarlarının bir kısmı ayakta kalmış olup büyük kısmı harap durumda bulunmaktadır. Ancak mevcut yapılar, hazine avcıları tarafından sürekli tahribata uğratılmakta olup, tarihi yapılar yakın gelecekte tamamen yok olma riski taşımaktadır.

3.4.1.2. 2. Kiliseler (Üç Nefli Kiliseler)

Çalışma alanında genellikle bazilika planlı kilise tipleri bulunmaktadır. Bazilika; Hıristiyanlığa geçişte ve ilk Bizans devrinde çok sayıda yapılmış bir kilise tipidir. Bu tip yapılar, karakteristik olarak, doğu-batı eksenini üzerinde uzanan dikdörtgen bir zemin şeması gösterir. Yapının doğu cephesinde, orta mekânın sonunda, dışa yarım yuvarlak çıkıntı şeklinde ve üzeri beşik tonozla örtülü bulunan bir “apsis” yer alır. Zemini, ana mekânın

zemininden bir adım (20–30 cm) yüksek olan apsisin önünde “bema” adı verilen (mihrap) tören kısmı bulunur. Orta mekân, iki ya da dört sütun dizisi ile “nef” adı verilen bölümlere ayrılmıştır. Neflerin doğu kısımlarında, apsisin sağ ve sol tarafında üzeri beşik tonozla örtülü “pastaforium” bölmeleri yer alır. Bazilikaların batı yönünde “narteks” adı verilen giriş mekânları bulunur. Bölgedeki kiliselerin tamamına yakınında narteks üzerinde merdivenle çıkılan ve genellikle kolonlar üzerinde ahşap malzeme ile inşa edilen bir “mahfil” bulunur. Bazı kiliselerde, narteks’in önünde ise “atrium” adı verilen bir avlu yer alır. Bazilika kiliselerin tamamına yakınının giriş kısmında, cephe duvarına bağlanan ve sütunlar ve kemerlerle taşıtılan, üzeri beşik tonozlu bir sundurma giriş bulunur (Sözen 1994; URL- 23, 2008).

Bölgedeki kiliseler, Özkan (1994) tarafından, Yakındoğu Bazilikalarının (Mahalli bazilika) alt gurubu olan “Orta Anadolu Tipi” bazilikalar gurubu ve Anadolu’nun yerli geleneklerinden kaynaklanan, yerel mimari özellikli bazilika tip kiliseler olarak verilmektedir.

Çalışma alanımızdaki bazilika kiliseler, genellikle üç nefli plan şemasında, beşik tonoz üzeri kırma çatı örtülü olarak inşa edilmişlerdir. Kilise planlarında, dışa taşkın üçlü apsis düzenlemesi, beşik tonoz örtüsü, silindirik taşıyıcı kolonlar mevcuttur. Ana mekâna bitişik narteks (giriş) bölümü olmayan kiliselerde, kilise girişi yuvarlak kemer alınlıklara sahiptir. İncelenen kiliselerde, batı cepheden tek giriş bulunmakta, sadece Mohara kilisesi, batı ve güneyden olmak üzere iki girişe sahiptir. Ayrıca bölge kiliselerinden sadece Gavalak (Gulavena) Meryemana kilisesi, girişte kesme taştan inşa edilmiş bir narteks ve atriuma sahip kilisedir. Özkan (1996,2003, 2004) tarafından Kurum vadisi ve Gümüşhane bölgesi kiliseleri ile ilgili yapılan çalışmalarda, bu çalışmada incelenen kiliselerle aynı veya benzer özellik göstermektedir.

Çalışma alanındaki kiliselerin, plan, mimari, süsleme ve malzeme bakımından gösterdiği benzerlik, bu yapıların belirli bir usta grubu tarafından, aynı üslup ve teknikle kısa bir zaman dilimi içerisinde inşa edilmiş olabileceğini düşündürmektedir (1856- 1924). Bu dönem muhtemelen Tanzimat ve sonrası dönemi kapsamaktadır.

Şekil 19. Ortayayla (Frangandon) mahalle kilisesi

Çalışma alanında bulunan ve planları çıkarılarak, dini yapılar envanter fişlerine özelliklerini işlediğimiz kiliseler, yörede bilinen adlarıyla, Zembekli kilisesi, Gavalak Büyük, Orta, Alikinos, Mohara ve Şamanlı (Cami olarak kullanılmakta) kiliseleridir (Şekil 19, 20).

Şekil 20. Mohara (Krom Yayla) mahalle kilisesi

3.4.1.2. 3. Şapeller (Tek Nefli Kiliseler)

Şapeller, günlük ibadetler ve tek başına ibadetlerin yapılabileceği, bazilika kiliselere göre oldukça küçük boyutlardaki tek nefli dini yapılardır. Çalışma alanında en az 15- 20 şapel bulunmasına rağmen, tahribat nedeniyle günümüze sağlam olarak çok az sayıda yapı ulaşabilmiştir. Şapeller, yerleşim birimleri içerisinde bulunabildiği gibi, okul, araziler, tepeler,

yayla vb. geçici kullanım alanlarında ya da dini açıdan kutsal sayılan noktalarda da bulunuyorlardı. Bu yapılar mahalleye, topluluğa ait olabileceği gibi şahıslara ait de olabiliyordu.

Çalışma alanımızda bulunup, ölçümlerini yaptığımız şapeller; Suvaklı şapeli, Gavalak 1 şapeli, Şamanlı şapeli (Şekil 21) ve İmera okul yanı (günümüzde cami yanı depo olarak kullanılmakta) şapelleridir (Şekil 22).

Şekil 21. Gavalak-Şamanlı mahallesi şapeline ait kalıntı (yapı yayla evi olarak kullanılmaktadır)

Şekil 22. İmera (Olucak)- Merkez okul ve şapel (günümüzde cami ve depo olarak kullanılıyor)

3.4.1.3. Diğer Yapılar (Fırın, Dükkân, Çeşme vb.)

Yörede yaşayanların yanı sıra ticaret veya başka nedenlerle yörede geçici olarak barınan insanların yeme, içme, barınma vb. ihtiyaçlarının karşılandığı yapılardır. Çalışma alanında bu tip yapılara örnek teşkil edecek; fırın ve içi (Şekil.23,24), han, dükkân, kahvehane (Şekil 25), dükkân (Şekil 26), mahzen (Şekil 27), çeşme (Şekil 28, 29), kantar yeri vb. pek çok yapı mevcut olmakla birlikte, günümüzde birçoğu işlevsizlik dolayısı ile yıkılmış ya da ihtiyaca bağlı tadilatlar sonucu tahrip olmuştur. Çalışma kapsamında, özellikle özgün örnekler tespit edilerek, yerleşim yapı envanterleri içerisinde incelenmiştir.

Şekil 23. İmera (Olucak) Aşağı mahalle fırın

Şekil 24. İmera (Olucak) Aşağı mahalle fırın içi

Şekil 25. İmera (Olucak) Aşağı mahalle han, dükkân, kahvehane

Şekil 26. İmera (Olucak) Aşağı mahalle dükkân

Şekil 27. Gavalak 3 Mh. (Bulutayla Mh.) mahzen

Şekil 28. İmera (Olucak) Aşağı mahalle çeşme

Şekil 29. Gavalak 4 Mh.(Bulutayla Mh.) çeşme

3.4.2. Kullanılan Yapı Malzemeleri

Bölgede inşa edilen dini, ticari, konut vb. yapılarda doğal taş, ahşap, metal vb. yapı malzemeleri kullanılmıştır. Bu yapı malzemelerinin özellikleri ve genellikle kullanıldıkları yerler aşağıda verildiği gibidir.

3.4.2.1. Doğal Taş

Doğal taş; bölgenin dağlık ve kayalık bir yapıda olması ve yerleşim yerlerinin yakınlarında yapı taşı olarak kullanılmaya elverişli taş ocaklarının bolca bulunması nedeniyle yörede en çok kullanılan yapı malzemesidir. Yapılarda tercih edilen doğal taş, genellikle fazla işlem görmeden kullanılmıştır. Traverten, tuf, bazalt, kireçtaşı ve kumtaşı, orijinal formlarında en çok kullanılan doğal taş malzemeleridir. Taş malzeme, yapıların taşıyıcı ve bölücü duvarlarının yapımında iki şekilde kullanılmıştır. Köşelerde ve cephelerde ağırlıklı olarak kesme-yonu traverten taş, dolgu kısımlarında ise tuf, bazalt, kireç ve kumtaşları gibi yerleşim yakınlarındaki doğal taş malzemeler kullanılmıştır. Konutlarda kullanılan doğal taşlar, yakın ocaklardan ve çevreden sağlanırken, dini yapılarda daha ihtişamlı cepheler elde etmek için yakın çevrede bulunmayan doğal taşlar, uzak ocaklardan ve de bölgelerden getirilmiştir.

Traverten (Kefeği, Kefengi); kalsiyum bikarbonatça zengin suların, atmosferle teması sonucunda karbondioksit gazının kaçması sonucunda bünyelerindeki kalsiyum karbonatın çökerek birikmesi sonucu oluşan gözenekli karasal bir tortul kayadır (Türker, 1992). Traverten, eski çağlardan beri birçok yerleşim bölgesinde yapı taşı olarak kullanılmıştır. Bu kayalar, gözenekli yapıları sayesinde iyi bir ısı yalıtımı sağlamanın yanı sıra, ocaktan çıkarıldıklarında nemli ve yumuşak oldukları için, çok kolay işlenebilmekte ve şekillendirilmektedir. Çalışılan bölgede de, en fazla kullanılan taş olarak traverten dikkati çekmektedir. Ocakların, yerleşimlerin yakınında olmasının yanı sıra malzemenin bol bulunması ve kolay işlenmesi nedeniyle en fazla tercih edilen doğal taş olan traverten; yapıların, kolon, kemer, giriş, duvar köşeleri, pencere ve kapı söveleri ve üst girişleri gibi bina yükünün fazla olduğu noktalarda kullanılmıştır. Gözenekli ve boşluklu yapıya sahip olmasından dolayı, hafif yapı malzemesi olarak kullanılan traverten, tespiti yapılan kiliselerdeki taşıyıcı iskeleti oluşturmaktadır. Yeterli traverten malzeme bulunduğu durumlarda ise yapının tamamında traverten kullanıldığı belirlenmiştir (Şekil 30).

Şekil 30. Bölgede mevcut ve en yoğun kullanılan traverten doğal taşın doğal dokusu (altta) ve yapılarda kullanımı (üstteki duvarlar)

Tüf; volkandan çıkan püskürtülmüş malzemenin kara veya deniz ortamında birikmesiyle oluşan kayaca verilen addır (Kandemir, 2008). Karada oluşan taşlara tüf denilirken, deniz tabanında birikerek taşlaşan kayalara tüfit adı verilir. Tüf, gözenekli olduğundan dolayı, ısıyı iyi tutar, ancak atmosferik olaylardan kolay etkilenecek, aşınma ve parçalanmaya uğrayabilir. Tüf, oluşum özellikleri bakımından tabakalı bir yapıya sahip olduğundan, plakalara ayrılarak, kaplama ya da duvar malzemesi olarak kullanılabilir. Bu malzemelerin, İmera ve Kurum'daki pencere ve kapı sövelerinde, tüm manastır, kilise ve çeşmelerin çatı kaplamalarında ve konutların saçak ve duvar üstlerini korumada kiremit gibi kullanıldığı belirlenmiştir. Ancak yapı malzemesi olarak kullanılacak boyutlarda olan büyük taş bloklar (50*50'den büyük olanlar) duvar malzemesi olarak kullanılmıştır. Yöredeki tüf malzemeler genellikle yeşil renklidir (Şekil 31).

Şekil 31. Bölgede mevcut bir tuf yatağı

Bazalt; volkanik hareketler sonucu oluşan ‘volkanik kayalar’ olarak adlandırılmıştır (anonim,1986; URL–18, 2008). Bu taşlar, feldspat esaslı, çok yoğun ve yüksek dayanımlı, koyu renkte bir çeşit yanardağ kütesidirler. Bazaltların çoğu, yüzeyde ani soğumaya uğradıkları için süngerimsi veya boşluklu, genellikle koyu siyah renkli ve ufak kristalli camı kütlelerdir. Bazaltlar, yeryüzünde çok rastlanan ve granitten daha sert olan volkanik taşlardır. Bazalt, yoğun ve sert olduğundan, basınca karşı mukavemeti en fazla olan taş türüdür.

Kireçtaşı; kimyasal tortul kayaç gurubuna girer ve çoğu kez fosil içerir (anonim, 1986; URL–19, 2008). Yeryüzünü oluşturan kayaçlar, dış kuvvet (akarsular, rüzgârlar, buzullar, dalga ve akıntılar vs.) tarafından ufalanır ve taşınır. Akarsularla taşınan malzemeler göl ve okyanus tabanları ile çukur alanlarda tabakalar halinde birikir. Bu tabakalar, zaman içinde sıkışarak tortul kayaçlara dönüşür. Kireç taşları, yapı taşı, stabilize yol malzemesi ve kireç üretmek için kullanılır. Geleneksel yapı inşa yöntemlerinde kireçtaşı, kesme taş ya da moloz taş biçiminde kullanılır. Çalışma alanındaki yapılarda, traverten ve kireçtaşının birlikte kullanımının oldukça yaygın olduğu dikkati çekmektedir.

Kumtaşı; kumtaşları kalsit veya demir bileşikleri ile bağlanmış, kum büyüklüğündeki kuvars tanelerinden oluşmuş tortul kayalardır. İçlerinde bulunan maddenin türüne göre silisli, demirli, kalkerli veya killi kumtaşı olarak adlandırılırlar. Bunlar, gözenekli ve çok ince çatlaklar içeren taşlardır. Atmosferik etkilere, özellikle donmaya, suda çözülmüş tuzlara ve

asitlerin büyük bir kısmına karşı dayanıklıdır. Rengi griye çalan sarımsı beyazdır, ancak içerdiği demir oksitlerin oranına bağlı olarak sarı, kırmızı ya da yeşil renk alabilir. Kumtaşı, konut inşaatlarında, yol ve kaldırımların taş döşemelerinde kullanılmaktadır (anonim, 1986).

Kumtaşı, çalışma alanındaki yapılarda, düz dam kenarı (baca) ve duvar taşı olarak kullanılmıştır.

3.4.2.2. Toprak

Çalışma alanında toprak; taşıyıcı yapı malzemesi (kerpiç olarak), evlerin ana örtü malzemesi (toprak dam örtüsü), doğal taş duvarların bağlayıcı harç malzemesi ve toprak zemin döşemesi olarak kullanılmıştır. Yapılarda bu amaçlarla kullanılan toprak malzeme çevreden elde edilmektedir.

Toprak yapı malzemesi olan kerpiç, duvar yapımında kullanılmıştır. Kerpiç malzeme; dış cephede büyük boyutlu (taşıyıcı) , ara duvarlarda ise küçük boyutlu (taşıyıcı olmayan) olarak kullanılmıştır. Toprak-taş karışımıyla yapılan bu duvarların kalınlığı, 50 cm.- 100 cm. arasında değişmektedir. Toprak; doğal taşların birbirine geçirimsiz şekilde bağlanmasını, taşıyıcı özellik sağlamasını, ses ve ısı yalıtımı yapmasını sağlamaktadır. Çalışma alanımızdaki yapılarda, binaların üst kat dış ve iç duvarlarında, daha geniş mekân kazandırmak, yükü hafifletmek ve diğer malzemelerin kullanımını azaltmak amacıyla kerpicin kullanıldığı görülmektedir.

3.4.2.3. Ahşap

Bölgede yoğun kullanılan yapı malzemelerinden biri de ahşaptır. Duvarların bağlayıcı hatılı, iç-dış doğramalar, döşeme, tavan, pencere, kapı, merdiven, yüklük, set vb. her zaman ahşap olarak düşünülmüştür. Yapının üst örtüsünü taşıyan malzemede ahşaptır. Çalışma alanında ahşap malzeme olarak, titrek kavak (yaban kavağı), Özbek kavağı, çam, meşe ve ladin gibi çevrede yetişen ağaç türleri kullanılmıştır. Ancak, 19. yüzyıl ve öncesinde, ahşap, madenlerde yakacak ve galeri yapımında yoğun olarak kullanıldığından yörede az bulunan değerli bir yapı malzemesi olmuştur.

Kavak; tamamen kereste amaçlı üretilen kavak, yörede çok bulunmasına rağmen, lif yapısından dolayı pürüzsüz ahşap yüzey elde edilmesi zor olan bir ağaç türüdür. Yörede bulunan iki tür kavaktan biri olan titrek kavak, doğal olarak yetişmekte iken Özbek kavağı, tarımsal olarak üretilmektedir. Titrek kavak, sadece binalarda taşıyıcı kolon ve kiriş

yapımında, Özbek kavağı ise yapının her bölgesinde kullanılmıştır. Kavaktan elde edilen ahşap malzemeler, ana taşıyıcı kiriş, mertek, duvar içi hatıl ve kapılar ile çamın bulunamadığı zamanlarda alternatif olarak kullanılmıştır.

Meşe; en dayanıklı ahşap malzemelerden birisi olmasına rağmen madenlerde tüketilmesi sonucu bölgede az bulunan ağaç türlerinden biri olarak, yaygın olarak kullanılmamıştır. Çalışma alanımızda, kapı hatılı, pencere hatılı, kolon ve kirişlerde meşe kullanıldığı tespit edilmiştir.

Çam; özellikle işleminin kolay olması nedeniyle en çok tercih edilen ahşap türüdür. Çalışma alanında, sadece İmera sınırlarında bulunan çam ormanlarından elde edilen çam kerestesi, işlenerek bölgedeki yapıların kolon ve kirişlerinde, pencere ve kapı doğramalarının yanı sıra tavan ve taban döşemelerinde, dolap, sedir ve diğer ahşap yapı elemanlarının yapımında kullanılmıştır.

Ladin; büyük çaplı ve yeterince uzun olabildiğinden, geniş açıklıkları geçebilmek için uygun olan bir ağaç türüdür. Yörede bulunmayan bu ağaç türünün, çalışma alanının kuzeyinde bulunan,- Trabzon, Maçka –Larhan ve Hamsiköy bölgesinden- öküzlük tarafından çekilerek getirilip yapılarda kullanıldığı yöre halkı tarafından ifade edilmektedir. Bu ahşap türünün, özellikle aşhaneler vb. geniş açıklıklı mekânların tavan kirişlerinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

3.4.2. 4. Metal

Binalarda (konut, kilise ve diğer yapılarda), metal olarak demir, kurşun, bronz, pirinç ve bakır kullanılmıştır. Metaller; parmaklık, menteşe, çivi, kilit, şamdan vb. yerlerde kullanılmıştır. Bu metal malzemelerden, çelik (işlenmiş alaşımlı demir) aksamından olan kapı kilidi, menteşe vb. dövme demir malzemedeki elde edilen aparatlar, muhtemelen bölgede işlenerek elde edilmiştir. Günümüzde işletilmemekle birlikte, bölgede bir demirci dükkânının halen sağlam durumda bulunması da, bu tür işlerin bölgede yapıldığını destekleyici niteliktedir.

Demir; malzeme işlenerek, çelik formuna getirilerek kullanılmıştır. Sıcak işlenmiş demir, kapı ve pencere elemanı üretiminde kullanılmıştır. Kapıların menteşeleri, kuşak çivileri, pencere demirleri (Şekil 32) ise dövme demirden yapılmıştır. Özellikle dini yapılarda, taşıyıcı kolonların arasında kenet olarak ve kolonlar arasında gerdirme kirişi olarak kullanılmıştır (Şekil.33).

Şekil 32. Çeliğin pencerede ızgara olarak kullanımı

Şekil 33. Sütunların sabitlenmesinde kullanılan kenet demiri

İç kapı ve pencere kanatlarının sövelere bağlanarak açılıp kapanmasını sağlayan menteşe sistemleri de, genellikle çelik malzemedен üretilmiştir. Kapı kilitleri; çelikten imal edilen ve şifreli anahtarla açılıp kapatılan sabit kilitler (Şekil 34-a), kollar kapı kilidi (Zırza) (Şekil 34- b) ve asma kilit (Şekil 34- c) olarak üç farklı tipte çelik kilit sistemidir. Ayrıca askı, değişik tip ve boyutta çiviler (mismar) vb. pek çok metal gereç, çelik kullanılarak imal edilmiştir (Şekil 34- d).

a**b****c****d**

Şekil 34. a) -dış kapı çelik kilit sistemi, b-halkalı kapı kilidi (Zırza), c- asma kapı kilidi, d- askılık

Kurşun; yörede silahlar için imal edilen kurşun mermiler dışında, kiliselerde taşıyıcı sütun parçalarının birbirine bağlanması ve taş elemanlara takılan metal kenetlerin sütun merkezindeki oyuklara monte edilmesi amacıyla kullanılmıştır (Şekil 35). Sivil mimari yapılarda kurşun kullanımına rastlanılmamıştır.

Şekil 35. Sütunların ve kenet demirinin sabitlenmesinde kurşun kullanımı

Bronz- Pirinç; bölgedeki mevcut yapıların kapı, pencere tutamakları, askılık, pencere ve dolap menteşesi, şamdan, mumluk, avize vb. yapı elemanlarının imalatlarında kullanılmıştır. Döküm olarak daha çok kapı tokmak ve tutamakları ile çeşme musluklarında kullanılmıştır. Bu malzemeler bölge dışından satın alınmak sureti ile temin edilmiştir ve ağırlıklı olarak Rusya'dan satın alınmıştır.

3.4.3. Yapı Elemanları

3.4.3.1. Taşıyıcı Elemanlar

3.4.3.1.1. Duvarlar

Çalışma alanının, kayalık bir bölge olması ve yapılarda kullanılacak doğal taş Malzemenin temin edilebileceği taş ocaklarının bol ve yakın mesafede olması, buna karşın ormanların olmayışı ya da uzak olmasına bağlı ahşabın zor bulunması nedeniyle, dış duvarların tamamı, iç duvarların bir kısmı doğal taş malzeme kullanılarak yapılmıştır. Taş duvarın kalınlığı, taşıyıcı olma durumuna, duvarın bulunduğu kata ve yönüne göre farklılık gösterir. Bölgenin rakımına ve iklimine bağlı olarak kışların soğuk ve uzun oluşu duvarların kalın olarak (65 cm.den 110 cm.ye kadar) inşa edilmesini zorunlu kılmıştır. Yapılarda genel

olarak üst katlara çıkıldıkça taşıyıcı yükün azalmasına bağlı olarak duvar kalınlığında da azalma görülür. Konutlarda, kuzey yönündeki duvarların daha kalın, doğu ve güney yönündeki duvarların ise daha ince olduğu durumlar tespit edilmiştir. Duvarlarda ısı kaybına sebep olabilecek, kapı ve pencereler, genellikle güney ve doğu yönlerine açılmıştır ve 12 cm. kalınlığında bölücü duvarlar kullanılmıştır.

Bina iç mekânında kullanılan duvarların taşıyıcı olanları, doğal taş, bölücü duvarlar ise bazen taş, genellikle kerpiç ve dolma (yörede iki ahşap arası toprak+taş dolgu) olarak inşa edilmişlerdir (Şekil 36, 37).

Şekil 36. Taş - kerpiç duvar köşeleri birleşim örneği

Şekil 37. Ahşap arası toprak-taş dolgu duvar örneği

3.4.3.1.2. Kolonlar

Ahşap kolonlar; binalarda geniş açıklıkların kirişle geçilmesi ya da duvara binen kiriş yükünün azaltılmasına ihtiyaç olduğu zaman, kirişlerin güçlendirilmesi gereken noktalara destek amaçlı konulmuştur (Şekil 38).

Şekil 38. Ahşap taşıyıcı sistemli kırlangıç örtü bindirme sistemi

Taş kolonlar (Sütunlar); genellikle dini yapılarda kullanılmış olup, ana mekânı bölümlere ayıran nef kısmının arasında, örtüyü taşımada, yuvarlak veya kare kesitli olarak kullanılmıştır. Sivil yapılarda ise, ahşap kolonların toprak zeminle teması sırasında çürümemesi için, ahşap kolonların zemine temas eden kısmına takılarak kullanılmıştır.

3.4.3.1.3. Yatay Bağlantı Elemanları

Ahşap kirişler; binanın kat aralarında ve üst örtü sisteminin taşınması amacıyla, ana ve ara mekân duvarları arasına tek parça ya da kolon destekli ara kirişler aracılığıyla, 2–3 kademedeki geçilmesi için kullanılmıştır.

Kirişlerin arasının doldurulması amacı ile ana kirişe dik, daha ince ahşap kiriş “mertek” ya da bazen taş plakalar kullanılmıştır.

Kemerler; bölgedeki her türlü yapıda (konut, dini yapı, mahzen, çeşme vb.) yoğun şekilde taştan yapılmış kemerler kullanılmıştır. Doğal taştan yapılan kemerlerin yapılarda yoğun olarak kullanılması, bölgede ahşabın az oluşu, buna karşın her türlü işlemeye uygun ve hafif bir malzeme olan traverten taşının yörede çok bulunmasının sonucudur.

Kemer şekli verilen taşlar, yapının özelliğine ve geçilecek açıklığın genişliğine göre, kabaca ocakta, son şekli ise yapı alanında verilmekte idi.

Taş kemerler, genellikle 30- 45 cm. genişliktedir. Kemerler belirli yüksekliğe çıkarılmış taş duvar üzerine ya da duvardan 10 cm. kadar dışarı çıkmış olan sütuncelerin üzerine oturtularak inşa edilmişlerdir (Şekil 39).

Şekil 39. Taş kemerlerle oluşturulan duvar giriş

Dini yapılarda kemerler horasan harçlı taş tonozlarla geçilirken, Kurum'daki konutların zemin katları ve mahzen araları da taş plakalarla (traverten ya da tüf) geçilmiştir. İmera ve çevresinde ise ahşabın daha bol bulunuşunun bir sonucu olarak, bodrum- zemin kat geçişinde kullanılan kemer girişlerin arası ince ahşap girişler kullanılarak geçilmiştir.

Taş kemer girişlerin taşıdığı üst örtü, kiliselerde horasan harçlı taş tonoz iken, konut, mahzen vb. yapılarda toprak malzeme kullanılarak yapılmıştır.

3.4.3.2. Örtü Elemanları

Çalışma alanındaki yapıların örtüleri, sivil ve dini yapı örneklerinde farklılık göstermektedir. Örtü konutlarda, genellikle düz dam, üzeri toprak kaplı ve az miktarda çatı

şeklinde iken, dini yapılarda ise beşik tonoz, üzeri beşik çatı (iki yöne kırma çatı) şeklindedir. Bu durum, eski fotoğraf ve çatı üzerindeki malzeme izlerinden tespit edilebilmektedir. Günümüzde düz damlı konutların üzerleri beşik ve kırma çatı şeklinde saç veya teneke ile kaplanmıştır. Eski konutlarda orijinal örtüler kullanılan bölümlere göre farklılık gösterip, düz dam ve kırlangıç örtü şeklinde adlandırılmaktadır. Bu iki yapının farkı kırlangıç örtünün ortasındaki aydınlatma ve havalandırma bacası ve dam eğiminin ortadan yanlara doğru oluşudur. Düz dam ise; sadece biriken suların uzaklaşması için tek yöne, az eğimle meyillendirilmektedir.

3.4.3.2.1. Düz Dam

Düz dam örtü tandır evi hariç, konutun ve ek yapıların tüm mekânlarının üzerine uygulanmış olan örtü şeklidir. Düz dam örtü, yörede iki şekilde oluşturulmaktadır. Birinci şekilde, taşıyıcı sistem taş kemer kiriştir. İkinci şekilde ise, taşıyıcı sistem ahşap kiriştir. Birinci sistemde, bina örtüsü 50 cm. aralıklı taşıyıcısı taş kemerlerle geçilmekte, kemerlerin arası işlenmiş taş plakalarla kaplanmakta ve taş örtü üzerine karılmış çamur doldurulup, düz toprak dam elde edilmektedir. İkinci sistemde ise, açıklık yine taş kemerlerle geçilmekte, kemer arası ahşap ya da ahşap- taş malzeme, taş plaka karışımı ile doldurulmakta, sonra üzerine karılmış çamur dökülerek sıkıştırılmaktadır (Şekil 40).

Şekil 40. Bölgede bulunan düz damlardan üzeri kapatılmamış dam örneği (çatılı yapılarında damları aynı özelliktedir)

Damın üst yüzeyine yağmur oluklarının bulunduğu yere göre meyil verilmekte ve düz dam üzerindeki toprak loğ taşı ile (loğlama) sıkıştırılmaktadır. Bu loğlama işlemi, toprağı sıkıştırarak, hem toprağın çatlaması ile oluşacak aralıklardan, tavandan su sızmasını ve hem de dam üzerinde ot oluşmasını engellemektedir. Bu işlem, damın sızdırmazlığını sağlamak ve ömrünü uzatmak için her yağmurdan sonra tekrarlanmak zorundadır (Şekil 41).

Şekil 41. Düz damların sıkıştırılmasında kullanılan loğ taşı

Bölgede düz dam örtüsüne serilen toprağın kalınlığının 40–60 cm. arasında olduğu belirlenmiştir. Bu tür örtü üzerinde, yaz aylarında yiyeceklerin, hayvanların kışlık otlarının, kurutulabilmesi, tahılların sap ve başaktan ayrıldığı, harman işleminin yerine getirilmesi gibi işlemlerde hem yapı sahibi, hem de teras sistemli yapılarda, üst konutun sahibi tarafından kullanılan teras durumundaydı.

Saçak; toprak damlı yapılarda, yağmur ve kar sularının taşıyıcı duvarlara zarar vermemesi için, bina üst örtü kirişlerinin ana duvar üzerinden 80- 100cm. dışa doğru taşırılması ile inşa edilir. Duvardan dışa doğru yatay olarak uzanan taşıyıcı kirişlerin üzeri düz plaka taş (bileyi taşı), mertek ya da yarmaçalarla (yarılarak parçalara ayrılan kütük) kapatılarak saçak şekli verilir. Bu malzemelerin üstü mertek aralarından toprağın aşağı akmasını engellemek için, ağaç dalı, yonga parçası gibi malzemelerle doldurulur. Islatılarak harç haline getirilen killi toprak, birkaç gün bekletilip dam ve saçak üzerine örtülür. Düz damdan farklı olarak, saçak örtü üzerindeki toprağa beşik çatı formu verilir (balıksırtı formunda). Saçak üzerinde loğlama yapılamadığından (saçağa zarar vermemek için) , suyun birikmeden akması için saçak üstünde iki tarafa eğim verilir. Toprak damda biriken yağmur

sularının saçaklara zarar vermeden uzaklaştırılması için saçığın üstüne ahşap yâda taştan bir oluk (Şekil 42) konularak su damdan ve duvarlardan uzaklaştırılır.

Şekil 42. Düz damda suyun uzaklaştırılmasında kullanılan tuf malzemenen yapılmış oluk

3.4.3.2.2. Kırlangıç / Ortabacalı Örtü

Kırlangıç-Orta baca örtü, bir tür bindirme örtü tipidir. Bu tür örtüler, bölgede konutun en geniş mekânı olan, yöresel adı ile içeriki evde (aşhane, kiler), kısmen de ahırlarda kullanılmaktadır. Yeterli uzunlukta ahşap kiriş bulunmadığı veya orta kısımda kirişleri desteklemek için, kolon kullanılması istenmediği durumlarda, açıklığın daha kısa kirişler kullanılarak geçilmesinin sağlanması için kullanılmıştır. Açıklık, eldeki en uzun kirişler kullanılmak suretiyle, ortada kare bir açıklık oluşturulacak şekilde küçültülür. Sonraki kirişler, bir önceki kirişin üzerine duvarlara paralel olacak şekilde yerleştirilir. Giderek boyutları küçülen kirişlerin, çapraz ve duvarlara paralel olarak birbirinin üstüne yerleştirilmesi ile yükselen bu almaşık imalat, en üst kenarları yaklaşık olarak 40cm. Olan kare biçimli bir açıklığa ulaşıncaya kadar sürer. Son kısımda, kesme taş ya da ahşap bir çerçeve ile tütelik oluşturulur. Tüteliğe, emniyet amacı ile yörede kurtağzı denilen “+” şeklinde bir demir ızgara ve açılır kapanır ahşap bir kapak takılır. Pencere açılmayacak mekânlarda ve tandır evinde, tüteliğin üzerine uygulanan bu sisteme, kiriş düzeninin kırlangıçkuyruğu biçimini çağrıştırmaları nedeniyle “kırlangıç kubbe”, “kırlangıç örtü” (yöre ağzıyla; Garlanguş) adı verilmektedir. Kirişlerde, açıklığa bağlı bindirme sayısının fazlalaşması, kırlangıç örtüyü kubbe biçimine yaklaştırır. Bu sistem, çadır formuna benzerlik gösterir, konik formu örtü

ortasındaki açıklık, aşhanede yakılan ateşin sıcak dumanının orta bacadan kolaylıkla dışarı çıkmasını, üstten gelen ışığın da dağılarak mekânı aydınlatmasını sağlar (Şekil 43).

Şekil 43. Kırlangıç baca ve kurtağzı

Kırlangıçlı (tüteklikli) örtünün ortaya çıkışını, ahşap tasarrufundan çok, kirişin emniyetli taşıma kapasitesini aşan, büyük boyutlu mekân gereksinmesine bağlamak doğru olur. Bu örtü, çalışma alanı olan Kurum yöresinde aşhane olarak da kullanılan içeriki evin (kiler+ aşhane) karakteristik özelliğidir

Kırlangıç örtülü mekân tipi, özellikle soğuk iklimin hâkim olduğu Doğu Anadolu bölgesine özgüdür. Konutlardaki, içeriki ev sistemi, büyük ailelerin sert ve uzun kış ayları boyunca bir arada yaşadığı, yiyecek ve günlük yakacak depoladığı, işlev açısından farklılaşmamış, tüm ihtiyaçlara cevap veren, büyük bir mekân gereksinimini karşılamaktadır. Soğuk bölge varsayımı, orta bacalı evler için tipik olan, ısı yalıtımı amacıyla, eğimli araziye gömülme ya da izole etme olgusunu da açıklamaktadır. Evin üstüne toprak yığılması ve düz damlı evlerden farklı olarak dam üzerindeki karın kürenmemesi de, ısı yalıtımı açısından alınmış bir önlemdir. Üçgen köşe bağlantılarıyla rijitliği artırılmış ve eğimli yüzeyiyle yük etkisi azaltılmış olan kırlangıç (orta bacalı) örtü, üstündeki ağır toprak ve kar tabakalarını taşımada düz çatıya göre daha az zorlanır. Bu özellikler Akın (1996), Karpuz (1979, 1984), Özgen (2001) tarafından verilen bilgilerle de örtüşmektedir. Ancak Kars vd. (2008)'nin Gümüşhane eski kent merkez yerleşimi üzerine yapılan çalışmadaki çatı örtüsüyle benzerlik göstermemektedir.

3.4.3.2.3. Kubbe Örtü

Çalışma alanına özgü kemer, kiriş ve kubbe formunda taş örgü ile oluşturulan bu örtü sistemi, kiliselerdeki beşik tonoz çatı sistemlerinde ve konutlarda aşhaneye bitişik ve bir kemerle ayrılan tandır evi odasının üst örtüsünü oluşturan ve tamamen taş örgü sistemi ile inşa edilen konik formlu kubbe örtüdür. Bu örtü sistemi, zeminden 1–2 m. kadar düz olarak örülen duvarlar üzerinden başlayıp, toprak dam üst seviyesine kadar devam eder. Aşhaneden, kemerle ayrılan tandır evinin kare ya da dikdörtgen formlu açıklığı; daire (kare formda) ya da oval (dikdörtgen formda) formda dizilen ve dam seviyesine doğru kademe kademe daralan bir kubbe şeklindeki örtü sistemidir. Örtünün yan boşlukları taş, toprak karışımı harçla doldurularak, düz dam seviyesine çıkarılır. Bu dolgu ile güçlendirilir ve hem de kışın ihtiyaç duyulan ısı yalıtımı, maksimum seviyede sağlanmış olur. Taş kubbe, yuvarlak ya da kare (20*20 ölçülerinde) bir açıklıkla son bulur. Bu açıklık, iç kısımdan kontrol edilen ahşap kapakla kapatılır (Şekil 44).

Şekil 44. Kubbe örtü

3.4.3.3. Döşemeler

Yapıların zemininde, yol, sokak aralarının kaplanmasında kullanılan döşemeler, taş, toprak ve ahşap olmak üzere üç çeşittir.

Yörede taş ocaklarının, yerleşimlere yakın olması, kolay bulunabilir ve işlenebilir olması gibi nedenlerle; sokak ve yolların yanı sıra manastır, kilise ve şapellerin tüm zemin döşemeleri ile konutların giriş avlusu, tandır odası tabanı ve bazı büyük konutların aşhane tabanları ağırlıklı olarak traverten ve kireçtaşı (köşeleri ve yüzeyleri düzgün işlenmiş), bulunabildiği oranda da tuf ve bazalt ile kaplanmıştır. Taş döşemeler, yapı dışında mekânlarda, kapı önleri, yol (Şekil 45) ve sokak (Şekil 46) gibi zeminlerde de kullanılmıştır.

Şekil 45. Taş döşenmiş yol ve kanal

Taş kaplama zeminler; kilise ve konak gibi ihtişamlı yapılar, yüzey ve köşeleri düzgün işlenmiş taşların, boşluksuz, düz bir zemin elde edilecek şekilde dizilmesi ile diğer yapılarda ise daha itinasız şekilde döşenmiştir. Ayrıca bazı ahırların tabanları da temizleme kolaylığından dolayı taş döşemelerle kaplanmıştır.

Ahşap döşemeler; konutların giriş, aşhane kısımları dışında kalan, ayakkabı ile girilmeyen ve ıslanma riski olmayan zemin kat odaları ve üst kat odalarının döşemeleri ahşap kaplanmıştır. Odalar, düzgün kesilerek rendelenmiş ahşap tahtalarla kaplanmıştır. Bu ahşap döşeme malzeme, 15–20 cm. genişlik, 2,5–3 cm. kalınlık ve 2,5- 3 mt. Uzunluğundaki tahtalarla yapılmıştır. Tüm konutlarda, misafir ve yatak odalarının döşemeleri genellikle ahşap malzemedir yapılmıştır. Ahşap malzeme olarak, temin edilebilmesi durumunda çam, bulunamadığında ise kavak tahtası kullanılmıştır.

Şekil 46. Taş malzeme kullanılarak kademelendirilmiş toprak yol

Toprak döşemeler; taş döşeme bulunmayan konutlarda zemin; kat giriş, aşhane ve ekonomik duruma bağlı olarak bazı yapıların zemin kat mekânlarının tamamı toprak döşeme ile kaplanmıştır. Toprak döşeme, killi toprağın suyla karılarak elde edilen harcın 10- 15 cm. kalınlığında serilmesi ile elde edilir. Toprak harç, çignenerek sıkıştırıldıktan sonra, bir tahta perdahla yüzeyi düzlenerek, üzerine elenmiş toprak ya da kum serilmeye sureti ile kurumaya bırakılır. Kuruyan döşeme, ıslatılarak yüzeyindeki toprak temizlenir. Toprak döşeme, bozulmaması için gün aşırı ıslatılıp yüzeyi süpürülerek, perdahlama yapılır. Yüzeyde, kullanıma bağlı aşınmalar olduğunda, toprak harç yapılarak aşınan noktalar tamir edilir.

3.4.3.4. Kapılar

Çalışma alanında kullanılan kapılar, kalın taş duvarların ya da dolma, kerpiç ara bölme duvarlarının içerisine ahşap malzeme kullanılarak (çam veya kavak ağacından) imal edilmiştir. Kapılar işlevlerine göre dış ve iç kapılar (iç mekânları ayıran) olarak iki gruba ayrılabilir.

Dış kapılar; dışardan içeriye doğru genişleyerek (mazgal), mekânda hem havalandırma hem de aydınlanma sağlamaktadırlar. Konutlarda dış kapı üzerine yapılan küçük pencerelerle, aydınlanmanın sürekli ve daha fazla olması sağlanmıştır (Şekil 47, 48).

Şekil 47. Kemer kapı sistemi (izleri kalmış)

Şekil 48. Mazgal kapı ve üst pencere

Bölgede kullanılan kapı sistemlerinde, kapı boşluğunun iki yanı taş duvar olarak inşa edilirken, kapı üstü duvarlar konutlarda kısmen taş kemer ya da kirişle taşıtılırken, çoğunlukla ahşap (bulunabildiği oranda ardıç, meşe, bunlar bulunamadığında diğer ağaçlar) kirişlere taşıtılmıştır.

Duvar içi kapı boşluğuna yerleştirilen kapı söveleri, mümkün olduğunca sert ve dayanıklı meşe ile yoksa çam ya da ladin kullanılarak imal edilmiştir. Tek ya da çift kanatlı olan dış kapılar, 3–5 cm. kalınlıkta olabildiğince geniş (en az 30- 50 cm.), genellikle çam ya da kavak tahtası kullanılarak imal edilmişlerdir.

Bölgede yakıt problemi ve buna bağlı ısının korunması gereği olarak, kapılar genellikle 140–160 cm. yüksekliğinde yapılmıştır. Kapı kasa ve sövelerinin, genellikle kapıya bitişik duvarla aynı malzemedan imal edilerek, yapı malzemelerinin farklılaştığı noktalarda oluşabilecek yapı sorunu engellenmeye çalışılmıştır. Kapı eşikleri, pervaz ve sövelerle, aynı malzemedan yapılmıştır (ahşap veya taş). İç kapılar, ahşap tek veya çift kanatlı kapılardır (Şekil 49,50).

Şekil 49. Bir sofa etrafında dizilmiş oda kapıları

İç kapılar, dış kapılara nazaran daha küçük (80–90 cm.), daha ince tahtadan 2,5- 3 cm. imal edilmiş olmakla birlikte, iç kapılarda çok daha ince ve detaylı işçilik göze çarpar. Kapılar genellikle göbekli, bazı kapılar özel işlenmiş ince tahtalarla kaplanmıştır. İç kapılarda, normal menteşe sistemi ve küçük boyutlu şifreli anahtarlı kilit sistemi kullanılmıştır (Şekil 34-c).

Şekil 50. Çift kanatlı ahşap iç kapı

Binaların giriş kapılarında, dikey kapı kanat tahtalarının birbirine bağlanmasında, alt ve üstten 30- 40 cm.den geçen yaklaşık 10*10*80- 100 cm. ölçülere sahip yatay kuşaklar kullanılmıştır. Bu kuşaklar, aynı zamanda, kapı menteşesi görevi gören, uçları çivi şeklinde imal edilmiş, birbirine geçen iki halkadan oluşan ve halkalı çivilerden birisinin yatay kuşağa, diğerinin ise kapı sövesine çakılması sureti ile kapının taşıtıldığı unsurlardır. Dış kapı tahtalarının kuşaklara çakılmasında, başları 3-4 cm. çapta olan ve boyları 15- 20 cm. kadar olan, elde imal edilmiş özel çiviler (yöresel adı “mismar”) kullanılmıştır.

Kapıların kilitlenmesinde, özel imal edilmiş şifreli anahtarı olan büyük çelik kilitler (Şekil.34-c), asma kilit aracılığı ile kitleme işlemi gerçekleştirilen kollu kitleme sistemi (yöresel adı “Zırza”) (Şekil 34-b) ve kapıyı içten kapatmaya yarayan kol demiri (yöresel adıyla “karank”) kilit sistemi kullanılmıştır. Bu sistemlere ilave olarak, bazı konutların ve özellikle manastır dış kapılarında ekstra güvenlik sağlamak amacı ile kapı boşluğunun yanındaki duvar içine en az 10*10 cm. kalınlığında bir ahşap kalasın geçeceği, 150- 200 cm. uzunluğunda bir boşluk (yatak) hazırlanarak, bu yatağın içine kapı arkasından çekilerek, her iki yönde duvar içine girebilen ve kullanılmadığında duvar içindeki boşluğa sürülen, istenildiğinde ise çekilerek kapı arkasını boydan boya kapatarak, zor kullanılarak kapının açılmasını engelleyen önemli bir güvenlik sistemi bulunur (Şekil 48).

3.4.3.5. Pencere ve Diğer Aydınlatma Sistemleri

Bölgede üç tip aydınlanma sistemi mevcuttur. Bunlar; orta baca, mazgal (şevli) pencere ve kanatlı geniş pencere sistemleridir (Şekil 51.52.53).

Bölgede pencereler; dış cephede kalın taş duvar içerisinde, dışa yakın, tek ya da iki kanatlı ahşap doğramalı mazgal (yan cepheler dıştan içe doğru genişleyecek şekilde) pencere veya dikdörtgen formlu pencereler şeklindedir. Konutların alt katlarında, mazgal (şevli) pencere kullanılırken, üst katlarda daha büyük ebatlı dikdörtgen formlu pencereler kullanılmıştır. Bu pencere sistemleri Kars, F.Ç (2008)'in çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir.

Şekil 51. Dikdörtgen üzeri kemerli pencere

Şekil 52. Üzeri kemerli ve şevli koridor penceresi

Şekil 53. İki kanatlı mazgal formlu konut penceresi

Orta bacalı aydınlatma sistemi; cephelerinde herhangi bir pencere bulunmayan aşhane ve tandır odalarında kullanılmıştır. Konutun en geniş mekânı olmasına karşın aşhanelerin cephelerinde herhangi bir aydınlatma sistemi bulunmaz. Bu mekânda, yukarı doğru daralan bir sistemde inşa edilen örtünün orta kısmında, ortada 40*40 ebatlarında bir açıklık bırakılmak suretiyle mekânın aydınlatılma ve hava alması sağlanmaktadır. Aynı sistem, tandır odasının taş kubbe ile kaplı örtüsünün ortasında da bulunmaktadır. Bu sistemde aydınlatma, ancak loş bir ışık sağlayacak düzeydedir.

İkinci grup aydınlatma sistemi olan mazgal pencereler ise; binaların emniyet sorunu doğuracak zemin kat pencerelerinde kullanılmıştır. Bu sistemde, dış cephe yüzeyi ile düz kesme taş söve içine işlenmiş pencere, 10- 15 cm. genişlik ve 30- 40 cm. yüksekliğe sahiptir. Bu pencereler, zemin katın tavanına yakın noktalara yerleştirilmiş ve her oda veya mekânda yerine göre 1 ya da 2 adettir. Mazgal pencere açıklığı, 1m.'ye kadar kalınlığı olan duvar içinde, pencere yan ve alt kısmının 45°C ve daha fazla açıyla genişlemesi ile dar kısımdan giren ışık, 1m.'ye varan genişlikte iç mekânın aydınlatılmasını sağlar. Bu sistemde mazgal pencere, bir cam ya da ışık geçirmeyen bir elemanla kapatılır (kapak vb.)(Şekil 54).

Şekil 54. Kilise apsis üzeri mazgal pencere

Kanatlı ve camlı pencere sistemleri ise; günümüzde kullanılan sistemlerin aynısı olmakla birlikte, pencere boyutları, ısı kaybının minimuma indirilmesi amacı ile 100*60 m.yi geçmemektedir. Tek ya da çift kanatlı olabilen bu sistem, konutların ikinci katlarında, özellikle yaz aylarında kullanılan odaların ön cephelerinde kullanılmıştır. Bu sistemde de, mazgal pencerelerde olduğu gibi pencere açıklığı dış cepheden iç cepheye doğru genişleyebilir ya da düzdür. Bu pencerelerin dış cephe söveleri içerisine, emniyet amaçlı olarak demir ızgara takılmıştır. Bu pencere sisteminin iç ve dış kenarları, özel işlenmiş pervazlarla çevrilmiştir (Şekil 55).

Şekil 55. Kanatlı pencere sistemine sahip misafir odası

Konutlardaki aydınlatma amaçlı pencerelerin plan içerisindeki yerleri ve ebatları incelendiğinde özellikle zemin katlarda, aydınlanmanın çok yetersiz olduğu görülmektedir. Gündüz eylemlerinin yer aldığı aşhanenin, hem aydınlanması hem de havalandırması, tavadaki küçük bir pencere (orta baca) ile sağlanmaktadır. Zemin katlarda bulunan odaların pencere ebatları çok küçük tutulmakta ve pencere önlerinde demir parmaklık bulunmaktadır. Bu tip pencerelerin kullanım amacı; ısı kaybı azaltılması ve güvenlik sağlanmasıdır. Pencerenin dıştan içe doğru genişleyerek (mazgal pencere) mekânın olabildiğince fazla aydınlanması sağlanmasıdır. Pencere genişliği, dışta 7–8 cm olabilirken, içte 80 cm. veya daha fazla olabilmektedir.

Birinci katlarda yer alan ve geceleri kullanılan yatak odalarının pencere ebatları ise, aydınlatma için gerekli standartlara uygun ebatlardadır. Bu katta, güvenlik problemi daha az olduğu için pencerelerde demir parmaklıklar her konutta bulunmamaktadır. Bu pencerelerde de, içeriye doğru genişleme söz konusudur, ancak alt kat pencereleri kadar belirgin değildir. Pencere genişliği, dışta en az 60 cm, içte 80 cm. olabilmektedir (Şekil 56).

Şekil 56. Birinci kat penceresi

İki katlı içten bağlantı bulunan konutlarda, iç bağlantıyı sağlayan koridor ya da merdiveni aydınlatmak için, merdiven bitişiği oda duvarında çok küçük çaplı (dikdörtgen veya yuvarlak) pencereler bulunmaktadır. Bu pencere önüne konulan aydınlatma

elemanlarıyla (mum, ıra vb.), hem odanın hem de merdiven koridorunun aydınlatılması sağlanmaktadır (Şekil 57).

Şekil 57. Merdiven aydınlatma penceresi

Binalarda, aydınlanmadan daha çok yararlanılması gereken ve gündüz kullanılan mekânlar daha karanlıkken, ışık ihtiyacının daha az olduğu, gece ve ağırlıklı olarak yazları kullanılan mekânlarda ise pencereler büyük tutulmuştur. Bu elişkilili durum, Doğu Karadeniz kırsal kesimi için şöyle açıklamaktadır; gündüz bölümünde pencerelerin yer almamasını, - bölgenin tarihsel ve sosyal perspektifi içinde- mahremiyetten daha çok güvenlik olgusunda aramak gerekir. Yatak odaları bölümü, eğimden veya 1. katta oluşundan dolayı insan boyundan daha yükseklerde yer almakta, cephe ise doğrudan vadiye bakmaktadır (Sümerkan, 1990). Böylece dışarıdan gelecek bir tehlikenin üst katları etkilemesi söz konusu olmayacaktır. Bu durum, çalışma alanımızdaki binalar için de geçerlidir.

İncelenen harabe yapılarıdaki pencere ve kapı boşlukları, taşın işlenme şekli ve malzeme özellikleri, sağlam binalarla benzerlik göstermekte, muhtemelen aynı özelliklerde olduğu düşünülmektedir.

3.4.3.6. Merdivenler

Merdivenler; yapı içerisinde kat geçişlerinde, yapıların dış bağlantısını sağlamakta ve sokak yollarının kademelenmesinde kullanılmıştır. Amaç farklı kodlarda bağlantıyı sağlamak olan merdiven sistemlerinde, kullanım yerine göre malzeme farklılıkları bulunmaktadır.

Konutlarda, zemin kat ile 1. kat bağlantısı, iki kollu küçük bir sahanlığı olan merdivenle sağlanmıştır. Merdivenin ilk sahanlığına kadar üç basamak olan kısmı taş, diğer kısımlar ise ahşaptır. Bunun nedeni, toprak olan zemindeki rutubetin, ahşap merdiveni çürütmemesi olduğu düşünülmektedir. Bu tespit Karpuz (1979)'un Erzurum evleri ile ilgili çalışmasıyla da benzerlik göstermektedir. Günümüzde bu merdivenlerin birçoğu kullanılmamakta, konutlara farklı işlevler verildiği için atıl durumda bulunmaktadır (Şekil 58,59).

Şekil 58. Konut içi merdiven

Şekil 59. Konut içi aşhane, yatak odası geçiş merdiveni

Binaların dış cephe ve sokak merdivenlerinde ise, malzemenin kolay bulunabilmesi ve işlenebilme kolaylığı nedeniyle, tamamen traverten kesme taş malzeme kullanılmıştır

Şekil 60. Yapı sokak bağlantını sağlayan traverten taş merdiven

Mahalle arası sokaklardaki merdivenler (bir kısmı taş kaplama), yine kesme traverten taştan yapılmıştır. Bu merdivenlerin bir kısmı tahrip edilmiş olmakla beraber, mevcut durumları malzeme hakkında bilgi verecek düzeydedir (Şekil 58, 59, 60,61,62).

Şekil 61.Konut sokak bağlantını sağlayan traverten merdiven

Şekil 62. Mahalle arası sokak merdiveni ve taş kaplamalar

3.4.3.7. Sabit Donatılar

Çalışma alanında sağlam, çok veya az tahribata uğramış olmakla birlikte mevcut donatılar kullanılarak tespit yapılmaya çalışılmıştır. Genellikle, kullanılmaya devam edildiği veya babadan oğula saklanabildiği için konutlardaki sabit donatılar, diğer yapılara göre daha sağlam durumda bulunmakla birlikte günümüzde pek çoğu yok olmuş veya harap durumdadır.

3.4.3.7.1. Ocak

Ocak, evlerin giriş holü olan kısmında yer almaktadır. Ocaklar, genellikle 1,5 m. yüksekliğinde, doğal taştan ve kemerli olarak yapılmışlardır. Bazı ocakların arka cephesinde fırın bulunmaktadır. Ocaklar, yiyeceklerin hazırlanma ve pişirilme işlemi için kullanılabildiği gibi, ısınma amacıyla da kullanılmaktadır (Şekil 63).

Şekil 63. Konut içerisinde fırın ve ocağın bir arada bulunduğu sistem

3.4.3.7.2. Kiler- Ambar

Bölgedeki konutlarda ayrı bir kiler odası bulunmamaktadır. Yiyecekler, aşhanenin uygun bir cephe duvarı önünde inşa edilen ahşap ambar ve terek sisteminde saklanırdı. Depolama; donacak türde sebzeler (patates vb.) zeminde üstü kapaklı kuyularda, sıvılar (yağ vb.) ahşap külek (ahşap kapaklı kova) veya toprak küplerde, tahıllar ahşap ambarlarda ve

diğer gıdalar ambar üzeri kapaklı dolaplarda, ekmeğ vb. günlük yiyecekler ise (farelerin zarar vermemesi için) tavandan sarkıtılan demir teli veya iplere asılan ahşap bir raf üzerine konulurdu. Böylece aşhane içerisinde, kiler olarak kullanılan bir bölüm oluşturulurdu. Bu mekân, aşhanenin sıcaktan en az etkilenen serin ve kuytu kısmında yer almaktadır (Şekil 64).

Şekil 64. Aşhane içerisinde bulunan ambar

3.4.3.7.3.Terek

Tandır evinin yan duvarında, kiler bölümünün hemen yanında yer almaktadır. Terek, dört veya beş sıra raf halindeki ahşabın, yine her iki tarafından ahşap taşıyıcılarla duvara monte edilmesiyle oluşturulmaktadır. Genellikle iki bölüme sahiptir. Her bölümde 4–5 sıra raf vardır. Tereklerin kenarları oldukça itinalı ve ihtişamlı ahşap oymalarla süslenmiştir. Özellikle tereğın üst kenarında oldukça güzel ahşap oymalar bulunur. Tereklerin alt sıraları; tencere, tava ve su kabı, üst kısımlar ise; tabak vb. mutfak eşyalarının saklanması için kullanılırdı (Şekil 65).

Şekil 65. Aşhane içerisinde köşede kullanılan terek

3.4.3.7. 4. Su Kurunu (Hazne) , Lavabo (Suluk) ve Ev İçi Çeşme

Ev içlerinde, günlük su ihtiyacını karşılamak amacıyla suyun depolandığı yere “su kurunu” veya “hazne” denilmektedir. Tek bir blok (yekpare) traverten taşın içinin kare, dikdörtgen ya da yuvarlak, konik şekilde oyularak elde edilmiş donatılara “kurun” denirdi. Kurunlar, 50–100 lt. kapasiteli hazneye sahip donatılardır. Yaşanılmayan, terk edilmiş harap mahallelerde bu tip kurun örneklerine ve çeşmeye ait parçalara sıkça rastlanılmıştır. Bölgede, aynı amaçla büyük su küplerinin de kullanıldığı yöre sakinlerince söylenmektedir. Kurun, yapının hemen giriş kısmında (giriş holü) veya aşhane içerisinde, uygun duvar önünde yer almaktadır. Kurunlar, mahalle çeşmelerinden taşınan suyla doldurularak, çamaşır, bulaşık, temizli vb. işlerde kullanılmıştır. Günümüzde mevcut yapılarda kurun kullanımını tespit edilememiştir (Şekil 66, 67).

Şekil 66. Konut içi su haznesi

Şekil 67. Kurun (su haznesi) örneği.

Suluk ise, günümüzde lavabo olarak adlandırdığımız sabit donatıdır. Suluk, genellikle aşhane ortasında, kullanılan atık suyun (bulaşık, çamaşır suyu vb.) evden kolayca uzaklaşacağı sisteme sahip, fosseptik veya kanalizasyon hattıyla bağlantılı sabit donatılardır. Suluk sistemleri, genellikle zemin döşemesi üzerinde bulunurken, Hacı Mert Evi örneğinde olduğu gibi, çok katlı yapılarda 1. veya 2. katlarda da lavabo amaçlı kullanılan donatıya, toprak büz, kanalizasyon boruları ile akar verilmiştir. (Şekil 68, 69).

Şekil 68. Ocak, dolap ve suluk

Ayrıca bölgedeki bazı konak ve zengin ailelere ait konutların mutfak, hamam ya da sofa duvarı içerisine yerleştirilen ve taşıma su ile doldurulan musluklu bir oyma taş hazneye sahip ev içi çeşmelerin bulunduğu ifade edilmiştir. Ancak bu yapı örnekleri de günümüze ulaşamamıştır.

Şekil 69. Mutfak suluğu (Gavalak-Hacı Mert evi)

Çeşmeler, tahrip edildiği için yerlerinde görülememiş, mevcut konutların harap olmadan önceki durumunu bilen bölge yaşlılarının bilgilerinden yararlanılmıştır. Gavalak-Hacı Mert Evi'nin bu tip çeşme barındıran evlerden olduğu bilinmekte olup çeşmeye ait alın taşının bir kısmı tespit edilmiştir.

3.4.3.7.5. Dolaplar- Nişler

Konut içerisinde, kalın duvarlar içerisine gömülmüş, üç yanı taş duvar, kapak ve rafları ahşap olan dolaplar bulunmaktadır. Bu dolaplar, oda içerisinde bulunan küçük süs vb. eşyaları koymak için kullanılmıştır.

Şekil 70. Dolap (iç ve dış kısmı ahşap, duvara gömülü, kapaklı)

Nişler; konutlarda, tandır evinin üç cephesinde ve dini yapıların apsislerinde bulunan taş bezemeli dolaplardır. Diğer bir dolap sistemi ise duvar içerisinde oluşturulan nişlerdir. Bu tipte, özel işlenmiş taş söve ve alınlıklarda bezeme vb. süslemeler kullanılarak, gösterişli bir cephe elde edilmiştir. Bu tip nişler genellikle evlerin en özel mekânlarında, benzer bezeme ve süslemelere sahip şöminelerin iki tarafında bulunurlar (Şekil 70,71).

Şekil 71. Tandır evi içerisinde dolap (duvara gömülü kapaksız)

3.4.3.7.6.Yüklükler

Yüklük; konutlarda bulunan yatak, yorgan ve diğer kişisel malzemelerin saklanması ya da odayı kullanan kişilerin banyo yapması için bir bölmesinin banyo (hamamcık) olarak tasarlandığı dolap sistemidir. Yüklükler, odaya giriş kapısının her iki yanında olabileceği gibi, odanın penceresiz duvar kısmına da yapılabilmişlerdir. Yüklüklerde, özel oyma ve kakma süslemeler kullanılmıştır. Bölgedeki konak ve büyük konutlarda, bugün de yüklük sistemi mevcuttur (Şekil 72, 73).

Şekil 72. Oda içi yüklük

Şekil 73. Oda içi yüklük (içerisinde hamamcık kısmı bulunan)

3.4.3.7.7. Sedir

Konutlarda, genellikle misafir kabul edilen başodada, bazen yatak odalarında kullanılmaktadır. Genellikle yerden 40- 50 cm. kadar yüksek ve 60 cm. genişlikte, içerisine yatak yorgan konulabilecek şekilde üstten kapaklı veya daha küçük eşyaların konulabileceği şekillerde çekmeceli şeklinde yapılmaktadırlar (Şekil 74).

Şekil 74. Oda içi kapaklı sedir

3.4.4. Süslemeler

Süslemeler; çalışma alanındaki yapılarda, bazen yoğun bazen sade şekilde kullanılmıştır. Süslemeler konutlarda; genellikle tandır evi giriş kemeri çevresinde, dolap ve nişlerde, kapı ve pencere sövelerinde ve dış cephe köşelerinde ve dış duvar kenarlarında bulunmaktadır.

Bölgedeki dini yapılar, taş bezeme açısından en zengin yapılardır. Dini yapılarda, bezemenin en çok kullanıldığı yer, giriş kapıları çevresidir (Şekil 75, 76,77, 78,79, 80, 81,82, 83,84, 85). Ayrıca pencere, kapı söve ve girişleri, köşeler, saçaklar, varsa kubbe çevresi, sütun kaide ve başlıkları, apsiste bulunan nişler, taş süsleme sanatının kullanıldığı yapı unsurlarıdır.

Şekil 75. Kilise kapısı taş süsleme

Şekil 76. Ev içi taş süsleme

Şekil 77. Kilise kapısı taş süsleme detayı

Şekil 78. Konut girişi ahşap kolon-kiriş üzeri süsleme

Şekil 79. Duvara yapılmış taş dolap süslemesi (Hacı Mert evi)

Şekil 80. Taştan yapılmış kilise içi mumluk

Şekil 81. Cami içi ahşap süsleme

Şekil 82. Sokağa uygun formda köşe pahlı taş duvar

Şekil 83. Kilise kapısı çevre süslemeleri

Şekil 84. Kilise duvar üstü saçak kenar detayı

Şekil 85. Mezar taşı ve mum yakma nişi

3.4.5. Konut Tipolojisi

3.4.5.1. Konut Tiplerini Oluşturan Mekânlar

Çalışma alanındaki konut tiplerini oluşturan mekânlar; oda, içeriki ev (kiler, tandır evi ve mutfak), ahır ve samanlık (terek) ve tuvaletler olarak ele alınmıştır. Konutlarda planlama ağırlıklı olarak içeriki ev üzerine kurulmuştur.

3.4.5.1.1. Oda

Çalışma alanımızda bulunan konutlarda oda kavramı, içeriki ev (aşhane) ve diğer ek fonksiyonları içeren mekânlar dışında, genellikle yatılan veya misafir ağırlanan kısımları anlatmaktadır. Konutlarda, oda sayısı ağırlıklı olarak ailenin ekonomik durumuna göre farklılıklar gösterir. Alt katta bazen tek oda bulunabilirken, üst katların tümü odalar şeklindedir. Konutlarda odanın işlevi ve içerisindeki donatının, dini yapıyla da bağlantılı olduğu görülmüştür. Bölgedeki en eski Müslüman evlerinden olduğu bilinen ve sağlam durumda bulunan Nazirli-Şevket Nas Evi'nde olduğu gibi, sedir içerisinde yer alan ve banyo görevini gören hamamcıkların Müslüman evi içerisinde bulunduğu görülmüştür.

3.4.5.1.2. İÇeriki Ev (Kiler, Tandır evi ve Mutfak)

Konutlarda içeriki ev; kış aylarında içerisinde yaşanılan, yazın ise ambar, kilerin de bulunduğu mutfak gereçlerinin konulduğu depo olarak kullanılan bölümdür.

Tandır evine, aşhane (içeriki ev) kısmından girilmektedir. Tandır evinin iki yan duvarında, nişler yer almaktadır. Ayrıca duvarlarda, el hizasında kare küçük dolaplar yer almaktadır. Bu dolapların küçük eşyaları koymak için kullanıldığı anlatılmaktadır (Karpuz, 1979; Karpuz, 1984). Bu mekânın bütünü aşhane olarak da isimlendirilir.

Aşhane ile tandır evi kemerli bir geçişle birbirine bağlanır. Aşhane kısmının üzeri kırılmalı toprak dam örtüyle, tandır evinin üzeri taş kubbe örtüyle kapatılmıştır. Kubbe şeklinde yapılan tandır evi ve aşhane diğer odalara göre yüksek yapılar, üzerine kat atılmamaktadır. Tandır evinin örtü sistemi pek çok yörede ahşap olmasına rağmen, çalışma alanımızda, taşın üst üste bindirilmesiyle, kubbeyi andıran örtü şeklini almakta ve bu bölüm ortasındaki ışıktan aydınlanmaktadır.

Aşhane literatürde; mutfak, aşhane veya hayat olarak, yörede ise içeriki ev ya da tandır evi olarak adlandırılır. Bu mekân, günümüz konutlarındaki birçok mekânın işlevini tek başına karşılamakta idi.

Tandır evi oldukça küçük tutulmuş ve az yakıtla çabuk ısınması sağlanmıştır. Tandır evinin üst örtüsündeki ışıklık dışında hiçbir pencere bulunmamaktadır. Böylece ısı kaybı minimuma indirilmiştir. Günümüzde bu mekânlar, işlevini kaybetmiş ve depo, kiler olarak kullanılmaktadır.

3.4.5.1.3. Ahır ve Samanlık (Merek)

Ahır, ev sahibinin ekonomik durumuna göre yer değişikliği göstermesine rağmen, genellikle, evin alt katında, eğimden dolayı bir kısmı toprağa gömülü, giriş avlusuyla bağlantılı mekânlardır. Dışardan atıyla gelen kişi, alt kattaki kapıdan iç avluya girip, oradan hayvanını ahıra bağlayıp, üst kata iç avludaki merdivenden çıkmaktadır. Ahırların zemini, taş, toprak veya kalas döşenmekteydi. Ahırlar, dikdörtgen veya kare planlı olmakta, içlerinde patni (hayvan yemliği), mangur (hayvan bağlama aparatı) gibi adlar verilen donatılar bulunmaktaydı. Ahırların üstü düz toprak dam (baca) ile örtülmekte ve orta baca ve nadiren yan cephe penceresi ile aydınlatma ve havalandırma sağlanmakta idi.

Ahıra bitişik bir mekân, merak (samanlık) olarak kullanılmakta ve burada hayvanların ot, saman vb. kışlık yiyecekleri stok edilmekteydi.

3.4.5.1.4. Tuvaletler

Tuvaletler, genellikle konutların dışında, giriş sahanlığının ya da merdivenin altında veya dışarıda konuta yakın bir noktaya yapılmışlardır. Tuvaletler tamamen taştan yapılmış, üst kısımları toprak damla kapatılmıştır. Tavan yükseklikleri oldukça az, ortalama 1,5 mt. (yüksekliğinde) , kapılı ve içerisinde taştan ayaklık kısmı bulunan yapılardır. Ev içerisinde tuvalete sadece Gavalak'ta üç katlı konut tipi olan Hacı Mert evinde rastlanmıştır. Tuvaletler Gavalak 1, 2, 3 harap mahallelerinde orijinal halde bulunurken, diğer mahallelerde orijinal yapılar bozulup, ayaklık kısımları yeni yapılan tuvaletlerde kullanıldığı tespit edilmiştir (Şekil 86,87).

Şekil 86. Konut dışı tuvalet örneği

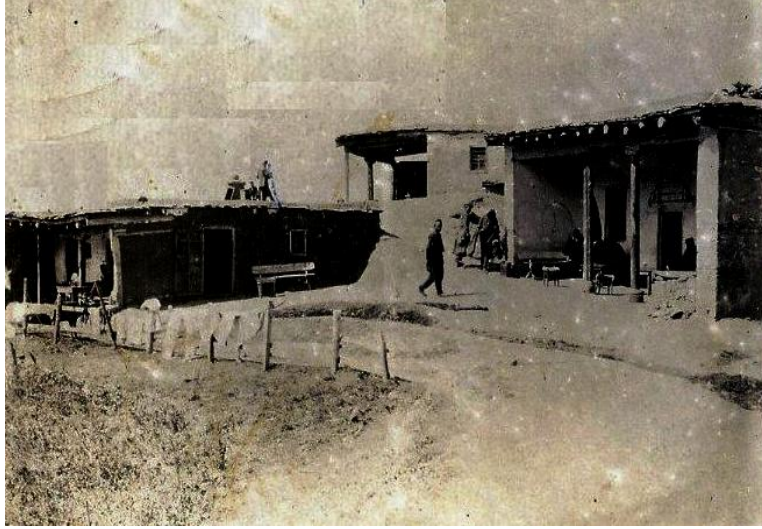
Şekil 87. Tuvalet taşı örnekleri

3.4.5.2. Kat Sayısına Göre Konut Tipleri

Çalışma alanında bulunan konutlar; kat sayısına göre tek, iki veya üç katlı konutlar olarak sınıflandırılmaktadır.

3.4.5.2.1. Tek Katlı Konutlar

Tek katlı konutlar, bölgeye ait eski fotoğraflarda mevcut olmasına rağmen, çalışma alanında tespiti yapılamamıştır (Şekil 88). Bu konutların, gelir düzeyi en düşük olan halkın oturduğu konutlar olarak karşımıza çıkması muhtemeldir. Bu konut tiplerinde, sadece zorunlu ihtiyaçların giderildiği mekânların olduğu düşünülmektedir. Çalışma alanında tek katlı yapı ölçeğinde, okul, fırın, şapel ve kiliselerin (galeri katlı) tespiti yapılabilmektedir.

Şekil 88. 1900 lü yıllarda bölgedeki tek katlı konut örnekleri

3.4.5.2.2. İki Katlı Konutlar

İki katlı yapılar, çalışma alanında en fazla bulunan, orta gelir düzeyine sahip halkın yaşadığı konut plan tipidir. Bu Kars (2008)' in Gümüşhane konutları ile ilgili yapılan çalışmasına da uygundur. Bu yapılar da kendi içlerinde farklılıklar göstermektedir (Şekil 89,90,91,92) .

İki katlı yapılar, taşla inşa edilmiş olup, zemin katta giriş avlusu, aşhane varsa kiler ve ahır bulunmaktadır. Bunlar Andreadis (1999)'in söylemlerine de uygundur.

Şekil 89. İki katlı yapı örneği (Bulutayla Çolakoğlu evi)

Şekil 90. İki katlı konut örneği (İmera Demirci evi)

Şekil 91. İki katlı konut örneği (İmera-Nazırlı Recai Nas evi)

Şekil 92. İki katlı konut örneği (İmera-Nazirli Şevket Nas evi)

3.4.5.2.2.1. İçten Bağlantılı İki Katlı Konutlar

Zemin katta iç avlu, aşhane, tandır evi, oda ve ahır bulunan konutlarda, içten bağlantı yapılması günlük işlevlerin çoğunun iç mekânda çözülmesini sağlamaktadır. Bu durum soğuk iklimlerde oldukça avantaj sağlayan bir çözümdür.

Bu yapılarda, evin dış kapısından bir avluya girilmekte, buradan varsa zemin katta bulunan odaya, aşhaneye veya ahıra direk bağlantı bulunmaktadır. Birinci kata bağlantıyı sağlayan merdiven, genellikle bu avluda yer almaktadır. Birinci katta ise misafir ve yatak odaları mevcuttur. Birinci katların bazılarında, dışarı doğru çıkma veya gömme balkon bulunmaktadır.

3.4.5.2.2.2. Dıştan Bağlantılı (Bağımsız) İki Katlı Konutlar

Zemin katta ahır ve samanlık (merek) gibi mekânların bulunduğu, üst katta sürekli bağlantı zorunluluğu bulunmayan durumlarda oluşturulan plan tipidir. Bu tip evlerde, içten bağlantıya işlevsel olarak fazla ihtiyaç duyulmamaktadır. Zemin katta, hayvanlar için yiyeceklerini pişirmek ve hayvan ürünlerini işlemek için ocaklar bulunmaktadır. Zeminde bulunan ve genelde doğuya bakan kapının sağ ve solunda birer adet pencere bulunmaktadır. Birinci katta ise aşhane ve genellikle bir, bazen iki oda bulunabilmektedir. Topografyadaki eğimden dolayı, zemin katın bir kısmı toprağa gömülmüş durumdadır. Üst kata, dıştan 1-2i basamakla giriş söz konusudur. Bu tip binalarda dışa çıkma olmamaktadır. Bu Kars vd.(2008)'nin Gümüşhane konutları ile ilgili yapılan çalışmasına da uygundur.

3.4.5.2.3. Üç Katlı Konutlar

Üç katlı yapılar, çalışma alanı sakinlerince, zengin ya da ileri gelen kişilerin yaşadıkları konak olarak adlandırılan konutlar olarak tanımlanmaktadır. Gavalak 4 Hacı Mert Evi ve İmera'da Nas ve Ayvaz Evi bu tiplere örnek gösterilebilir (Şekil 93, 94, 95). Bu konutların günümüz şartlarına göre işlevleri değiştirilmiş ve bölgede bulunan diğer konutların büyük bir kısmı taş malzemesi farklı yapıların yapılabilmesi ve de çok altın arayıcıları tarafından tahrip edilmiştir.

Şekil 93. Üç katlı yapı örneği (Bulutyayla-Hacı Mert evi)

Şekil 94. Üç katlı yapı örneği (İmera-Aşağı Mh Ayvaz evi)

Şekil 95. Üç katlı yapı örneği (İmera-Merkez Yasin Nas evi)

3.4.6. Etnik ve Dini Aidiyete Bağlı Olarak Konut Kültürü Üzerine Genel Bir Değerlendirme

Kuruluşundan yıkılışına kadar Osmanlılar, Hıristiyan toplumlarının kendi varlıklarını sürdürmesine, çağdaşı devletlere göre daha fazla hoşgörü göstermişlerdir. Sınırlı bir özerkliği bulunan millet sistemi içinde, din temeline oturan ayrı kimliklere izin vermiş, hatta bu ayrılıkları teşvik etmişlerdir. Bu konuda en iyi örnek, Osmanlı döneminin en küçük idari birimi olan köylerde dahi Müslüman, Rum ve Ermeni tebaanın bir arada yaşadığına ait pek çok nüfus ve vergi kaydı gösterilebilir. Yerel idarecilerin keyfi uygulamaları harici genel bir ayrımcılık ya da zorlama olması durumunda üç farklı millet ve de dinin bir arada ve de en ücra köylerde dahi yaşaması mümkün olmazdı. Osmanlı'da yeniçerilerin devşirilme konusundaki özel durumu hariç, din değiştirmeye zorlamak pek görülmeyen bir şeydi (McCarthy,1998).

Osmanlı döneminde, Gümüşhane madenlerinin çok önemli bir iş sahası olması (1500-1800 arası), zamanla maden sayısının artmış olması, burada çalışan insanların vergi, askerlik vb. konularda muafiyet ve imtiyaz sahibi olmaları nedeniyle, bölgedeki pek çok insan bu çevreye yerleşmiştir. Bölgede, Osmanlı tebaası Müslüman ve Hıristiyan (Ortodoks) halklar

bir arada yaşamakta idi. Buraya yerleşen insanlar, rahatlıkla gelenek, göreneklerini ve inançlarını devam ettirip ana dillerini konuşabiliyorlardı. Uzun yıllar aynı yerleşim biriminde, huzur içerisinde yaşayan, birbirleriyle dini etkinlikler ve evlilikler dışında, sosyal ve kültürel etkileşim halinde bulunan halkların, yaşam şekilleri ve yapı kültürü açısından önemli bir farklılığı bulunmamakta idi.

Müslüman ve Hıristiyan evlerinde; yapıların oluşumunu belirleyen ana unsurlardan, mevcut yapı malzemelerinin, topografya ve iklim şartlarının aynı olması, yapıları inşa eden ustaların (usta çırak ilişkisi ile yetiştiği için) aynı yapı kültürüne sahip olmasının bir sonucu olarak, işlevsel ve görsel anlamda belirgin bir farklılık bulunmamaktadır. Bu durum Asatekin (2004)'in tarafından yapılan tespitle de uyumludur.

Bu durumun nedenlerini sıralarsak; yapı ustalığı, metal işleri, taş işleri vb uzmanlık gerektiren işlerde, sanatın usta-çırak ilişkisi ile öğrenilebilmesi ve sınırlı sayıda uzman bulunmasıdır. Ayrıca, başka dinden bir uzmana, dini etkinlikler dışında iş yaptırmanın, dini açıdan hiçbir sakınca doğurmaması, yapıların, yerleşimde bulunan Müslüman ya da Hıristiyan ustalarca, malzeme, iklim ve gelenekleşen tekniklerle yapılması, aynı yapı tip ve özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

“Anadolu’da bugün var olan geleneksel konut mimarisini, dini ve/veya etnik farklılıklara dayandıran her açıklama, bunun tersini kanıtlayan örneklerle mutlaka karşılaşmaktadır. Bu durumda, söz konusu ayrışmaları aşan ve Anadolu’daki zengin çeşitliliğin tümünü kapsayabilecek bir tavrın belirlenebileceği doğru soruların sorulması gereklidir. Diğer bir deyişle, ne salt plan tipindeki değişim, ne malzeme kullanımı, ne de salt dini-etnik farklılıklardan yola çıkan kimlik tartışmaları bu çeşitliliği açıklayamamaktadır,” diyerek, Asatekin (2004), bu düşünceye uygun söylemde bulunmaktadır.

Ancak çalışma alanımızda, Osmanlı devletinin bu hoşgörüsüne rağmen, yörede 200 yıla yakın bir süre (1650–1850), Hıristiyan olarak yaşadığı halde, Müslümanlığı kabul etmiş görünen bir topluluğun bulunduğu çeşitli kaynaklarda bildirilmektedir. Özünde Hıristiyan olan ve Hıristiyanlıklarını gizlice sürdüren bu topluluk, madenlerde çalışan Müslümanlara verilen imtiyazlardan yararlanabilmek için Müslüman olarak görünmüşlerdir (Bjıkıyan, 1969; Andreadis 1999; Bryer, 1985). Kurum’da “Gizli Hıristiyanlık” IV. Murat (1612- 1640) zamanında kendini göstermiştir. Bu tür din taşıyanlara Gizli Hıristiyanlar (Chripto Christian, closta, clustai, tenasür edenler) adı verilmiştir. İngiliz coğrafyacı ve gezgin William Hamilton, 1838 yılında Trabzon- Bayburt arasında yaptığı seyahatte de Maçka’nın üst kısımlarında, Müslüman gibi yaşayıp, ibadet eden ancak özünde Hıristiyanlık inancını yaşatan Yunanlı-Türk veya Türk- Yunanlı diye adlandırdığı bir topluluktan bahsetmiştir (Usta,1999).

II. Mahmut zamanında ilan edilen Tanzimat fermanı (1839) ile Osmanlı tarihinde yeni bir dönem açılmıştır. Padişah, Ferman'daki prensiplere ve bunlara dayanacak kanunlara uyacağına yemin etmekle, kutsal yetkileri üstünde kanun kuvvetinin üstünlüğünü tanımıştır. Hukuki bakımdan Tanzimat Fermanı'nın bir tamamlayıcısı olarak görülen 1856 tarihli Islahat Fermanı; Devletin gayrimüslim tebaasının da Tanzimat ilkeleri içerisinde yaşayacaklarını teyit eden, fakat yüzlerce yıldır Müslümanlardan belli çizgilerle ayrılmış olan gayrimüslimlerin haklarını da açıkça belirten bir fermandır. Bu fermanla Müslümanlarla gayrimüslimler arasında özellikle vergi ve askerlik bakımından olan eşitsizlik giderilmeye çalışılmıştır (Durmuş, 2005) . Bu fermanın sonucuna göre herkes istediği dine dönebilecektir ve oldukça fazla kişi Müslümanlıktan Hıristiyanlığa geçiş yapmıştır. Daha sonra bu hareket büyümüş ve Kurum bölgesinin 45 ileri geleni, Hıristiyanlığa geçtiklerine ilişkin belgeye komisyon adını vermişler ve imzalamışlardır (Andreadis,1999).

Andreadis (1999)'da, 1700'lü yıllarda Kurum'da nüfusa, madenlerdeki güvenli yaşama ve halkın belli düzeydeki gelirine rağmen görünürde hiçbir dini yapı bulunmamakta olduğunu belirtir. Kurum'da hiçbir dini ibadet yerinin olmaması, görünürde Müslüman olan halkın gerçek dinini yansıtmadığının da önemli bir göstergesi olduğunu söylemektedir. Bu durum, çalışma alanında mübadele öncesinden kalan hiçbir caminin olmadığı tespit ve yerel halkça söylenenlerle de doğrulanmaktadır. Çalışmamızda da bölgede en eski kilise olduğu söylenen Alikinos Kilisesi ve Şamanlı kilisesinin harap olduğu ve tekrar tamir edildiği tespiti kullanılan duvar malzeme farkından da anlaşılmaktadır.

Aynı yazar, Gizli Hıristiyanların genelde konak olarak adlandırılan iki katlı evleri, Müslümanlarınkine benzemekte olduğu ve her evin alt bölümünde ibadetini yapacağı gizli bir mabet bulunduğunu belirtmiştir.

Yapılan çalışmada, bu konudaki tespitlerimiz şu şekilde olmuştur;

1. Ortak Kullanılan Gizli Kiliseler;

Yerleşim içlerinde dışardan algılanmayan, topoğrafik olarak eğimli olan, girişi hemen algılanmayan bağımsız küçük kiliseler, Gavalak 1, 2 ve 3 'te bu tip dini yapılar harap durumda mevcut bulunmaktadır.

2. Gizli Konak Altı Şapel;

Gelir düzeyi yüksek ailelerin, büyük konak şeklindeki evlerinin altında yer alan şapeller şeklinde görülmektedir. Hatta bu konakların sahibi olan kişiler, çevrede âlim Müslüman olarak bilinmektedirler. Buna çalışma alanımızda bulunan, üç katlı evlerden biri olan Hacı

Mert evinin bodrum katında bulunan ve mahzen görünümündeki şapel örnek verilebilir. Bu ev, gerek plan tipiyle, gerekse konumu itibarıyla bu düşüncüyü doğrulamaktadır. Gizli şapelin, evin zemin katından girilen bir geçidi ve havalandırmanın sağlandığı 10*20cm ölçülerinde iki penceresi mevcuttur. Bu şapelin, taşıyıcı kirişleri, kısa aralıklarla geçilen kemerlerdir. Bu gün harap durumda olan bu mekân, gerek planlamadaki konumu, gerekse mübadele sonrası buraya ziyarete gelen eski sakinlerinin yakını olan Rumların anlatımıyla; 19. y.y.da binayı yaptıran kişinin Müslüman olarak bilinmesine karşın gizli Hıristiyan olduğu söylenmektedir (kaynak kişi; Hacı Mert, yaş: 70)

3. Düşük veya Orta Gelirli Aile Tipi Şapel;

Yörede yaşayan gizli Hıristiyan halkın, yeraltında ya da özden uzak noktalarda inşa edilen dini yapıları kullanması, her zaman mümkün olmamıştır. Gizli Hıristiyan olduklarının öğrenilmesi sosyal yaşamları ve toplum içersindeki statülerinde önemli sorunlara neden olabilmekte idi. Yörede, yaşayan ve madenlerin kapandığı 1800 sonrası dönemde toplumun, özellikle ekonomik güce göre en büyük gurubu, orta veya düşük gelirli aile grupları oluşturmakta idi. Büyük bir çoğunluğu gizli Hıristiyan olan bu insanların, dini ibadetlerini evlerinde gizlice, gizli bölmeli kısımlarda yaptığı Andreadis (1999), tarafından belirtilmiştir. Alanda yapılan çalışmalarda; mevcut konutlar içersinde yazar tarafından belirtilen şekilde gizli bölümlere rastlanmamıştır. Bunun en önemli nedeni 1856 Islahat Fermanı sonrası Gizli Hıristiyanların dinlerini açıklayarak Açık Hıristiyan konumuna geçmeleri ve de kiliselere serbestçe gidebilmeleridir. Bu durum Andreadis(1999) tarafından da Hıristiyanlığın açıklanması sonrası gizli kiliselerin terk edilerek kullanılmamaya başlandığını ve zamanla bu kiliselerin bakımsızlıktan yıkılıp yok olduğu ve de 1900 lü yıllarda Hıristiyanlar tarafından dahi pek bilinmediği belirtilmiştir. Yörede mübadeleye kadar açık Hıristiyanlarca kullanılmaya devam edilen, kısmen gözden irak 2 adet mahalle içi şapel dışında yapı tespit edilmemiştir.

Yöre halkının anlatımıyla, mübadelede Hıristiyan olduğu için Yunanistan'a veya farklı ülkelere gitmiş olan konut sahipleri veya onların yakın akrabaları (çocukları, hatta torunları), ellerinde haritaları yaşadıkları veya büyüklerinin yaşadıklarını söyledikleri evlerini ara ara ziyaret etmektedirler. Günümüzde, yörede yaşayan halk, ziyaret amacıyla gelen bu kişilerin söylemleriyle, kullanılmakta olan konutlardan mübadele öncesi Ortodoks Hıristiyanlara ait evlerin hangileri olduğunu bilinmektedir.

Yörede yaşayan halkın söylemine dayanılarak belirlenen Müslüman konutları ile gizli ya da açık Hıristiyan kişilere ait konutların, tandır evi denen kısımda bazı farklılıklar olduğu

tespit edilmiştir. Konutlarda en çok kullanılan mekân, içeri ev (aşhane) ve onunla bağlantılı ve bir kemerle geçilen tandır evi kısmıdır. Yörede tandır evi küçük ebatta, bir ailenin tandır etrafında oturmasına uygun bir mekândır ve kış aylarında kullanılmıştır. Tandır evinin ortasında, mekânın ısınmasını sağlayan, tandır bulunmasına rağmen, tandır evinin üç tarafındaki 3 cephenin duvarlarında kemerli merkezdeki daha büyük, sağ ve sol cephedeki daha küçük olan nişler bulunmaktadır. Nişler ocağı ya da dolabı anımsatmakta, ancak bu tür bir işlevsellik taşımamaktadırlar. Dönem mimarisi incelendiğinde işlevsiz hiçbir mekân olmadığı, oturma ve ısınma amaçlı olan tandır evinde, işlevi olmayan ve ocağı anımsatan, ancak ocak olmayan nişlerin bulunması anlamsız görünmektedir.

Yapısal olarak, aşhane (içeriki ev) ile bağlantılı olan tandır evi, plan tipi olarak, (tandır evi ve aşhane planı) küçük bir şapele benzemektedir. Üç cephesindeki nişleri ile üç nefli kilise imajı veren tandır evinin kemerli geçiş kısmının işlevselliği değiştirilerek kolaylıkla küçük ve fark edilmeyen bir dini mekân (kilisenin bema ve apsisleri) yaratılabilecek özelliklere sahiptir. Müslüman evi olarak inşa edildiği bilinen konutlardaki tandır evinde, bu nişler ya hiç yoktur veya dolap olarak kullanılabilir özellikte yapılmışlardır. Müslüman tebaanın evi ile gizli ya da açık Hristiyan evi arasındaki bu fark, dinin konut mimarisi üzerindeki etkisini göstermektedir (Şekil 96, 97).

(a)

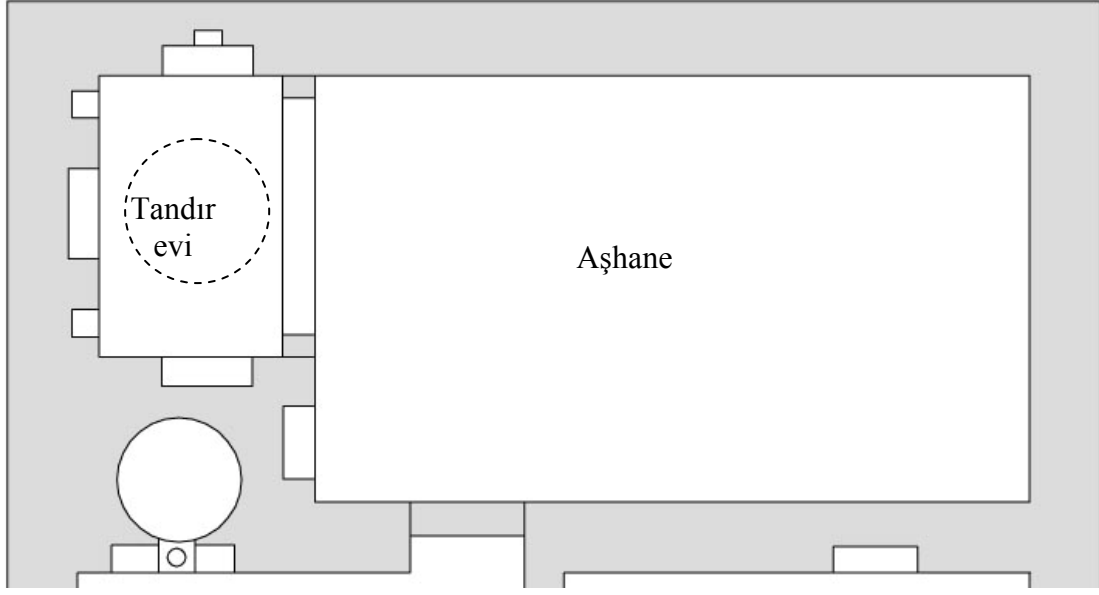
(b)

Şekil 96. Hıristiyan ya da gizli Hıristiyan evlerinde üç nişli, apsis formu tandır evi (a ve b)

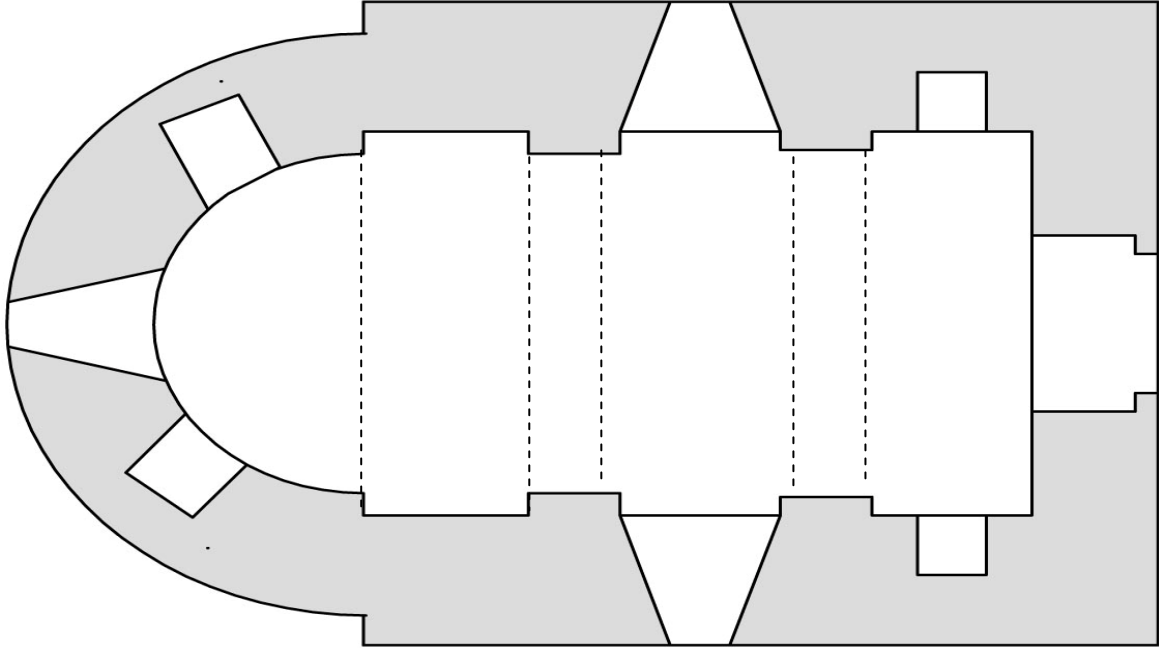

Şekil 97. Müslüman evine ait tandır evi örneği

Aşhane ile bitişik cephede bulunan tandır evi, cephelerindeki nişlerle birlikte incelendiğinde plan tipi kilise ya da şapel plan tipi ile örtüşmektedir (Şekil 98). Tandır evindeki kemerli büyük nişler, kiliselerdeki apsis işlevini görmekte idi. Bu yapı tipi, konut olarak kullanılan bir mekânın, istenildiğinde, dini amaçlı bir mekân (Şekil 99) haline getirilebileceğinin özgün bir örneğidir.

Şekil 98. Aşhane ve tandır evi planı

Şekil 99. Şapel (tek nefli kilise) planı

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Anadolu'da bölgenin sahip olduğu tarihi yapı stokunun, coğrafik ve jeolojik özellikleri ve yöre halkının sosyo-kültürel ve etnik yapısı ile ilişkilendirilerek irdelendiği çalışma sayısı azdır. Bu çalışma, Gümüşhane-Kurum Vadisi'nde yer alan ve eski madenci köyleri olduğunu bildiğimiz 7 yerleşim yerini, günümüze ulaşabilmiş özgün yerleşim düzeni ve yapı stoku üzerinden; bölgenin etnik, dini, coğrafik ve jeolojik yapısıyla ilişkilendirilerek anlamayı ve anlamlandırmayı amaç edinmiştir.

Gümüşhane ve çevresinin antik dönem coğrafik yapısına ilişkin yapılan, “tabiat özellikleri bakımından Zigana-Vavuk arasındaki kısmın oldukça yeşil, iklimi yumuşak, ekilebilir arazinin her karesinin değerlendirildiği ve Gümüşhane'nin etrafının alabildiğine dağlık ve su kaynaklarının çok zengin olduğu” şeklindeki tanımlama, günümüz bölge gerçekleriyle de genel anlamda örtüşmektedir.

Osmanlı'nın, ilk çağdan 19. yüzyıla kadar Gümüşhane'yi dış dünyaya bağlayan tek güzergâh olan, ancak çok bakımsız ve yetersiz kalan antik İpek Yolu'nu geliştirmek için mühendis istihdam ettiği ve yola çeki düzen verdiği bilinmektedir. Bu ilginin oluşmasında, bölgenin iktisadi hayatında meyvecilik yanında özellikle madenciliğin önemli bir yerinin olmasının büyük etkisi vardır. Uzun yıllar Osmanlı'nın maden ihtiyacına cevap veren ve 1800'lü yıllarda bölge halkının en önemli gelir kaynağı olan maden ocaklarının işletilmesinde çeşitli nedenlere bağlı çok ciddi sıkıntıların ortaya çıkması, maden ocaklarının atıl duruma düşmesi ve üretimin azalması bölge nüfus yapısını da olumsuz etkilemiş, bunun sonucunda Gümüşhane ve Kurum bölgesi dışarıya ciddi yoğunlukta göç vermiştir.

Bölgede pek çok tarihi maden ocağının varlığı bilinmektedir. Günümüzde maden ocaklarına ait galeriler tamamen kapalı olup, ocak yerleri ancak dikkatli bir inceleme ile belirlenebilmektedir. Bölgede Maden Tetkik Arama (M.T.A).tarafından son yıllarda yapılan sondaj çalışmalarıyla zengin altın, bakır, kurşun rezervlerinin mevcudiyetinin halen devam ettiği tespit edilmiştir.

Çalışma alanını oluşturan Kurum havzasının 1500 m.den daha yüksek kısmını teşkil eden Kurum Dere ve İmera Dere havzasındaki yerleşmelerde, Osmanlı tebaası içerisinde yer alan Müslüman ve Hıristiyan (Ortodoks) halkların uzun yıllar bir arada yaşadıkları, gelenek-göreneklerini ve inançlarını devam ettirip, ana dillerini konuşabildikleri

bilinmektedir. Uzun yıllar aynı yerleşim biriminde birarada yaşayan, birbirleriyle dini etkinlikler ve evlilikler dışında, sosyal ve kültürel etkileşim halinde bulunan bu halkların yaşam biçimleri arasında önemli farkların bulunmadığı bilinmektedir.

Kurum Vadisi, çevresi 75 km. olan, 230 km²'lik bir alana sahiptir. Kurum merkez (Bulutayla, Düzce ve Evlice Mahalleleri) yerleşim alanı 76 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Çalışma alanındaki yerleşimler; Gümüşhane ili, Merkez ilçe, Yağlıdere Köyüne bağlı, Bulutayla Mahallesi (eski Kurum Nahiyesi) ve İmera (Olucak) Merkez ve Nazırlı Mahalleleri'nden oluşmaktadır. Kurum'a bağlı eski mahallelerden Gavalak (Guluvena) olarak isimlendirilen yerleşim alanı, birbirinden ayrı dört yerleşim birimine sahip olduğundan, çalışma içerisinde yerleşimi daha rahat anlatabilmek için Gavalak 1, Gavalak 2, Gavalak 3, Gavalak 4 ve Şamanlı olarak isimlendirilmiştir.

Bölgedeki yerleşim birimlerinin oluşumunda; arazi yapısı, tarım alanları, güvenlik ve iklim özellikleri, ticaret yolu ve maden ocaklarına yakınlık gibi etkenlerden, bir ya da birkaçının birlikte etkili olduğu belirlenmiştir. Bölgenin dağlık ve arazinin eğimli olması nedeniyle genellikle iki katlı olarak inşa edilmiş olan yapıların bir kısmının zemin katları toprağa gömülüdür. Bu tür bir yerleşim biçiminin, özellikle iklime bağlı olarak ısınma gereksinimini kolaylaştıran bir çözüm olarak uygulandığı düşünülmektedir.

Bölgede gereksinim duyulan tarım arazilerinin, yerleşim alanlarından daha yüksek rakımlarda (1600 m.-2100 m. arası), sınırlı miktarda ve genellikle eğimli alanlarda seçildiği görülmektedir. Tarım alanlarında toprak sığ ve taşlıdır. Yoğun emek ve sulama gerektiren sebze yetiştiriciliğinin yapıldığı tarım arazileri ise vadi tabanlarında ve yerleşimlerin bitişiğindedir. Yapılar ise mümkün olduğunca tarıma uygun olmayan alanlarda ve zemini sağlam kayalık alanlarda inşa edilmiştir. Gümüşhane Kurum Vadisi yerleşimleri, yerleşimlerin genelinde olduğu gibi bol su kaynağına sahip alanlarda ya da yakınında kurulmuştur.

Olucak-Merkez'de tarımla ilgili olarak, tahıl (arpa, buğday, çavdar) ticaretinde kullanılan bir ambar ve tartı yerinin (kantar) bulunduğu, yöre halkı tarafından belirtilmektedir. Bu bölgede, Osmanlı döneminde yoğun şekilde tahıla dayalı tarım yapıldığına dair izler halen bulunmaktadır. Çok eğimli arazilerin ve tarıma elverişli olmayan dağların tepe ve yamaç kısımlarının set şeklinde (seki, tump) yapılarak, bahçe ya da tarla olarak kullanılmaya uygun hale getirilmiş olduğuna dair izleri bugün dahi görmek mümkündür.

Evlerin genelde bir yönlerinin yamaca yaslandığı, güvenlik amacıyla zemin pencerelerinin çok dar mazgal pencere biçiminde olduğu ve ısı yalıtımı, inşaat maliyetini düşürme ve dayanışma amacı ile ikili ve üçlü guruplar halinde inşa edildikleri görülmektedir. Konutlarda, kışların uzun ve soğuk oluşu nedeniyle, sürekli yaşam mekânı olan aşhane (İçeriki ev) kısmının mümkün olduğunca yamaç içinde toprağa gömülü ya da yapı grubunun merkezinde inşa edildiği, ayrıca güneşten daha fazla yararlanmak amacı ile dini yapılar dışındaki yapı gruplarında yönlenmenin güney-doğuya yapıldığı görülmektedir.

Yerleşmelerin ticaret yolu üzerinde ya da yakınında yer aldığı, yapıların sayısı ve ticari amaçlı yapı tiplerinden (han, depo vb.) anlaşılmaktadır. 19. yüzyıl sonlarına kadar kullanılan İpek yolu ve Trabzon-Erzurum-İran hattı üzerinde bulunan Kurum ve İmera yerleşimlerinden geçen Trabzon- Erzurum yolu, yaz döneminde kullanılmaya elverişli olup, 2500 m.yi bulan geçitlerden kışın geçilmesi oldukça zordur. Bu yol güzergâhı üzerinde var olan han, dükkân, kahvehane, depo, fırın, çeşme, tartı yeri (kantar), kuyumcu dükkânı, şapel, bazilika, kilise vb. binaların yoğun varlığı ve mevcut olan yol izleri, ticari anlamda da bölgenin önemli bir merkez olduğunu göstermektedir.

Bölgede inşa edilen dini, ticari, konut vb. yapılarda doğal taş, ahşap, metal vb. yapı malzemelerinin kullanıldığı görülmektedir. Doğal taşın bol ve ocaklarının yerleşmelere yakın olması nedeniyle yapıların inşasında genellikle traverten ve yakın çevresinde bulunan doğal taşlar kullanılmıştır.

Çalışma alanının 16.-17. yüzyılda on binlerce insanı barındıran yoğun bir yerleşim alanı olmasında; madende çalışan ve madenci kesime hizmet eden diğer meslek insanları ve ailelerinin sayısının çokluğu etkili olmuştur. Bu madenlerde çalışan ya da işleten, ticaret yapan kişilerin gelir düzeyindeki farklılıklar, inşa edilen binaların büyüklüklerini ve yapı malzemesinin kullanım tekniklerini (işlenerek veya işlenmeden) etkilemiştir. Ayrıca, bölgeye yakın ve uzak bölgelerden göç eden toplulukların, kendi kültürlerini yaşadıkları yapılara yansıttıkları da düşünülmektedir.

19. yüzyıla kadar verimli çalışan, ancak 1800'lü yıllardan itibaren kapanmaya başlayan bölgedeki maden ocakları çevresinde yaşayan Osmanlı Devleti'nin resmi çalışanı olan madenciler, ihtiyaç duyulan diğer maden ocaklarının olduğu il ve ilçelere (Maçka, Espiye, İnegöl, Keban, Diyarbakır; Maden ve Ergani, Sivas, Yozgat; Akdağ, Suriye vd.) tayinle gönderilmiş ya da hem ülke içine hem de Balkanlar ve Rusya madenlerinin

bulunduğu ülke dışı bölgelere göç etmişlerdir. Ayrıca, bölgede yaşayan ve işsiz kalan madenci dışındaki meslek grubuna mensup halkın büyük bir kısmı da, bölgeyi terk etmeye ve farklı iş kollarında çalışmaya başlamışlardır.

Madencilik, tarım, ticaret ve su kaynaklarının, yerleşim yerlerinin oluşumunda önemli faktörler olması yanında, bölgenin en geniş yapı tipini oluşturan konutların tip ve biçimlenmesinde iklim, topografya, yapı malzemesi potansiyeli, sosyal statü ve kültürel faktörler gibi etkenlerin önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Yörede yaşayan ya da ticaret veya başka nedenlerle bölgede geçici olarak bulunan insanların yeme, içme, barınma vb. ihtiyaçlarının karşılandığı fırın, dükkân, çeşme, depo, mahzen, kahvehane, han, kantar yeri vb. pek çok yapı mevcut olmakla birlikte birçoğu işlevsizlik nedeniyle yıkılmış ya da ihtiyaca bağlı tadilatlar nedeniyle tahrip olmuştur.

Bölgedeki mevcut tarihi yapı stoku dikkate alındığında; Müslüman ve Hıristiyan'lara ait konutlarda ortak yapı malzemesi, topografya ve iklim şartları yanında bölgesel yapı kültürünü kullanan yerel ustaların varlığı nedeniyle, etnik ve dini kimliğin işlevsel olarak, fakat özellikle de yapıların biçimsel oluşumunda belirgin bir etkisi gözlenmemiştir.

Osmanlı'nın dini hoşgörüsüne karşın, Hıristiyan olduğu halde Müslüman gibi görünen bir halkın, bölgede yaklaşık 200 yıla yakın bir süre (1650–1850) var olduğu çeşitli kaynaklarca belirtilmektedir. Aslında Hıristiyan olan ve Hıristiyanlıklarını gizlice sürdüren bu topluluğun (Gizli Hıristiyan, Clostai, Tenasur) oluşum ve 200 yıl varlığını sürdürmesinin nedeni olarak, Osmanlı Padişahı IV. Murat döneminde madenlerde çalışan Müslümanlara verilen çok önemli imtiyazlardan (vergiden, askerlikten ve devlete karşı olan pek çok sorumluluktan muafiyet) yararlanabilmek olduğu, Bıjışkyan (1969); Andreadis (1999); Bryer (1985) ve pek çok tarihçi ve coğrafyacı tarafından belirtilmiştir. Bu dönemde, bu bölgede gerçek Müslüman ve açık Hıristiyan toplulukların da var olması, gizli Hıristiyanlığın devletin zorlamasına bağlı bir zorunlu din değiştirme girişimi olmadığını göstermektedir. Madenlerin kapandığı ve de imtiyazların ortadan kalktığı 19. yüzyılın başlarında Gizli Hıristiyan halk, imtiyazlardan yararlanmaya devam etmek için gerçek Müslümanlarla birlikte bölgeden Anadolu ve Balkanlardaki madenlere göç etmeye başlamıştır. Göç etmeyip bölgede kalan Gizli Hıristiyanlar ise 1850'de ilan edilen Islahat Fermanı'nın verdiği din özgürlüğüne dayanarak Hıristiyanlıklarını açıklamış, Ortodoks mezhebine mensup olarak 1926'daki Müslüman-Hıristiyan nüfus mübadelesine kadar bölgede yaşamış ve sonrasında Yunanistan'a göç ettirilmişlerdir.

Gizli Hıristiyan olarak yaşayan ailelerin, açık olarak kiliselere giderek yaşayamadıkları dini ibadetlerini, yeraltı ya da çevreden görülmeyen yerlere inşa ettikleri küçük kiliselerde ya da yaşadıkları evlerin alt katlarında oluşturdukları gizli şapelinde sürdürdükleri bazı kaynaklarca belirtilmiştir. Ancak çalışma alanında, yöre halkı tarafından mübadele öncesi Müslüman ve Hıristiyan ailelere ait olduğu belirtilen konutlarda yapılan incelemelerde, Hacı Mert Evi dışında yapıların alt katlarında şapel işlevi görebilecek özel bir mekâna rastlanmamıştır. Bu yapının bodrum katında yer alan böylesine bir mekanın mahzen olarak da kullanılmış olabileceği ihtimali bir yana bırakılırsa, bu amaç için düzenlenmiş olabilecek asıl mekanlar konutların “tandır evi” denilen bölümleridir. Bu mekanın Müslüman ve Hıristiyan konutlarında farklı düzenlemelerle gerçekleştirilmiş olması, böyle bir yargının oluşmasına neden olmaktadır.

Bölgede, 20. yüzyıl öncesine ait olduğu düşünülen konutlarda en yaygın görülen mekânın, “içeriki ev” (aşhane) ve buradan bir kemerle geçilen “tandır evi” bölümü olduğu görülmüştür. Bu bölgede “tandır evi” olarak tabir edilen ve kış aylarında kullanılan bu mekân, bir ailenin tandır etrafında oturmasına uygun genişliktedir. “Tandır evi”nin ortasında mekânın ısıtılmasını da sağlayan tandır bulunmasına karşın, bazı konutlarda bu mekanın üç tarafındaki duvar yüzeylerinde kemerli ocak ya da dolap nişini hatırlatan, ancak böyle bir işlevi de olmayan (ortadaki daha büyük, her iki yandakiler daha küçük olmak üzere) nişler tespit edilmiştir. Müslüman aileler tarafından kullanıldığı bilinen ve halen içerisinde yaşanan konutlardaki tandır evlerinde ise bu nişler ya hiç yoktur ya da küçük ve gömme dolap olarak kullanılabilir bir düzende inşa edilmişlerdir. Tandır evi, aşhane ile birlikte irdelendiğinde plan tipi olarak küçük bir şapele benzemektedir. Bu mekân, aşhaneye açılan kemerli geçiş kısmı kapatılarak, kiliselerin apsis ve bema bölümlerini hatırlatan bir düzende, kolayca fark edilmeyen küçük bir dini mekâna dönüşebilecek esnekliğe sahiptir. Müslüman aileler ile gizli ya da açık Hıristiyan evleri arasındaki bu farklılık, bu mekânların gizli Hıristiyanlar tarafından dini ibadetler için gerektiğinde küçük bir şapel olarak da kullanılmış olabileceği fikrini akla getirmektedir.

Mübadele nedeniyle neredeyse tümüyle boşalan köyler, mübadeleden yaklaşık 30 yıl sonra tekrar kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bu süre, köylerin neredeyse tamamının özgün dokusunu yitirmesine yetmiştir. Çevre dağlarda çobanlık yapan, bu bölgeyi hayvanlarını otlatmak ve kışlık otunu temin etmek için kullanan yaylacıların, köylerin özgün yerleşim ve konut dokusunun hızla bozulmasında önemli etkileri olmuştur. Sadece

Haziran-Eylül ayları arasında, yaylacılık mevsiminde bölgeye gelen yaylacılar, mevcut bu evleri, bu yaşam biçiminin gerektirdiği mekân ve işlev gereksinimine göre yaptıkları tadilatlarla değiştirmişlerdir. Başta konutlar olmak üzere hemen tüm yapılar, sürekli kalınan ve dolayısıyla günlük yaşamın tüm gereksinimlerini karşılayacak mekân ve işleve sahipken zamanla özgün kullanımlarını yitirerek, yılın belirli ayları kullanılan ve mecburi ihtiyaçların görüldüğü yayla evlerine dönüşmüşlerdir. Çok katlı, çok odalı ve bakımı zor bu yapılar, yapılan tadilatlarla veya mevcut malzemeler kullanılıp (devşirme malzeme) yeniden inşa edilerek, tek katlı, bir ya da iki odalı, altında geniş ahırları olan ve içerisinde aşhanenin yer aldığı yapılara dönüştürülmüşlerdir.

İmera'da yaşayanların bir bölümünün Müslüman olması nedeniyle, Hıristiyan veya gizli Hıristiyanların buraları terk etmesinin hemen ardından evler sahiplenildiğinden tahribata meydan verilmemiştir. İmera ve ona bağlı bulunan ve Nazirli'de hala görülen özgün konut, dini yapı, çeşme, kanal, sokak düzenleri (bazı işlev değişiklikleri yapılmış olmasına rağmen) kısmen sağlam ve dönemin özelliklerini yansıtır niteliktedir.

Bölgede mevcut dini yapılar, genellikle yerleşim birimleri dışında ve büyük çoğunluğu çevreye hâkim tepelere, birbirini gören ve yol güzergâhlarından geçenlerin de görebileceği konumlara yerleştirilmişlerdir. Bu konumlanmanın nedeni, dini işlevleri yanında, vadiler ve yolların denetimini rahatlıkla yapıp, güvenliği sağlamak olmalıdır. Bölgede madencilikle uğraşan halkın büyük çoğunluğunun Ortodoks Hıristiyan veya gizli Hıristiyan olması nedeniyle, dini yapılar, Ortodoks Hıristiyan topluma ait dini yapı tipi olan manastır, kilise ve şapeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Vadi boyunca bölgeden göç etmeyip yerleşik olarak kalan Müslüman topluma ait mevcut 4 adet tarihi cami bulunmaktadır (İkisü- Harava, Cebeli- Koçaklar Mah., Yağlıdere ve İstavri). Günümüzde bölgedeki kiliselerin bir bölümünün işlev değiştirerek, başta cami olmak üzere farklı amaçlarla kullanılmaya devam ettiği görülmektedir.

Kurum Vadisi'nin tamamında 3 manastır kompleksi bulunmaktadır (Cebeli-Hızır İlyas, Kurum-Gavalak ve Olucak-İmera Manastırları). Bu manastırlardan; Olucak (İmera)-Azize Meryem, Aziz John Baptist Manastırı ve Kurum-Gavalak Meryemana Manastırı çalışma alanı içerisinde yer almaktadır.

Çalışma alanında yer alan bazilikal kiliseler, genellikle üç nefli plan şemasında, beşik tonoz üzeri kırma çatı örtülü olarak inşa edilmişlerdir. Kilise planlarında, dışa taşkın üçlü apsis düzenlemesi, beşik tonoz örtüsü, silindirik taşıyıcı kolonlar mevcuttur. Ana mekâna

bitişik narteks (giriş) bölümü olmayan kiliselerde, kilise girişi yuvarlak kemer alınlıklara sahiptir. İncelenen kiliselerde batı cepheden tek giriş bulunmakta, sadece Mohara Kilisesi batı ve güneyden olmak üzere iki girişe sahiptir. Ayrıca bölge kiliselerinden sadece Gavalak (Galavena) Meryemana Kilisesi, girişte kesme taştan inşa edilmiş bir narteks ve atriuma sahiptir.

Çalışma alanındaki kiliselerin, plan, mimari, süsleme ve malzeme bakımından gösterdiği benzerlik, bu yapıların belirli bir usta grubu tarafından, aynı üslup ve teknikle kısa bir zaman dilimi içerisinde inşa edilmiş olabileceklerini düşündürmektedir (1856-1924). Bu dönem muhtemelen Tanzimat ve sonrası dönemi kapsamaktadır. Bölgede en az 15–20 şapel bulunmasına karşın, yoğun tahribat nedeniyle günümüze ancak çok azı sağlam olarak ulaşabilmiştir. Bu şapellerin yerleşim birimleri içerisinde olduğu gibi okul, tepe, yayla ya da su kaynakları üzerinde ayazmalar biçiminde inşa edildikleri de görülmektedir.

Kurum Vadisi, tarihsel geçmişi, maden ocaklarının varlığı, tarım alanlarının genişliği, coğrafyası, topografyası, endemik bitkileri vb. özellikleriyle, Türkiye ve dünya için oldukça özel ve korunmaya değer bir bölgedir. Bölge, pek çok özelliği ile Ihlara Vadisi'ne alternatif olacak düzeydedir. Ancak vadinin iyi tanınmaması, yöre özelliklerinin tespitinin yapılmaması, yöre halkının eğitim düzeyinin düşük ve fakir oluşu, kendisini tanıtmaya ve kültürel potansiyelini anlatmaya engel olmuştur.

Bölge, günümüze ulaşabilmiş başta konutlar olmak üzere pek çok yapı, doğal koşullar ve insanların neden olduğu büyük tahribatlar nedeniyle sürekli yok olma tehlikesi altındadır. Öncelikle geniş çaplı bir yüzey araştırması yapıp, disiplinler arası bir çalışma ile (arkeoloji, sosyoloji, mimarlık ve sanat tarihi, mimarlık ve şehircilik vb.) Kurum Vadisi ile ilgili tespitler acilen yapılmalıdır. Böylece vadi içerisinde özgün şeklini korumuş, ancak her geçen gün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan taşınmaz kültür varlıklarımızın hiç değilse tespit ve belgeleme yoluyla gelecek nesillere aktarılması sağlanmış olacaktır.

6. EKLER

YÖRESEL MİMARİ SÖZLÜK

AŞHANE : Yörede, “içerki ev” olarak adlandırılan, konutun en geniş bölümüdür. Kiler ve mutfak olarak kullanılan bu bölümün tavan örtü sistemi, kırlangıç örtüdür.

BACA Toprak dam. 80–120 cm. aralıklarla dizilmiş ahşap (20–50 cm. çaplı) kiriş üzerine, 10 cm. çaplı veya 3 cm. kalınlıkta, 20 cm.ye kadar genişlikteki ahşabın döşenip, üzerine talaş, yapraklı ince ağaç dalları (çalı) ot, taş plakalar dizilip üzerine su geçirmez kil karakterli özel toprak suyla karıştırılıp harç kıvamında çamur yapılıp, ahşap malzemenin üzerine 30–50 cm. kalınlıkta dökülüp sıkıştırılır. Bu malzeme, binanın saçak kısımlarında, diğer kısımlardan 10 cm. kadar yükseltilerek, suyun saçaklardan akarak duvarlara zarar vermesi engellenir. Suyun akması için bacaya tek yönlü eğim verilir, kenarlara ahşap oluk veya pöhrenk koyulur. Dam üzerindeki toprağın su geçirmez özelliğini koruması için, yağmur anında veya hemen sonrasında baca ıslakken lov taşı bacanın her yerinde gezdirilerek, toprak sıkıştırılır.

BACA OLUĞU Saçaklardan yönlendirilen suların, damın uygun bir noktasından saçak içinden dışa doğru uzatılan 1–1.5m uzunluğunda, ortası yuvarlak ya da köşeli oyulmuş ahşap ya da taş oluğa verilen ad.

CABLAMA : Kütük olarak tabir edilen 1–1.5m uzunluğundaki silindirik ağaç malzemelerin, balta kullanılmak sureti ile yarılarak üçgen ya da kare formlu kaba yüzeyli ahşap kalaslar.

DİBEK : Değirmende arpa ve buğdayın kabuğundan ayrılması için kullanılan ve ortasına takılan bir kol aracılığı ile dairesel bir hazne içerisinde döndürülerek kullanılan taş.

DİNK	Değirmende arpa, buğday gibi tahılların öğütülerek, un elde edilmesinde kullanılan değirmen taşına verilen ad.
DİREK	Binaların çıkmalarının altına ya da bina içi ahşap kirişlerin taşınması amacı ile dikilen ahşap kolanlara verilen ad.
DOLMA DUVAR	Binaların ara bölmeleri ve bazen ön cephesinde hacim kazanmak ve duvar yükünü azaltmak amacı ile yapılan, ahşap sütunlar arasına çapraz ahşap parçalar işlenmesi ve bu parçaların arasına da toprak ve kırma taşlarla doldurulması ile inşa edilen duvar.
FRONDOL	Binaların zemin üstü ve çatı katlarında, cephe ve çatı içinden dışa doğru çıkma şeklinde oluşturulan oda ya da sofalara verilen ad (front hole: ön oda, sofa)
HAMAMCIK	Evlerin içinde, genelde her odada bulunan, sedir içerisinde veya odanın bir köşesinde yer alan banyo yapılan kısım.
HARTOMA	Binaların çatılarının kaplanması amacı ile imal edilen ve 1m uzunluğundaki dalsız ağaç kütüklerinin 0,5-1cm kalınlık ve 10-15cm genişlikte levhalar şeklinde balta aracılığı ile yarılmaları ile elde edilen levhalar.
HATİL	Binaların duvar içine yatay olarak konularak, tüm cepheleri birbirine bağlayan ve yerden 1m yüksekten başlayarak 1 kat için 1-2 sıra dizilen ahşap kuşaklar. Hatıllar, duvar iç ve dış yüzeyinden iki hat olarak geçirilir. İç ve dış hatıllar, dikey hatıllarla birbirine bağlanır. Hatılların amacı, duvarın oturma, deprem gibi nedenlerle yatay ve dikey esnemeleri engellemektir.
KALAS	Yontularak kare ya da dikdörtgen kesite dönüştürülmüş, kolon, kiriş vb amaçlı kullanılan kalın ağaç malzeme.

KARANK	Kapıyı içten kapatmaya yarayan, halkalı ucu kapı yan duvarına, kancalı ucu kapı arkasına takılan ve emniyet amaçlı kullanılan kol demiri.
KARLANGUŞ (KIRLANGIÇ) BACA	Ağaç kirişlerin, mekânın üstünü, köşelerden başlayarak çapraz şekilde başlayan ve üst üste bindirmelerle orta noktada dar bir açıklıkla son bulan örtü sistemi.
KEPENĞİ	Traverten kayalardan elde edilen, doğal taşlara verilen ad, yapı elemanı.
KÖŞE TAŞI	Binaların inşasında duvar cephelerinin birbirine bağlanmasında kullanılan 30x40x50-70cm ebatlarındaki işlenmiş dikdörtgen prizma formundaki doğal taş (kefeki, kireçtaşı, granit ya da bazalt). Bu taşlar, uzun kısımları şaşırtmalı olarak cephelere doğru üst üste bindirilerek bina köşeleri oluşturulur.
KURTAĞZI	Karlanguç bacalarda, üstteki kare delikten içeriye bir şey girmemesi için, aydınlatma kısmının ağzına takılan, artı şeklinde dövme demir.
LOG TAŞI	Bacanın su geçirimsizliğinin sağlanması için, 30–40 cm. çapında, 50–60 cm. boyunda silindirik biçimde imal edilen, taştan yapılan alet. Loğ taşı eksenine takılan ahşap ya da metal kollar aracılığı ile ileri geri çekilerek dam üstünde gezdirilerek sıkıştırma işlemi gerçekleştirilir.
MANGUR	Yuvarlak ‘U’ şeklinde ahşap büyükbaş hayvan boyunluğu. Bununla hayvan patninin yakınlarına bağlanarak, hayvanın yemini yemesi sağlanır.
MEREK	Hayvanların kışlık otlarının saklandığı yer. Samanlık.

MERTEK	Binaların tavan ahşap kirişleri (ağaç) arasına konularak toprak damın inşası için kullanılan 5-10cm çaplı ve 1-3m uzunluğunda ahşap malzemeler.
MİSMAR	Dış kapıların tahtalarının, kuşaklara çakılmasında kullanılan 3–4 cm. çapında ve 15- 20 cm. boyunda olan elde yapılmış özel çivi.
PATNİ	Ahırda hayvanın yem yediği, duvarın içerisindeki taş veya duvara birleşik ahşap niş.
PÖHRENK	Su aktarımı ve atık suların uzaklaştırılması için, 5–7 cm çapında, 50 cm boyunda pişmiş kilden imal edilmiş boru. 20. yüzyıl başlarına kadar kullanılmıştır.
PÖRÜK	Ocak ve soba bacalarına verilen ad.
PUR	Yörede, koyu kırmızı renkli kil taşına verilen ad.
SAÇAK	Yapıların üstünü örten ve baca olarak adlandırılan düz toprak damlara yağın kar ve yağmur sularının, duvarlara akmasını engellemek amacı ile semerleme şeklinde yapılan taşmalara verilen ad.
SEDİR (SET)	Evlerde oturma amacıyla yapılan ahşap divan.
SEKİ (SEKÜ)	Eğimli arazilerde, eğimi azaltıp, araziyi işleme amacıyla yapılan taş kuru duvarlı tarım arazisi.
SÖVE	Kapı ve pencerelerin dik takıldığı yan taşıyıcılar.
TANDİREVİ	Evlerin zemin katlarında ve evin arka bölümünde bulunan ısınma amaçlı tandırın, zeminin ortasında bulunduğu, taş kubbeli yapı.
TEREK	Dolap. Aşhanede, dolap olarak kullanılan, 3–4 sıra, bazen oldukça süslü ahşap raflar.

YONGA	Ahşap malzemelerin işlenmesi sırasında ortaya çıkan ince ahşap parçalar.
YONU TAŞI	Binaların inşasında kullanılan doğal taşların, metal keski ve çekiç kullanılarak, yüzeylerinin işlenmesi ile elde edilen duvar ve döşeme taşları.
ZIRZA	Dıştan kapı kanadını kapalı tutan, tek veya 2–3 parçadan meydana gelen, bir çeşit demir kapı kolu.

ÖZGEÇMİŞ

1967 yılında Trabzon ili Akçaabat ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Akçaabat'ta tamamladı. Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik - Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünden 1988 yılında mezun olup, aynı yıl yüksek lisans öğrenimine başladı. 1992 yılında yüksek mimar olarak mezun olup, aynı yıl doktora öğrenimine başladı.

Çalışma hayatına önce Bayburt Köy hizmetlerinde (toplam 2 yıl) başlamıştır. Trabzon Köy Hizmetlerindeki 8 yıllık hizmetinden sonra KTÜ: Yapı İşleri Teknik Dairesi başkanlığına geçmiştir. Orta seviyede İngilizce bilmektedir. TEMA Vakfı üyesi ve Trabzon Doğal ve Tarihi Değerleri Koruma Derneği kurucu üyesidir.

Evli ve Alper Orhun ve Berfin adlı iki çocuk annesidir.